

Översyn av riksdagsordningen och En utvecklad budgetprocess

Sammanfattning

I betänkandet behandlas dels riksdagsstyrelsens framställning 2013/14:RS3 Översyn av riksdagsordningen, dels regeringens proposition 2013/14:173 En utvecklad budgetprocess.

Riksdagsstyrelsen föreslår i framställningen en ny riksdagsordning. Den föreslagna lagen är enligt riksdagsstyrelsen främst en redaktionell och språklig omarbetning av den nu gällande riksdagsordningen i syfte att göra den mer konsekvent och överskådlig samt att anpassa lagtexten till dagens krav på offentligt språk, dvs. att den ska vara skriven på ett vardat, enkelt och begripligt språk. Vissa ändringar i sak föreslås också. Det gäller bl.a. vissa ändringar som rör kammaren, följd motionsrätten, svarstiden för besvarande av skriftliga frågor och budgetprocessen i riksdagen.

I framställningen föreslås dessutom ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som innebär att uppgifter om kandidaters identitet i ärenden om val av en riksdagens ombudsman, riksrevisor och riksdagsdirektör under vissa förutsättningar kan omfattas av sekretess. Härutöver föreslås ändringar i andra lagar som en följd av den nya riksdagsordningen.

Inga följd motioner har väckts med anledning av framställningen. Finansutskottet har yttrat sig över förslaget i vissa delar.

Konstitutionsutskottet ställer sig i huvudsak bakom framställningens överväganden och förslag. Utskottet lämnar dock vissa förslag på ändringar i framställningens förslag till ny riksdagsordning. Utskottet föreslår även vissa ändringar i framställningens förslag om ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I övriga delar tillstyrker utskottet i huvudsak framställningens lagförslag.

Samtliga ändringar föreslås träda i kraft den 1 september 2014.

I betänkandet behandlas dessutom 13 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2013. Vissa av yrkandena tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlade våren 2011 och våren 2013 i betänkandena 2010/11:KU19 och 2012/13:KU17 och behandlas därför i förenklad ordning.

Det gäller motioner om avskaffande av den allmänna motionstiden, riksdagsledamöters placering i kammaren, elektroniska signaturer, minskad pappersförbrukning samt öppna sammanträden i utskotten och EU-nämnden. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet behandlar konstitutionsutskottet som nämnts också regeringens proposition En utvecklad budgetprocess (prop. 2013/14:173). I denna proposition föreslås ändringar i riksdagsordningen och budgetlagen (2011:203).

Regeringen föreslår bl.a. att den s.k. rambeslutsprocessen ges en tydligare reglering genom att det i en bestämmelse i riksdagsordningen införs en presumtion för att denna beslutsprocess ska tillämpas om inte riksdagen genom lag har beslutat något annat. Vidare föreslås vissa ändringar i riksdagsordningens reglering av vilka förslag som ska behandlas i rambeslutsprocessens två steg och hur ändringar i statens budget ska beslutas.

Det föreslås även ändringar i budgetlagen när det gäller uppföljningen och utvärderingen av de budgetpolitiska målen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2014.

En motion har väckts med anledning av propositionen. Finansutskottet har yttrat sig över propositionen och motionen.

Konstitutionsutskottet tillstyrker föreslagna ändringar om rambeslutsprocessen, uppföljning och utvärdering av de budgetpolitiska målen och ändringar i statens budget. På grund av dessa föreslagna ändringar och utskottets förslag till ändringar i riksdagsordningen lämnar utskottet ett eget förslag till ny riksdagsordning.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att riksdagen delvis bifaller riksdagsstyrelsens framställning och regeringens proposition i dessa delar. Vidare tillstyrker utskottet regeringens förslag till lag om ändring i budgetlagen. Mot bakgrund av detta avstyrks riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i budgetlagen. Utskottet avstyrker motionen.

I betänkandet finns en reservation (V).

I betänkandet föreslår utskottet att riksdagen ska anta en ny riksdagsordning. Utskottet föreslår att riksdagsordningen beslutas enligt 8 kap. 17 § första stycket andra meningen regeringsformen. Enligt denna bestämmelse kan riksdagen anta bestämmelser i riksdagsordningen genom endast ett beslut, om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för beslutet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	7
Översyn av riksdagsordningen.....	7
En utvecklad budgetprocess.....	8
Utskottets överväganden.....	10
Översyn av riksdagsordningen m.m.	10
Begränsningar i yttranderätten.....	10
Namnupprop i kammaren.....	11
Tystnadsplikt.....	12
Uppresning vid votering.....	13
Riksdagens arbete med EU-frågor.....	14
Ändringar i offentlighets- och sekretesslagen.....	17
Utskottets lagförslag och framställningens lagförslag i övrigt.....	18
Motioner som bereds förenklat.....	19
En utvecklad budgetprocess.....	20
Gällande ordning m.m.....	20
Propositionen.....	23
Finansutskottets yttrande.....	31
Utskottets ställningstagande.....	36
Ändrad benämning av överskottsmålet.....	39
Motionen.....	39
Tidigare behandling.....	39
Finansutskottets yttrande.....	41
Utskottets ställningstagande.....	41
Reservation.....	42
Ändrad benämning av överskottsmålet, punkt 3 (V).....	42
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	43
<i>Bilaga 2</i>	
Riksdagsstyrelsens lagförslag.....	46
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens lagförslag.....	122
<i>Bilaga 4</i>	
Utskottets lagförslag.....	128
<i>Bilaga 5</i>	
Lagrådets yttrande.....	190
<i>Bilaga 6</i>	
Finansutskottets yttrande över 2013/14:RS3.....	193
<i>Bilaga 7</i>	
Finansutskottets yttrande över proposition 2013/14:173.....	204

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En ny riksdagsordning

Riksdagen antar i den ordning som anges i 8 kap. 17 § första stycket andra meningen regeringsformen utskottets förslag i bilaga 4 till riksdagsordning. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2013/14:173 punkt 1 och framställning 2013/14:RS3 punkt 1 och avslår motionerna 2013/14:K215 av Björn Söder (SD), 2013/14:K233 av Jan Lindholm (MP) yrkandena 1 och 2 samt 2013/14:K290 av Bo Bernhardsson (S).

2. Lag om ändring i budgetlagen

Riksdagen antar regeringens förslag i bilaga 3 till lag om ändring i budgetlagen (2011:203). Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:173 punkt 2 och avslår framställning 2013/14:RS3 punkt 8.

3. Ändrad benämning av överskottsmålet

Riksdagen avslår motion 2013/14:K23 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V).

Reservation (V)

4. Lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen

Riksdagen antar utskottets förslag i bilaga 4 till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Därmed bifaller riksdagen delvis framställning 2013/14:RS3 punkt 7.

5. Lag om ändring i lagen med instruktion för Riksdagens ombudsmän

Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag i bilaga 2 till lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän med den ändringen att i 4 § första stycket ska benämningen "9.16.5" ersättas av benämningen "9.17.5". Därmed bifaller riksdagen delvis framställning 2013/14:RS3 punkt 2.

6. Lag om ändring i lagen om Sveriges riksbank

Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag i bilaga 2 till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank med den ändringen att i 4 kap. 1 § första stycket ska benämningen "9.16.4" ersättas av benämningen "9.17.4". Därmed bifaller riksdagen delvis framställning 2013/14:RS3 punkt 3.

7. Lag om ändring i lagen med instruktion för Riksrevisionen

Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag i bilaga 2 till lag om ändring i lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen med den ändringen att i 10 § första stycket ska benämningen "9 kap. 16 §" ersättas av benämningen "9 kap. 17 §". Därmed bifaller riksdagen delvis framställning 2013/14:RS3 punkt 6.

8. Framställningens övriga lagförslag

Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag i bilaga 2 till

a) lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter,

b) lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter,

c) lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen,

d) lag om ändring i lagen (2012:881) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden,

e) lag om ändring i lagen (2012:882) med instruktion för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna,

f) lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd, och

g) lag om ändring i lagen (2012:884) med instruktion för Riksdagens överklagandenämnd.

Därmed bifaller riksdagen framställning 2013/14:RS3 punkterna 4, 5 och 9–13.

9. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:K206 av Jan Lindholm och Mats Pertoft (båda MP),

2013/14:K240 av Finn Bengtsson (M),

2013/14:K245 av Hillevi Larsson (S),

2013/14:K267 av Eliza Roszkowska Öberg m.fl. (M),

2013/14:K286 av Monica Green (S),

2013/14:K299 av Margareta Cederfelt och Amir Adan (båda M),

2013/14:K303 av Ulf Holm m.fl. (MP),

2013/14:K310 av Emma Carlsson Löfdahl (FP) och

2013/14:K380 av Julia Kronlid (SD).

Stockholm den 5 juni 2014

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Eriksson (MP), Per Bill (M), Björn von Sydow (S), Andreas Norlén (M), Helene Petersson i Stockaryd (S), Billy Gustafsson (S), Karl Sigfrid (M), Phia Andersson (S), Karin Granbom Ellison (FP), Hans Hoff (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Tuve Skånberg (KD), Jonas Åkerlund (SD), Mia Sydow Mölleby (V), Sedat Dogru (M), Anna-Lena Sörenson (S) och Montaser Eneim (M).

Redogörelse för ärendet

Översyn av riksdagsordningen

Ärendet och dess beredning

Riksdagsstyrelsen beslutade den 26 september 2012 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté under ledning av talmannen och bestående av ledamöter på gruppledsnivå. Kommitténs uppdrag var att göra en samlad översyn av riksdagsordningen, såväl materiellt som språkligt och lagtekniskt. Kommittén antog namnet Kommittén för översyn av riksdagsordningen och lämnade sina förslag den 28 augusti 2013 i betänkandet Översyn av riksdagsordningen (2012/13:URF3). Förslagen i betänkandet har remissbehandlats.

Som ett resultat av konstitutionsutskottets tillkännagivande i betänkande 2012/13:KU4 har riksdagsstyrelsen låtit utreda vissa frågor som rör frågeinstituten som kontrollinstrument. Riksdagsstyrelsens förslag och bedömningar med anledning av dessa utredningar presenteras i framställningen.

I framställningen föreslås även att justeringen av protokoll från kammarens sammanträden ska senareläggas. Frågan har beretts inom riksdagens kammarkansli och redovisades den 15 november 2013 i promemorian Justeringen av kammarens protokoll.

Inga följdmotioner har väckts med anledning av framställningen. I betänkandet behandlas 13 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2013.

Konstitutionsutskottet beslutade den 20 februari 2014 att begära in Lagrådets yttrande över dels de föreslagna bestämmelserna om tystnadsplikt för uppgifter som förekommit i vissa fall vid sammanträde med kammaren respektive utskotten och EU-nämnden, dels den föreslagna lagen om ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Lagrådets yttrande framgår av bilaga 5.

Finansutskottet har yttrat sig över lagförslagen i vissa delar. Yttrandet framgår av bilaga 6.

Bakgrund

Den nuvarande riksdagsordningen har varit i kraft i snart 40 år. Ett stort antal ändringar och tillägg har gjorts sedan dess. Dessa partiella reformer, det svenska EU-medlemskapet och teknikutvecklingen skapade ett behov av en samlad översyn, främst i syfte att öka överskådligheten, skapa språklig konsekvens samt få en modern och teknikneutral lagstiftning.

Mot denna bakgrund beslutade riksdagsstyrelsen att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att på ett samlat och övergripande sätt se över riksdagsordningen.

Framställningens huvudsakliga innehåll

Riksdagsstyrelsen föreslår att det införs en ny riksdagsordning, vars disposition och språkliga utformning ändras i syfte att skapa en ändamålsenlig lagstiftning som är konsekvent och överskådlig. Dispositionen görs om genom omflyttningar och uppdelningar av bestämmelser samt genom en ny kapitelinledning. Lagtexten anpassas till det lagspråk som används i dag. Som ett led i att göra riksdagsordningen mer överskådlig föreslår riksdagsstyrelsen att tilläggsbestämmelsen om utskottens beredningsområden görs om till en bilaga till riksdagsordningen. Vidare föreslås vissa materiella justeringar av lagtexten som en konsekvens av den lagtekniska utformningen.

Dessutom föreslås att en ny regering efter ett val ska få tre veckor på sig att utforma och lämna sin första budgetproposition till riksdagen, i stället för som i dag tio dagar. En regering som sitter kvar efter ett val ska enligt framställningen lämna budgetpropositionen senast två veckor efter riksmötets öppnande, dvs. en vecka senare än enligt den nuvarande ordningen. I framställningen lämnas också förslag på förenklingar av kammarens hantering av finansutskottets sammanställning av statens budget.

Härutöver föreslås vissa förändrade regler som rör kammaren, följd motionsrätten, tiden för besvarande av skriftliga frågor samt beredningen av ärenden om val av en riksdagens ombudsman, riksrevisor och riksdagsdirektör.

En utvecklad budgetprocess

Ärendet och dess beredning

Den 13 december 2012 beslutade regeringen att tillsätta en parlamentariskt sammansatt utredning med uppdrag att göra en översyn av den statliga budgetprocessen (dir. 2012:124). Utredningen antog namnet Budgetprocesskommittén. I kommitténs uppdrag ingick bl.a. att överväga hur dagens praxis för budgetbehandlingen bör regleras för att tydliggöra gällande ordning, om det finns skäl att behandla inkomst- respektive utgiftssidan på statens budget på ett mer enhetligt sätt och behovet av nya eller ändrade bestämmelser som klargör riksdagens ansvar för det medelfristiga budgetperspektivet.

Regeringen beslutade den 8 maj 2013 om tilläggsdirektiv, enligt vilka Budgetprocesskommittén även fick i uppdrag att analysera och lämna förslag till hur förändrade kostnader för den kommunala sektorn och statlig verksamhet, orsakade av statliga myndigheters föreskrifter, bör hanteras i förhållande till den statliga budgetprocessen (dir. 2013:48).

I Budgetprocesskommitténs uppdrag ingick även att behandla vissa frågor om genomförandet av rådets direktiv (2011/85/EU) av den 8 november 2011 om krav på medlemsstaternas budgetramverk. Utredningens slutsatser med anledning av detta uppdrag redovisades i maj 2013 i delbetänkandet Budgetramverket – uppfyller det EU:s direktiv? (SOU 2013:32). Förslagen och bedömningarna i delbetänkandet behandlades i budgetpropositionen för 2014 (prop.

2013/14:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 12.1, bet. 2013/14:KU1, rskr. 2013/14:83).

I september 2013 överlämnade Budgetprocesskommittén sitt slutbetänkande En utvecklad budgetprocess – ökad tydlighet och struktur (SOU 2013:73). Betänkandet har remissbehandlats.

Den 13 mars 2014 överlämnade regeringen propositionen En utvecklad budgetprocess (prop. 2013/14:173) till riksdagen. Av propositionen framgår att delar av Budgetprocesskommitténs betänkande är föremål för fortsatt beredning i Regeringskansliet. Det gäller bl.a. utredningens bedömningar om vilka förslag som bör behandlas i något av rambeslutsprocessens två steg och förfarandet vid beslutsfattande som helt eller delvis ändrar eller upphäver en beslutad budget. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i dessa frågor. Vidare har Finansdepartementet under våren 2014 remitterat en departementspromemoria med bl.a. förslag till reglering av hur myndighetsföreskrifter med budgetkonsekvenser ska beredas (Ds 2014:10).

Som redovisas ovan föreslår riksdagsstyrelsen i framställningen Översyn av riksdagsordningen (2013/14:RS3) en ny riksdagsordning. Mot bakgrund av detta får de bestämmelser i riksdagsordningen som behandlas i propositionen bl.a. en ny inbördes ordning.

En motion har väckts med anledning av propositionen.

Propositionens och motionens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 3.

Konstitutionsutskottet beslutade den 8 april 2014 att bereda finansutskottet tillfälle att senast den 7 maj 2014 yttra sig över propositionen jämte motionen i de delar som berör finansutskottets beredningsområde.

Finansutskottet har yttrat sig till konstitutionsutskottet över propositionen och motionen, bilaga 7. I yttrandet finns en avvikande mening (V).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i riksdagsordningen och budgetlagen.

Regeringen föreslår bl.a. att den s.k. rambeslutsprocessen ges en tydligare reglering genom att det i en bestämmelse i riksdagsordningen införs en presumtion för att denna beslutsprocess ska tillämpas om inte riksdagen genom lag har beslutat något annat. Vidare föreslås vissa ändringar i riksdagsordningens reglering av vilka förslag som ska behandlas i rambeslutsprocessens två steg och hur ändringar i statens budget ska beslutas.

Det föreslås även ändringar i budgetlagen när det gäller uppföljningen och utvärderingen av de budgetpolitiska målen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2014.

Utskottets överväganden

Översyn av riksdagsordningen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar utskottets förslag till ny riksdagsordning och lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen. Härutöver antar riksdagen riksdagsstyrelsens övriga lagförslag, med ett undantag, i vissa delar med smärre justeringar. Vidare avslås motioner om riksdagens arbete med EU-frågor, uppresning vid votering och namnupprop i kammaren (S, MP respektive SD).

Begränsningar i yttranderätten

Framställningen

I framställningen föreslås att talmannen får möjlighet att ta ordet från någon som uttalar sig nedlåtande eller liknande utan att först ge en erinran som han eller hon inte rättar sig efter.

Riksdagsstyrelsen konstaterar att det bör finnas en möjlighet för talmannen att, om det skulle förekomma en grov överträdelse av uppförandereglerna, omedelbart ta ordet från en talare utan föregående erinran. Möjligheten bör enligt framställningen bara användas om talaren gör uttalanden eller uppträder på ett sätt som är särskilt stötande. Den normala ordningen bör enligt styrelsen även i fortsättningen vara att talmannen först erinrar talaren om att rätta sig efter ordningsreglerna.

Gällande ordning

Enligt 2 kap. 12 § riksdagsordningen får ingen vid ett sammanträde uttala sig otillbörligt om någon annan eller använda personligen förolämpande uttryck eller i övrigt i ord eller handling uppträda på ett sätt som strider mot god ordning. Den som har ordet ska begränsa sitt anförande till det ämne som behandlas. Om någon bryter mot dessa bestämmelser och inte rättar sig efter talmannens erinran får talmannen ta ifrån honom eller henne ordet för den pågående överläggningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att framställningens redovisning av skälen för riksdagsstyrelsens förslag i dessa delar ger sken av att endast särskilt stötande uttalanden eller uppträdanden, som inneburit en grov överträdelse av uppförandereglerna, ska kunna ge talmannen rätten att ta ordet från en talare utan att först erinra talaren om att rätta sig efter ordningsreglerna, medan talmannen vid

”normala” överträdelser fortfarande först ska göra ett sådant påpekande. En sådan tolkning följer dock inte av den föreslagna lagtextens utformning (6 kap. 16 § andra stycket) och verkar enligt författningskommentaren inte heller ha varit avsedd.

Utskottet, som menar att förutsättningarna för inskränkningar i riksdagsledamöters yttranderätt i kammaren bör vara tydligt reglerade, drar mot den redovisade bakgrunden slutsatsen att inga andra ändringar har varit avsedda än att talmannen om en talare uttalar sig otillbörligt eller på annat sätt bryter mot uppförandereglererna, till skillnad från vad som gäller om talaren avviker från ämnet, ska få ta ordet från talaren utan att först erinra. Detta ska gälla utan att någon åtskillnad görs mellan olika grader av otillbörliga uttalanden eller uppträdanden.

Namnupprop i kammaren

Framställningen

I framställningen föreslås att namnupprop i kammaren bara ska vara obligatoriskt vid det första sammanträdet efter ett val. Riksdagsstyrelsen gör bedömningen att namnuppropet torde ha tjänat fler syften förr när det var ett längre uppehåll i kammarens arbete under sommaren och att internet och andra tekniska hjälpmedel i dag tjänar som ett stöd i identifieringen av ledamöter. Riksdagsstyrelsen anför också att en aktuell förteckning över ledamöterna vid riksmötets början ska bifogas kammarens protokoll om inte ett upprop har hållits.

Motionen

I motion 2013/14:K233 av Jan Lindholm (MP) yrkas ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om att i första hand avskaffa närvarokontrollen vid riksdagens öppnande (yrkande 1), i andra hand ändra metoden för närvarokontroll (yrkande 2). Motionären anför att närvarokontrollen vid ett riksmötes början inte fyller någon funktion och att det inte innebär någon demokratisk förlust för medborgarna om någon ledamot uteblir från ceremonin. Kontrollen borde enligt motionären åtminstone kunna förenklas genom att varje ledamot läser av sitt id-kort i en läsare vid respektive plats.

Gällande ordning

Vid det första sammanträdet med kammaren efter ett val ska Valprövningsnämndens berättelse om granskning av bevis om val av ledamöter och ersättare föredras. Därefter ropas ledamöterna upp. Detta framgår av 1 kap. 3 § första stycket riksdagsordningen. Syftet med namnuppropet är enligt förarbetena att kontrollera ledamöternas närvaro och identitet (prop. 1973:90 s. 515). Upprop ska äga rum också vid det första sammanträdet med kammaren under samtliga övriga riksmöten under en valperiod (1 kap. 3 § andra stycket).

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i riksdagsstyrelsens bedömning att namnupprop i kammaren bara ska vara obligatoriskt vid det första sammanträdet efter ett val. Motion 2013/14:K233 (MP) får därmed anses delvis tillgodosedd och avstyrks.

Utskottet konstaterar härutöver att riksdagsstyrelsen har anfört att en förteckning över ledamöterna ska bifogas kammarens protokoll om ett upprop inte har hållits. Något förslag på reglering har dock inte lämnats. Utskottet föreslår att en sådan bestämmelse införs i tilläggsbestämmelse 3.8.2.

Tystnadsplikt

Framställningen

Riksdagsstyrelsen föreslår att bestämmelsen om tystnadsplikt för uppgifter som förekommit i vissa fall vid sammanträde med kammaren (6 kap. 8 § i den föreslagna lagen) respektive utskott och EU-nämnden (7 kap. 20 § i den föreslagna lagen) ändras så att tystnadsplikten ska gälla "tjänstemän" i stället för "tjänstemän i riksdagen" respektive "tjänstemän i utskott" och "tjänstemän i EU-nämnden". I författningskommentaren till den första av dessa bestämmelser anges att ändringen beror på att tjänstemännen numera är anställda i Riksdagsförvaltningen. Vidare anges att ändringen dessutom innebär att tystnadsplikten omfattar andra tjänstemän än anställda i Riksdagsförvaltningen som har närvarat under ett slutet sammanträde med kammaren. I författningskommentaren till den andra bestämmelsen anges att ändringen är språklig och att någon saklig ändring inte är avsedd.

Gällande ordning

Av 2 kap. 4 § första stycket riksdagsordningen följer att riksdagen får besluta att ett sammanträde ska hållas inom stängda dörrar om det krävs med hänsyn till rikets säkerhet eller i övrigt till förhållandet till en annan stat eller en mellanfolklig organisation. Om regeringen vid ett sammanträde ska lämna information till riksdagen, får även regeringen besluta om stängda dörrar på samma grunder som riksdagen.

Av andra stycket följer att en ledamot eller tjänsteman i riksdagen inte obehörigen får röja vad som har förekommit vid ett sammanträde inom stängda dörrar. Riksdagen får dock besluta att i ett särskilt fall helt eller delvis upphäva tystnadsplikten.

Av 5 kap. 17 § riksdagsordningen följer att en ledamot, en suppleant eller en tjänsteman i ett utskott inte obehörigen får röja vad som enligt beslut av regeringen eller utskottet ska hållas hemligt med hänsyn till rikets säkerhet eller av annat synnerligen viktigt skäl som betingas av förhållandet till en främmande stat eller mellanfolklig organisation. Motsvarande bestämmelse för EU-nämnden finns i 10 kap. 12 §.

Lagrådets synpunkter

Lagrådet anför i sitt yttrande att begreppet ”tjänst” numera har ersatts av begreppet ”anställning” i t.ex. regeringsformen och lagen (1994:260) om offentlig anställning, vilket i sin tur har inneburit att man i stället för begreppet ”tjänsteman” ofta använder ”anställd”. Det framstår enligt Lagrådet som något oklart, med hänsyn till bl.a. att ordet ”tjänstemän” också används om privatanställda, vad den i kommentaren omtalade utvidgningen till att omfatta andra tjänstemän än anställda i Riksdagsförvaltningen avser. Lagrådet anser att frågan bör belysas ytterligare i det fortsatta beredningsarbetet.

Vidare anser Lagrådet, när det gäller den föreslagna bestämmelsen om tystnadsplikt för uppgifter som förekommit vid sammanträden med utskott och EU-nämnden, att uttrycket ”skäl som betingas av” som används i bestämmelsen är onödigt ålderdomligt och möjligen också en dubbling av ordet ”skäl”. Lagrådet föreslår att uttrycket ersätts med ”skäl som rör” eller ”skäl som avser”.

Slutligen konstaterar Lagrådet att även den föreslagna bestämmelsen om tystnadsplikt i utskott och EU-nämnden, till skillnad från vad som anges i författningskommentaren, innebär en viss utvidgning av tystnadsplikten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att riksdagsstyrelsens avsikt måste vara att vem som än har tillåtits närvara under ett slutet sammanträde med kammaren, eller under ett sammanträde med ett utskott eller EU-nämnden där det har förekommit uppgifter som ska hållas hemliga, ska omfattas av den tystnadsplikt som följer av de aktuella bestämmelserna. Utskottet föreslår därför, mot bakgrund av de synpunkter som framförts av Lagrådet, att bestämmelserna utformas så att ingen som har närvarat vid nämnda sammanträden obehörigen får röja uppgifterna i fråga. Utskottet föreslår också en språklig modernisering av uttrycket ”skäl som betingas av”.

Slutligen konstaterar utskottet, i likhet med Lagrådet, att den föreslagna 7 kap. 20 § innebär en viss utvidgning av tystnadsplikten.

Uppresning vid votering

Framställningen

I framställningen föreslås att det i riksdagsordningen ska anges att omröstning sker elektroniskt eller, när det inte kan ske, med namnupprop, och att omröstning i stället får förrättas genom uppresning om talmannen finner det lämpligt. Riksdagsstyrelsen konstaterar att detta innebär att uppresning normalt inte ska behöva användas. Uppresning tjänar enligt riksdagsstyrelsen ett begränsat syfte, och ordningen med uppresning först och rösträkning sedan tar tid.

En möjlighet är dock enligt riksdagsstyrelsen att i början av varje mandatperiod, när många ledamöter är ovana vid voteringsförfarandet, använda uppresning eller genomföra voteringarna utan uppresning men i ett långsammare tempo.

Motionen

I motion 2013/14:K215 av Björn Söder (SD) yrkas ett tillkännagivande om att ledamöterna i kammaren ska placeras efter partitillhörighet i stället för valkretsvis. En sådan placering skulle enligt motionären underlätta inte bara kommunikationen mellan ledamöterna utan även voteringarna. Uppresningsförfarandet används i dag för att partiets ”riktkarlar” genom sitt beteende visar för partikamraterna hur partiet ställer sig i omröstningen och hur partigruppen som helhet förväntas rösta. Att som föreslås i framställningen frångå uppresningsförfarandet med bibehållen placering i kammaren skulle enligt motionären försvåra voteringsproceduren avsevärt.

Utskottets tidigare behandling

Utskottet behandlade liknande yrkanden senast i betänkande 2012/13:KU17 och vidhöll då tidigare ställningstaganden, med innebörden att det bara är under votering som ledamöterna måste sitta på sina respektive platser och att det annars råder fri sittning; utskottet var inte berett att ställa sig bakom yrkandet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom riksdagsstyrelsens bedömning att uppresning vid votering tjänar ett begränsat syfte och att ordningen med både uppresning och rösträkning tar tid. Framställningens förslag i denna del tillstyrks därmed, och motion 2013/14:K215 (SD) avstyrks.

Riksdagens arbete med EU-frågor

Framställningen

Riksdagsstyrelsen föreslår att regeringen ska åläggas att samråda med EU-nämnden inför möten och beslut i Europeiska rådet, och inte som i dag bara inför möten. Härutöver redovisas i framställningen tidigare utredningar om hanteringen av EU-frågor i riksdagen och vissa resultat av den tidigare s.k. EUMOT-utredningen. Med anledning av vissa remissynpunkter anför riksdagsstyrelsen att den befintliga regleringen i riksdagsordningen ger utskotten tillräckliga möjligheter att begära in information. Styrelsen vill dock betona vikten av att se hur bl.a. kontrollen av subsidiaritetsprincipen påverkar utskottens och riksdagens arbete med EU-frågor på sikt. Riksdagsstyrelsen gör bedömningen att det för närvarande saknas skäl att föreslå ändrade regler på området.

Kommittén för översyn av riksdagsordningen

Kommittén redovisar tidigare förarbetsuttalanden om vikten av att riksdagen och utskotten kommer in tidigt i EU:s beslutprocess. Över tid har informationskraven på regeringen enligt kommittén skärpts som ett led i detta. Kommittén konstaterar att gällande reglering i riksdagsordningen ger ett utskott möjlighet att begära in information i det skede i EU:s beslutsprocess och på den detaljnivå som utskottet önskar. Generellt synes utskotten enligt kommittén ha blivit bättre på att ta för sig när det gäller EU-frågor. Vissa utskott har fortfarande utvecklingspotential, men det finns enligt kommittén inte skäl att föreslå någon ändrad reglering. Kommittén konstaterar vidare att Lissabonfördraget trädde i kraft i december 2009 och att det återstår att se hur bl.a. kontrollen av subsidiaritetsprincipen påverkar utskottens och riksdagens arbete med EU-frågor på sikt (2012/13:URF3 s. 213 f.).

Motionen

Bo Bernhardsson (S) yrkar i motion 2013/14:K290 att regeringen ska utvärdera och se över formerna och reglerna för regeringens och riksdagens arbete med EU-frågor. Motionären anför att utvecklingen inom EU är dramatisk, framför allt på grund av den senaste finanskrisen. Utvecklingen gäller främst de länder som deltar i eurosamarbetet. Information i eurozonsfrågor lämnas till både EU-nämnden och fackutskotten, men Sverige har ingen rösträtt i rådet i dessa frågor. Samtidigt påverkar besluten i eurozonen även Sverige mycket.

Motionären konstaterar att regeringen har gjort bedömningen att en svensk anslutning till finanspakten i dagsläget skulle förutsätta en ändring av det finanspolitiska ramverket och därmed av budgetlagen, och att en anslutning därför, på grund av bestämmelserna i 10 kap. 3 § regeringsformen, kräver ett godkännande av riksdagen. Motionären anför att en annan bedömning i frågan om behovet av riksdagens godkännande därmed skulle kunna göras, om det finanspoliska ramverket vid en viss annan tidpunkt kunde sägas överensstämma med finanspaktens regelverk. En sådan ordning är enligt motionären oacceptabel.

Den ordning som pågår inom unionen väcker enligt motionären frågor om hur riksdagen ska hantera EU-frågor framöver, exempelvis om hur Sverige gör sin röst hörd på områden där besluten bara gäller eurozonen och hur Sverige kan förhindra att de snabba processerna och bristfälliga beredningarna leder till oönskade maktförskjutningar.

Tidigare utredningar

EU-frågornas behandling i riksdagen har varit föremål för ett flertal tidigare utredningar (t.ex. bet. 1996/97:KU2, förs. 2000/01:RS1, 2005/06:RS3), senast i den s.k. EUMOT-utredningen som i december 2010 presenterade ett förslag på tre modeller för riksdagens arbete med EU-frågor (2010/11:URF2). Mo-

dellerna presenteras i framställningen. Partigruppernas remissvar på dessa förslag innebar att det saknades politiska förutsättningar för att gå vidare med någon av de tre modellerna.

Riksdagens behandling av propositionen om den s.k. finanspakten

Riksdagen behandlade våren 2013 regeringens proposition 2012/13:39 Fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom ekonomiska och monetära unionen.

Konstitutionsutskottet konstaterade då i ett yttrande till finansutskottet (2012/13:KU4y) att fördragets regler bara kan bli bindande för Sverige om Sverige inför euron som valuta eller förklarar sig bundet av reglerna. Konstitutionsutskottet bedömde att båda fallen skulle kräva ytterligare ställningstaganden och ett godkännande av riksdagen. Vidare konstaterade konstitutionsutskottet att en ändring av EU:s fördrag för att införa fördragets regler i EU:s rättsliga ramar skulle kräva riksdagens godkännande. Konstitutionsutskottet noterade samtidigt att det finns en möjlighet att införa vissa av fördragets regler i ett av EU-fördragens protokoll genom ett särskilt lagstiftningsförfarande där rådet ska besluta enhälligt. Det innebär visserligen att Sverige har vetorätt i rådet vid beslutstillfället, men med tanke på frågans betydelse ansåg konstitutionsutskottet att fördragets regler bör införas genom en ändring av EU-fördragen och inte genom ett rådsbeslut som binder Sverige.

Finansutskottet noterade möjligheten att införa vissa av reglerna i fördraget i ett av EU-fördragens protokoll genom ett enhälligt beslut i EU:s ministerråd. Utskottet ansåg i likhet med konstitutionsutskottet att det tillvägagångssättet inte är önskvärt med hänsyn till frågans vikt. Finansutskottet ansåg att Sverige, om det skulle bli aktuellt, inte bör ställa sig bakom ett sådant förslag i EU:s ministerråd utan ett uttryckligt medgivande från riksdagen, om det skulle innebära att Sverige kom att bindas av finanspolitiska regler som motsvarar dem i fördraget. Utskottet konstaterade i likhet med regeringen att det inte är aktuellt att binda Sverige vid fördragets regler. I ett tillkännagivande till regeringen anförde finansutskottet att om frågan på något sätt skulle aktualiseras i framtiden ska ett sådant beslut underställas riksdagen för prövning (bet. 2012/13:FiU28). Riksdagen beslutade i enlighet med finansutskottets förslag (rskr. 2012/13:167).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill åter framhålla vikten av att riksdagen och utskotten kommer in tidigt i EU:s lagstiftningsprocess. Den gällande regleringen i riksdagsordningen ger utskotten möjlighet att begära information från regeringen under beslutsprocessen. Formerna för riksdagens arbete med EU-frågor bör kontinuerligt utvärderas, för att säkerställa att de ger bästa möjliga förutsättningar för riksdagen att fullgöra sina uppgifter även i situationer då EU:s beslutsprocess är mycket snabb. Formerna har nyligen analyserats av Kommittén för översyn av riksdagsordningen och utskottet delar kommitténs uppfattning att det inte

finns skäl att nu föreslå någon ändrad reglering. Det innebär inte att det är uteslutet att frågan kan behöva tas upp på nytt under nästa mandatperiod.

När det gäller de nationella parlamentens uppgift enligt Lissabonfördraget att subsidiaritetspröva unionsförslag har utskottet i sin granskning av kommissionsrapporter om subsidiaritet och proportionalitet konstaterat att många unionsförslag saknar eller innehåller bristfälliga subsidiaritetsmotiveringar, vilket enligt utskottet gör subsidiaritetskontrollen ineffektiv under nuvarande former. En förlängning av åttaveckorsfristen och en översyn av nivåerna på och effekterna av trösklarna för gula och orange kort borde enligt utskottet övervägas i lämpligt sammanhang (bet. 2013/14:KU45).

Både konstitutionsutskottet och finansutskottet har i beredningen av ärendet om den s.k. finanspakten understrukit att fördragets regler bör införas genom en ändring av EU-fördragen och inte genom ett rådsbeslut som binder Sverige, och att beslutet därmed ska kräva riksdagens godkännande. Utskottet förutsätter att ett sådant beslut, om frågan skulle aktualiseras, underställs riksdagen för prövning.

Mot bakgrund av vad som anförts avstyrker utskottet motion 2013/14:K290 (S).

Ändringar i offentlighets- och sekretesslagen

Framställningen

Riksdagsstyrelsen föreslår i framställningen att beredningen av ärenden om val av en justitieombudsman eller riksrevisor ska inledas med ett förfarande med annonsering om att beredningen av ett nytt val har inletts. Syftet med förslaget är att öka öppenheten och transparensen. Konstitutionsutskottet ska enligt riksdagsstyrelsen ansvara för den närmare utformningen av annonsen.

Riksdagsstyrelsen konstaterar att om annonseringen leder till att intresseanmälningar lämnas in till Riksdagsförvaltningen blir dessa allmänna handlingar. Detsamma gäller om någon lämnar in en intresseanmälan om uppdraget som riksdagsdirektör. Ett offentliggörande av kandidaternas identitet skulle enligt riksdagsstyrelsen kunna leda till att kandidater avstår från att lämna in en intresseanmälan. I framställningen föreslås därför att en sekretessbestämelse införs för dessa tre ärendekategorier, i likhet med den sekretess som enligt 39 kap. 5 b § OSL gäller i ärenden om anställning av myndighetschefer.

Sekretess ska enligt förslaget gälla för uppgifter som lämnar eller kan bidra till upplysningar om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Gällande ordning

Riksdagen väljer enligt 13 kap. 6 § regeringsformen en eller flera ombudsmän (justitieombudsmän), och enligt 13 kap. 7 och 8 §§ regeringsformen tre riks-

revisorer. Enligt tilläggsbestämmelserna 8.11.2 och 8.12.1 i riksdagsordningen ska dessa val beredas av konstitutionsutskottet. I framställningen lämnas en beskrivning av hur denna beredning i konstitutionsutskottet går till.

Sedan den 1 april 2010 gäller enligt 39 kap. 5 b § OSL sekretess i ett ärende om anställning av en myndighetschef vid en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under regeringen för uppgifter som lämnar eller kan bidra till uppgifter om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men. Av 39 kap. 6 § OSL följer att den tystnadsplikt som följer av denna sekretessbestämmelse begränsar rätten enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen att meddela eller offentliggöra uppgifter.

Lagrådet

Lagrådet föreslår att de två föreslagna bestämmelserna förs samman till en och att denna får den nya underrubriken Val av riksdagens ombudsmän, riksrevisorer och riksdagsdirektör (yttrandet, bilaga 5)

Lagrådet konstaterar vidare att det inte framgår av remissen om några överväganden har gjorts i frågan om huruvida rätten enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter ska begränsas. Om en sådan begränsning är avsedd krävs en ändring i 39 kap. 6 § OSL.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom riksdagsstyrelsens överväganden när det gäller behovet av sekretess i ärenden om val av en riksdagens ombudsman, riksrevisor och riksdagsdirektör och den huvudsakliga utformningen av dessa bestämmelser. Utskottet lämnar dock, med anledning av Lagrådets synpunkter i denna del, ett eget lagförslag där de två föreslagna bestämmelserna om sekretess har slagits ihop till en, med den rubrik som Lagrådet föreslagit.

Utskottet konstaterar i likhet med Lagrådet att det i framställningen inte har lämnats något förslag som gäller rätten att meddela och offentliggöra uppgifter i förhållande till den tystnadsplikt som följer av den föreslagna sekretessen. Därmed har meddelarfriheten företräde framför denna tystnadsplikt.

Utskottets lagförslag och framställningens lagförslag i övrigt

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ovan behandlat vissa av de frågor som behandlas i framställningen. Härutöver ställer sig utskottet i huvudsak bakom riksdagsstyrelsens överväganden och förslag till en ny riksdagsordning. Med anledning av de ändringar av riksdagsstyrelsens förslag som utskottet föreslår, och mot bakgrund av de ändringar i riksdagsordningen som följer av regeringens proposition om en utvecklad budgetprocess som behandlas nedan, lägger utskottet emellertid fram ett eget lagförslag när det gäller riksdagsordningen. Utskottet

föreslår där också vissa ytterligare språkliga och redaktionella justeringar i riksdagsordningen, utan materiell innebörd.

Utskottet föreslår att riksdagen antar den nya riksdagsordningen enligt det förfarande som följer av 8 kap. 17 § första stycket andra meningen regeringsformen. Detta innebär att lagen, till skillnad från vad som annars gäller för stiftande av riksdagsordningen, antas genom endast ett beslut, om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för beslutet.

Vissa följdändringar krävs vidare i några av de övriga föreslagna lagarna som ett resultat av förslaget om en utvecklad budgetprocess, eftersom detta förslag innebär en viss omnumrering av bestämmelser i 9 kap. riksdagsordningen. Förslaget behandlas närmare i avsnittet om en utvecklad budgetprocess. Där behandlas även riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i budgetlagen.

Dessutom föreslås i framställningen vissa ändringar i andra författningar, som en följd av den nya riksdagsordningen. Utskottet tillstyrker förslagen i dessa delar.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om avskaffande av den allmänna motionstiden, riksdagsledamöters placering i kammaren, elektroniska signaturer, minskad pappersförbrukning och öppna sammanträden i utskotten och EU-nämnden med hänvisning till att samma eller i huvudsak samma frågor har behandlats tidigare under valperioden.

I betänkandet behandlas motionsyrkanden som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet redan har behandlat under valperioden. Detta har skett i betänkandena 2010/11:KU19 och 2012/13:KU17. Riksdagen har i enlighet med utskottets förslag avslagit motionerna. Utskottet vidhåller sina ställningstaganden och avstyrker motionerna 2013/14:K206 (MP), 2013/14:K240 (M), 2013/14:K245 (S), 2013/14:K267 (M), 2013/14:K286 (S), 2013/14:K299 (M), 2013/14:K303 (MP), 2013/14:K310 (FP) och 2013/14:K380 (SD).

En utvecklad budgetprocess

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar dels föreslagna ändringar i riksdagsordningen om rambeslutsprocessen och ändringar i statens budget (7 kap. 9–10 §§, 9 kap. 5–6 §§ och 11 kap. 18 § samt tilläggsbestämmelserna 9.5.3, 9.6.1 och 11.18.1 i utskottets förslag till ny riksdagsordning, bilaga 4), dels regeringens förslag till lag om ändring i budgetlagen. Mot bakgrund av detta avslås riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i budgetlagen.

Gällande ordning m.m.

Statens budget

Av 9 kap. 1 § regeringsformen följer att riksdagen beslutar om skatter och avgifter till staten samt om statens budget.

Statens budget omfattar statens inkomster och utgifter för det följande budgetåret (9 kap. 3 § regeringsformen samt 3 kap. 2 § och 5 kap. 12 § riksdagsordningen). Vidare ska anslag anvisas för bestämda ändamål och fördelas på de av riksdagen beslutade utgiftsområdena.

Enligt 3 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) ska regeringens förslag till statens budget omfatta alla inkomster och utgifter samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov. Med inkomster och utgifter avses sådana poster som redovisas mot inkomstitlar och anslag. Som exempel på andra betalningar kan nämnas kassamässiga justeringar och Riksgäldskontorets nettoutlåning.

Med statens verksamhet avses i budgetlagen sådan verksamhet som sköts av regeringen, domstolarna och de förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen (1 kap. 2 § budgetlagen). För nämnda verksamheter är huvudregeln att statens inkomster och utgifter ska redovisas brutto i budgeten, dvs. alla utgifter ska redovisas mot anslag och alla inkomster mot inkomstitel.

Riksdagen har delat in de statliga utgifterna och anslagen i 27 utgiftsområden. För vart och ett av de 27 utgiftsområdena fastställer riksdagen på förslag av regeringen utgiftsramar. Dessa ramar anger den högsta nivå som summan av anslagen inom ett utgiftsområde får uppgå till.

För att regeringen och de förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen ska kunna ingå ekonomiska åtaganden som kräver att riksdagen i framtiden anvisar anslag fattar riksdagen årligen beslut om beställningsbemyndiganden (6 kap. 1 § budgetlagen). Systemet med sådana bemyndiganden innebär att riksdagen bemyndigar regeringen att upp till ett visst belopp och för ett visst ändamål ingå ekonomiska åtaganden under budgetåret.

Budgetprocessen

Av 3 kap. 2 § första stycket riksdagsordningen följer att ett budgetår börjar den 1 januari och att regeringen dessförinnan ska lämna en proposition med förslag till statens inkomster och utgifter för budgetåret (budgetpropositionen).

I 3 kap. 2 § andra stycket riksdagsordningen och 2 kap. 2–3 §§ budgetlagen regleras vad budgetpropositionen ska innehålla. Budgetpropositionen ska bl.a. innehålla en finansplan med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, ett förslag till inkomstberäkning och förslag till anslag för det nästkommande budgetåret som, om rambeslutsprocessen används, ska innehålla en fördelning av anslagen på utgiftsområden. Därutöver innehåller budgetpropositionen förslag till utgiftstak för det tredje tillkommande budgetåret och eventuella förslag till justeringar av redan beslutade utgiftstak samt förslag till preliminära utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret. Regeringen har sedan budgetpropositionen för 2011 även lämnat förslag till preliminära utgiftsramar för det fjärde tillkommande året.

I budgetpropositionens s.k. utgiftsområdesbilagor finns förslag till anslag för det kommande budgetåret, en redovisning av den beräknade anslagsutvecklingen för de därpå närmast följande åren, en beskrivning av anslagens ändamål, förslag till bemyndiganden om ekonomiska åtaganden, mål för utgiftsområdet, resultatredovisning, skatteutgifter m.m. Även lagförslag med budgeteffekter lämnas i budgetpropositionen eller i särskilda propositioner som redovisas i budgetpropositionen.

I tilläggsbestämmelse 3.2.1 till riksdagsordningen regleras vid vilken tidpunkt regeringen ska överlämna budgetpropositionen till riksdagen. Budgetpropositionen ska lämnas senast den 20 september under de år då riksdagsval inte hålls i september. I annat fall ska budgetpropositionen lämnas senast en vecka efter riksmötets öppnande. Om detta till följd av regeringsskifte inte är möjligt ska budgetpropositionen lämnas inom tio dagar efter det att en ny regering har tillträtt, dock senast den 15 november. Som redovisas ovan föreslår riksdagsstyrelsen i framställningen Översyn av riksdagsordningen några ändringar när det gäller tidpunkten för budgetpropositionens avlämnande.

Endast om regeringen anser att det finns synnerliga ekonomisk-politiska skäl, får en proposition om statens inkomster eller utgifter för de närmast följande budgetåren lämnas efter budgetpropositionen (3 kap. 2 § tredje stycket riksdagsordningen).

Yrkandena i budgetpropositionen och i motioner hänvisas enligt 4 kap. 1 och 4–8 §§ riksdagsordningen med tilläggsbestämmelser till berört utskott för beredning. En proposition hänvisas normalt i sin helhet till ett utskott för beredning, även om den skulle innehålla vissa förslag som tillhör ett annat utskotts ansvarsområde. Ett viktigt undantag är beredningen av budgetpropositionen, vid vilken yrkandena inom respektive utgiftsområde hänvisas till utskott i enlighet med vad som anges i tilläggsbestämmelserna till 4 kap. 6 § riksdagsordningen.

Riksdagens beslutsordning för nästkommande års budget, den s.k. rambeslutsprocessen, är indelad i två steg (5 kap. 12 § riksdagsordningen). Beslutet

i det första steget ska omfatta samtliga yrkanden i propositioner, motioner och utskottsinitiativ som rör utgiftsramarna och beräkningen av inkomsterna på statens budget. Enligt praxis behandlas i denna beslutspunkt även förslag till utgiftstak för de följande budgetåren, godkännande av beräkningar av övriga utgifter på statens budget och av utgifterna för ålderspensionssystemet för det närmast följande budgetåret samt förslag till ändringar i skatte- och avgifts-regler.

I rambeslutsprocessens andra steg fattas genom ett beslut för vart och ett av de 27 utgiftsområdena beslut om de enskilda anslagen inom utgiftsområdet. Beslutet i det andra steget ska innehålla samtliga yrkanden som rör anslag eller andra utgifter för respektive utgiftsområde. Normalt sett ingår även förslag om bemyndiganden om ekonomiska åtaganden och lagförslag som har påverkan på utgifterna inom utgiftsområdet i beslutspunkten.

Enligt 4 kap. 5 § riksdagsordningen ska finansutskottet bl.a. bereda ärenden om allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för beslut om statens budget. Finansutskottet ska dessutom bereda förslagen till beräkning av statens inkomster och till utgiftsramar för utgiftsområdena, om riksdagen har beslutat att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen. Finansutskottet är således beredande utskott för det ärende som gäller rambeslutsprocessens första steg. Övriga utskott ges möjlighet att lämna yttranden till finansutskottet över de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Varje utskott bereder därefter ett eller flera utgiftsområden inom ramen för besluten om det andra steget.

Som redovisas ovan lämnar riksdagsstyrelsen i framställningen Översyn av riksdagsordningen förslag på förenklingar av kammarens hantering av finansutskottets sammanställning av statens budget.

Enligt tilläggsbestämmelse 3.2.2 till riksdagsordningen ska regeringen årligen senast den 15 april lämna en proposition med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken (ekonomisk vårproposition).

Riksdagen beslutar alltså även om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i samband med behandlingen av den ekonomiska vårpropositionen och om ändringar i statens budget för det löpande budgetåret. Även beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som ska innefattas i ett utgiftsområde fattas, enligt tilläggsbestämmelse 5.12.1 till riksdagsordningen, i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen. Finansutskottet bereder ärenden som rör de ekonomisk-politiska riktlinjerna, och konstitutionsutskottet bereder förslag till ändringar i utgiftsområdesindelningen. I båda fallen ges möjlighet för övriga utskott att yttra sig i de delar som berör deras respektive beredningsområden.

Ordningen kring ändringar i statens budget under löpande budgetår är i det närmaste oreglerad. Av 9 kap. 4 § regeringsformen följer att riksdagen under budgetperioden kan besluta om en ny beräkning av statens inkomster och om nya eller ändrade anslag. Enligt 5 kap. 12 § fjärde stycket riksdagsordningen får beslut om anslag för löpande budgetår som innebär att en utgiftsram påverkas inte fattas innan en utgiftsram har ändrats. Regeringen har regelmässigt

sedan den nuvarande budgetprocessen infördes i samband med budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen lämnat propositioner med samlade förslag till ändringar av det löpande årets budget. Utöver dessa årligen återkommande propositioner har det, i synnerhet i samband med ekonomiska kriser, förekommit att regeringen också vid andra tidpunkter beslutat propositioner av detta slag.

Uppföljning och utvärdering av de budgetpolitiska målen

Av 2 kap. 1 § budgetlagen följer att regeringen till riksdagen ska lämna förslag till mål för den offentliga sektorns finansiella sparande (överskottsmål). Om riksdagen har beslutat om ett sådant överskottsmål ska regeringen vid minst två tillfällen under året redovisa för riksdagen hur målet uppnås (9 kap. 2 § budgetlagen).

Regeringen ska i budgetpropositionen lämna förslag till tak för statens utgifter (utgiftstak) som ska användas i beredningen av förslaget till statens budget och i genomförandet av den budgeterade verksamheten (2 kap. 2 § budgetlagen). Förslaget ska avse det tredje tillkommande budgetåret.

I 2 kap. 4 § budgetlagen ställs krav på att regeringen vidtar åtgärder om ett beslutat utgiftstak riskerar att överskridas. För överskottsmålet saknas motsvarande reglering. En uppföljning av överskottsmålet, baserad på utfallsdata, redovisas dock årligen i statens årsredovisning. De ekonomiska vårpropositionerna och budgetpropositionerna innehåller därutöver en redovisning av hur målet uppnås.

Regeringen har sedan lång tid tillbaka löpande i de ekonomiska propositionerna redovisat sin politiks effekter på de offentliga finanserna och de takbegränsade utgifterna i ett medelfristigt perspektiv. Det gäller dels effekter av nya budgetpolitiska åtgärder som presenteras i budgetpropositionerna, dels skillnader i den offentliga sektorns inkomster och utgifter mellan intilliggande år som beror på budgetpolitiska åtgärder som tidigare beslutats och presenterats för riksdagen. Presenterade åtgärder avser såväl föreslagna som aviserade åtgärder.

Propositionen

Rambeslutsprocessen

Rambeslutsprocessens reglering

I propositionen framhåller regeringen att rambeslutsprocessen är en central del i den budgetprocess som infördes 1997. Med sitt tydliga uppifrån- och nedperspektiv har processen enligt regeringen minskat osäkerheten om vad som blir slutresultatet av budgetberedningen, eftersom riksdagen i god tid fattar ett samlat beslut om inkomster och utgifter för nästkommande budgetår. Processen har också enligt regeringen efter mer än 15 års tillämpning vunnit bred

politisk förankring, och det finns inte skäl att tro att riksdagen inom överskådlig framtid skulle ha anledning att överväga någon annan ordning för besluten om statens budget för närmast följande budgetår.

Den indirekta regleringen av rambeslutsprocessen i 5 kap. 12 § riksdagsordningen är dock enligt regeringen svårtillgänglig, och den ger genom sin nuvarande utformning felaktigt intrycket av att rambeslutsprocessen är ett undantag. Ett första steg i att tydliggöra användningen av rambeslutsprocessen är enligt regeringen att frikoppla frågan om dess tillämpning från frågan om indelningen av utgifterna i utgiftsområden. Enligt regeringen är förfarandet att sortera budgetens utgifter i utgiftsområden oavsett om rambeslutsprocessen tillämpas eller inte ett användbart verktyg i den statliga budgetprocessen, exempelvis vid framtagandet av prognoser och vid uppföljning av statens utgifter. Utgiftsområdena bidrar också enligt regeringen till en ändamålsenlig ansvarsuppdelning mellan riksdagens utskott. Frågan om användningen av utgiftsområden och hur anslagen ska fördelas på dessa bör därför skiljas från frågan om tillämpningen av rambeslutsprocessen.

I propositionen framhåller regeringen vidare att en kodifiering av praxis medför en ökad tydlighet och transparens i budgetprocessen. Dock menar regeringen att det vid en ändrad reglering av rambeslutsprocessen är viktigt att även fortsättningsvis ge utrymme för viss flexibilitet för att undvika oönskade effekter som är svåra att förutse i dagsläget. Genom att kodifiera praxis så att presumptionen vid besluten om statens budget är att rambeslutsprocessen används, och samtidigt lämna utrymme för riksdagen att i lag ange om en annan modell ska tillämpas, uppnås enligt regeringen en ökad tydlighet, och flexibiliteten bibehålls.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att regleringen i riksdagsordningen ändras så att det framgår att beslut om statens budget ska fattas enligt rambeslutsprocessen, om inte riksdagen genom lag har beslutat något annat. Som en följd av förslaget föreslås också vissa ändringar i budgetlagen.

Rambeslutsprocessens utformning

Rambeslutsprocessens första steg

Regeringen föreslår att riksdagsordningens bestämmelse om rambeslutsprocessens första steg ändras så att det framgår att en utgiftsram är det belopp som de anslag som hör till respektive utgiftsområde högst får uppgå till under budgetåret. Beslutet i det första steget ska, utöver förslag till inkomstberäkningar och utgiftsramar, även omfatta förslag till beräkningar av andra betalningar som påverkar statens lånebehov samt förslag med anledning av de budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat att använda.

Vidare föreslår regeringen att en ny tilläggsbestämmelse till riksdagsordningen införs som anger att beslutet i det första steget ska omfatta förslag till preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret.

Enligt regeringens motivering är det för att tydliggöra att utgiftsramarna sätter en gräns för de anslagsmedel som anvisats för året, och inte för de faktiska utgifterna, som regleringen i riksdagsordningen bör ändras så att detta framgår.

Vidare anser regeringen att regleringen i riksdagsordningen av rambeslutsprocessens första steg bör förtydligas och anpassas till praxis genom att beslutet i det första steget utöver förslag till inkomstberäkningar och utgiftsramar även ska omfatta förslag till beräkningar av andra betalningar som påverkar statens lånebehov samt förslag med anledning av de budgetpolitiska målen.

För att säkerställa en helhetssyn på budgetpolitiken i ett medelfristigt perspektiv bör riksdagen, på motsvarande sätt som för utgiftssidan, även godkänna en preliminär inkomstberäkning, fördelad på grupper av inkomster för det andra och tredje tillkommande budgetåret, som en riktlinje för regeringens budgetarbete. Eftersom de medelfristiga beräkningarna har en direkt koppling till det årliga budgetförslaget bör de preliminära inkomstberäkningarna och utgiftsramarna för de två tillkommande åren enligt regeringen beslutas i rambeslutsprocessens första steg. Detta skulle enligt regeringen också trygga en överensstämmelse med de medelfristiga budgetpolitiska målen.

I enlighet med etablerad praxis bör enligt regeringen även godkännandet av beräkningen av ålderspensionssystemets utgifter ingå i beslutet i rambeslutsprocessens första steg. Därmed görs en beräkning av samtliga utgifter som enligt praxis omfattas av utgiftstaket. Denna ordning bedöms dock enligt regeringen inte behöva komma till uttryck i riksdagsordningen.

Rambeslutsprocessens andra steg

I propositionen framhåller regeringen att på grund av den nära kopplingen mellan beställningsbemyndiganden och den framtida finansieringen av de åtaganden som ingås med stöd av bemyndigandena bör bemyndiganden beslutas i rambeslutsprocessens andra steg. Även de bemyndiganden som avser låne-ramar, övriga krediter och garantier som riksdagen beslutar om påverkar enligt regeringen statens betalningar i form av exempelvis framtida anslagsförändringar eller förändringar av Riksgäldskontorets nettoutlåning. Regeringen konstaterar att med hänsyn till att hanteringen av ekonomiska åtaganden i budgetbehandlingen varierar mellan riksdagens utskott bör riksdagsordningens reglering av rambeslutsprocessens andra steg tydliggöras så att det framgår att riksdagens beslut i detta steg ska innefatta förslag till bemyndiganden om ekonomiska åtaganden.

Utgiftsområdenas reglering

Regeringen hänvisar i denna del till förslaget i propositionen om att rambeslutsprocessen ska ges en tydligare reglering, som inte är villkorad av förekomsten av en bestämmelse om användande av utgiftsområden. En indelning av budgetens utgifter i utgiftsområden är enligt regeringen ett användbart verktyg i den statliga budgetprocessen, oavsett om rambeslutsprocessen tillämpas eller inte. Att statens utgifter ska hänföras till utgiftsområden som anslagen

fördelas på bör därför enligt regeringen tydliggöras i en huvudbestämmelse i riksdagsordningen. Regeringen anser att regleringen av vilka utgiftsområden som ska användas även fortsättningsvis bör finnas i en tilläggsbestämmelse till riksdagsordningen.

Uppföljning och utvärdering av de budgetpolitiska målen

Uppföljning av överskottsmålet och redovisning av budgeteffekter

I propositionen konstaterar regeringen att redovisningen av budgeteffekter i budgetpropositionen är inriktad på den samlade offentligfinansiella effekten eftersom denna effekt har störst betydelse för den samhällsekonomiska utvecklingen och vid avstämningen gentemot överskottsmålet. Den nuvarande redovisningen av offentligfinansiella effekter i budgetpropositionen torde enligt regeringen uppfylla de krav som bör kunna ställas på beslutsunderlaget i detta avseende.

Vidare anför regeringen att trots att budgeteffekter av budgetpolitiska förslag är av stor vikt i budgetprocessen är redovisningen av dessa för närvarande oreglerad. Genom att tydliggöra att budgetpropositionen ska innehålla en bedömning av finanspolitiken gentemot överskottsmålet skulle avstämningscentrala roll för ett väl fungerande överskottsmål enligt regeringen lyftas fram. Mot bakgrund av det anförda föreslår regeringen att det i budgetlagen införs en bestämmelse om att regeringens redovisning för riksdagen av hur övervakningsmålet uppnås ska ske med beaktande av effekterna av de budgetpolitiska åtgärder som beslutats och som presenterats för riksdagen.

Redovisning av avvikelser från överskottsmålet

Enligt regeringen framstår det som rimligt att ställa krav på att regeringen vid en bedömd avvikelse från överskottsmålet ska redogöra för riksdagen hur en återgång till målet ska ske. Den redovisade planen för hur målet ska uppnås bör enligt regeringen avse ett medelfristigt perspektiv. Därutöver är det också rimligt att regeringen anger hur risken för målavvikelser bör hanteras. Regeringen anser mot denna bakgrund att det i budgetlagen bör införas en bestämmelse om att regeringen vid en bedömd avvikelse från överskottsmålet ska redogöra för riksdagen hur en återgång till målet ska ske.

Av propositionen framgår att en bedömning av om det rör sig om en avvikelse är bl.a. mot bakgrund av att överskottsmålet inte följs upp mot en fastslagen tidsperiod förenad med stor osäkerhet. För att regeringen ska vara skyldig att redovisa hur en återgång ska ske bör analysen därför enligt regeringen tydligt indikera att det finns en avvikelse från den målsatta nivån.

Utvärdering av budgetpolitiska mål

Regeringen konstaterar att olika myndigheter har i uppdrag att övervaka, analysera och rapportera hur finanspolitiken förhåller sig till de budgetpolitiska målen. Som exempel nämns Riksrevisionen, Finanspolitiska rådet, Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket. Den externa övervakningen utförs

även av internationella institutioner. I denna del nämns Internationella valutafonden, OECD och EU-kommissionen. Det finns dock enligt regeringen inte någon reglering som ställer krav på att en oberoende utvärdering utförs av hur de budgetpolitiska målen uppfylls.

Enligt regeringen är en väl fungerande extern och oberoende utvärdering av finanspolitiken i förhållande till de budgetpolitiska målen ett stöd för stabila offentliga finanser. Den ökade transparens som den externa övervakningen ger upphov till bidrar, tillsammans med den breda politiska uppslutningen kring det budgetpolitiska ramverket, till att det är förenat med politiska kostnader för en regering att inte följa de budgetpolitiska målen. En väl fungerande extern uppföljning är således enligt regeringen av stor betydelse för att de politiska kostnaderna för att inte följa ramverket ska vara höga.

Mot bakgrund av det sagda föreslår regeringen att en bestämmelse införs i budgetlagen om att regeringen ska se till att en utvärdering utförs av hur de budgetpolitiska målen uppnås.

Ändringar i statens budget

Möjligheten att föreslå ändringar i statens budget

I propositionen framhåller regeringen att för närvarande är ordningen för ändringar i statens budget under löpande budgetår i det närmaste oreglerad. Regeringen pekar dock på att i samband med införandet av den nuvarande budgetprocessen framhölls att alla förslag om ändringar som regeringen ville föra fram för riksdagens prövning skulle avlämnas samlat. Detta skulle under normala omständigheter ske vid högst två tillfällen per år, en gång på våren i anslutning till den ekonomiska vårpropositionen och en gång på hösten när riksmötet inleddes (försl. 1993/94:TK2 s. 30).

Enligt regeringen krävs det dock för att en fullständig och samlad budgetprövning ska kunna upprätthållas att hanteringen av ändringar av en beslutad budget sker ordnat och att processen för sådana ändringar är stram. En alltför stram process riskerar dock att skapa oönskade bindningar och begränsa politiken, samt utgöra ett incitament att kringgå systemet. Ett visst mått av flexibilitet i processen är således enligt regeringen en förutsättning för att den ska respekteras och därmed i förlängningen upprätthållas.

För att säkerställa att helhetsperspektivet i budgetbehandlingen upprätthålls, samtidigt som behövlig flexibilitet säkerställs bör enligt regeringen förslag till ändringar av budgeten för det löpande budgetåret vid andra tillfällen än i anslutning till budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen endast tillåtas om det finns särskilda skäl. Som exempel i denna del nämns förändrade ekonomiska förutsättningar med anledning av en oväntad ekonomisk utveckling eller oförutsedda händelser, som enligt regeringens bedömning ställer krav på snabba åtgärder. Särskilda skäl kan också finnas då en nyttillträdd regering av tidsbrist inte har hunnit lämna de förslag till förändrad politik som den vill genomföra under budgetåret i budgetpropositionen, exempelvis på grund av att regeringsbildningen har dragit ut på tiden. Regeringen

framhåller att kravet på särskilda skäl dock bör innebära en skyldighet för regeringen att motivera varför förslaget inte väckts i samband med budgetpropositionen eller en tidigare proposition om ändringar i statens budget och varför förslaget måste lämnas före nästa proposition om budgeten.

Mot bakgrund av det anförda föreslås i propositionen att det i riksdagsordningen införs en ny bestämmelse om att regeringen, om den inte anser att det finns särskilda skäl, vid högst två tillfällen får lämna en proposition med förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret. En sådan proposition ska lämnas i anslutning till budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen.

Bestämmelsen bör enligt regeringen inte vara tvingande utan ge regeringen möjlighet att lämna en sådan proposition vid dessa tillfällen.

Regeringen framhåller i propositionen att en reglering av regeringens möjlighet att föreslå ändringar i statens budget kan anses utgöra en viss begränsning av initiativrätten enligt 4 kap. 4 § regeringsformen. Sådana begränsningar får göras i riksdagsordningen. I riksdagsordningen anges för närvarande i en huvudbestämmelse att regeringen ska lämna en budgetproposition, medan bestämmelser om tidpunkten för avlämnande av budgetpropositionen och bestämmelser om den ekonomiska vårpropositionen framgår av tillägsbestämmelser. Med hänsyn till det anförda bör regeringens möjlighet att vid högst två tillfällen under året lämna en proposition med förslag till ändringar av budgeten för det löpande budgetåret regleras i en huvudbestämmelse i riksdagsordningen. Vid vilken tidpunkt en sådan proposition som huvudregel ska lämnas bör däremot regleras i en tillägsbestämmelse till den aktuella huvudbestämmelsen. Regleringen bör vidare vara neutral på så sätt att den omfattar förslag i fråga om såväl budgetens inkomst- som utgiftssida.

En annan viktig fråga med koppling till den föregående frågeställningen är enligt regeringen vilka förslag om ändringar i statens budget för det löpande budgetåret som ska få väckas, om principen om en samlad budgetbehandling ska upprätthållas. Någon reglering om detta finns inte för närvarande. Det kan emellertid enligt regeringen vara svårt att formulera en bestämmelse som på ett lämpligt sätt för alla situationer anger vilka förslag som ska tillåtas, utan att skapa oönskade låsningar och begränsa den flexibilitet som kan vara motiverad på detta område. Det är också mer transparent att regeringen i stället för att bygga upp stora anslagssparanden och utnyttja anslagsskrediter lämnar förslag till ändringar i statens budget. Därigenom ges riksdagen en bättre kontroll över och insyn i utvecklingen av budgeten.

Mot bakgrund av det anförda bedömer regeringen att en uttrycklig reglering av vilka förslag som ska få lämnas i en proposition om ändringar i statens budget varken är lämplig eller ändamålsenlig. Regeringen understryker dock att syftet med förslag till ändringar i budgeten framför allt är att komplettera den budget som riksdagen beslutat med anledning av förändringar som vid beslutstillfället inte var möjliga att förutse (bet. 2008/09:FiU11). Enligt regeringen bör reformer med varaktiga budgetära konsekvenser, med hänsyn till

vad som tidigare uttalats om vikten av en samlad budgetbehandling, som huvudregel beslutas i samband med riksdagens budgetbehandling på hösten. Av propositionen framgår att i de undantagsfall regeringen föreslår ny lagstiftning med varaktiga budgetära effekter bör regeringen motivera varför förslaget lämnas vid det aktuella tillfället samt redovisa en ny beräkning av de preliminära inkomstberäkningarna och utgiftsramarna för de närmast följande två åren.

Inkomstberäkningar

Regeringen framhåller att inkomsternas storlek i hög grad är beroende av den allmänekonomiska utvecklingen. På utgiftssidan ser förutsättningarna något annorlunda ut. Där måste riksdagen, oavsett om det beror på förslag om ändrad lagstiftning eller på den ekonomiska utvecklingen, fatta nya beslut om utgiftsramar och anslag om anslagsbelastningen går utöver anvisade medel och anslagskrediter. Minskade eller ökade inkomster till staten har dock enligt regeringen samma effekter på budgetens saldo och de offentliga finanserna som motsvarande förändringar på utgiftssidan.

Förslag som har en tydlig påverkan på statens inkomster bör enligt regeringen föranleda riksdagen att ta ställning till en ny inkomstberäkning. För en sådan ordning talar också inkomstberäkningens roll som regelram. Däremot bör inte endast en förändring av makroekonomiska och andra ekonomiska förutsättningar som påverkar statens inkomster föranleda en ny inkomstberäkning.

I propositionen görs bedömningen att regeringen i propositioner med förslag till ändringar i budgeten för löpande budgetår bör redovisa en ny inkomstberäkning för riksdagen utifrån de inkomstitlar som berörs av förslaget, inklusive effekter av nya makroekonomiska prognoser och andra förutsättningar, t.ex. förändrade volymer, i de fall som regeringen har gjort en ny bedömning sedan inkomstberäkningar senast redovisades.

Redovisning av budgeteffekter

Av propositionen framgår att sedan 2008 lämnas de årligen återkommande propositionerna med förslag till ändringar i statens budget som separata propositioner i anslutning till budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen. Utöver beskrivningar av förslagens anslagseffekter lämnas i dessa propositioner inte några prognoser eller beskrivningar av budgeteffekterna. I stället lämnas en upplysning om att de ändringar som föreslås har beaktats i budgetpropositionens respektive den ekonomiska vårpropositionens prognoser.

Regeringen bedömer att i samband med förslag till ändringar i statens budget, när det gäller såväl inkomst- som utgiftssidan, bör regeringen analysera och redovisa förslagets effekter på budgeten och de budgetpolitiska målen.

Beredningen av förslagen till ändringar i statens budget

Av propositionen framgår att sedan den nuvarande budgetprocessen infördes har samtliga årligen återkommande propositioner med förslag till ändringar i

utgiftsramarna hänvisats till finansutskottet, som har behandlat förslagen i sin helhet. Däremot har andra propositioner som, utan att ha några effekter på utgiftsramarna, påverkat statens budget hänvisats till berört fackutskott.

Regeringen konstaterar i propositionen att det finns ett värde i att lagstiftningen är tydlig och ger en rättvisande bild av budgetprocessen. Den bestämmelse i riksdagsordningen som behandlar finansutskottets uppgifter och ämnesområden bör därför enligt regeringen tydliggöras och uttryckligen ange att det är finansutskottet som ansvarar för beredningen av ett förslag till beslut om ändringar i statens budget. Beredningsansvaret bör i enlighet med praxis omfatta alla de förslag som beslutas i samband med en proposition med förslag till ändringar i statens budget, t.ex. bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. Vidare anför regeringen att för att få en sammanhållen prövning av alla förslag som påverkar statens budget för det löpande budgetåret bör ändringar i statens budget beredas av finansutskottet, även om de inte ger anledning till några förändringar av utgiftsramarna. Även förslag till förändrade inkomstberäkningar eller övriga ekonomiska åtaganden (såsom beställningsbemyndiganden, krediter och garantier) påverkar budgetens saldo och därigenom hur de budgetpolitiska målen uppnås. Det är därför enligt regeringen motiverat att finansutskottet bereder samtliga förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att det i riksdagsordningen införs en bestämmelse om att finansutskottet ansvarar för beredningen av förslagen till beslut om ändringar i statens budget. Med hänsyn till att regeringen föreslår att tillämpningen av beslutsprocessen för statens budget ska vara villkorad av att riksdagen inte genom lag har beslutat något annat bör finansutskottets beredningsansvar enligt regeringen vara villkorat på motsvarande sätt.

Beslutsprocessen

Regeringen föreslår att det i riksdagsordningen införs en ny bestämmelse om att förslag till ändringar i statens budget ska avgöras genom ett enda beslut. Endast om ett förslag innebär mycket omfattande ändringar i statens budget får sådana ändringar beslutas i två steg. Bestämmelsen villkoras på så sätt att den ska gälla om inte riksdagen genom lag har beslutat något annat.

Ett sätt att säkerställa ett helhetsperspektiv och minska risken för motstridiga beslut skulle enligt regeringen kunna vara att behandla samtliga förslag i en proposition om ändringar i statens budget i ett sammanhang och som en helhet inom ramen för ett förenklat förfarande. Det skulle innebära att samtliga förslag om ändringar i budgeten behandlades under en och samma förslagspunkt. För ett sådant beslutsförfarande talar enligt regeringen vidare att beslut om ändringar i budgeten främst bör användas i syfte att kunna genomföra den politik som kommit till uttryck i budgetpropositionen och hantera situationer som uppkommit efter beslutet om budgeten. Regeringen föreslår mot denna bakgrund att det i riksdagsordningen införs en bestämmelse om att ändringar i statens budget ska beslutas genom ett enda beslut. Beslutet bör enligt regeringen omfatta samtliga förslag till ändringar i statens budget som lämnas i en

proposition, t.ex. förslag till ny inkomstberäkning, samt nya eller ändrade utgiftsramar, anslag eller bemyndiganden om ekonomiska åtaganden.

Vidare anför regeringen att förslag till ändringar av en beslutad budget kan påverka uppfyllelsen av beslutade budgetpolitiska mål. Sådana effekter bör enligt regeringen redovisas tydligt i anslutning till förslaget. Förslagspunkten vid ändringar i statens budget bör också i förekommande fall innefatta beslut med anledning av budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat om att använda och som avser det löpande budgetåret. Det kan t.ex. innebära att ett beslutat utgiftstak för det löpande året justeras.

I en situation då en ändringsbudget med hänsyn till sin omfattning i det närmaste har karaktären av en budgetproposition (t.ex. vid en ekonomisk kris) är det enligt regeringen lämpligt att den också beslutas som en sådan, dvs. i två steg. Härigenom skulle de interna prioriteringar som i en sådan situation kan behöva göras inom varje utgiftsområde tydliggöras. Vidare skulle en sådan beslutsordning bidra till att i dessa undantagssituationer värna den s.k. fackutskottsprincipen. Var gränsen ska gå mellan den ena beslutsformen och den andra är dock enligt regeringen svårt att exakt bestämma och får lämpligen vara riksdagens uppgift att bedöma när frågan aktualiseras.

Finansutskottets yttrande

Övergripande bedömning

I sitt yttrande välkomnar finansutskottet propositionens inriktning mot att ytterligare utveckla den statliga budgetprocessen. Utskottet framhåller att rambeslutsprocessen sedan den infördes i slutet av 1990-talet har skapat en tydligare ansvars- och beslutsordning i riksdagen, där helhetsperspektivet i budgeten är centralt. Den breda politiska uppslutningen bakom ramverket har enligt finansutskottet bidragit till att de offentliga finanserna har utvecklats stabilt under de senaste 15 åren. Finansutskottet framhåller vidare att den parlamentariska förankringen kring regelverket för statens budget är central, och att det därför är betydelsefullt att propositionen bygger på den parlamentariskt sammansatta Budgetprocesskommitténs förslag. Finansutskottet konstaterar att den nuvarande ordningen på det stora hela har fungerat väl samtidigt som stora delar av processen fortfarande är oreglerade och vilar på praxis och överenskommelser. Den föreslagna regleringen av rambeslutsprocessen har enligt utskottet förutsättningar att ytterligare stärka riksdagens budgetprocess.

Finansutskottet konstaterar vidare att beslut om ändringsbudget i än högre grad har vilat på praxis och överenskommelser. Samtidigt är det enligt finansutskottet av stor vikt för stabiliteten i statens finanser att helhetsperspektivet behålls under pågående budgetår och att processen kring förslag om ändringar i statens budget är lika stram som processen kring budgetpropositionen. Finansutskottet framhåller att propositionens förslag till reglering av ändringar i statens budget har förutsättningar att bidra till stramheten i processen kring ändringsbudgetar.

När det gäller de budgetpolitiska målen konstaterar finansutskottet att dessa mål vid sidan av rambeslutsprocessen har varit en starkt bidragande faktor till den goda utvecklingen av de offentliga finanserna sedan mitten av 1990-talet. Finansutskottet framhåller att riksdagens tillämpning av de budgetpolitiska målen har befasts i konstitutionell praxis och att systemet har en bred parlamentarisk förankring. De budgetpolitiska målen utgör också enligt utskottet en viktig grund för riksdagens beslutsprocess för statens budget, och det finns därför goda skäl för att tydliggöra den befintliga beslutsordningen för de budgetpolitiska målen i riksdagsordningen på det sätt som föreslås i propositionen.

Sammantaget föreslår finansutskottet att konstitutionsutskottet tillstyrker de förslag som regeringen lämnar i propositionen.

Rambeslutsprocessen

Rambeslutsprocessens reglering

Finansutskottet välkomnar att rambeslutsprocessen ges en tydligare och mer direkt reglering som bättre speglar den centrala betydelse som rambeslutsprocessen har haft sedan införandet.

Utskottet framhåller bl.a. att rambeslutsprocessen har bidragit till att skapa en tydligare ansvars- och beslutsordning inom riksdagen. Därtill kommer att budgetberedningen i riksdagen blir transparent genom att jämförbara budgetpolitiska paket ställs mot varandra, vilket är till gagn för den offentliga diskussionen om de politiska alternativen.

Rambeslutsprocessens utformning

Rambeslutsprocessens första steg

När det gäller förslaget om att beslutet i första steget även ska omfatta förslag till beräkningar av andra betalningar som påverkar statens lånebehov samt förslag med anledning av de budgetpolitiska målen konstaterar utskottet att förslaget i dessa delar följer den praxis som tillämpas i finansutskottet. I denna del framhåller utskottet att genom att i steg ett i budgetprocessen inkludera alla betalningar som påverkar statens lånebehov klargörs i ett tidigt skede vilket budgetsaldo som blir konsekvensen. Budgetsaldo och därmed lånebehovet framkommer som ett resultat av de delar som bygger upp budgeten. Det sagda innebär att riksdagen tar ställning till de olika delarna och inte till saldot som sådant.

Förslaget om att beslutet i första steget även ska omfatta förslag till preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret avviker enligt finansutskottet från dagens praxis. I dag behandlas nämligen utgiftsramarna för det andra och tredje året i en separat besluts punkt, och inga preliminära beslut tas för inkomstberäkningen för det andra och tredje året. Förslaget i denna del ger enligt finansutskottet ökad symmetri i budgetbeslutet genom att inkomstsidan får samma medelfristiga tids horisont som utgiftssidan. Den preliminära inkomstberäkningen för det andra och tredje året är dessutom enligt utskottet en lika central komponent i statens

budgetsaldo och i den offentliga sektorns finansiella sparande som de preliminära utgiftsramarna. Därtill kommer att genom förslaget motverkas risken för motstridiga riksdagsbeslut, där exempelvis den preliminära budgeten det andra och tredje året får en annan inriktning än budgeten år ett.

Vidare framhåller utskottet att för att underlätta riksdagens budgetarbete är det viktigt att förslaget till preliminära inkomstberäkningar för åren efter budgetåret utformas på ett sådant sätt att de har en tydlig koppling till den specifikation av inkomstitlar för budgetåret som redovisas i en beslutsbilaga i budgetpropositionen.

Finansutskottet noterar att den föreslagna lagtexten i riksdagsordningen avviker något från förslaget i Budgetprocesskommitténs betänkande. I Budgetprocesskommitténs förslag villkoras bestämmelsen i 4 kap. 5 § andra stycket riksdagsordningen på så sätt att rambeslutsprocessen ska gälla om inte riksdagen genom lag har beslutat något annat. Detta villkor saknas i regeringens lagförslag men framgår av propositionens författningskommentar.

Slutligen anför utskottet att genom föreslagna ändringar i bestämmelsen i riksdagsordningen om finansutskottets beredningsansvar tydliggörs att detta omfattar samtliga förslag som enligt bestämmelsen avgörs i det första steget.

Rambeslutsprocessens andra steg

Enligt finansutskottet är det bra att det klargörs i riksdagsordningen att beslutet i steg två omfattar bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. I denna del konstaterar utskottet att det i dag saknas en enhetlig praxis bland utskotten för hanteringen av bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. Vissa utskott lägger sådana bemyndiganden i anslagsbeslutet, andra utanför. En tydligare lagreglering på detta område bör enligt finansutskottet kunna bidra till att utskottens hantering blir mer likartad.

Vidare konstaterar utskottet att det förekommer att regeringen i budgetpropositionen föreslår att riksdagen ska godkänna s.k. investeringsplaner, dvs. sammanställningar av kommande investeringar med en beskrivning av hur dessa ska finansieras. Mot bakgrund av kopplingen till den framtida finansieringen är det enligt finansutskottet rimligt att även dessa beslutas tillsammans med anslagen i rambeslutsprocessens andra steg.

Utgiftsområdenas reglering

Finansutskottet konstaterar i likhet med regeringen att en indelning av budgetens utgifter i utgiftsområden är ett användbart verktyg i budgetprocessen, oavsett om rambeslutsprocessen tillämpas eller inte, exempelvis vid utgiftsprognoser eller vid uppföljning av statens utgifter. I denna del framhåller utskottet vidare att även om användningen av utgiftsområden kan göras mer oberoende av om rambeslutsprocessen tillämpas eller inte, är rambeslutsprocessen beroende av utgiftsområdenas utformning. Det är därför viktigt att utgiftsområdena är tillräckligt stora för att ge utrymme för politiska prioriteringar (jfr 1993/94:TK2 s. 24). För små utgiftsområden kan enligt utskottet leda till att innehållet är givet när ramarna har fastställts, vilket skulle förta intresset för

de fortsatta ställningstagandena. Det är också viktigt att utgiftsområdet är så avgränsat att konsekvenserna av olika beslut kan överblickas inom utgiftsområdet.

Utskottet noterar att när det gäller föreslagna ändringar i regleringen av utgiftsområdena i riksdagsordningen anges i propositionen att utredningens förslag i denna del överensstämmer med regeringens. Dock avviker propositionens lagförslag från Budgetprocesskommitténs förslag till lagtext på så sätt att bisatsen med villkoret inte finns med i Budgetprocesskommitténs förslag.

Uppföljning och utvärdering av de budgetpolitiska målen

Uppföljning av överskottsmålet och redovisning av budgeteffekter

Enligt finansutskottet är det positivt att det införs en bestämmelse i budgetlagen om att regeringens redovisning för riksdagen av hur överskottsmålet uppnås ska ske med beaktande av effekterna av beslutade och för riksdagen presenterade budgetpolitiska åtgärder. Även utskottet anser att den samlade of-fentligfinansiella effekten har störst betydelse för den samhällsekonomiska utvecklingen och vid avstämningar gentemot överskottsmålet. Dock är det enligt utskottet ur riksdagens perspektiv även viktigt att effekterna på det finansiella sparandet framgår fördelat på delsektorena stat, kommun och ålderspensions-system. Ur riksdagens perspektiv är ett rimligt krav att man någorlunda enkelt ska kunna utläsa budgeteffekterna av att t.ex. avvisa ett visst regeringsförslag. Det är enligt utskottet även viktigt att redovisningen av budgeteffekter präglas av öppenhet och tydlighet.

Redovisning av avvikelser från överskottsmålet

Finansutskottet välkomnar förslaget om att det i budgetlagen ska införas en bestämmelse om att regeringen vid en bedömd avvikelse från överskottsmålet ska redogöra för hur en återgång ska ske. I likhet med regeringen anser utskottet att bedömningar av avvikelser i förhållande till överskottsmålet är förenade med stor osäkerhet. Det är därför enligt utskottet rimligt att analysen indikerar en tydlig avvikelse för att regeringen ska vara skyldig att redovisa hur en återgång ska ske.

Utvärdering av budgetpolitiska mål

I likhet med regeringen anser finansutskottet att en extern och oberoende utvärdering av finanspolitiken i förhållande till de budgetpolitiska målen kan bidra till stabila offentliga finanser.

Ändringar i statens budget

Möjligheten att föreslå ändringar i statens budget

Finansutskottet välkomnar den föreslagna regleringen på ett område som tidigare har varit närmast oreglerat. Förslaget innebär enligt utskottet en reglering som i huvudsak överensstämmer med den praxis som har utvecklats under de

senaste 15 åren och med de uttalanden som gjordes i förarbetena till den nuvarande budgetprocessen. I likhet med regeringen anser utskottet att en uttrycklig reglering av vilka förslag som får lämnas i en ändringsbudget inte bör införas, då en viss flexibilitet kan vara motiverad på detta område.

Utskottet noterar att föreslagen lagtext i riksdagsordningen (3 kap. 2 a §) avviker något från förslaget i Budgetprocesskommitténs betänkande. I första stycket klargörs i både propositionen och betänkandet att regeringen vid högst två tillfällen får lämna en ändringsbudget. I andra stycket har kommittén formulerat undantaget som att endast om regeringen anser att det finns särskilda skäl får ytterligare propositioner med förslag till ändringar av statens budget lämnas. I propositionen har ordet ”ytterligare” ersatts av orden ”vid andra tillfällen”. Författningskommentarerna i propositionen och betänkandet är i allt väsentligt identiska.

Inkomstberäkningar

I likhet med regeringen anser finansutskottet att förslag som har en tydlig påverkan på statens inkomster för det löpande budgetåret bör föranleda en ny inkomstberäkning. Utskottet framhåller att mot bakgrund av att de föreslagna bestämmelserna om ändringar i statens budget är neutralt utformade behövs som Budgetprocesskommittén också påpekar (SOU 2013:73 s. 188) ingen särskild bestämmelse om någon ny inkomstberäkning.

Utskottet noterar att den nya inkomstberäkningen enligt propositionen ska inkludera effekterna av nya makroekonomiska prognoser och andra förutsättningar, t.ex. volymer. Av redovisningen bör det enligt finansutskottet gå att särskilja de effekter som beror av regeländringar från effekter till följd av ändrade makroprognoser och andra ekonomiska förutsättningar.

Redovisning av budgeteffekter

Finansutskottet delar regeringens bedömning i denna del. Utskottet konstaterar att det vid upprepade tillfällen har framhållit vikten av att processen kring ändringsbudgeten är lika stram som processen kring budgetpropositionen (t.ex. bet. 2008/09:FiU11 s. 37 f.).

Vidare framhåller utskottet att den föreslagna bestämmelsen i budgetlagen, som anger att regeringens redovisning av hur överskottsmålet ska uppnås ska ske med beaktande av budgeteffekter, inkluderar även budgeteffekter för det löpande budgetåret. Enligt utskottet är redovisningen av budgeteffekter viktig för riksdagens beslutsprocess, vilket betyder att budgeteffekterna av ett regeringsförslag bör framgå tydligt uppdelade på relevanta inkomstitlar och anslag på statens budget.

Beredningen av förslagen till ändringar i statens budget

Enligt finansutskottet möjliggör den föreslagna ordningen en mer sammanhållen prövning av sådana förslag som påverkar statens budget för det löpande budgetåret. På motsvarande sätt som finansutskottet i dag ger berörda utskott tillfälle att yttra sig över förslag som innebär ändrade utgiftsramar bör berörda

utskott ges tillfälle att yttra sig över sådana förslag som påverkar inkomstberäkningen eller på annat sätt påverkar statens lånebehov.

Förslaget innebär enligt utskottet ett utökat beredningsansvar för finansutskottet jämfört med nuvarande ordning då sådana propositioner som påverkar statsbudgetens inkomstsida eller på annat sätt påverkar statens lånebehov men inte utgiftsramarna hänvisas till berört fackutskott.

Beslutsprocessen

Finansutskottet konstaterar att enligt nuvarande praxis behandlas förslag till ändrade anslag eller ramar i en och samma förslagspunkt medan övriga förslag om t.ex. bemyndiganden om ekonomiska åtaganden behandlas som separata förslagspunkter. Utskottet håller med regeringen om att den ordning som föreslås i propositionen, med ett beslut för samtliga förslag, är ett sätt att säkerställa helheten och minska risken för motstridiga beslut.

Vidare anför utskottet att i de fall förslagen innebär mycket omfattande ändringar i budgeten, t.ex. vid en ekonomisk kris, är det som regeringen skriver lämpligt att beslutet i likhet med budgetpropositionen tas i två steg. Därigenom kan eventuella interna prioriteringar som behöver göras inom varje utgiftsområde tydliggöras samtidigt som fackutskottsprincipen värnas.

Utskottets ställningstagande

Konstitutionsutskottet konstaterar inledningsvis att de förslag till ändringar i riksdagsordningen och budgetlagen som regeringen lämnar i propositionen bygger på den parlamentariskt sammansatta Budgetprocesskommitténs förslag.

I likhet med finansutskottet vill utskottet framhålla att rambeslutsprocessen har tillämpats i många år och att den på det stora hela har fungerat väl. Det är därför positivt att rambeslutsprocessen ges en tydligare reglering genom att det i riksdagsordningen införs en presumtion för att denna ordning ska följas vid beslut om statens budget, om inte riksdagen genom lag har beslutat något annat.

Som regeringen framhåller i propositionen är stora delar av rambeslutsprocessen och ändringar i statens budget oreglerade, och de vilar på praxis och överenskommelser. Föreslagen kodifiering av praxis medför enligt konstitutionsutskottet en ökad tydlighet och transparens i budgetprocessen.

När det gäller beredningen av förslagen till ändringar i statens budget föreslås att finansutskottet även ska bereda sådana propositioner som påverkar statsbudgetens inkomstsida eller på annat sätt påverkar statens lånebehov men inte utgiftsramarna. Föreslagen ordning innebär ett utökat beredningsansvar för finansutskottet jämfört med gällande bestämmelser. Som skäl för förslaget i denna del framhåller regeringen att det är angeläget att skapa en stramare och mer disciplinerad budgetprocess. Konstitutionsutskottet konstaterar att förslagen i denna del innebär en viss förskjutning av fördelningen av ärenden mellan

utskotten och att finansutskottets ställning har stärkts i relation till övriga utskott. Konstitutionsutskottet vill i denna del understryka vikten av att finansutskottet i aktuella ärenden bereder berörda utskott tillfälle att yttra sig över förslagen till ändringar i statens budget. Sedan enkammarreformen är fackutskottsprincipen en grundläggande princip för utskottsorganisationens uppbyggnad och fördelningen av ärenden mellan utskotten. Konstitutionsutskottet anser att denna princip alltså äger stor giltighet och bör upprätthållas så långt möjligt, vilket förutsätter ett samarbete mellan finansutskottet och övriga utskott.

När det gäller beslutsprocessen för förslag till ändringar i statens budget framhåller regeringen att i de fall förslagen innebär mycket omfattande ändringar i budgeten är det lämpligt att beslutet i likhet med budgetpropositionen tas i två steg. Med ett sådant förfarande värnas också fackutskottsprincipen enligt konstitutionsutskottet.

Sammantaget instämmer konstitutionsutskottet i de bedömningar som finansutskottet gör när det gäller rambeslutsprocessens reglering och utformning, utgiftsområdenas reglering, uppföljning och utvärdering av de budgetpolitiska målen och ändringar i statens budget. Utskottet tillstyrker således de förslag till ändringar i riksdagsordningen och budgetlagen som regeringen lämnar i propositionen.

När det gäller utformningen av föreslagen lagtext i riksdagsordningen noterar utskottet bl.a. att enligt den praxis som har utvecklats lämnas i regel samlade förslag till ändringar i statens budget i anslutning till den ekonomiska vårpropositionen och budgetpropositionen. Som regeringen framhåller i propositionen kan det dock uppkomma situationer även vid andra tillfällen då det finns behov av att föreslå ändringar i budgeten. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att föreslagen undantagsbestämmelse i riksdagsordningen om när ändringar i statens budget får lämnas (3 kap. 2 a § andra stycket) bör utformas på det sätt regeringen föreslår. Vidare noteras att när det gäller finansutskottets ansvar för att bereda förslag till beslut i det första steget i rambeslutsprocessen och förslag till beslut om ändringar i statens budget följer det redan av föreslagen bestämmelse i riksdagsordningen om hur beslut om statens budget ska fattas (5 kap. 12 §) att nämnda beredningsansvar är villkorat av att riksdagen inte genom lag har beslutat om en annan beslutsordning. En uttrycklig hänvisning till detta villkor i bestämmelsen om finansutskottets beredningsansvar synes enligt konstitutionsutskottet inte nödvändig. Regeringen föreslår inte heller en sådan hänvisning. Dock anser utskottet i likhet med regeringen att föreslagen bestämmelse i riksdagsordningen om vad budgetpropositionen ska innehålla (3 kap. 2 §) bör villkoras på det sätt som regeringen föreslår. När det gäller sådana förslag som endast i begränsad omfattning rör ändringar i statens budget vill utskottet erinra om att det av 4 kap. 6 § andra

stycket riksdagsordningen följer att riksdagen i vissa fall får avvika från grunderna för ärendefördelningen mellan utskotten.¹ En sådan avvikelse kan ske även i fråga om finansutskottets beredningsuppgifter.

Regeringen har vid framtagandet av förslag till lag om ändring i riksdagsordningen inte beaktat riksdagsstyrelsens förslag till ny riksdagsordning. Som redovisas ovan föreslås att riksdagen ska anta en ny riksdagsordning. Den nya riksdagsordningen är framför allt en redaktionell och språklig omarbetning av den nu gällande riksdagsordningen. Bland annat föreslås en ny kapitelindelning, och alla bestämmelser, såväl huvudbestämmelser som tilläggsbestämmelser, får enligt förslaget en beskrivande rubrik för att öka överskådligheten. Det sagda innebär bl.a. att de av regeringen föreslagna bestämmelserna i riksdagsordningen kommer att få nya beteckningar. I likhet med riksdagsstyrelsen anser utskottet att den nuvarande huvudbestämmelsen 3 kap. 2 § ska betecknas 9 kap. 5 §, att vissa språkliga ändringar av paragrafens första stycke ska göras samt att huvudbestämmelserna 4 kap. 5 § respektive 5 kap. 12 § ska betecknas 7 kap. 9–10 §§ respektive 11 kap. 18 §. Konstitutionsutskottet föreslår att den av regeringen föreslagna huvudbestämmelsen 3 kap. 2 a § ska betecknas 9 kap. 6 § och föregås av en rubrik. Införandet av en ny paragraf i 9 kap. riksdagsordningen innebär dessutom följdändringar i andra paragrafer. Vidare föreslår utskottet att den nuvarande tilläggsbestämmelsen 3.2.3 ska betecknas 9.5.3 och att de av regeringen föreslagna tilläggsbestämmelserna 3.2 a.1 respektive 5.12.1 ska betecknas 9.6.1 respektive 11.18.1 och föregås av rubriker. Dessutom föreslås att hänvisningen i de två sistnämnda tilläggsbestämmelserna ändras. Som redovisas ovan lämnar riksdagsstyrelsen när det gäller bestämmelsen om finansutskottets uppgifter förslag på förenklingar av kammarens hantering av finansutskottets sammanställning av statens budget.² Vidare föreslås vissa redaktionella ändringar av bestämmelsen.

Riksdagsstyrelsen föreslår i framställningen ändringar i 2 kap. 3 § och 10 kap. 3 § budgetlagen. Ändringarna är av redaktionellt slag och beror på ny paragrafnumrering i riksdagsordningen. Eftersom regeringen nu föreslår att nämnda paragrafer ska ändras och att de uttryckliga hänvisningarna till bestämmelser i riksdagsordningen ska tas bort avstyrker utskottet riksdagsstyrelsens förslag i nämnda delar.

I framställningen föreslår riksdagsstyrelsen även ändringar i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän, lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank och lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen. Ändringarna är av redaktionellt slag och beror på ny paragrafnumrering i riksdagsordningen. Eftersom utskottet föreslår att en ny paragraf ska införas i 9 kap. riksdagsordningen krävs vissa följdändringar i nu nämnda lagar. Det sagda innebär att utskottet delvis tillstyrker riksdagsstyrelsens förslag i dessa delar.

¹ 7 kap. 11 § första stycket i utskottets förslag till ny riksdagsordning.

² 7 kap. 9 § andra stycket i utskottets förslag till ny riksdagsordning.

Ändrad benämning av överskottsmålet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att ändra benämningen av överskottsmålet i budgetlagen.

Jämför reservation (V).

Motionen

Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkar i kommittémotion 2013/14:K23 att två paragrafer i budgetlagen (nuvarande 2 kap. 1 § och föreslagna 2 kap. 1 a §) ska ändras på så sätt att ordet ”överskottsmål” ersätts med ordet ”saldomål”. Motionärerna anför att de i sak inte har något emot regeringens förslag till ändring i budgetlagen i fråga om uppföljningen och utvärderingen av de budgetpolitiska målen. De ifrågasätter dock den definition av målet för den offentliga sektorns finansiella sparande som finns i budgetlagen. Av 2 kap. 1 § budgetlagen följer nämligen att regeringen till riksdagen ska lämna förslag till mål för den offentliga sektorns finansiella sparande (överskottsmål). I bestämmelsen anges alltså att målet för den offentliga sektorns sparande är just ett överskottsmål. Enligt motionärerna är det olämpligt att målet i lagtext ges ett namn som också kan uppfattas som ett ställningstagande till nivån på den offentliga sektorns sparande. Nivån på den offentliga sektorns sparande är en politisk bedömningsfråga som kan variera med politiska majoriteter, men även över tid för samma politiska majoritet. Förutom de ändringar som regeringen föreslår i budgetlagen anser alltså motionärerna att två bestämmelser i lagen ska ändras på så sätt att ordet ”överskottsmål” ska ersättas av ordet ”saldomål”.

Tidigare behandling

Budgetlagen ersatte 2011 lagen (1996:1059) om statsbudgeten. En lagreglering av överskottsmålet fanns även i lagen om statsbudgeten. Den 1 augusti 2010 genomfördes nämligen ändringar i lagen om statsbudgeten som bl.a. innebar att det infördes en ny bestämmelse med rubriken ”budgetpolitiska mål” och med innebörden att regeringen till riksdagen ska lämna förslag till mål för den offentliga sektorns finansiella sparande (överskottsmål). Propositionen behandlades av konstitutionsutskottet (bet. 2009/10:KU39).

Som skäl för förslaget att lagfästa överskottsmålet anförde regeringen att det av en utvärdering (Ds 2010:4) framgick att utvecklingen av det finansiella sparandet var en viktig sammanfattande indikator på de effekter som utgår från den ekonomiska politik och budgetpolitik som riksdagen och regeringen för (prop. 2009/10:100 s. 100). Regeringen anförde vidare:

När överskottsmålet infördes rädde fortfarande en viss oklarhet angående hur målet skulle tillämpas och vilken styrande effekt det skulle få. Tillämpningen av målet har över tiden tydliggjorts. Överskottsmålet har varit av stor betydelse för den relativt goda utvecklingen av de offentliga finanserna under 2000-talet. Målet har i dag bred politisk förankring. Mot denna bakgrund är det rimligt att lagfästa överskottsmålet såsom tidigare gjorts

med utgiftstaket. Detta ligger också i linje med erfarenheter som visar att budgetpolitiska mål och regler som är lagfästa är mer verkningsfulla.

Vidare framhöll regeringen att uttrycket överskottsmål är en benämning och att det saknar normativ innebörd samt att benämningen således inte utesluter att målet på sikt sätts på en nivå som innebär att de offentliga finanserna ska vara t.ex. i balans eller rent av visa ett mindre underskott (s. 94).

Finansutskottet framhöll i ett yttrande till konstitutionsutskottet att det delade regeringens bedömning att det främsta motivet för överskottsmålet borde vara att skapa förutsättningar för långsiktigt hållbara finanser. Även andra motiv härledda ur erfarenheter med överskottsmålet visade enligt finansutskottet på målets relevans. Genom målet hade tillräckligt stora marginaler skapats så att alltför stora underskott undvikits i lågkonjunkturer även vid en politik som aktivt motverkade lågkonjunktur. Målet kan också bidra till att skapa förutsättningar för en jämn fördelning av resurser mellan generationerna och till ekonomisk tillväxt. I frågan om behovet av en lagreglering av överskottsmålet bedömde finansutskottet i likhet med regeringen att en lagreglering kunde bidra till att stärka det finanspolitiska ramverket. Finansutskottet anförde bl.a. att erfarenheterna av införandet av en budgetlag entydigt visade att ett tydligt regelverk införts som gett förutsättningar för ett mer effektivt beslutsfattande när det gäller resursfördelning och styrning av den statliga verksamheten. Lagen om statsbudgeten hade enligt utskottet vidare bidragit till fasthet i budgetprocessen, god budgetdisciplin och sunda statsfinanser. Mot den bakgrunden fanns ett värde i att i lag reglera även överskottsmålet. Därtill kunde det enligt finansutskottet finnas en pedagogisk fördel med att lagen om statsbudgeten innehöll en beskrivning av de viktigaste elementen i det finanspolitiska ramverket.

Konstitutionsutskottet ansåg att en lagreglering av regeringens skyldighet att lämna förslag till riksdagen om ett överskottsmål och en redovisning av hur överskottsmålet uppnås bidrar till att stärka det finanspolitiska ramverket (s. 13). Konstitutionsutskottet tillstyrkte regeringens förslag.

Våren 2011 behandlade konstitutionsutskottet regeringens proposition En reformerad budgetlag (bet. 2010/11:KU14). I en motion (V) som väckts med anledning av propositionen yrkades att ordet ”överskottsmål” i den nya budgetlagen skulle ersättas av ordet ”saldomål”.

Finansutskottet hänvisade i ett yttrande till konstitutionsutskottet till att bestämmelsen om ett obligatoriskt överskottsmål trätt i kraft den 1 augusti 2010 och att det i skälen till regeringens förslag angavs att målet för den offentliga sektorns finansiella sparande även i fortsättningen borde benämnas överskottsmålet. Finansutskottet ansåg, i likhet med regeringen, att begreppet överskottsmål är väletablerat och borde behållas. Ett byte av begreppet försvagar enligt finansutskottet målets trovärdighet i ett läge då det är särskilt viktigt att vända det nuvarande underskottet till ett överskott. Finansutskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avstyrkas.

Konstitutionsutskottet delade finansutskottets bedömning och avstyrkte motionen. Vänsterpartiet reserverade sig i denna del.

Finansutskottets yttrande

Det konstateras i yttrandet att finansutskottet tidigare har behandlat ett motsvarande förslag med anledning av en reformerad budgetlag. Utskottet anför att det inte har ändrat uppfattning utan anser att begreppet överskottsmål är väletablerat och bör behållas. Ett byte av begrepp försvagar enligt finansutskottet målets trovärdighet i ett läge då det är särskilt viktigt att vända det nuvarande underskottet till överskott.

Finansutskottet föreslår att konstitutionsutskottet avstyrker motionen.

Utskottets ställningstagande

Konstitutionsutskottet delar finansutskottets bedömning och avstyrker motion 2013/14:K23 (V).

Reservation

Ändrad benämning av överskottsmålet, punkt 3 (V)

av Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:K23 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V).

Ställningstagande

Regeringen lämnar i propositionen En utvecklad budgetprocess bl.a. förslag till ändringar i budgetlagen (2011:203) i fråga om uppföljningen och utvärderingen av de budgetpolitiska målen. Jag har i sak inget att invända mot regeringens föreslagna ändringar men ifrågasätter den definition av målet för den offentliga sektorns finansiella sparande som anges i budgetlagen. Av 2 kap. 1 § budgetlagen följer nämligen att regeringen till riksdagen ska lämna förslag till mål för den offentliga sektorns finansiella sparande (överskottsmål). I bestämmelsen anges alltså att målet för den offentliga sektorns sparande är just ett överskottsmål. Jag menar att det är olämpligt att målet i lagtext ges ett namn som också kan uppfattas som ett ställningstagande till nivån på den offentliga sektorns sparande. Nivån på den offentliga sektorns finansiella sparande är en politisk bedömningsfråga som kan variera med politiska majoriteter, men även över tid för samma politiska majoritet. Ordet "överskottsmål" förekommer på flera ställen i budgetlagen. Sammantaget anser jag att budgetlagen bör ändras på så sätt att ordet "överskottsmål" ersätts av ordet "saldomål". Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2013/14:173

Proposition 2013/14:173 En utvecklad budgetprocess:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i riksdagsordningen.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i budgetlagen (2011:203).

Följdmotionen

2013/14:K23 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V):

Riksdagen beslutar att 2 kap. 1–1 a § budgetlagen ska ges den lydelse som framgår av bilaga 1 i motionen.

Framställning 2013/14:RS3

Framställning 2013/14:RS3 Översyn av riksdagsordningen:

1. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till riksdagsordning.
2. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.
3. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank.
4. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter.
5. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.
6. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen.
7. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
8. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i budgetlagen (2011:203).
9. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.
10. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (2012:881) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden.

11. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (2012:882) med instruktion för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna.
12. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd.
13. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (2012:884) med instruktion för Riksdagens överklagandenämnd.

Motioner från allmänna motionstiden 2013/14

2013/14:K206 av Jan Lindholm och Mats Pertoft (båda MP):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om att styrelsen ska återkomma med lagförslag som innebär att den allmänna motionstiden avskaffas och att det i stället införs en generell initiativrätt för samtliga riksdagens ledamöter genom ständig motionsrätt.

2013/14:K215 av Björn Söder (SD):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om placering i plenisalen.

2013/14:K233 av Jan Lindholm (MP):

1. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa närvarokontrollen vid riksdagens öppnande.
2. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om ändring av metod för närvarokontroll av valda ledamöter vid det årliga uppropet inför öppnandet av ett nytt riksdagsår.

2013/14:K240 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en utvidgning av motionsinstrumentet i Sveriges riksdag.

2013/14:K245 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om elektroniska signaturer som ett alternativ till det nuvarande systemet med handskrivna namnteckningar på motioner, interpellationer och enkla frågor.

2013/14:K267 av Eliza Roszkowska Öberg m.fl. (M):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att digitalisera arbetet och minska pappersförbrukningen i Sveriges riksdag.

2013/14:K286 av Monica Green (S):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa allmänna motionstiden.

2013/14:K290 av Bo Bernhardsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvärdera och se över formerna och reglerna för regeringens och riksdagens arbete med EU-frågor.

2013/14:K299 av Margareta Cederfelt och Amir Adan (båda M):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över placeringen i kammaren.

2013/14:K303 av Ulf Holm m.fl. (MP):

Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen lägger fram förslag till ändring i riksdagsordningen i den del som gäller möten med utskotten och EU-nämnden i enlighet med vad som anförs i motionen.

2013/14:K310 av Emma Carlsson Löfdahl (FP):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av mängden pappershandlingar i kammaren.

2013/14:K380 av Julia Kronlid (SD):

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om ett digitaliserat system för att förenkla signering och motionsinlämning i riksdagen.

BILAGA 2

Riksdagsstyrelsens lagförslag

1 Förslag till riksdagsordning

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Riksdagsordningens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om riksdagen.

Bestämmelser om val till riksdagen, riksdagsarbetet och riksdagens uppgifter finns i regeringsformen.

Lagen är indelad i huvudbestämmelser och tilläggsbestämmelser. Regler om stiftande och ändring av riksdagsordningens bestämmelser finns i 8 kap. 17 § regeringsformen.

Riksdagsordningens indelning

2 § Riksdagsordningen innehåller 14 kapitel. Dessa är

- inledande bestämmelser (1 kap.),
- val till riksdagen (2 kap.),
- riksmöten (3 kap.),
- ledning och planering av riksdagsarbetet (4 kap.),
- riksdagens ledamöter (5 kap.),
- kammaren (6 kap.),
- utskotten och EU-nämnden (7 kap.),
- interpellationer och frågor till statsråd (8 kap.),
- ärendenas väckande (9 kap.),
- ärendenas beredning (10 kap.),
- ärendenas avgörande (11 kap.),
- val inom riksdagen (12 kap.),
- riksdagsorgan och nämnder (13 kap.), och
- Riksdagsförvaltningen (14 kap.).

Definitioner

3 § I denna lag avses med

- *valperiod*: Den period som motsvarar tiden från det att en nyvald riksdag har samlats till dess den närmast därefter valda riksdagen samlas.
- *riksmöte*: Den period som riksdagen sammanträder.
- *ålderspresident*: Den närvarande ledamot som varit ledamot av riksdagen längst tid. Om två eller flera ledamöter har tillhört riksdagen lika länge har den äldste av dem företräde.
- *gruppledare*: Den särskilda företrädare som en partigrupp, som vid valet till riksdagen fått minst 4 procent av rösterna i hela riket ska utse för att samråda med talmannen enligt denna lag.

- *arbetsplenum*: Ett sammanträde med kammaren under vilket överläggning om och avgörande av betänkanden och utlåtanden från utskott kan ske.

2 kap. Val till riksdagen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om val till riksdagen.

Tidpunkt för ordinarie val

2 § Ordinarie val till riksdagen hålls i september.

Extra val

Tilläggsbestämmelse 2.2.1 Bestämmelser om extra val till riksdagen finns i 3 kap. 11 § och 6 kap. 5 § regeringsformen.

Ytterligare bestämmelser om val

3 § Ytterligare bestämmelser om val till riksdagen finns i regeringsformen och i lag.

3 kap. Riksmöten

Kapitlets innehåll

- 1 § I detta kapitel finns bestämmelser om
- riksmötet som följer efter ett val till riksdagen (2–5 §§),
 - riksmötets öppnande (6 §), och
 - övrigt om riksmöten (7–9 §§).

Riksmötet som följer efter ett val till riksdagen

Riksmötets inledning

2 § Riksmötet inleds genom att en nyvald riksdag sammanträder i enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 10 § regeringsformen.

Tidpunkt för det första sammanträdet efter ett val

Tilläggsbestämmelse 3.2.1 Kammarens första sammanträde under ett riksmöte efter ett val inleds kl. 11.00. Ledamöterna ska underrättas om tidpunkten för det sammanträdet.

Första sammanträdet

3 § Vid det första sammanträdet med kammaren efter ett val till riksdagen ska i nedan nämnd ordning

1. Valprövningsnämndens berättelse om granskning av bevis om val av ledamöter och ersättare föredras,
2. ledamöterna ropas upp,
3. talman samt en förste, en andre och en tredje vice talman väljas för valperioden, och
4. en valberedning utses för valperioden.

Ordförande vid det första sammanträdet efter ett val

Tilläggsbestämmelse 3.3.1 Ålderspresidenten leder sammanträdet med kamraren fram till dess att talmannen och de vice talmännen har valts.

Förfarande vid val av talman

4 § Riksdagen ska, enligt 4 kap. 2 § regeringsformen, välja en talman samt en förste, en andre och en tredje vice talman. De väljs var för sig i nu nämnd ordning. Valen gäller till valperiodens slut.

Om valet av talman sker med slutna sedlar enligt bestämmelserna i 12 kap., är den vald som får mer än hälften av rösterna. Om en sådan röstövertikt inte uppnås, ska ett nytt val genomföras. Om inte heller då någon får mer än hälften av rösterna, ska ett tredje val genomföras mellan de två som vid den andra omröstningen fick flest röster. Vid den tredje omröstningen är den vald som får de flesta rösterna.

Förfarande för att utse valberedning

5 § Varje partigrupp, som motsvarar ett parti som vid valet till riksdagen fick minst 4 procent av rösterna i hela riket, ska besätta en plats i valberedningen. Därutöver fördelas tio platser proportionellt mellan dessa partigrupper. Partigrupperna ska lämna förslag på ledamöter till talmannen som förklarar de föreslagna ledamöterna utsedda.

Antal ledamöter i valberedningen

Tilläggsbestämmelse 3.5.1 Talmannen fastställer det antal ledamöter som respektive partigrupp ska tillsätta i valberedningen. Vid den proportionella fördelningen tillämpas den beräkningsgrund som anges i 12 kap. 8 § tredje stycket.

Riksmötets öppnande

Särskilt sammanträde för riksmötets öppnande

6 § Riksdagen ska senast på riksmötets tredje dag hålla ett särskilt sammanträde för riksmötets öppnande. Statschefen förklarar på talmannens begäran riksmötet öppnat. Vid förhinder för statschefen förklarar talmannen riksmötet öppnat.

Vid sammanträdet avger statsministern en regeringsförklaring, om det inte finns särskilda skäl för honom eller henne att avstå från detta.

Tidpunkt för sammanträde för riksmötets öppnande

Tilläggsbestämmelse **3.6.1** Efter ett val till riksdagen äger sammanträdet för riksmötets öppnande rum kl. 14.00 den andra dagen under riksmötet.

Har det inte varit något val till riksdagen äger sammanträdet rum den första dagen vid samma tidpunkt.

Talmannen får bestämma en annan tidpunkt för sammanträdet.

Övrigt om riksmöten

Riksmötets längd

7 § Ett riksmöte pågår till dess nästa riksmöte inleds.

Övriga riksmöten under valperioden

8 § Under år då det inte hålls ordinarie val till riksdagen, ska ett nytt riksmöte inledas den dag i september som kammaren fastställt under det föregående riksmötet.

Förslag om tidpunkt för inledande sammanträde

Tilläggsbestämmelse **3.8.1** Riksdagsstyrelsen lämnar förslag till kammaren inför beslut enligt 8 §.

Namnupprop vid övriga riksmöten

Tilläggsbestämmelse **3.8.2** Talmannen får besluta att ledamöterna ska ropas upp vid det första sammanträdet med kammaren även under övriga riksmöten under valperioden.

Nytt riksmöte efter extra val

9 § Har beslut om extra val fattats före den fastställda dagen för att inleda ett riksmöte, ska ett nytt riksmöte enligt 8 § inledas bara om den riksdag som valts genom det extra valet samlats före den 1 juli samma år.

4 kap. Ledning och planering av riksdagsarbetet

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om ledning och planering av riksdagsarbetet.

Talmannen och de vice talmännen

2 § Talmannen eller, i hans eller hennes ställe, någon av de vice talmännen leder riksdagsarbetet.

Gruppledare

3 § Varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 § ska utse en särskild företrädare (gruppledare) som ska samråda med talmannen om arbetet i kammaren i enlighet med bestämmelser i denna lag.

Partigrupperna ska utse en personlig ersättare för gruppledaren (vice gruppledare).

Information om beslut som fattats efter samråd

Tilläggsbestämmelse **4.3.1** Beslut som fattats efter samråd ska göras tillgängliga för ledamöterna. Det ska ske enligt den ordning som talmannen bestämmer.

Riksdagsförvaltningen

4 § Riksdagsförvaltningen leds av en styrelse.

Bestämmelser om Riksdagsförvaltningens uppgifter finns i 14 kap.

Riksdagsstyrelsen

Tilläggsbestämmelse **4.4.1** Riksdagsstyrelsen leder Riksdagsförvaltningen och överlägger om planeringen av riksdagsarbetet.

Riksdagsstyrelsen består av talmannen som ordförande och tio andra ledamöter som riksdagen väljer inom sig för en valperiod. Riksdagen väljer även tio ersättare för de valda ledamöterna av riksdagsstyrelsen.

Riksdagsstyrelsens sammanträden

Tilläggsbestämmelse **4.4.2** Riksdagsstyrelsen sammanträder på kallelse av talmannen. Om talmannen är förhindrad att närvara vid ett sammanträde, inträder någon av de vice talmännen som ordförande. En frånvarande ledamots plats intas av en ersättare som tillhör samma partigrupp.

Riksdagsstyrelsen sammanträder inom stängda dörrar. Om styrelsen vill inhämta upplysningar av någon som inte tillhör styrelsen, får den kalla honom eller henne till ett sammanträde.

De vice talmännen, de av gruppledarna som inte är ledamöter av styrelsen och riksdagsdirektören får delta i styrelsens överläggningar.

Ordförandekonferensen

5 § Ordförandekonferensen överlägger i frågor av gemensamt intresse för verksamheten i kammaren, utskotten och EU-nämnden.

Ordförandekonferensens sammansättning

Tilläggsbestämmelse **4.5.1** Ordförandekonferensen består av talmannen som ordförande samt utskottens och EU-nämndens ordförande.

5 kap. Riksdagens ledamöter

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om uppdraget som riksdagsledamot.

Bestämmelser om uppdraget finns även i 4 kap. 10–13 §§ regeringsformen.

Arvode

2 § En ledamot har rätt till arvode för sitt uppdrag av allmänna medel. Närmare bestämmelser om arvode och ekonomiska villkor för ledamöter och ersättare finns i lag.

Registrering av åtaganden och ekonomiska intressen

Tilläggsbestämmelse 5.2.1 Bestämmelser om registrering av ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen finns i lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen.

Ledighet från uppdraget

3 § En ledamot kan efter ansökan få ledigt från sitt uppdrag. Om en ledamot får ledigt för en tid av minst en månad, ska ledamotens uppdrag utövas av en ersättare under den tid ledamoten är ledig.

Prövning av ledighetsansökan

4 § Talmannen beslutar om ledighet från uppdraget som ledamot med den begränsning som framgår av andra stycket.

Kammaren beslutar om ledighet för andra skäl än sjukdom eller föräldraledighet om ledigheten avser en period om en månad eller längre.

Om en ansökan om ledighet ges in under en period då kammaren inte sammanträder och som varar längre än en månad, får dock talmannen besluta om ledigheten ska beviljas.

Innehåll i ansökan om ledighet

Tilläggsbestämmelse 5.4.1 En ansökan om ledighet ska vara skriftlig, innehålla de skäl som ansökan grundas på och avse en bestämd tid. Ansökan ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Ersättare

5 § När en ersättare ska inträda i stället för talmannen, en ledamot som tillhör regeringen eller för en ledig ledamot, ska talmannen kalla ersättaren till tjänstgöring. Talmannen ska då följa den ordning mellan ersättarna som har fastställts enligt lag. Om det finns särskilda skäl, får talmannen frångå denna ordning.

Meddelande till ersättare

Tilläggsbestämmelse **5.5.1** En ersättare som ska utöva uppdrag som ledamot ska få ett meddelande om vilken ledamot som han eller hon ersätter och om tiden för förordnandet. En ersättare kan få ett särskilt meddelande med besked om när uppdraget upphör.

Ersättares ställning vid ledamots avgång

6 § Om en ledig ledamot lämnar sitt uppdrag, fortsätter den tjänstgörande ersättaren att utöva sitt uppdrag till dess att en ny ledamot har utsetts.

Åtal eller frihetsberövande

7 § För att talan ska få väckas mot en ledamot eller ett ingripande ska få göras i en ledamots personliga frihet krävs i vissa fall enligt 4 kap. 12 § första stycket regeringsformen riksdagens medgivande. Detta gäller även i fråga om tidigare ledamöter.

En ansökan om riksdagens medgivande ska av åklagare, eller annan som vill väcka talan, ges in till talmannen.

Om ansökan är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för riksdagens prövning eller om sökanden inte har gjort troligt att han eller hon är behörig att väcka talan eller begära denna åtgärd hos en myndighet, ska talmannen avvisa ansökan. I annat fall ska talmannen anmäla den vid ett sammanträde med kammaren.

Ansökan om medgivande

Tilläggsbestämmelse **5.7.1** En ansökan som avses i 7 § ska vara skriftlig och innehålla de omständigheter som ansökan grundas på.

6 kap. Kammaren

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- planering och ledning av sammanträden (2–6 §§),
 - sammanträden (7–14 §§),
 - rätten att yttra sig vid sammanträden (15–19 §§),
 - ärendedebatter (20–22 §§),
 - särskilda debatter (23 §), och
 - vissa gemensamma frågor (24–27 §§).

Planering och ledning av sammanträden

Planering

2 § Talmannen beslutar om planeringen av arbetet i kammaren och om när kammaren ska sammanträda.

Samråd inför planering

Tilläggsbestämmelse **6.2.1** Talmannen ska inför ett beslut enligt 2 § samråda med riksdagsstyrelsen.

Talmannen

3 § Talmannen leder kammarens sammanträden.

Biträde till talmannen

Tilläggsbestämmelse **6.3.1** Vid ledningen av kammarens sammanträden biträds talmannen av en kammarsekreterare.

Vice talman

4 § Talmannen får överlåta åt en vice talman att leda ett sammanträde.

Ålderspresident

5 § Ålderspresidenten leder ett sammanträde om talmannen och samtliga vice talmän har förhinder.

Talmannens opartiskhet

6 § Vid överläggning i ett ämne som är upptaget på föredragningslistan får talmannen inte yttra sig i sakfrågan. Detsamma gäller den vice talman eller ålderspresident som leder ett sammanträde.

Sammanträden

Offentlighet vid sammanträden

7 § Ett sammanträde i kammaren ska vara offentligt enligt bestämmelserna i 4 kap. 9 § regeringsformen.

Kammaren får besluta att ett sammanträde ska hållas inom stängda dörrar, om det krävs med hänsyn till rikets säkerhet eller i övrigt till förhållandet till en annan stat eller en mellanfolklig organisation.

Om regeringen vid ett sammanträde ska lämna information till riksdagen, får även regeringen besluta om stängda dörrar på de grunder som anges i andra stycket.

Tystnadsplikt

8 § Ledamöter och tjänstemän får inte obehörigen röja vad som har förekommit vid ett sammanträde inom stängda dörrar. Kammaren får besluta att i ett särskilt fall helt eller delvis upphäva tystnadsplikten.

Kallelse

9 § Kammaren sammanträder på kallelse av talmannen om inte annat föreskrivs i regeringsformen eller i denna lag.

En kallelse ska anslås senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet och minst 14 timmar i förväg. Om det finns synnerliga skäl, får kallelsen anslås senare. I så fall får sammanträdet hållas endast om mer än hälften av riksdagens ledamöter medger det.

Innehållet i en kallelse

10 § Det ska framgå av en kallelse om sammanträdet är ett arbetsplenum.

Övriga uppgifter i kallelsen

Tilläggsbestämmelse **6.10.1** Om ett val ska genomföras vid ett sammanträde, ska det anges i kallelsen.

Avbrott i kammarens arbete efter ett beslut om extra val

11 § Om regeringen har beslutat om extra val, får talmannen på begäran av regeringen besluta att kammaren inte ska sammanträda under återstoden av valperioden.

Extra sammanträde

12 § Talmannen får besluta att kalla kammaren till sammanträde under en period då arbete i kammaren inte pågår. Ett sådant beslut ska fattas om regeringen eller minst 115 av ledamöterna begär det.

Ett sammanträde ska hållas inom tio dagar från det att en begäran om det har framställts. Ett sammanträde får hållas först sedan ledamöterna erhållit skälig tid att inställa sig från det att de underrättats om kallelsen.

Ett sammanträde för arbetsplenum under en period då arbetsplenum inte ingår i kammarens planering får hållas inom kortare tid än 48 timmar från det att ledamöterna underrättades om kallelsen endast om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för att ärendet får avgöras.

Meddelande om tid för extra sammanträde

Tilläggsbestämmelse **6.12.1** Tidpunkten för det första sammanträdet som avses i 12 § ska offentliggöras.

Föredragningslista

13 § Talmannen ska till varje sammanträde upprätta en föredragningslista över vad som ska behandlas under sammanträdet. Undantag får göras för sådant som antas bli behandlat inom stängda dörrar. Föredragningslistan ska göras tillgänglig för ledamöterna.

Det ska framgå av föredragningslistan om sammanträdet är ett arbetsplenum.

Vid sammanträdet ska ärenden och val behandlas i den ordning som de tagits upp på föredragningslistan.

Yrkanden som ska tas upp först på föredragningslistan

Tilläggsbestämmelse 6.13.1 Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga, statsministeromröstning enligt 6 kap. 3 § regeringsformen, förslag till ny statsminister eller yrkande om misstroendeförklaring, ska tas upp som första punkt på föredragningslistan. Om det finns fler än ett sådant yrkande, ska de tas upp i den ordning de nu har angetts. Talmannen får bestämma en annan ordning mellan statsministeromröstning och ett yrkande om misstroendeförklaring.

Vad som ska tas upp på föredragningslistan

Tilläggsbestämmelse 6.13.2 Utöver vad som framgår av 6.13.1 ska följande tas upp på föredragningslistan:

1. val,
2. propositioner, skrivelser från regeringen, framställningar och redogörelser från riksdagsorgan, motioner och EU-dokument som ska hänvisas till utskott,
3. betänkanden och utlåtanden från utskott som ska bordläggas, debatteras eller avgöras och om ett utskott eller talmannen har föreslagit att ett ärende ska avgöras efter kortare tid än som avses i 11 kap. 2 § första stycket,
4. beslut och information om att sammansättningen av ledamöter ändras,
5. andra beslut som ska fattas av kammaren, och
6. övriga frågor i den omfattning som talmannen bestämmer.

Vidare ska meddelande om att en särskilt anordnad debatt ska äga rum tas upp på föredragningslistan. Därutöver bör ett meddelande om att ett statsråd kommer att lämna muntlig information tas upp på föredragningslistan. Om det är möjligt ska även ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i tolv månader tas upp på föredragningslistan.

Beslut om avslutning och ajournering av ett sammanträde

14 § Beslut att ett sammanträde ska avslutas eller att ett uppehåll ska göras i ett pågående sammanträde fattas av kammaren utan föregående överläggning.

Rätten att yttra sig vid sammanträden

Yttranderätten

15 § Varje ledamot och statsråd får, med de undantag som föreskrivs i denna lag, fritt yttra sig i alla frågor som är under behandling och om lagligheten av allt som sker vid sammanträdet.

Begränsningar i yttranderätten

16 § Den som har ordet ska begränsa sitt anförande till det ämne som behandlas. Om någon bryter mot bestämmelsen och inte rättar sig efter talmannens

påpekande, får talmannen ta ordet från honom eller henne under den pågående överläggningen.

Ingen får vid ett sammanträde uttala sig nedlåtande om någon annan eller använda personligen förolämpande uttryck eller i övrigt i ord eller handling uppträda på ett sätt som strider mot god ordning. Om någon bryter mot bestämmelsen, får talmannen ta ordet från honom eller henne under den pågående överläggningen.

Ordningsregler

Tilläggsbestämmelse **6.16.1** Talmannen får efter samråd med gruppledarna besluta om ordningsregler för kammarerna.

Statschefens ämbetsförklaring

17 § Statschefen får avge ämbetsförklaring inför kammarerna.

Muntlig information från regeringen

18 § Regeringen får lämna information till riksdagen muntligen genom ett statsråd vid ett sammanträde med kammarerna.

Jäv

19 § Ingen får delta i behandlingen av ett ärende vid ett sammanträde i kammarerna, om ärendet rör honom eller henne eller någon närstående personligen.

Ett statsråd får delta i överläggningen i kammarerna i ett ärende som rör statsrådets tjänsteutövning.

Ärendedebatter

Uppläggningsen av debatterna

20 § Talmannen ska samråda med gruppledarna om uppläggningsen av kammarernas överläggningar.

Debattrestriktioner

21 § Riksdagen får i en tilläggsbestämmelse begränsa antalet anföranden som en talare får hålla under överläggningen i en fråga och tiden för varje anförande. I begränsningen får det göras skillnad mellan olika kategorier av talare.

I samband med överläggningen i en viss fråga får kammarerna på förslag av talmannen besluta om en begränsning av det slag som avses i första stycket. Beslutet fattas utan föregående överläggning.

Var och en som vill yttra sig i en fråga ska dock få tala i minst fyra minuter.

Anmälan till debatt

Tilläggsbestämmelse **6.21.1** Ett anförande av en ledamot som inte har förankat sig får inte överstiga fyra minuter, om inte talmannen medger längre tid.

Ett nytt anförande från någon som tidigare haft ordet för anförande vid överläggningen i en viss fråga får inte överstiga två minuter.

En föranmälan ska göras till Riksdagsförvaltningen senast kl. 16.30 vardagen före det sammanträde då överläggningen ska inledas. Anmälan ska innehålla den beräknade tiden för anförandet.

Första och andra styckena gäller inte när en interpellation eller en fråga besvaras.

Talarordningen

22 § Talmannen bestämmer ordningen mellan dem som föränmält att de vill yttra sig under överläggningen i en viss fråga. De som begär ordet under överläggningen yttrar sig i anmälningsordning.

Oberoende av talarordningen och utan föranmälan får talmannen medge att

1. ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande ska få ordet för ett anförande och

2. ett statsråd eller en ledamot som redan har hållit ett anförande ska få ordet för en replik med anledning av en föregående talares anförande.

Talmannen får, efter samråd med gruppledarna, inför en viss överläggning besluta att ett statsråd eller en ledamot kan få ordet för replik innan han eller hon har hållit sitt anförande. I ett sådant beslut får det göras skillnad mellan olika kategorier av talare.

Statsråds möjlighet till anförande

Tilläggsbestämmelse **6.22.1** Oberoende av talarordningen och utan föranmälan kan ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande vid överläggningen i en viss fråga få ordet för ett anförande om högst tio minuter.

Replik

Tilläggsbestämmelse **6.22.2** En replik ska begäras under pågående anförande.

Tiden för en replik får inte överstiga två minuter, om inte talmannen av särskilda skäl medger en utsträckning av tiden till fyra minuter. Varje talare kan få avge två repliker på samma anförande. Har talmannen redan beviljat en talare rätt till replik, får talaren yttra sig innan ett statsråd håller ett anförande som bryter talarordningen.

Instämmande

Tilläggsbestämmelse **6.22.3** Under överläggningen i en fråga får en ledamot, oberoende av talarordningen, instämma med föregående talare utan att ange skäl.

Särskilda debatter

Särskilt anordnad debatt

23 § Talmannen får efter samråd med gruppledarna besluta att en debatt utan samband med annan handläggning ska äga rum vid ett sammanträde med kammaren. En sådan debatt får begränsas till ett särskilt ämne eller delas in i avsnitt efter ämne.

Tid för anföranden i en särskilt anordnad debatt

Tilläggsbestämmelse **6.23.1** Talmannen bestämmer efter samråd med gruppledarna om tider för anföranden i en särskilt anordnad debatt.

Vissa gemensamma frågor

Protokoll

24 § Vid sammanträdena ska fullständiga protokoll föras. Ingen får tala utanför protokollet. Vid justering av ett protokoll får beslut inte ändras.

Kammarens protokoll och de handlingar som hör till protokollet ska göras tillgängliga i den omfattning uppgifterna inte omfattas av sekretess.

Snabbprotokoll

Tilläggsbestämmelse **6.24.1** Ett yttrande vid ett sammanträde ska utan dröjsmål göras tillgängligt i läsbar form (snabbprotokoll). Om talaren inte har gjort någon anmärkning mot snabbprotokollet senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet, anses han eller hon ha godkänt det.

Om talaren justerar snabbprotokollet, bör han eller hon signera det.

Justering av protokoll

Tilläggsbestämmelse **6.24.2** Ett protokoll justeras av kammaren inom tre veckor efter sammanträdet. Ett protokoll som inte kan justeras inom den tiden, justeras inom en månad eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer.

Vid justeringen får en ledamot begära ändring av protokollet i fråga om ett yttrande som en annan ledamot har godkänt enligt 6.24.1.

Plats i plenisalen

25 § För varje ledamot ska det finnas en särskild plats i plenisalen. Det ska också finnas särskilda platser för talmannen, de vice talmännen och statsråd.

Placering i plenisalen

Tilläggsbestämmelse **6.25.1** I plenisalen placeras ledamöterna valkretsvis.

Plats för yttrande i plenisalen

Tilläggsbestämmelse **6.25.2** Den som yttrar sig i plenisalen ska tala från någon av talarstolarna eller från en ledamotsplats.

Åhörare

26 § I plenisalen ska det finnas särskilda platser för åhörare.

Ordningsregler för åhörare

Tilläggsbestämmelse **6.26.1** Åhörare ska på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt föremål som kan användas för att störa ordningen i plenisalen. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde till åhörarplatserna. Under besöket i plenisalen förvaras de inlämnade tillhörigheterna i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll i riksdagens lokaler.

Åhörare som stör ordningen

27 § Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, får talmannen utvisa samtliga åhörare.

7 kap. Utskotten och EU-nämnden

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- val (2–4 §§),
- utskottens uppgifter och fördelningen av ärenden (5–11 §§),
- EU-frågor (12–14 §§), och
- sammanträden (15–21 §§).

Val

Utskott

2 § För varje valperiod ska riksdagen inom sig välja ett konstitutionsutskott, ett finansutskott och ett skatteutskott samt så många övriga utskott som behövs för riksdagsarbetet. Valet gäller till valperiodens slut.

Riksdagen kan även under valperioden välja utskott för längst den tid som återstår av valperioden.

Vilka utskott som ska väljas

Tilläggsbestämmelse **7.2.1** Riksdagen ska senast på åttonde dagen efter det första sammanträdet med kammaren under en valperiod välja följande 15 utskott i nedan nämnd ordning:

1. konstitutionsutskott (KU)
2. finansutskott (FiU)
3. skatteutskott (SkU)
4. justitieutskott (JuU)
5. civilutskott (CU)
6. utrikesutskott (UU)

7. försvarsutskott (FöU)
8. socialförsäkringsutskott (SfU)
9. socialutskott (SoU)
10. kulturutskott (KrU)
11. utbildningsutskott (UbU)
12. trafikutskott (TU)
13. miljö- och jordbruksutskott (MJU)
14. näringsutskott (NU)
15. arbetsmarknadsutskott (AU).

Val av ytterligare utskott

Tilläggsbestämmelse 7.2.2 Om riksdagen väljer ytterligare utskott, ska det utskottets huvudsakliga arbetsuppgifter anges.

EU-nämnd

3 § För varje valperiod ska riksdagen inom sig välja en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden) för samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen.

Ledamöter i utskott och EU-nämnd

4 § Utskotten och EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst 15.

Vid EU-nämndens sammanträden har varje partigrupp rätt att ersätta en ledamot med en ledamot av berört utskott. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet.

Beslut om antal ledamöter

Tilläggsbestämmelse 7.4.1 Antalet ledamöter i utskotten och i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen.

Utskottens uppgifter och fördelningen av ärenden

Ärendefördelningen mellan utskotten

5 § Riksdagen föreskriver i tilläggsbestämmelse enligt vilka grunder som ärenden ska fördelas mellan utskotten, utöver vad som framgår av 8, 9 och 10 §§. Ärenden som hör till ett och samma ämnesområde ska hänvisas till samma utskott.

Riksdagen får bestämma att det ska finnas ett utskott för beredning av ärenden om sådana lagar som avses i 8 kap. 2 § första stycket i regeringsformen, oberoende av ämnesområde.

Utskottens ämnesområden

Tilläggsbestämmelse 7.5.1 I bilagan till denna lag anges utskottens ämnesområden, utöver vad som framgår av 8, 9 och 10 §§.

Delning av ärenden mellan utskott

6 § Budgetpropositionen får delas mellan två eller flera utskott. Andra ärenden får delas endast om det finns särskilda skäl.

Sammansatta utskott

7 § Två eller flera utskott får besluta att gemensamt bereda ett ärende i ett sammansatt utskott genom deputerade.

Konstitutionsutskottets uppgifter och ämnesområden

8 § Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden som rör grundlagarna och riksdagsordningen.

Utskottet ska följa tillämpningen i riksdagen av subsidiaritetsprincipen enligt 9 kap. 19 § andra stycket och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser.

Ytterligare bestämmelser om utskottets uppgifter finns i regeringsformen och denna lag.

Finansutskottets uppgifter och ämnesområden

9 § Finansutskottet ska bereda ärenden om

1. allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för beslut om statens budget samt
2. Riksbankens verksamhet.

Utskottet ska bereda förslagen till utgiftsramar för utgiftsområden och till beräkning av statens inkomster, om riksdagen har beslutat att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden enligt 11 kap. 18 §. Utskottet ska granska beräkningen av statens inkomster och årsredovisningen för staten. Utskottet ska sammanställa riksdagens beslut om statens budget.

Ytterligare bestämmelser om utskottets uppgifter finns i regeringsformen och denna lag.

Skatteutskottets ämnesområden

10 § Skatteutskottet ska bereda ärenden om statliga och kommunala skatter.

Avvikelser från ärendefördelningen

11 § Riksdagen får avvika från de grunder som har fastställts för fördelningen av ärenden mellan utskott, med undantag för 8 § första stycket, om det i ett särskilt fall är påkallat av hänsyn till sambandet mellan olika ärenden, ett ärendes särskilda beskaffenhet eller arbetsförhållandena.

Under samma förutsättningar som anges i första stycket får ett utskott överlämna ett ärende till ett annat utskott, om det mottagande utskottet samtycker till det. I samband med överlämnandet får det överlämnande utskottet yttra sig över ärendet till det mottagande utskottet.

EU-frågor

Regeringens överläggningar med utskotten om EU-frågor

12 § Regeringen ska överlägga med utskotten i de frågor om arbetet i Europeiska unionen som utskotten bestämmer.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott begär det, ska utskottet besluta att överlägga med regeringen enligt första stycket. Utskottet får avslå en sådan begäran om en överläggning skulle fördröja frågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i så fall i sitt protokoll redovisa skälen till att begäran har avslagits.

Utskottens skyldighet att följa arbetet inom Europeiska unionen

13 § Utskotten ska följa arbetet i Europeiska unionen inom sina ämnesområden.

Regeringens samråd med EU-nämnden

14 § Regeringen ska underrätta EU-nämnden om frågor som ska beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen ska också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet ska föras inför besluten i rådet.

Regeringen ska överlägga med EU-nämnden i andra frågor om arbetet i Europeiska unionen när nämnden av särskilda skäl begär sådan överläggning.

Regeringen ska rådgöra med nämnden inför möten och beslut i Europeiska rådet.

Sammanträden

När utskott och EU-nämnden ska sammanträda

15 § Utskotten och EU-nämnden sammanträder när riksdagsarbetet kräver det.

Kallelse

Tilläggsbestämmelse **7.15.1** Utskotten och EU-nämnden sammanträder första gången på kallelse av talmannen inom två dagar efter valet av utskottet eller nämnden. Därefter sammanträder utskotten och EU-nämnden på kallelse av ordföranden. Ordföranden ska kalla till sammanträde om minst fem ledamöter av utskottet eller nämnden begär det.

En kallelse ska skickas till samtliga ledamöter och suppleanter. Kallelsen bör anslås senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet.

För ändamål som avses i 9 kap. 5 § regeringsformen ska talmannen sammankalla finansutskottet också på begäran av regeringen.

Ledning av sammanträde innan ordförande har valts

Tilläggsbestämmelse **7.15.2** Ålderspresidenten i utskottet eller i EU-nämnden leder sammanträdet innan en ordförande har valts.

Utskottssammanträden samtidigt som kammarsammanträden

Tilläggsbestämmelse **7.15.3** Endast om utskottet har fattat ett enhälligt beslut i förväg, får utskottet sammanträda under arbetsplenum eller val i kammaren. Dock får ett sådant sammanträde inte vara offentligt enligt 17 §. I övrigt får ett utskottssammanträde äga rum samtidigt med att kammaren sammanträder.

Protokoll

Tilläggsbestämmelse **7.15.4** Protokoll ska föras vid sammanträden i utskott och i EU-nämnden.

Yttranden i EU-nämnden

Tilläggsbestämmelse **7.15.5** Vad som yttras vid EU-nämndens överläggningar med regeringen ska nedtecknas i läsbar form.

Sammanträden inom stängda dörrar

16 § Utskotten och EU-nämnden ska sammanträda inom stängda dörrar.

Utskotten och EU-nämnden får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant eller en tjänsteman i utskottet eller EU-nämnden får närvara vid ett sammanträde inom stängda dörrar. För EU-nämnden och för överläggningar i utskott i EU-frågor enligt 12 § krävs inget beslut för att ett statsråd, eller en tjänsteman som åtföljer statsrådet, ska få närvara.

Offentligt sammanträde

17 § Ett utskott får besluta att ett sammanträde i den del det avser inhämtande av upplysningar eller överläggning i EU-frågor enligt 12 § ska vara offentligt.

EU-nämnden får besluta att ett sammanträde, eller del av ett sammanträde, ska vara offentligt.

Vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden är en företrädare för en statlig myndighet inte skyldig att lämna uppgifter för vilka sekretess gäller hos myndigheten.

Upptagning av ljud eller bild vid offentliga sammanträden

Tilläggsbestämmelse **7.17.1** Ljud- eller bildupptagning vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden får göras om inte utskottet eller nämnden beslutar annat.

Åhörare

18 § Vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden ska det finnas särskilda platser för åhörare.

Ordningsregler för åhörare

Tilläggsbestämmelse **7.18.1** Åhörare ska på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt sådana föremål som kan användas för att störa ordningen vid sammanträdet. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde

till sammanträdet. De inlämnade tillhörigheterna förvaras under besöket i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll i riksdagens lokaler.

Åhörare som stör ordningen

19 § Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, får ordföranden utvisa samtliga åhörare.

Tystnadsplikt

20 § En ledamot, en suppleant eller en tjänsteman får inte obehörigen röja vad som enligt beslut av regeringen, ett utskott eller EU-nämnden ska omfattas av sekretess till skydd för rikets säkerhet eller av annat synnerligen viktigt skäl som betingas av förhållandet till en främmande stat eller en mellanfolklig organisation.

Jäv

21 § Ingen får närvara vid behandlingen av ett ärende i ett utskott, om ärendet rör honom eller henne eller någon närstående personligen.

8 kap. Interpellationer och frågor till statsråd

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- interpellationer (2–4 §§),
- skriftliga frågor (5–7 §§), och
- frågestund (8 §).

Interpellationer

Interpellationers innehåll

2 § En interpellation ska vara skriftlig och ställas till ett visst statsråd. Den ska ha ett bestämt innehåll och vara försedd med en motivering.

Beslut om interpellationer

3 § Talmannen beslutar om en interpellation får ställas. Om talmannen finner att en interpellation strider mot grundlag eller denna lag, ska han eller hon besluta att interpellationen inte får ställas och ange skäl för detta beslut.

Om kammaren begär att interpellationen ska få ställas, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen ska tillåta att interpellationen ställs om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

Den praktiska hanteringen av interpellationer

Tilläggsbestämmelse **8.3.1** En interpellation ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen ska utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren anmäla sitt beslut att interpellationen ska eller inte ska få ställas. Om talmannen har beslutat att interpellationen får ställas, ska talmannen överlämna interpellationen till statsrådet utan dröjsmål.

Interpellationen ska återges i riksdagens protokoll.

Återkallelse av interpellationer

Tilläggsbestämmelse **8.3.2** En interpellation får återkallas till dess att statsrådet har besvarat den.

Svar på interpellationer

4 § En interpellation ska besvaras i ett anförande av ett statsråd inom två veckor från det att den överlämnats till statsrådet. Om planeringen av kammarens arbete medför att interpellationer inte kan besvaras en viss vecka, förlängs svarstiden till dess att planeringen medger att svar lämnas.

Om ett svar inte lämnas inom den tid som har angetts i första stycket eller om ett svar inte kommer att lämnas, ska statsrådet meddela kammaren skälen för detta. Meddelandet får inte följas av överläggning.

En interpellation faller om den inte har besvarats under den valperiod då den väcktes.

När svar ska lämnas

Tilläggsbestämmelse **8.4.1** Talmannen bestämmer efter samråd med statsrådet och interpellanten vid vilket sammanträde svaret ska lämnas.

Utkastet till svar på en interpellation får göras tillgängligt för ledamöterna i förväg.

Interpellationsdebatt

Tilläggsbestämmelse **8.4.2** Ett anförande för besvarande av en interpellation får vara högst sex minuter. Statsrådet kan därutöver få ordet för ytterligare tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje högst två minuter.

Interpellanten kan få ordet för högst tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje högst två minuter.

Andra talare kan få ordet för högst två anföranden, varav det första får vara högst fyra minuter och det andra högst två minuter.

En talare ska anmäla sig senast under andra omgången.

Skriftliga frågor

Innehållet i skriftliga frågor

5 § En skriftlig fråga till ett statsråd får innehålla en kort inledande förklaring. Frågan ska ha ett bestämt innehåll.

Beslut om skriftliga frågor

6 § Talmannen beslutar om en skriftlig fråga får ställas. Om talmannen finner att en skriftlig fråga strider mot grundlag eller denna lag, ska han eller hon besluta att frågan inte får ställas och ange skäl för detta beslut.

Om kammaren begär att frågan ska få ställas, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen ska tillåta att frågan ställs om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

Den praktiska hanteringen av skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse **8.6.1** En skriftlig fråga ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen ska utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren anmäla sitt beslut att frågan ska eller inte ska få ställas. Om talmannen har beslutat att frågan får ställas, ska talmannen överlämna frågan till statsrådet utan dröjsmål.

Återkallelse av skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse **8.6.2** En skriftlig fråga får återkallas till dess att statsrådet har besvarat den.

Svar på skriftliga frågor

7 § En skriftlig fråga besvaras skriftligen av ett statsråd. Om ett svar inte lämnas inom den tid som anges i tilläggsbestämmelse, ska statsrådet meddela Riksdagsförvaltningen när frågan kommer att besvaras eller att den inte kommer att besvaras.

Tidsfrister för svar på skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse **8.7.1** En skriftlig fråga som ges in senast en torsdag kl. 10.00 besvaras senast kl. 12.00 följande onsdag. Om riksdagsarbetet kräver det, får talmannen efter samråd med gruppledarna besluta att svar i stället ska lämnas inom 14 dagar efter att frågan framställdes.

Det skriftliga svaret lämnas till Riksdagsförvaltningen, som överlämnar svaret till den ledamot som ställt frågan.

Återgivande av skriftliga frågor och svar

Tilläggsbestämmelse **8.7.2** Skriftliga frågor och statsrådets svar på frågorna ska återges i riksdagens protokoll.

Frågestund

Muntliga frågor

8 § En muntlig fråga till ett statsråd ställs vid en frågestund som anordnas i kammaren. Frågan ska ha ett bestämt innehåll.

Frågan besvaras omedelbart av ett statsråd.

Talmanen beslutar om vem som ska få ordet vid en frågestund och får besluta om en begränsning av anförandena till högst en minut.

Planering av frågestunder

Tilläggsbestämmelse **8.8.1** En frågestund anordnas varje torsdag under de veckor som kammaren sammanträder.

Om riksdagsarbetet kräver det, får talmannen besluta att frågestunden ska anordnas någon annan dag än en torsdag eller ställas in.

Regeringskansliet ska i god tid i förväg anmäla till Riksdagsförvaltningen vilka statsråd som kommer att vara närvarande vid en frågestund. Meddelande om detta lämnas till ledamöterna på det sätt som talmannen bestämmer.

9 kap. Ärendenas väckande

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- ärenden som väcks av regeringen (2–8 §§),
- ärenden som väcks av ledamöter (9–14 §§),
- ärenden som väcks av riksdagsorgan (15–18 §§),
- ärenden som väcks genom dokument från EU (19 §),
- information om EU (20–22 §§),
- andra frågor som riksdagen har att hantera (23 och 24 §§), och
- vissa gemensamma frågor (25 och 26 §§).

Ärenden som väcks av regeringen

Propositioner

2 § Regeringen lämnar förslag till riksdagen genom propositioner.

En proposition ska innehålla regeringens protokoll i ärendet, en redovisning av ärendets beredning och skälen för regeringens förslag. Propositioner med lagförslag ska i förekommande fall innehålla Lagrådets yttrande.

Avlämnande av proposition

Tilläggsbestämmelse **9.2.1** En proposition ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

När propositioner ska lämnas

3 § Riksdagen beslutar på förslag av talmannen när propositioner som enligt regeringen bör behandlas under det pågående riksmötet senast ska lämnas. Om en särskild tidpunkt föreskrivs i denna lag, gäller den tidpunkten.

En tidpunkt som beslutats enligt första stycket gäller inte

1. om regeringen genom en proposition underställer riksdagen en utfärdad förordning för prövning enligt lag eller
2. om regeringen anser att det finns synnerliga skäl att lämna en proposition senare.

Samråd för att undvika anhopning av arbete

4 § Regeringen bör lämna propositioner på sådana tider att en anhopning av arbete hos riksdagen undviks. Regeringen ska samråda med talmannen om detta.

Budgetpropositionen

5 § Regeringen ska lämna en proposition med förslag till statens inkomster och utgifter för det kommande budgetåret (budgetproposition). Det statliga budgetåret sammanfaller med kalenderåret.

Budgetpropositionen ska innehålla en finansplan och ett förslag till beslut om statens budget. Om riksdagen med stöd av bestämmelserna i 11 kap. 18 § har beslutat att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden, ska förslaget till statens budget innehålla en fördelning av anslagen på dessa utgiftsområden.

Endast om regeringen anser att det finns synnerliga ekonomisk-politiska skäl, får en proposition om statens inkomster eller utgifter för det närmast följande budgetåret lämnas efter budgetpropositionen.

En proposition med förslag om ett nytt eller väsentligen höjt anslag eller om riktlinjer enligt 9 kap. 6 § regeringsformen för statens verksamhet för längre tid än anslaget till verksamheten avser bör innehålla en uppskattning av de framtida kostnaderna för det ändamål som förslaget avser. Om ett förslag till anslag grundar sig på en plan för en längre tid än den för vilken anslaget har beräknats i propositionen, bör planen redovisas.

Budgetpropositionens avlämnande

Tilläggsbestämmelse **9.5.1** Budgetpropositionen ska lämnas senast den 20 september.

De år då riksdagsval hålls i september ska budgetpropositionen i stället lämnas senast två veckor efter riksmötets öppnande. Om detta till följd av ett regeringsskifte inte är möjligt, ska budgetpropositionen lämnas inom tre veckor efter det att en ny regering har tillträtt, dock senast den 15 november.

Ekonomisk vårproposition

Tilläggsbestämmelse **9.5.2** Regeringen ska årligen senast den 15 april lämna en proposition med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (ekonomisk vårproposition).

Ytterligare bestämmelser om budgetprocessen

Tilläggsbestämmelse **9.5.3** Ytterligare bestämmelser om budgetprocessen finns i budgetlagen (2011:203).

Skrivelser

6 § Regeringen får lämna information till riksdagen genom skrivelser.

Avlämnande av skrivelse

Tilläggsbestämmelse **9.6.1** En skrivelse från regeringen ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

Skrivelse om åtgärder med anledning av riksdagens beslut

7 § Regeringen ska varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till regeringen.

Kommittéberättelse

8 § Regeringen ska varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten inom de kommittéer som tillsatts på grund av regeringens beslut.

Ärenden som väcks av ledamöter

Motioner

9 § Ledamöter lämnar förslag till riksdagen genom motioner.

I en motion får inte förslag i skilda ämnen sammanföras.

Avlämnande av motion

Tilläggsbestämmelse **9.9.1** En motion ska ges in till Riksdagsförvaltningen senast kl. 16.30 den sista dagen som motionen får lämnas. Den bör innehålla uppgift om vilken partigrupp som motionären tillhör.

Motionen anmäls vid ett sammanträde med kammaren.

Allmän motionstid

10 § Motioner i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning får väckas en gång per år (allmän motionstid).

Den allmänna motionstiden pågår, om inte riksdagen på förslag av talmanen bestämmer annat, från början av ett riksmöte som inleds under augusti, september eller oktober och så länge som motioner får lämnas med anledning av budgetpropositionen.

Följdmotioner

11 § En motion med anledning av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse (följdmotion) får väckas inom ramen för ärendet senast den femtonde dagen efter den dag då ärendet anmälades i kammaren.

Ändrad motionstid

12 § Om en proposition eller en framställning måste behandlas skyndsamt får riksdagen, på förslag av regeringen eller det riksdagsorgan som lämnat framställningen, besluta om kortare motionstid om det finns synnerliga skäl.

Riksdagen får på förslag av talmannen besluta att förlänga motionstiden om det finns särskilda skäl.

Förslag om förlängd motionstid

Tilläggsbestämmelse **9.12.1** Ett förslag om förlängning av motionstiden lämnas senast vid tidpunkten för det andra sammanträdet efter det att propositionen, skrivelsen, framställningen eller redogörelsen anmälades i kammaren. Ett beslut om förlängning fattas senast vid nästa sammanträde.

Följdmotioner efter att behandlingen av ett ärende har skjutits upp

13 § Följdmotioner får, med anledning av att behandlingen av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse har skjutits upp från en valperiod till nästa, väckas inom sju dagar från början av den nya valperioden.

Motion med anledning av en händelse av större vikt

14 § Motioner med anledning av en händelse av större vikt får väckas gemensamt av minst tio ledamöter, om händelsen inte kunde förutses eller beaktas under den allmänna motionstiden eller någon annan motionstid som anges i detta kapitel.

Ärenden som väcks av riksdagsorgan

Utskottsinitiativ

15 § Ett utskott får väcka förslag hos riksdagen i ett ämne som hör till dess beredningsområde (utskottsinitiativ). Ett utskottsinitiativ tas genom ett utskottsbetänkande enligt de bestämmelser som gäller för betänkanden i allmänhet.

Finansutskottet får i ekonomisk-politiskt syfte väcka förslag även i ett ämne som hör till ett annat utskotts beredningsområde.

Riksdagsorgans framställningsrätt

16 § Riksdagsorganen riksdagsstyrelsen, Riksbankens fullmäktige och direktion, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen får göra framställningar hos

riksdagen i frågor som rör riksdagsorganets kompetens, organisation, personal eller verksamhetsformer.

Riksdagen får föreskriva att riksdagsstyrelsen, Riksbankens fullmäktige och direktion samt Riksdagens ombudsmän även i andra fall får göra framställningar hos riksdagen.

Särskilda bestämmelser om redogörelser till riksdagen från ett riksdagsorgan finns i lag.

Vad som föreskrivs i första stycket gäller också var och en av riksrevisorerna i Riksrevisionen. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i lag.

Avlämnande av framställning eller redogörelse

Tilläggsbestämmelse **9.16.1** En framställning eller en redogörelse från ett riksdagsorgan ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

Framställningar från riksdagsstyrelsen

Tilläggsbestämmelse **9.16.2** Riksdagsstyrelsen får göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagsarbetets bedrivande, hör till styrelsens handläggning eller gäller den ekonomiadministrativa lagstiftningen för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Innan riksdagsstyrelsen gör en framställning som gäller den ekonomiadministrativa lagstiftningen för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen ska berörda myndigheter ges tillfälle att yttra sig.

Styrelsen får även i andra fall göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagen eller dess organ om framställningarna grundar sig på förslag från utredningar som styrelsen har tillsatt på riksdagens uppdrag.

Redogörelse om åtgärder med anledning av riksdagens beslut

Tilläggsbestämmelse **9.16.3** Riksdagsstyrelsen ska årligen i en redogörelse redovisa vilka åtgärder styrelsen har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till styrelsen.

Framställningar från Riksbankens fullmäktige och direktion

Tilläggsbestämmelse **9.16.4** Riksbankens fullmäktige och direktion får göra framställningar hos riksdagen inom sina ansvarsområden.

Framställningar från riksdagens ombudsmän

Tilläggsbestämmelse **9.16.5** Var och en av riksdagens ombudsmän får göra framställningar hos riksdagen med anledning av frågor som uppkommit i hans eller hennes tillsynsverksamhet. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.

Redogörelser från riksrevisorerna

Tilläggsbestämmelse **9.16.6** Var och en av riksrevisorerna får lämna redogörelser till riksdagen avseende revisionsberättelserna över årsredovisningen för staten, Riksbanken och Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond.

Riksrevisorernas rapporter

17 § Var och en av riksrevisorerna lämnar sina granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen till riksdagen. Riksrevisorerna lämnar den årliga rapporten med de viktigaste iakttagelserna vid effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen till riksdagen.

Rapporterna ska ges in till Riksdagsförvaltningen. De anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att de har gjorts tillgängliga för ledamöterna.

Den årliga rapporten och de granskningsrapporter som rör den verksamhet som bedrivs av Riksdagsförvaltningen och myndigheter under riksdagen lämnas som redogörelser.

Övriga rapporter ska överlämnas till regeringen och berörda utskott av talmannen.

Regeringens skrivelser med anledning av riksrevisorernas rapporter

18 § För varje granskningsrapport som överlämnats till regeringen ska regeringen i en skrivelse till riksdagen redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit eller avser att vidta med anledning av iakttagelser i rapporten. Om regeringen har vidtagit eller avser att vidta likartade åtgärder på grund av iakttagelserna i flera rapporter, får regeringen lämna en skrivelse som omfattar flera rapporter till riksdagen.

Regeringens skrivelse ska lämnas till riksdagen inom fyra månader från det att regeringen har tagit emot rapporten. Vid beräkning av fristen ska juli och augusti månader inte räknas in.

Ärenden som väcks genom dokument från EU

EU-ärenden

19 § Grön- och vitböcker som överlämnas till riksdagen av Europeiska kommissionen ska behandlas av riksdagen. Talmannen får efter samråd med gruppledarna bestämma att även andra dokument från Europeiska unionen, med undantag för utkast till lagstiftningsakter, ska behandlas av riksdagen.

Riksdagen ska pröva om ett utkast till en lagstiftningsakt strider mot subsidiaritetsprincipen.

Riksdagen ska godkänna eller avslå initiativ från Europeiska rådet om att bemyndiga rådet att ändra beslutsordningen på ett visst område eller i ett visst fall från enhällighet till kvalificerad majoritet eller från ett särskilt lagstiftningsförfarande till det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Riksdagen ska också godkänna eller avslå förslag från Europeiska kommissionen om att

ange vilka aspekter av familjerätten som har gränsöverskridande följder och som kan bli föremål för lagstiftningsakter som antas med det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Information om EU

Information från regeringen om samarbetet i EU

20 § Regeringen ska enligt 10 kap. 10 § regeringsformen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen.

Regeringen ska redovisa sitt agerande i Europeiska unionen för riksdagen och varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten i Europeiska unionen.

Information från regeringen om dokument från EU

21 § Regeringen ska informera riksdagen om sin syn på de dokument som Europeiska unionens institutioner överlämnat till riksdagen och som regeringen bedömer som betydelsefulla.

Information från unionens institutioner om arbetet i EU

22 § Riksdagen får skriftlig information om arbetet i Europeiska unionen från unionens institutioner i enlighet med fördragen och de till fördragen hörande protokollen.

Andra frågor som riksdagen har att hantera

Anmälan av vilande beslut och undantag från en tidsfrist

23 § Konstitutionsutskottet ska anmäla vilande beslut i ärenden som rör grundlag eller riksdagsordningen till kammaren för slutligt beslut. Om den ordning som gäller för grundlagsändring eller ändring av riksdagsordningen enligt en bestämmelse i regeringsformen ska tillämpas i något annat fall, ska ett vilande beslut i ärendet anmälas av berört utskott.

Konstitutionsutskottet ska anmäla ett beslut om undantag från den tidsfrist som gäller för framläggande av förslag som ska antas enligt 8 kap. 14 § regeringsformen till kammaren.

Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring

24 § Ett yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring ska läggas fram vid ett sammanträde med kammaren. Yrkanget ska lämnas skriftligen så snart det har framställts.

Vissa gemensamma frågor

Återkallelser

25 § Fram till dess att ett utskott har avgett ett betänkande i ett ärende får en proposition, skrivelse, framställning, redogörelse eller motion återkallas genom en skrivelse till riksdagen. Ett förslag som vilar minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen får återkallas till dess utskottet har avgett ett nytt betänkande enligt 10 kap. 6 § tredje stycket.

Om en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse återkallas, faller de följdmotioner som har väckts.

Om en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse har återkallats, får motioner väckas med anledning av återkallelsen inom sju dagar från det att återkallelsen anmälades i kammaren.

Hanteringen av återkallelser

Tilläggsbestämmelse **9.25.1** En återkallelse av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse ska göras i en skrivelse som ges in till Riksdagsförvaltningen.

En återkallelse av en motion ska ges in skriftligen till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen avskriver propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner som har återkallats eller fallit på grund av återkallelsen. Avskrivningsbeslutet anmäls i kammaren.

Beräkning av lagstadgad tid

26 § Vad som i allmänhet gäller om beräkning av lagstadgad tid ska tillämpas också på tid då en åtgärd enligt en bestämmelse i detta kapitel senast ska vidtas.

10 kap. Ärendenas beredning

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om utskottens beredning och behandling av ärenden.

Beredningstvång och bordläggning

2 § Propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser, motioner och EUDokument som avses i 9 kap. 19 § ska hänvisas av kammaren till ett utskott för beredning. Detsamma gäller ansökningar som avses i 5 kap. 7 § om medgivande av åtal eller frihetsberövande, som anmälts i kammaren.

Innan ett ärende hänvisas till ett utskott ska det bordläggas vid ett sammanträde med kammaren, om kammaren inte beslutar om omedelbar hänvisning.

Behandlingstvång

3 § Utskotten ska avge betänkanden till kammaren över de propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner som har hänvisats till dem eller överlämnats från ett annat utskott.

Utskotten ska avge utlåtanden till kammaren över de EU-dokument som avses i 9 kap. 19 § första stycket och som har hänvisats till dem eller överlämnats från ett annat utskott.

När det gäller ärenden om subsidiaritetsprövning enligt 9 kap. 19 § andra stycket ska ett utskott, om det finner att utkastet strider mot subsidiaritetsprincipen, avge ett utlåtande till kammaren med förslag om att riksdagen ska avge ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Utskottet ska också avge ett utlåtande till kammaren, om minst fem ledamöter av utskottet begär det. I annat fall ska utskottet genom ett protokollsutdrag till kammaren anmäla att utkastet inte strider mot subsidiaritetsprincipen.

Beredning av ärenden som väckts inom riksdagen

4 § Innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag om att riksdagen ska anta en lag, eller väcker ett sådant förslag genom ett utskottsinitiativ, ska utskottet inhämta behövliga upplysningar och yttranden om inte utskottet finner synnerliga skäl mot det. Detta gäller också för förslag som påverkar statens budget. Om utskottet inte inhämtat upplysningar eller yttranden, ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta.

Innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag eller väcker ett förslag genom ett utskottsinitiativ ska finansutskottet ges tillfälle att yttra sig om förslaget kan innebära mer betydande framtida återverkningar på de offentliga utgifterna och inkomsterna.

Yttrande från Lagrådet

5 § Bestämmelser om utskotts skyldighet att inhämta yttrande från Lagrådet finns i 8 kap. 21 § regeringsformen.

Om utskottet inte inhämtat yttrande från Lagrådet ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta.

Konstitutionsutskottet får avge förklaring att 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen inte är tillämpligt i fråga om ett visst lagförslag endast efter att Lagrådet har yttrat sig.

Behandling av uppskjutna och vilande ärenden

6 § Betänkanden i ärenden som har skjutits upp till nästa valperiod enligt bestämmelserna i 11 kap. 15, 16 och 20 §§ ska avges av de utskott som har valts av den nyvalda riksdagen.

Ett utskott ska tillsammans med anmälan till kammaren av ett vilande beslut enligt 9 kap. 23 § lämna ett betänkande i ärendet.

Om ett lagförslag har vilat i minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen, ska utskottet avge ett nytt betänkande i ärendet.

Beslut av finansutskottet

Tilläggsbestämmelse **10.6.1** Beslut av finansutskottet i en fråga som avses i 9 kap. 5 § regeringsformen ska meddelas regeringen genom en skrivelse från utskottet.

Samarbete mellan utskott

7 § Ett utskott får ge ett annat utskott tillfälle att yttra sig i ett ärende eller en fråga som berör det andra utskottets beredningsområde.

Statliga myndigheters skyldighet att lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott

8 § En statlig myndighet ska lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott som begär det, om inte annat följer av 7 kap. 17 § tredje stycket. En myndighet som inte lyder under riksdagen får hänskjuta en sådan begäran till regeringen för avgörande.

Regeringens skyldighet enligt denna paragraf att lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott är begränsad till dels frågor om arbetet inom Europeiska unionen, dels de av riksrevisorernas granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen som överlämnats till regeringen.

Minoritetsskydd i utskott

9 § Ett utskott ska inhämta upplysningar eller ett yttrande enligt 4, 7 eller 8 § om minst fem av dess ledamöter begär det vid behandlingen av ett ärende. Om frågan gäller arbetet inom Europeiska unionen eller sådana rapporter från riksrevisorerna som avses i 9 kap. 17 § får en sådan begäran framställas utan samband med behandlingen av ett ärende.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott begär det, ska ett utskott som fått tillfälle att yttra sig till ett annat utskott, enligt 7 §, avge ett yttrande.

Utskottet får avslå en begäran om upplysningar eller ett yttrande enligt första eller andra stycket, om den framställts vid behandlingen av ett ärende och utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i sitt betänkande eller utlåtande redovisa skälen till att en sådan begäran har avslagits. Har en begäran enligt andra stycket avslagits ska utskottet redovisa skälen i sitt protokoll.

Behövliga upplysningar i vissa EU-ärenden

10 § Utskotten ska vid beredning av ett utlåtande enligt 3 § andra stycket inhämta behövliga upplysningar från regeringen.

Regeringen ska inom två veckor från den dag då utskottet begär det informera om sin bedömning av tillämpningen av subsidiaritetsprincipen i det aktuella utkastet till lagstiftningsakt enligt 3 § tredje stycket.

Omröstning och reservationsrätt i utskotten

11 § En omröstning inom ett utskott ska göras öppet. Om det blir lika röstetal, gäller ordförandens mening.

En ledamot som har förlorat vid en omröstning inom ett utskott får till utskottets betänkande eller utlåtande lämna en reservation med ett yrkande. Gäller omröstningen utskottets ställningstagande i ett yttrande till ett annat utskott, får ledamoten lämna en avvikande mening till yttrandet. Betänkandet, utlåtandet eller yttrandet får dock inte fördröjas på grund av detta.

Särskilt yttrande

12 § I ett betänkande, utlåtande eller yttrande till ett annat utskott får en ledamot förklara sitt ställningstagande i ett särskilt yttrande.

11 kap. Ärendenas avgörande

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- förutsättningar för att ett ärende ska kunna avgöras (2–6 §§),
- förfarandet vid beslut av kammaren (7–14 §§),
- när ärenden ska avgöras (15–17 §§),
- särskilda förfaranden för vissa ärenden (18–20 §§), och
- meddelanden om riksdagens beslut (21 §).

Förutsättningar för att ett ärende ska kunna avgöras

Betänkandens och utlåtandens tillgänglighet

2 § Ett betänkande eller utlåtande från ett utskott ska vara tillgängligt för ledamöterna senast två vardagar före den dag då ärendet ska behandlas.

Betänkandet eller utlåtandet ska anmälas i kammaren och bordläggas vid ett sammanträde innan ärendet avgörs.

Riksdagen får på förslag av utskottet eller talmannen besluta att ärendet får avgöras trots att ärendet varit tillgängligt kortare tid än vad som anges i första stycket.

Tidpunkt för betänkandens och utlåtandens tillgänglighet

Tilläggsbestämmelse **11.2.1** Betänkandet eller utlåtandet ska vara tillgängligt för ledamöterna senast kl. 15.00 den dag som anges i 2 § första stycket.

Förslag om avgörande av ett ärende som har varit tillgängligt kortare tid

Tilläggsbestämmelse **11.2.2** Ett förslag enligt 2 § tredje stycket ska anmälas i kammaren i samband med att betänkandet eller utlåtandet behandlas. Innan talmannen väcker ett sådant förslag ska han eller hon samråda med utskottets ordförande och vice ordförande.

Bordläggning och tid för avgörande av vissa ärenden

3 § Ett yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroende-förklaring ska bordläggas vid det sammanträde då det framställs och därefter vid ytterligare ett sammanträde innan det får avgöras. Ärendet ska avgöras senast vid det tredje sammanträdet efter det då yrkandet framställdes.

Ett förslag av talmannen till ny statsminister ska bordläggas vid det sammanträde då det framställs och därefter vid ytterligare ett sammanträde innan det får avgöras. Ärendet ska i enlighet med bestämmelserna i 6 kap. 4 § andra stycket regeringsformen avgöras senast på fjärde dagen efter den dag då förslaget framställdes.

Framläggande av yrkanden

4 § Ett utskott yrkar bifall till sitt förslag i ett ärende genom ett betänkande eller utlåtande.

En ledamot som vill yrka bifall till eller avslag på ett förslag till beslut som behandlas i ett betänkande eller ett utlåtande ska lägga fram yrkandet under överläggningen.

Återförvisning och hänvisning till ett annat utskott

5 § Ett ärende, i vilket ett utskott har avgett ett betänkande eller ett utlåtande, ska återförvisas av kammaren till utskottet för ytterligare beredning, om minst en tredjedel av de röstande ansluter sig till ett yrkande om det. Återförvisning enligt denna paragraf får inte ske mer än en gång i samma ärende.

Kammaren får hänvisa ärendet till ett annat utskott för ytterligare beredning. Om det samtidigt finns ett yrkande om detta och ett yrkande om återförvisning, ska yrkandet om återförvisning prövas först. Om återförvisning beslutas, faller yrkandet om hänvisning till ett annat utskott.

Förutsättningar för ärendenas avgörande

6 § Ett ärende i vilket överläggning äger rum får inte tas upp till avgörande förrän kammaren på talmannens förslag har funnit att överläggningen är avslutad.

Ett betänkande eller utlåtande från ett utskott får tas upp till avgörande endast vid ett sammanträde som i kallelsen och på föredragningslistan angetts som arbetsplenum.

Förfarandet vid beslut av kammaren

Ställande av proposition till beslut

7 § Talmannen ställer proposition till beslut utifrån de yrkanden som lagts fram under överläggningen.

Om talmannen finner att ett yrkande strider mot grundlag eller mot denna lag, ska han eller hon besluta att inte ställa proposition och ange skäl för detta

beslut. Om kammaren begär proposition, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Om utskottet har förklarat att ett yrkande inte strider mot grundlag eller mot denna lag, ska talmannen ställa proposition.

Vad som föreskrivs i andra stycket om prövning av ett yrkandes grundlagsenlighet gäller inte frågan om 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen är tillämpligt på ett visst lagförslag.

Avgörande

8 § Ett ärende avgörs med acklamation eller, om en ledamot begär det, genom omröstning.

Om en särskild beslutsregel enligt 14 § ska tillämpas, ska ärendet avgöras genom omröstning.

Avgörandet av ett ärende ska, om det behövs, delas upp på skilda beslut.

Avgörande genom acklamation

9 § När ett ärende ska avgöras genom acklamation, ska talmannen ställa proposition på de yrkanden som har lagts fram under överläggningen och som kan ställas mot varandra. Propositionen avfattas så att den kan besvaras med ja eller nej. Talmannen tillkännager hur beslutet har blivit enligt hans eller hennes uppfattning och befäster det med ett klubbslag, om inte omröstning begärs av någon ledamot.

Avgörande genom omröstning

10 § När ett ärende ska avgöras genom omröstning ska de yrkanden som har lagts fram under överläggningen ställas mot varandra. Det yrkande som enligt talmannens uppfattning bifallits med acklamation, eller det yrkande som talmannen bestämmer, utgör huvudförslag vid omröstningen. Mot huvudförslaget ställs ett annat yrkande som motförslag.

Om det finns fler än ett yrkande som kan ställas mot huvudförslaget, ska kammaren först i ett eller flera förberedande beslut avgöra vilket yrkande som ska vara motförslag i huvudomröstningen.

Omröstningen sker öppet. I enlighet med bestämmelsen i 4 kap. 7 § regeringsformen är riksdagens beslut det förslag som stöds av mer än hälften av de röstande, om inte något annat anges i regeringsformen eller i denna lag. Talmannen tillkännager hur omröstningen har utfallit och befäster beslutet med ett klubbslag.

Omröstningsförfarandet

Tilläggsbestämmelse **11.10.1** Omröstning sker vid en i förväg fastställd tidpunkt eller efter särskild förvarning.

När en omröstning ska ske, ska talmannen upprätta en omröstningsproposition. Om en särskild beslutsregel enligt 14 § ska tillämpas i ett visst fall, ska det anges i omröstningspropositionen. Omröstningspropositionen ska läsas upp och underställas kammaren för godkännande.

Omröstning ska ske elektroniskt eller, när det inte kan ske, med namnupprop.

Rösträkning vid elektronisk omröstning

Tilläggsbestämmelse **11.10.2** Vid en elektronisk omröstning registreras hur varje ledamot har röstat.

Rösträkning vid omröstning med namnupprop

Tilläggsbestämmelse **11.10.3** Vid en omröstning med namnupprop ska talmannen uppmana två ledamöter att föra anteckningar över omröstningen. De vice talmännen ropas upp först och därefter övriga ledamöter valkretsvis. Något av följande svar ska avges: ja, nej, avstår. Vid röstningen registreras hur varje ledamot har röstat.

Omröstning genom uppresning

Tilläggsbestämmelse **11.10.4** Om talmannen finner det lämpligt, får omröstning i stället ske genom uppresning. Om resultatet av uppresningen är oklart eller om en ledamot begär rösträkning, ska omröstning ske elektroniskt eller med namnupprop.

Förfarandet vid omröstning med uppresning

Tilläggsbestämmelse **11.10.5** Vid en omröstning med uppresning uppmanar talmannen först de ledamöter som vill rösta ja att resa sig och därefter de ledamöter som vill rösta nej att resa sig.

Lika röstetal i förberedande omröstning

11 § Om det blir lika röstetal vid en förberedande omröstning om vilket yrkande som ska vara motförslag, avgörs utgången genom lottnings.

Lika röstetal i huvdomröstning

12 § Om det blir lika röstetal i en huvdomröstning, ska ärendet i sin helhet bordläggas för en ny omröstning vid nästa beslutstillfälle.

Om det blir lika röstetal vid nästa omröstning, ska talmannen ställa proposition på förslag om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning. Ärendet ska återförvisas om minst hälften av de röstande förenar sig om detta. Återförvisas inte ärendet ska det avgöras genom lottnings.

Efter återförvisning ska ärendet på nytt tas upp till behandling i sin helhet. Om det blir lika röstetal vid huvdomröstningen, ska ärendet avgöras genom lottnings.

Återförvisning av ett lagstiftningsärende som har avgjorts genom delbeslut

13 § Om avgörandet i ett lagstiftningsärende har delats upp på två eller flera beslut, får kammaren omedelbart efter det sista delbeslutet på förslag av talmannen eller en ledamot besluta att ärendet ska återförvisas till utskottet för

ytterligare beredning. Om riksdagen beslutar om återförvisning, har delbesluten fallit.

Återförvisning enligt denna paragraf får inte ske mer än en gång i samma ärende.

Beslut med särskild beslutsregel

14 § Finns fler än ett förslag till beslut för vilka är föreskrivet annan ordning än för beslut i allmänhet, ska kammaren först välja ett av förslagen med tillämpning av vad som gäller för beslut i allmänhet. Därefter avgörs om det valda förslaget ska antas eller förkastas, enligt den beslutsregel som gäller för förslaget. Förfarandet tillämpas även när det är fråga om flera lagförslag som är oförenliga inbördes och ett yrkande har lagts fram om att något av dem ska vila i minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen.

Om det samtidigt finns två eller flera yrkanden om folkomröstning i fråga om samma vilande grundlagsförslag eller om misstroendeförklaring mot samma statsråd, ska endast en omröstning äga rum.

När ärenden ska avgöras

Tidsram för ärendenas avgörande

15 § Ett ärende ska avgöras under den valperiod då det har väckts. Riksdagen får dock besluta att behandlingen får skjutas upp till det första riksmötet i nästa valperiod.

Ett ärende som gäller statens budget för närmast följande budgetår ska avgöras före budgetårets början om det inte utan olägenhet för beslut om statens budget kan avgöras senare.

Beslut om uppskov

Tilläggsbestämmelse **11.15.1** Beslut om att behandlingen av ett ärende får skjutas upp till det första riksmötet i nästa valperiod fattas av riksdagen på förslag av berört utskott. Riksdagen får även utan sådant förslag besluta om uppskov.

Uppskov med avgörande av ärenden i särskilda fall

16 § Ett ärende som väckts under en period då kammaren inte sammanträder vilken sträcker sig fram till det första riksmötet i nästa valperiod ska anses uppskjutet till det första riksmötet i nästa valperiod. Detsamma gäller om kammaren inte sammanträder på grund av ett beslut av talmannen med anledning av ett extra val.

Slutligt beslut i ett ärende som har vilat över ett val

17 § Ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 14–17 §§ regeringsformen ska avgöras vid det första riksmötet i den

valperiod då slutligt beslut enligt bestämmelserna först får fattas, om inte förslaget i ärendet dessförinnan förkastas. Riksdagen får besluta att skjuta upp avgörandet till ett annat riksmöte. Ärendet ska dock avgöras slutligt före nästa ordinarie val till riksdagen.

I fråga om uppskov i samband med extra val ska bestämmelserna i 16 § tillämpas.

Om ett vilande förslag till grundlagsändring eller till ett annat beslut som fattas i samma ordning har förkastats vid en folkomröstning, ska det berörda utskottet anmäla detta till kammaren.

Förslag till beslut om uppskov i ett ärende som har vilat över ett val

Tillägsbestämmelse **11.17.1** Beslut om uppskov med slutligt beslut i ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 17 § första stycket fattas på förslag av det berörda utskottet.

Särskilda förfaranden för vissa ärenden

Beslut om statens budget

18 § Riksdagen får genom lag besluta att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden.

Om riksdagen har fattat ett beslut enligt första stycket, ska riksdagen fastställa en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen ska ange vilket belopp de utgifter som hör till utgiftsområdet högst får uppgå till under det närmast följande budgetåret. Riksdagen ska också fastställa en beräkning av inkomsterna på statens budget för detta budgetår. Utgiftsramarna och beräkningen av inkomsterna ska fastställas genom ett enda beslut.

Beslut om anslag eller andra utgifter i staten för närmast följande budgetår får inte fattas innan ett beslut fattats enligt andra stycket. Anslag eller andra utgifter i staten fastställs för varje utgiftsområde genom ett enda beslut.

Beslut om anslag för löpande budgetår som innebär att en utgiftsram påverkas får inte fattas innan ett beslut om godkännande av en ändrad utgiftsram fattats.

Utgiftsområden

Tillägsbestämmelse **11.18.1** Statsutgifterna ska hänföras till följande utgiftsområden: 1 Rikets styrelse, 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3 Skatt, tull och exekution, 4 Rättsväsendet, 5 Internationell samverkan, 6 Försvar och samhällets krisberedskap, 7 Internationellt bistånd, 8 Migration, 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13 Integration och jämställdhet, 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, 15 Studiestöd, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, 19 Regional tillväxt, 20 Allmän miljö- och naturvård, 21 Energi, 22 Kommunikationer, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 24 Näringsliv, 25 Allmänna

bidrag till kommuner, 26 Statsskuldsräntor m.m. och 27 Avgiften till Europeiska unionen.

Beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som ska innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen.

Yrkande om att ett lagförslag ska vila

19 § Ett yrkande enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader får läggas fram när utskottets betänkande över förslaget har bordlagts.

Om det samtidigt finns ett yrkande enligt första stycket och ett yrkande om att förslaget ska förkastas, ska yrkandet om att förslaget ska förkastas prövas innan förslaget ställs under omröstning om omedelbart antagande.

Skriftligt yrkande om att ett lagförslag ska vila

Tilläggsbestämmelse **11.19.1** Ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader ska läggas fram skriftligen.

Omröstning om att ett lagförslag ska vila

Tilläggsbestämmelse **11.19.2** Finns ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader, och uppnås vid omröstningen inte den majoritet som krävs för omedelbart antagande av förslaget, ska förslaget hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning enligt 2 kap. 22 § tredje stycket regeringsformen, om inte konstitutionsutskottet redan har yttrat sig i ärendet.

Om konstitutionsutskottet har förklarat att förfarandet är tillämpligt, ska riksdagen på nytt pröva om förslaget ska avslås eller omedelbart antas. I annat fall återförvisas det till det utskott som har berett ärendet.

Avgörande av vilande lagförslag

20 § Ett lagförslag som har vilat i tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen ska prövas före utgången av följande kalenderår.

Om ett annat lagförslag har ett nära samband med ett lagförslag som vilar enligt den i första stycket nämnda bestämmelsen, får riksdagen på förslag av berört utskott besluta att det ska avgöras inom den tid som gäller för prövningen av det vilande lagförslaget.

Om ett ärende som avses i denna paragraf inte kan avgöras inom föreskriven tid till följd av beslut om extra val, ska det avgöras snarast möjligt efter det att den nyvalda riksdagen har sammanträtt.

Meddelanden om riksdagens beslut

Riksdagens skrivelser

21 § Om ett riksdagsbeslut kräver verkställighet, ska det organ som har att verkställa beslutet underrättas genom en skrivelse. Riksdagens beslut med anledning av en proposition eller en framställning ska alltid genom en skrivelse

meddelas regeringen respektive det riksdagsorgan som lämnat framställningen.

Ett beslut om ett motiverat yttrande rörande subsidiaritetsprincipen ska meddelas Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande genom en skrivelse.

Ett beslut om avslag enligt 9 kap. 19 § tredje stycket på ett initiativ eller ett förslag ska meddelas Europeiska rådets, rådets och kommissionens ordförande genom en skrivelse.

Undertecknande av riksdagens skrivelser

Tilläggsbestämmelse 11.21.1 Riksdagens skrivelser undertecknas av talmanen.

12 kap. Val inom riksdagen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- utgångspunkter för val och valbarhet (2–5 §§),
- formerna för val (6–10 §§),
- överklagande (11 och 12 §§),
- vad som sker om uppdraget som riksdagsledamot upphör (13–15 §§), och
- val inom utskott och andra riksdagsorgan (16 och 17 §§).

Utgångspunkter för val och valbarhet

Valberedningen

2 § Val inom riksdagen ska beredas av en särskild valberedning, utsedd inom riksdagen, om inte något annat är föreskrivet.

Val som inte ska beredas av valberedningen

Tilläggsbestämmelse 12.2.1 Valberedningen bereder inte val av riksföreståndare, vice riksföreståndare, person som ska inträda som tillfällig riksföreståndare, talman och vice talmän. Valberedningen bereder inte heller val som enligt någon bestämmelse i denna lag ska beredas i särskild ordning.

Kallelse till sammanträden

Tilläggsbestämmelse 12.2.2 Valberedningen sammanträder samma dag som den utses på kallelse av talmannen. Därefter sammanträder valberedningen på kallelse av ordföranden.

Bestämmelserna i 7 kap. 16 §, tilläggsbestämmelserna 7.15.1 andra stycket och 7.15.2–7.15.4 tillämpas också på valberedningen.

Krav på svenskt medborgarskap

3 § Endast den som är svensk medborgare får inneha uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen.

Skyldighet att kvarstå i uppdrag

4 § Den som har valts till ett uppdrag får inte lämna uppdraget utan att riksdagen medger det.

Tidpunkt för val och valens giltighet

5 § Ett val som avser tid motsvarande riksdagens valperiod ska genomföras snarast efter valperiodens början och gälla till dess att riksdagen genomför ett nytt val under nästa valperiod, om inte annat är föreskrivet.

Formerna för val

Val av innehavare av ett visst uppdrag

6 § Ska en innehavare av ett visst uppdrag väljas för sig, ska valet genomföras med acklamation.

Om någon ledamot begär det, ska valet ske med slutna sedlar. Vid val av en person är den vald som har fått flest röster, om inte annat är föreskrivet i denna lag. Vid lika röstetal ska valet avgöras genom lottning. Bestämmelser om förfarandet vid val med slutna sedlar finns i tilläggsbestämmelser.

Om det organ eller den grupp som berett valet har lagt fram ett enhälligt förslag, ska valet med slutna sedlar ske först vid ett följande sammanträde.

Val av flera personer på gemensam lista

7 § Vid val som avser två eller flera personer får valberedningen lägga fram en gemensam lista. Listan ska innehålla namn på så många personer som valet avser och ska godkännas av alla ledamöter som har deltagit i valberedningens sammanträde eller av alla utom en.

Talmannen ska framställa förslag om den gemensamma listan för kammaren och, vid bifall, förklara de på listan upptagna personerna valda.

Val med slutna sedlar ska ske, om det begärs av minst så många riksdagsledamöter som motsvarar den kvot som man får, om samtliga röstberättigade ledamöters antal delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, ska den avrundas till närmaste högre hela tal. Detta val ska äga rum vid ett följande sammanträde.

Val med slutna sedlar

8 § Ett val ska ske med slutna sedlar, om inte annat följer av 6 eller 7 § eller av annan huvudbestämmelse i denna lag.

Om två eller flera personer ska väljas genom val med slutna sedlar, fördelas platserna proportionellt mellan varje gruppering av riksdagsledamöter som uppträder under gemensam beteckning vid valet (proportionellt val).

Platserna fördelas mellan grupperingar genom att en plats i taget tilldelas den gruppering som för varje gång får det högsta jämförelsetalet. Jämförelsetalet är lika med grupperingens röstetal, så länge grupperingen inte har tilldelats någon plats. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att grupperingens röstetal delas med det antal platser som grupperingen har tilldelats, ökat med 1. Vid lika jämförelsetal ska avgörandet ske genom lottning.

Förfarande vid val med slutna sedlar

Tilläggsbestämmelse **12.8.1** Vid val med slutna sedlar ska talmannen uppmana tre ledamöter att biträda när valsedlarna öppnas och granskas samt två att föra anteckningar över valet.

Ledamöterna ropas upp i den ordning som anges i tilläggsbestämmelse 11.10.3 och lämnar sin valsedel till talmannen.

Sedan samtliga godkända valsedlar har lästs upp av talmannen och antecknats av kammarsekreteraren och de två ledamöterna, jämförs anteckningarna över valet.

Talmannen fastställer resultatet av valet och tillkännager det för kammaren.

Förfarande vid flera val med slutna sedlar

Tilläggsbestämmelse **12.8.2** Om två eller flera val med slutna sedlar ska genomföras, får talmannen, om inte en ledamot yrkar annat, bestämma att valsedlarna i samtliga val ska lämnas innan sammanräkning görs i något av valen.

Valsedelns form och ogiltighet

Tilläggsbestämmelse **12.8.3** Valsedlarna ska vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg. De får innehålla uppgift om det val de gäller.

En valsedel är ogiltig om den är försedd med något kännetecken som uppenbarligen har förts på valsedeln med avsikt.

Om en ledamot i ett val har lämnat mer än en valsedel, är valsedlarna ogiltiga. Om sedlarna har samma innehåll, ska dock en av valsedlarna betraktas som giltig vid sammanräkningen.

Valsedeln vid proportionellt val

Tilläggsbestämmelse **12.8.4** Vid proportionellt val ska det på valsedeln finnas en beteckning i ord för en viss gruppering av riksdagsledamöter. Efter denna beteckning förs namnen upp i en följd under varandra.

En valsedel är ogiltig om den

1. saknar beteckning för en gruppering av riksdagsledamöter,
2. innehåller mer än en beteckning, eller
3. saknar namn på en valbar kandidat.

Ett namn på en valsedel ska anses obefintligt om

1. kandidaten inte är valbar,
2. namnet är överstruket,

3. det inte klart framgår vem som avses, eller
4. ordningen mellan namnet och något annat namn på valsedeln inte klart framgår.

Ordningsföljden mellan kandidatnamnen inom varje gruppering av riksdagsledamöter ska bestämmas genom att ett jämförelsetal beräknas för dem med tillämpning av heltalsmetoden enligt 14 kap. 10 § vallagen (2005:837). Om flera kandidater får lika stora jämförelsetal, ska valet avgöras genom lottning.

Valsedeln vid val av en person

Tilläggsbestämmelse **12.8.5** Vid val av en person ska det på valsedeln finnas ett kandidatnamn.

En valsedel är ogiltig om

1. den innehåller två eller flera kandidatnamn,
2. den innehåller namnet på en kandidat som inte är valbar,
3. namnet är överstruket,
4. det inte klart framgår vem som avses, eller
5. den innehåller en beteckning på en gruppering av riksdagsledamöter.

Suppleantval

9 § Vid val som avser två eller flera personer ska också suppleanter väljas till minst samma antal som de ordinarie ledamöterna, om inte annat är föreskrivet. Vad som gäller för val av ordinarie ledamöter tillämpas även på suppleanter.

Efter ett val till ett organ får riksdagen besluta om ändring av antalet suppleanter så länge det inte understiger antalet ordinarie ledamöter.

Utan att antalet suppleanter i ett utskott eller i EU-nämnden utökas får en ersättare som har kallats till tjänstgöring utses till suppleant i ett utskott eller i EU-nämnden om den lediga riksdagsledamoten tillhör utskottet eller nämnden. Då tillämpas det förfarande som anges i 14 §.

Val av utökat antal suppleanter

Tilläggsbestämmelse **12.9.1** Frågor om att välja ett större antal suppleanter än som ursprungligen valts bereds av valberedningen.

Suppleantval som föranleds av en utökning av antalet suppleanter ska ske så snart det kan ske.

Antal suppleanter

Tilläggsbestämmelse **12.9.2** Suppleanter ska väljas till samma antal som de ordinarie ledamöterna, om inte annat är föreskrivet eller särskilt beslutas.

Suppleanternas tjänstgöring

10 § En frånvarande ledamots plats i ett organ intas av en suppleant som hör till samma partigrupp, om inte annat är föreskrivet. Om detta inte kan ske, har

suppleanterna företräde i den ordning som de har valts eller, om valet har skett med gemensam lista, i den ordning som de har förts upp på listan.

Överklagande

Överklagande av val med slutna sedlar

11 § Val med slutna sedlar får överklagas av en riksdagsledamot till Valprövningsnämnden. Valet gäller även om det har överklagats.

Former för överklagande

Tilläggsbestämmelse **12.11.1** Ett överklagande ska vara skriftligt och vara ställt till Valprövningsnämnden men ges in till Riksdagsförvaltningen. Överklagandet ska ha kommit in till Riksdagsförvaltningen inom fem dagar från den dag då resultatet av valet meddelades i kammaren.

När tiden för överklagande har gått ut, ska talmannen vid ett sammanträde med kammaren tillkännage samtliga överklaganden som har kommit in. Talmannen ska bestämma när förklaring över överklagandena ska ha kommit in till Valprövningsnämnden.

När förklarings tiden har gått ut, ska talmannen genast sända skrivelserna med överklaganden till Valprövningsnämnden. Talmannen bör skyndsamt lämna ett yttrande över överklagandena till Valprövningsnämnden.

Valprövningsnämndens beslut

Tilläggsbestämmelse **12.11.2** Om en föreskrift i 6 § andra stycket, 8 § eller tilläggsbestämmelserna 12.8.1–12.8.5 har blivit åsidosatt vid ett val, ska Valprövningsnämnden upphäva valet och förordna om omval.

Omval ska förordnas endast om det med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången.

Om felet kan avhjälpas genom förnyad sammanräkning eller någon annan mindre ingripande åtgärd, ska Valprövningsnämnden i stället uppdra åt talmannen att vidta denna rättelse.

Förvaring av valsedlar m.m.

Tilläggsbestämmelse **12.11.3** Valsedlar och annat valmaterial ska förvaras under betryggande säkerhet till dess att valet har vunnit laga kraft.

Nytt val efter överklagande

12 § Har en ny ledamot tagit plats i riksdagen med anledning av att utgången av ett val till riksdagen har blivit ändrad efter ett överklagande, ska val som riksdagen har genomfört dessförinnan under valperioden göras om, om det begärs av minst tio riksdagsledamöter.

Vad som sker om uppdraget som riksdagsledamot upphör

Obehörighet

13 § Den som är vald till ett uppdrag som förutsätter ledamotskap av riksdagen, ska avgå från uppdraget om han eller hon lämnar riksdagen eller utses till talman eller till statsråd, om inte annat är föreskrivet.

Val av efterträdare i ett organ

14 § Om någon som har valts till ett organ, som vid valperiodens början tillsattes genom val av två eller flera personer, lämnar sitt uppdrag i förtid, ska den eller de partigrupper som han eller hon var vald för, till talmannen anmäla en efterträdare. Talmannen förklarar den anmälda efterträdaren vald. Om en sådan anmälan inte görs eller om mer än en person anmäls, utser talmannen en efterträdare.

Kompletteringsval

15 § Om en plats blir ledig i förtid och det ursprungliga valet avsåg endast en person, ska val för den återstående tiden hållas. Vid kompletteringsvalet ska samma förfarande tillämpas som vid det ursprungliga valet.

Val inom utskott och andra riksdagsorgan

Val av ordförande i ett organ

16 § Ett organ vars ledamöter helt eller delvis väljs av riksdagen väljer inom sig en ordförande och en eller flera vice ordförande, om inte annat är föreskrivet.

Val inom ett riksdagsorgan

17 § Val inom ett organ som avses i 16 § ska ske med acklamation eller, om någon ledamot begär det, med slutna sedlar. Vid lika röstetal ska valet avgöras genom lottning.

Valsedelns form

Tilläggsbestämmelse **12.17.1** Valsedlarna ska vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg.

13 kap. Riksdagsorgan och nämnder

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om
– riksdagens ombudsmän (2–4 §§),

- Riksrevisionen (5–8 §§),
- Utrikesnämnden och krigsdelegationen (9–12 §§),
- nämnder (13–17 §§),
- delegationer till mellanfolkliga organisationer (18 och 19 §§),
- andra uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen (20–23 §§), och
- åtal (24 §).

Riksdagens ombudsmän

Ombudsmännens organisation och uppgifter

2 § Riksdagen ska enligt 13 kap. 6 § regeringsformen välja ombudsmän som ska utöva tillsyn över tillämpningen av lagar och andra författningar i offentlig verksamhet.

Riksdagens ombudsmän ska vara fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Chefsjustitieombudsmannen är administrativ chef och bestämmer inriktningen av verksamheten i stort. Riksdagen får härutöver välja en eller flera ställföreträdande ombudsmän. En ställföreträdande ombudsman ska ha tjänstgjort som riksdagens ombudsman.

Konstitutionsutskottets samråd med ombudsmännen

Tilläggsbestämmelse **13.2.1** Konstitutionsutskottet ska, på eget initiativ eller på begäran av någon av riksdagens ombudsmän, samråda med en ombudsman om arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art.

Val av ombudsmän

3 § Riksdagens ombudsmän samt ställföreträdande ombudsmän väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Valet av en ombudsman gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under fjärde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året.

Valet av en ställföreträdande ombudsman gäller för en tid av två år från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer.

Beredning av val av ombudsmän

Tilläggsbestämmelse **13.3.1** Konstitutionsutskottet ska bereda val av riksdagens ombudsmän och ställföreträdande ombudsmän.

Entledigande av ombudsman

4 § Riksdagen får på begäran av konstitutionsutskottet entlediga en ombudsman eller en ställföreträdande ombudsman som inte har riksdagens förtroende.

Om en ombudsman avgår i förtid, ska riksdagen snarast välja en efterträdare för en ny fyraårsperiod.

Riksrevisionen

Riksrevisorernas organisation och uppgifter

5 § Riksdagen ska enligt 13 kap. 8 § regeringsformen välja tre riksrevisorer. En av riksrevisorerna ska vara riksrevisor med administrativt ansvar och svara för myndighetens administrativa ledning. Riksdagen bestämmer vem av riksrevisorerna som ska ha denna uppgift.

En riksrevisor får inte vara i konkurs, underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt föräldrabalken. En riksrevisor får inte heller inneha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som kan påverka riksrevisorns självständiga ställning.

Val av riksrevisorer

6 § Riksrevisorerna väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Valet av en riksrevisor gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under sjunde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året. En riksrevisor kan inte väljas om.

Beredning av val av riksrevisorer

Tilläggsbestämmelse 13.6.1 Konstitutionsutskottet ska bereda val av riksrevisorer.

Riksrevisorsers anmälningsskyldighet

Tilläggsbestämmelse 13.6.2 En riksrevisor ska skriftligen anmäla följande förhållanden till riksdagen:

1. innehav och ändring i innehavet av finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,
2. avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare, såsom avtal om löne- eller pensionsförmån som utges under tid som omfattas av uppdraget i Riksrevisionen,
3. avlönad anställning som inte är av endast tillfällig karaktär,
4. inkomstbringande självständig verksamhet som bedrivs vid sidan av uppdraget som riksrevisor,
5. uppdrag hos en kommun eller ett landsting, om uppdraget inte är av endast tillfällig karaktär, och
6. andra anställningar och uppdrag eller annat ägande som kan antas påverka uppdragets utförande.

Entledigande av riksrevisor

7 § Riksdagen får på begäran av konstitutionsutskottet skilja en riksrevisor från uppdraget.

Om en riksrevisor avgår i förtid, ska riksdagen snarast välja efterträdare för en ny sjuårsperiod.

Riksrevisionens parlamentariska råd

8 § Riksdagen väljer för valperioden Riksrevisionens parlamentariska råd.

Rådet består av en riksdagsledamot från varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 §. Suppleanter ska inte utses.

Riksdagen väljer bland rådets ledamöter en ordförande och en eller flera vice ordförande. Ordföranden och varje vice ordförande väljs var för sig.

Utrikesnämnden och krigsdelegationen

Utrikesnämnden

9 § Riksdagen väljer för valperioden ledamöter i Utrikesnämnden enligt bestämmelserna i 10 kap. 12 § regeringsformen.

I Utrikesnämnden är de vice talmännen suppleanter för talmannen. Antalet valda suppleanter ska vara nio.

Sammanträden i Utrikesnämnden

10 § Utrikesnämnden sammanträder inom stängda dörrar. Statsministern får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant, ett statsråd eller en tjänsteman är närvarande.

Protokoll vid Utrikesnämndens sammanträden

Tilläggsbestämmelse **13.10.1** Vid Utrikesnämndens sammanträden ska protokoll föras. Sekreterare hos nämnden förordnas av regeringen.

Suppleanter i Utrikesnämnden ska alltid underrättas om nämndens sammanträden.

Försäkran om tystnadsplikt

Tilläggsbestämmelse **13.10.2** En ledamot, suppleant eller tjänsteman ska första gången han eller hon är närvarande vid ett sammanträde med Utrikesnämnden avge försäkran om att följa åtagande om tystnadsplikt enligt 10 kap. 12 § regeringsformen.

Krigsdelegationen

11 § Riksdagen ska enligt 15 kap. 2 § regeringsformen välja en krigsdelegation inom sig.

Krigsdelegationen består av talmannen som ordförande och av 50 andra ledamöter, som riksdagen väljer för riksdagens valperiod. Delegationen väljer inom sig vice ordförande enligt 12 kap. 16 §. En riksdagsledamot är behörig att vara ledamot i krigsdelegationen även om han eller hon tillhör regeringen. Suppleanter ska inte utses till krigsdelegationen.

Om en ledamot får varaktigt förhinder när delegationen har trätt i riksdagens ställe, utses en annan riksdagsledamot till ersättare på det sätt som anges i 12 kap. 14 §.

Förberedelse av krigsdelegationens arbete

Tilläggsbestämmelse **13.11.1** Krigsdelegationens ordförande och vice ordförande ska förbereda delegationens verksamhet för den händelse att delegationen träder i riksdagens ställe.

Krigsdelegationens sammanträden

Tilläggsbestämmelse **13.11.2** Bestämmelserna i 7 kap. 16 § samt tilläggsbestämmelserna 7.15.1 andra stycket och 7.15.2–7.15.4 tillämpas på krigsdelegationen när den inte är i riksdagens ställe.

Förordnande att krigsdelegationen ska träda i riksdagens ställe

12 § För beslut att krigsdelegationen ska träda i riksdagens ställe enligt 15 kap. 2 § regeringsformen sammanträder Utrikesnämndens ledamöter på kallelse av talmannen eller, vid förhinder för talmannen, en vice talman, eller på kallelse av två av nämndens övriga ledamöter.

Förhandlingarna leds av talmannen, av en vice talman eller, om ingen av dem är närvarande, av ålderspresidenten.

Om det vid omröstning till beslut blir lika röstetal, gäller ordförandens mening.

Nämnder

Valprövningsnämnden

13 § Riksdagen ska välja en valprövningsnämnd och till nämnden välja ordförande och ledamöter enligt bestämmelserna i 3 kap. 12 § regeringsformen.

Riksdagen väljer särskilt en ersättare för ordföranden. Bestämmelserna i 3 kap. 12 § regeringsformen om ordföranden tillämpas också på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordföranden eller ersättare för ordföranden tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Statsrådsarvodesnämnden

14 § Statsrådsarvodesnämnden består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter ska inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Beredning av val till Statsrådsarvodesnämnden

Tilläggsbestämmelse **13.14.1** Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Statsrådsarvodesnämnden.

Riksdagens arvodesnämnd

15 § Riksdagens arvodesnämnd består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum.

Beredning av val till Riksdagens arvodesnämnd

Tilläggsbestämmelse **13.15.1** Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Riksdagens arvodesnämnd.

Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

16 § Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter ska inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Beredning av val till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

Tilläggsbestämmelse **13.16.1** Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna.

Riksdagens överklagandenämnd

17 § Riksdagens överklagandenämnd består av en ordförande, som ska vara eller ha varit ordinarie domare och inte vara ledamot av riksdagen, och fyra andra ledamöter, valda inom riksdagen. Ordföranden väljs särskilt. Val till överklagandenämnden avser riksdagens valperiod.

För ordföranden ska det finnas en ersättare. Bestämmelser om ordföranden ska tillämpas även på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordföranden eller ersättare för ordföranden i överklagandenämnden tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Delegationer till mellanfolkliga organisationer

Delegationer som väljs av riksdagen

18 § Om det har träffats en internationell överenskommelse att riksdagen bland sina ledamöter ska välja ledamöter i en delegation till en mellanfolklig organisation, får bestämmelser om detta införas i en tilläggsbestämmelse till denna paragraf.

Nordiska rådet

Tilläggsbestämmelse **13.18.1** Riksdagen väljer årligen 20 ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation. De väljs efter riksmötets inledande för tiden till dess att ett nytt val till delegationen har ägt rum.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Europarådet

Tilläggsbestämmelse **13.18.2** Riksdagen väljer sex ledamöter i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling. Delegationen väljs för tiden från den 1 november samma år som val till riksdagen ägt rum till motsvarande tidpunkt efter nästa val.

En ledamot av eller en suppleant i delegationen som lämnat riksdagen i samband med ett riksdagsval får kvarstå under den återstående delen av delegationens mandatperiod.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

Tilläggsbestämmelse **13.18.3** Riksdagen väljer åtta ledamöter i den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Delegationen väljs för riksdagens valperiod.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Delegationer som utses av talmannen

19 § Partigrupperna nominerar ledamöter till delegationerna till Interparlamentariska unionen respektive den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet.

Talmannen beslutar efter samråd med gruppledarna om sammansättningen av delegationerna. Beslutet gäller för den tid som talmannen bestämmer.

Andra uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen

Riksföreståndare

20 § Om val av riksföreståndare, vice riksföreståndare eller en person som ska tjänstgöra som tillfällig riksföreståndare enligt 5 kap. 5 och 7 §§ regeringsformen ska ske med slutna sedlar, tillämpas förfarandet som gäller för val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket. Valet gäller till dess riksdagen beslutar annat.

Riksbankens fullmäktige

21 § Val av fullmäktige i Riksbanken enligt 9 kap. 13 § regeringsformen avser riksdagens valperiod.

Hinder mot att vara ledamot i Riksbankens fullmäktige

Tilläggsbestämmelse **13.21.1** En ledamot i fullmäktige i Riksbanken får inte

1. vara statsråd,
2. vara ledamot av Riksbankens direktion,
3. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för en bank eller ett annat företag som står under Finansinspektionens tillsyn, eller
4. inneha en annan anställning eller ett annat uppdrag som gör honom eller henne olämplig för uppdraget som fullmäktig.

En ledamot får inte heller vara underårig, i konkurs, underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, ska riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige. De anställningar eller uppdrag som en ledamot tar ska anmälas till riksdagen.

Ledamöter i konvent för fördragsändringar inom Europeiska unionen

22 § Riksdagen ska inom sig välja ledamöter och suppleanter i konvent som inrättas för att förbereda fördragsändringar inom Europeiska unionen. Om ett riksdagsval äger rum under tiden som ett konvent arbetar, ska riksdagen efter riksdagsvalet genomföra ett nytt val av ledamöter och suppleanter i konventet. Vid valet tillämpas i övrigt bestämmelserna i 3 kap. 5 §, 12 kap. 6–8 och 11 §§ samt för suppleanternas tjänstgöring 12 kap. 10 §.

Konventsledamöter ska lämna information om konventets arbete vid sammanträden med kammaren.

Ytterligare bestämmelser

23 § Riksdagen får meddela närmare bestämmelser för riksdagens organ samt utse representanter i visst fall.

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Tilläggsbestämmelse **13.23.1** Riksdagen fastställer stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och väljer tolv ledamöter i stiftelsens styrelse i enlighet med 3 § i stiftelsens stadgar (RFS 1988:1).

Stiftelsen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Domarnämnden

Tilläggsbestämmelse **13.23.2** Riksdagen väljer i enlighet med bestämmelserna i 4 § lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare två ledamöter som representerar allmänheten i Domarnämnden och en personlig ersättare för var och en av dem.

Åtal

24 § Åtal mot nedan angivna befattningshavare för ett brott begånget i utövningen av hans eller hennes uppdrag eller anställning får beslutas

1. endast av finansutskottet när det gäller åtal mot en fullmäktig i Riksbanken eller en ledamot av Riksbankens direktion,
2. endast av konstitutionsutskottet när det gäller åtal mot en ledamot av riksdagsstyrelsen, Valprövningsnämnden eller Riksdagens överklagandenämnd, mot en av riksdagens ombudsmän, riksrevisorerna eller mot riksdagsdirektören.

Bestämmelserna i första stycket om åtal mot en ledamot av Riksbankens direktion ska inte tillämpas i fråga om ett brott begånget i utövningen av Riksbankens beslutanderätt enligt lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering.

14 kap. Riksdagsförvaltningen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- Riksdagsförvaltningen (2 och 3 §§),
- Riksdagsförvaltningens ledning (4–7 §§), och
- överklagande (8 §).

Riksdagsförvaltningen

Riksdagsförvaltningens uppgifter

2 § Riksdagsförvaltningen ska ge stöd till arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden samt bistå riksdagens ledamöter och organ med sakuppgifter för riksdagsarbetet.

Riksdagsförvaltningen ska därutöver, när det gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. ansvara för centrala förhandlingar med de fackliga organisationerna samt företräda riksdagens myndigheter i sådana tvister,
2. upprätta förslag till anslag på statens budget, dock inte för Riksrevisionen,
3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom Riksbanken, och
4. besluta om föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

Kanslier för utskotten och EU-nämnden

Tilläggsbestämmelse **14.2.1** Utskotten och EU-nämnden biträds av kanslier som ingår i Riksdagsförvaltningen.

Chefen för ett kansli ska vara svensk medborgare.

Instruktion för Riksdagsförvaltningen

3 § Riksdagen beslutar om instruktion för Riksdagsförvaltningen.

Riksdagsförvaltningens ledning

Riksdagsdirektör

4 § Riksdagsdirektören är chef för Riksdagsförvaltningen, låter föra protokollet vid sammanträden med kammaren, expedierar riksdagens beslut, är sekreterare i krigsdelegationen och biträder i övrigt talmannen i riksdagsarbetet.

Val av riksdagsdirektör

5 § Riksdagen väljer riksdagsdirektör. Valet äger rum vid början av riksmötet närmast efter ett ordinarie val till riksdagen. Valet gäller från valtillfället, eller annan tidpunkt som riksdagen beslutar, för tiden till dess ett nytt val av riksdagsdirektör har genomförts och den då valde har tillträtt tjänsten.

Vid val med slutna sedlar är den vald som får tre fjärdedelar eller fler av de avgivna rösterna. Om en sådan röstövertikt inte uppnås, sker ett nytt val. Om inte heller då någon får tre fjärdedelar eller fler av de avgivna rösterna, bereds valet på nytt.

Beredning av val av riksdagsdirektör

Tilläggsbestämmelse **14.5.1** Valet av riksdagsdirektör ska beredas av en grupp bestående av talmannen och gruppledarna.

Avskedande av riksdagsdirektör

6 § Riksdagen får på begäran av riksdagsstyrelsen avskeda en riksdagsdirektör som grovt har åsidosatt sina åligganden mot riksdagen.

Tillförordnad riksdagsdirektör

7 § Om riksdagen står utan riksdagsdirektör, ska riksdagen välja en tillförordnad riksdagsdirektör för tiden till dess att en ordinarie riksdagsdirektör har valts och tillträtt.

Överklagande

Överklagande av förvaltningsbeslut

8 § Beslut av ett riksdagsorgan i ett förvaltningsärende som får överklagas enligt särskilda bestämmelser, prövas av allmän förvaltningsdomstol i de fall som riksdagen bestämmer och i övriga fall av Riksdagens överklagandekammare.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2014, då riksdagsordningen (1974:153) ska upphöra att gälla.
 2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser i riksdagsordningen (1974:153) som har ersatts genom bestämmelser i denna lag, ska i stället de nya bestämmelserna tillämpas.
 3. Föreskrifter som har meddelats med stöd av riksdagsordningen (1974:153) och som gäller när denna lag träder i kraft ska anses meddelade enligt denna lag.
 4. Beslut som har fattats med stöd av riksdagsordningen (1974:153) ska anses fattade med stöd av denna lag.
 5. Val som har genomförts med stöd av riksdagsordningen (1974:153) ska anses genomförda med stöd av denna lag.
 6. Ärenden som väckts inom riksdagen före den 1 september 2014 men ännu inte avgjorts ska handläggas enligt denna lag.

Bilaga (tilläggsbestämmelse 7.5.1)

1. Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om
 - a) lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
 - b) lagstiftning om radio, television och film,
 - c) yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
 - d) press- och partistöd,
 - e) Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisor, skiljande av riksrevisor från uppdraget och åtal mot riksrevisor,
 - f) riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
 - g) länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
 - h) den kommunala självstyrelsen,
 - i) medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet samt
 - j) anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.
2. Finansutskottet ska bereda ärenden om
 - a) penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
 - b) kredit- och fondväsendet,
 - c) det affärsmässiga försäkringsväsendet,
 - d) Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
 - e) den kommunala ekonomin,
 - f) statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
 - g) statens egendom och upphandling i allmänhet,
 - h) förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde,
 - i) budgettekniska frågor samt
 - j) anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskulsräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen.
3. Skatteutskottet ska bereda ärenden om
 - a) skatteförfarandet,
 - b) folkbokföring,
 - c) exekutionsväsendet samt
 - d) anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.
4. Justitieutskottet ska bereda ärenden om
 - a) domstolarna,
 - b) arrendenämnderna och hyresnämnderna,
 - c) åklagarväsendet,
 - d) polisväsendet,
 - e) rättsmedicinen,
 - f) kriminalvården,
 - g) brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar samt

h) anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

5. Civilutskottet ska bereda ärenden om

- a) äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, jorda-, handels- och utökningsbalkarna och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- b) försäkringsavtalsrätt,
- c) associationsrätt,
- d) skadeståndsrätt,
- e) transporträtt,
- f) konkursrätt,
- g) konsumentpolitik,
- h) internationell privaträtt,
- i) lagstiftning av annat allmänt civilrättsligt slag,
- j) bostadsförsörjning och annan bostadspolitik,
- k) plan- och bygglagstiftningen samt andra frågor som har nära samband med denna
- l) vattenrätt,
- m) expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet samt
- n) anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

6. Utrikesutskottet ska bereda ärenden om

- a) rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
- b) internationellt utvecklingssamarbete,
- c) utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

7. Försvarsutskottet ska bereda ärenden om

- a) totalförsvar,
 - b) samhällets räddningstjänst,
 - c) åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
 - d) kärnteknisk säkerhet och strålskydd,
 - e) sjö- och kustövervakning,
- allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- f) anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

8. Socialförsäkringsutskottet ska bereda ärenden om

- a) socialförsäkringsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i denna, i den mån ärendena inte hör till ett annat utskotts beredningsområde,
- b) familjeförmåner,
- c) förmåner vid sjukdom och arbetsskada,
- d) förmåner vid ålderdom,
- e) förmåner till efterlevande,

- f) bostadsstöd,
- g) sjuklön,
- h) socialavgifter,
- i) migration,
- j) svenskt medborgarskap samt
- k) anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

9. Socialutskottet ska bereda ärenden om

- a) omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- b) omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning,
- c) åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
- d) alkoholpolitiska åtgärder,
- e) hälso- och sjukvård,
- f) sociala ärenden i övrigt samt
- g) anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

10. Kulturutskottet ska bereda ärenden om

- a) allmänna kultur- och bildningsändamål,
- b) kulturarv,
- c) folkbildning,
- d) ungdomsverksamhet,
- e) internationellt kulturellt samarbete,
- f) idrotts- och friluftsverksamhet,
- g) tillsyn och reglering av spelmarknaden,
- h) trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
- i) radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning samt
- j) anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

11. Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om

- a) skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
- b) högre utbildning, forskning och rymdfrågor,
- c) studiestöd samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.

12. Trafikutskottet ska bereda ärenden om

- a) vägar och vägtrafik,
- b) järnvägar och järnvägstrafik,
- c) hamnar och sjöfart,
- d) flygplatser och luftfart,
- e) post,
- f) elektroniska kommunikationer,
- g) it-politik samt

h) anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

13. Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om

- a) jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
- b) vädertjänst,
- c) naturvård,
- d) miljövård i övrigt som inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- e) anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

14. Näringsutskottet ska bereda ärenden om

- a) allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
- b) industri och hantverk,
- c) handel,
- d) immaterialrätt,
- e) energipolitik,
- f) regional tillväxtpolitik,
- g) statlig företagsamhet,
- h) pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet samt
- i) anslag inom utgiftsområdena 19 Regional tillväxt, 21 Energi och 24 Näringsliv

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

- a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,
- b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,
- c) integration,
- d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- f) anslag inom utgiftsområdena 13 Integration och jämställdhet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän

Härigenom föreskrivs att 1, 4 och 12 §§ lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Riksdagens ombudsmän är enligt 8 kap. 11 § riksdagsordningen fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Härutöver kan finnas en eller flera ställföreträdande ombudsmän.

Riksdagens ombudsmän är enligt 13 kap. 2 § riksdagsordningen fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Härutöver kan finnas en eller flera ställföreträdande ombudsmän.

Chefsjustitieombudsmannen och justitieombudsmännen har i den omfattning som anges i 2 § tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden.

4 §²

Ombudsmännen *skall* verka för att brister i lagstiftningen avhjälpas. Uppkommer under tillsynsverksamheten anledning att väcka fråga om en författningsändring eller någon annan åtgärd från statens sida, får en ombudsman göra framställning i ämnet till riksdagen enligt tilläggsbestämmelsen 3.8.4 till riksdagsordningen eller till regeringen.

Ombudsmännen *ska* verka för att brister i lagstiftningen avhjälpas. Uppkommer under tillsynsverksamheten anledning att väcka fråga om en författningsändring eller någon annan åtgärd från statens sida, får en ombudsman göra framställning i ämnet till riksdagen enligt tilläggsbestämmelsen 9.16.5 till riksdagsordningen eller till regeringen.

Justitieombudsman skall samråda med chefsjustitieombudsmannen innan *han* gör framställning enligt första stycket.

En justitieombudsman ska samråda med chefsjustitieombudsmannen innan *han eller hon* gör framställning enligt första stycket.

12 §³

Enligt 8 kap. 11 § riksdagsordningen är chefsjustitieombudsmannen administrativ chef och bestämmer inriktningen *i stort av verksamheten*. Chefsjustitieombudsmannen ansvarar *därvid* inför riksdagen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och

Enligt 13 kap. 2 § riksdagsordningen är chefsjustitieombudsmannen administrativ chef och bestämmer inriktningen *av verksamheten i stort*. Chefsjustitieombudsmannen ansvarar inför riksdagen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande

¹ Senaste lydelse 2006:887.

² Senaste lydelse 2003:183.

³ Senaste lydelse 2010:1814.

enligt gällande rätt, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att Riksdagens ombudsmän hushållar väl med statens medel.

rätt, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att Riksdagens ombudsmän hushållar väl med statens medel.

Chefsjustitieombudsmannen ska, efter samråd med övriga ombudsmän, i arbetsordning meddela bestämmelser om organisationen av verksamheten och om ansvarsområden för var och en av ombudsmännen, besluta om verksamhetsplan för myndigheten samt besluta om årsredovisning och förslag till anslag på statsbudgeten för Riksdagens ombudsmän.

Bestämmelser om internrevision finns i lagen (2006:999) med ekonomiadministrativa bestämmelser m.m. för *riksdagsförvaltningen*, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Bestämmelser om internrevision finns i lagen (2006:999) med ekonomiadministrativa bestämmelser m.m. för *Riksdagsförvaltningen*, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § och 4 kap. 1 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §⁴

Ledamöter av fullmäktige får inte

1. vara statsråd,
2. vara ledamot av Riksbankens direktion,
3. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för en bank eller ett annat företag som står under Finansinspektionens tillsyn eller
4. inneha en annan anställning eller ett annat uppdrag som gör dem olämpliga för uppdraget som fullmäktig.

Ledamöterna får inte heller vara underåriga, i konkurs, underkastade näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, *skall* riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige. De anställningar eller uppdrag som en ledamot tar *skall* anmälas till riksdagen.

Denna bestämmelse finns i tilläggsbestämmelsen 8.7.1 till riksdagsordningen.

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, *ska* riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige. De anställningar eller uppdrag som en ledamot tar *ska* anmälas till riksdagen.

Denna bestämmelse finns i tilläggsbestämmelsen 13.21.1 till riksdagsordningen.

4 kap.

1 §⁵

Uppkommer i Riksbankens verksamhet anledning att väcka en fråga om författningsändring eller någon annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige eller direktionen inom sitt respektive ansvarsområde göra framställning i ämnet till riksdagen enligt tilläggsbestämmelsen 3.8.3 till riksdagsordningen eller till regeringen.

Uppkommer i Riksbankens verksamhet anledning att väcka en fråga om författningsändring eller någon annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige eller direktionen inom sitt respektive ansvarsområde göra framställning i ämnet till riksdagen enligt tilläggsbestämmelsen 9.16.4 till riksdagsordningen eller till regeringen.

⁴ Senaste lydelse 2003:186.

⁵ Senaste lydelse 2003:186.

Innan en framställning till riksdagen eller regeringen görs *skall* fullmäktige och direktionen samråda med varandra.

Innan en framställning till riksdagen eller regeringen görs *ska* fullmäktige och direktionen samråda med varandra.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §⁶

Beslut varigenom Riksdagens överklagandenämnd prövat en dit överklagad fråga får inte överklagas.

Ett beslut som avses i 4 § första stycket överklagas hos Högsta förvaltningsdomstolen om talan förs av en enskild eller av en kommunal myndighet.

Ett beslut om inkomstgaranti eller efterlevandeskydd överklagas enligt bestämmelserna i 16 kap. lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter eller 12 kap. den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet.

Övriga beslut överklagas i enlighet med 9 kap. 5 § riksdagsordningen hos Riksdagens överklagandenämnd.

Övriga beslut överklagas i enlighet med 14 kap. 8 § riksdagsordningen hos Riksdagens överklagandenämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

⁶ Senaste lydelse 2012:886.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3 a § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 a §⁷

Riksdagsstyrelsen eller den som riksdagsstyrelsen bestämmer fattar beslut om en riksdagsledamots utrikes tjänsteresa.

Riksdagsstyrelsen fastställer ett belopp per valperiod för en riksdagsledamots enskilda utrikes tjänsteresa. Medel som inte använts till sådan tjänsteresa ska överföras till Riksdagsförvaltningen.

Regler för beslut om utrikes tjänsteresa för utskott eller företrädare för utskott finns i riksdagsordningen samt för utrikes tjänsteresa på uppdrag av partigrupp i riksdagen i lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och parti-gruppernas arbete i riksdagen.

Regler om utrikes tjänsteresa på uppdrag av partigrupp i riksdagen finns i lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och parti-gruppernas arbete i riksdagen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

⁷ Senaste lydelse 2011:749.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen

Härigenom föreskrivs att 2, 10 och 14 a §§ lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §⁸

Riksrevisionen leds av tre riksrevisorerna. En av riksrevisorerna är riksrevisor med administrativt ansvar och svarar för den administrativa ledningen av myndigheten.

Om riksrevisorn med administrativt ansvar är förhindrad att fatta beslut i en fråga som denne ska besluta om, och beslutet är brådskande, får i första hand den riksrevisor som har varit riksrevisor längst tid och i andra hand den riksrevisor som är äldst, fatta beslut i frågan.

Vid Riksrevisionen ska också Riksrevisionens parlamentariska råd finnas.

I 8 kap. 12 och 14 §§ riksdagsordningen finns bestämmelser om val av riksrevisorerna och Riksrevisionens parlamentariska råd.

I 13 kap. 5, 6 och 8 §§ riksdagsordningen finns bestämmelser om val av riksrevisorerna och Riksrevisionens parlamentariska råd.

10 §⁹

Av 3 kap. 8 § första och fjärde styckena riksdagsordningen framgår att riksrevisorerna *gemensamt* eller var för sig får göra framställningar hos riksdagen i frågor som rör Riksrevisionens kompetens, organisation, personal och verksamhetsformer.

Av 9 kap. 16 § första och fjärde styckena riksdagsordningen framgår att *Riksrevisionen* eller riksrevisorerna var för sig får göra framställningar hos riksdagen i frågor som rör Riksrevisionens kompetens, organisation, personal och verksamhetsformer.

En riksrevisor får göra framställningar enligt första stycket först efter samråd med övriga riksrevisorerna.

14 a §¹⁰

Vid Riksrevisionen *skall* föras en förteckning över sådana finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och som innehas av arbetstagare, uppdragstagare och andra funktionärer i Riksrevisionen med särskild insynsställning.

Vid Riksrevisionen *ska* föras en förteckning över sådana finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och som innehas av arbetstagare, uppdragstagare och andra funktionärer i Riksrevisionen med särskild insynsställning.

⁸ Senaste lydelse 2010:1421.

⁹ Senaste lydelse 2003:359.

¹⁰ Senaste lydelse 2007:88.

De arbetstagare, uppdragstagare och funktionärer som riksrevisorerna gemensamt bestämmer är skyldiga att till Riksrevisionen anmäla innehav och ändringar i innehav av finansiella instrument. Anmälningsskyldighet enligt denna paragraf gäller inte för riksrevisorerna.

I tilläggsbestämmelsen 8.12.2 till riksdagsordningen finns bestämmelser om att en riksrevisor skriftligen *skall* anmäla innehav och ändring i innehavet av finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument samt vissa andra förhållanden till riksdagen.

I tilläggsbestämmelsen 13.6.2 till riksdagsordningen finns bestämmelser om att en riksrevisor skriftligen *ska* anmäla innehav och ändring i innehavet av finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument samt vissa andra förhållanden till riksdagen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

7 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 41 kap. 1 och 2 §§ samt 44 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 39 kap. 5 c och 5 d §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

39 kap.

5 c §

Sekretess gäller i ärende om val av riksdagsdirektör för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Sekretess gäller inte beslut i ärende eller uppgift om den som har blivit vald.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tio år.

5 d §

Sekretess gäller i ärende om val av en riksdagens ombudsman eller en riksrevisor för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Sekretess gäller inte beslut i ärende eller uppgift om den som har blivit vald.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tio år.

41 kap.

1 §¹¹

För uppgift om vad som har förekommit vid sammanträde med riksdagens kammare tillämpas sekretessbestämmelserna i denna lag endast om sammanträdet har hållits inom stängda dörrar.

¹¹ Senaste lydelse 2010:1436.

För uppgift som har tagits in i kammarens protokoll gäller sekretess enligt denna lag endast i de fall som avses i 15 kap. För uppgift i annat riksdagens protokoll eller beslut tillämpas endast bestämmelserna i 15 kap., 19 kap. 7 § och, när det gäller *EU-nämndens stenografiska uppteckningar enligt 10 kap. 13 § riksdagsordningen*, 16 kap. denna lag.

För uppgift som har tagits in i kammarens protokoll gäller sekretess enligt denna lag endast i de fall som avses i 15 kap. För uppgift i annat riksdagens protokoll eller beslut tillämpas endast bestämmelserna i 15 kap., 19 kap. 7 § och, när det gäller *yttranden som nedtecknats vid EU-nämndens överläggningar med regeringen enligt tilläggsbestämmelsen 7.15.5 riksdagsordningen*, 16 kap. denna lag.

2 §¹²

Föreskrifterna i 7 kap. 1 § samt 8 kap. gäller inte ledamot av riksdagen, när det är fråga om uppgift som ledamoten har tagit emot under utövandet av sitt uppdrag. Föreskrifter om tystnadsplikt för riksdagsledamöter och för tjänstemän i riksdagen finns i 10 kap. 12 § regeringsformen samt 2 kap. 4 §, 4 kap. 17 § och 10 kap. 12 § riksdagsordningen.

Föreskrifterna i 7 kap. 1 § samt 8 kap. gäller inte ledamot av riksdagen, när det är fråga om uppgift som ledamoten har tagit emot under utövandet av sitt uppdrag. Föreskrifter om tystnadsplikt för riksdagsledamöter och för tjänstemän i riksdagen finns i 10 kap. 12 § regeringsformen samt 6 kap. 8 § och 7 kap. 20 § riksdagsordningen.

44 kap.

1 §¹³

Rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter inskränks av den tystnadsplikt som följer av

1. beslut enligt 10 kap. 12 § tredje stycket andra meningen regeringsformen,

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen,

3. 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

4. 2 kap. 4 § *andra stycket* riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta rikets säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt, och

5. beslut enligt 4 kap. 17 § eller 10 kap. 12 § riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande

4. 6 kap. 8 § riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta rikets säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt, och

5. beslut enligt 7 kap. 20 § riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta

¹² Senaste lydelse 2010:1436.

¹³ Senaste lydelse 2010:1436.

kan antas sätta rikets säkerhet i fara rikets säkerhet i fara eller annars
eller annars skada landet allvarligt. skada landet allvarligt.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

8 Förslag till lag om ändring i budgetlagen (2011:203)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § och 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

Om riksdagen enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden, ska regeringen i budgetpropositionen redovisa en beräkning av hur utgifterna fördelas på utgiftsområden för det andra och tredje tillkommande budgetåret.

Om riksdagen enligt 11 kap. 18 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden, ska regeringen i budgetpropositionen redovisa en beräkning av hur utgifterna fördelas på utgiftsområden för det andra och tredje tillkommande budgetåret.

10 kap.

3 §

Regeringen ska i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Om riksdagen enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden ska redovisningen vara anpassad till utgiftsområdena.

Regeringen ska i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Om riksdagen enligt 11 kap. 18 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden ska redovisningen vara anpassad till utgiftsområdena.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

dels att 1 och 24 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det införs en ny paragraf, 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹⁴

Riksdagsförvaltningen är en myndighet under riksdagen med uppgift att biträda riksdagen.

Riksdagsförvaltningen ska

1. tillhandahålla resurser och service för talmannens, kammarens, utskottens och övriga riksdagsorgans verksamhet samt för riksdagsledamöterna och partikanslierna,

2. svara för de myndighetsfunktioner och förvaltningsuppgifter som anges i 9 kap. 4 § riksdagsordningen,

3. informera om riksdagens arbete och frågor som rör EU *samt handlägga ärenden om riksdagens internationella kontakter*, och

4. vårda och bevara de byggnader och samlingar som riksdagen och Riksdagsförvaltningen disponerar.

Riksdagsförvaltningen ska därutöver biträda riksdagens nämndmyndigheter enligt vad som sägs i 2 och 7 a §§. Riksdagens nämndmyndigheter är

- a. Partibidragsnämnden,
- b. Riksdagens arvodesnämnd,
- c. Statsrådsarvodesnämnden,
- d. Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna,
- e. Riksdagens överklagandenämnd,
- f. Valprövningsnämnden och
- g. Riksdagens ansvarsnämnd.

10 a §

Riksdagsstyrelsen får meddela föreskrifter om utskottens och EU-nämndens utrikesresor.

¹⁴ Senaste lydelse 2012:888.

24 §

Riksdagsdirektören väljs av riksdagen enligt bestämmelser i riksdagsordningen.

Riksdagsdirektören väljs *och entledigas* av riksdagen enligt bestämmelser i riksdagsordningen.

Annan personal anställs av Riksdagsförvaltningen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

10 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:881) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2012:881) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Enligt 8 kap. 4 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Enligt 13 kap. 14 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

11 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:882) med instruktion för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2012:882) med instruktion för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Enligt 8 kap. 5 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Enligt 13 kap. 16 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

12 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd ska införas en ny paragraf, 3 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹⁵

Enligt 13 kap. 15 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

¹⁵ Tidigare 3 § upphävs genom 2013:762.

13 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:884) med instruktion för Riksdagens överklagandenämnd

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (2012:884) med instruktion för Riksdagens överklagandenämnd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Bestämmelser om Riksdagens överklagandenämnds uppgifter finns i 9 kap. 5 § riksdagsordningen, lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter samt i föreskrifter som meddelas av Riksdagsförvaltningen.

Nämnden är en myndighet under riksdagen.

Bestämmelser om Riksdagens överklagandenämnds uppgifter finns i 14 kap. 8 § riksdagsordningen, lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter samt i föreskrifter som meddelas av Riksdagsförvaltningen.

3 §

Enligt 9 kap. 5 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och fyra övriga ledamöter.

Enligt 13 kap. 17 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och fyra övriga ledamöter.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

BILAGA 3

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen¹

dels att nuvarande tilläggsbestämmelse 3.2.3 ska betecknas 3.2.4 och att nuvarande tilläggsbestämmelse 5.12.1 ska betecknas 3.2.3,

dels att 3 kap. 2 §, 4 kap. 5 § och 5 kap. 12 §, den nya tilläggsbestämmelsen 3.2.3 samt rubriken närmast före 3 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 3 kap. 2 a §, samt två nya tilläggsbestämmelser, 3.2 a.1 och 5.12.1, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

Budgetpropositionen**Propositioner om statens budget**2 §²

Budgetåret börjar den 1 januari. Regeringen ska dessförinnan lämna en proposition med förslag till statens inkomster och utgifter för budgetåret (budgetproposition).

Budgetpropositionen ska innehålla en finansplan och ett förslag till beslut om statens budget. *Om riksdagen med stöd av bestämmelserna i 5 kap. 12 § har fattat beslut om att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden, ska förslaget till statens budget innehålla en fördelning av anslagen på dessa utgiftsområden.*

Budgetpropositionen ska innehålla en finansplan och ett förslag till beslut om statens budget. *I förslaget till statens budget ska utgifterna hänföras till utgiftsområden som anslagen ska fördelas på, om inte riksdagen med stöd av 5 kap. 12 § genom lag har beslutat något annat.*

Endast om regeringen anser att det finns synnerliga ekonomisk-politiska skäl, får en proposition om statens inkomster eller utgifter för det närmast följande budgetåret lämnas efter budgetpropositionen.

En proposition med förslag om ett nytt eller väsentligen höjt anslag eller om riktlinjer enligt 9 kap. 6 § regeringsformen för statens verksamhet för längre tid än anslaget till verksamheten avser bör innehålla en uppskattning av de framtida kostnaderna för det ändamål som förslaget avser. Om ett förslag till anslag grundar sig på en plan för en längre tid än den för vilken anslaget har beräknats i propositionen, bör planen redovisas.

¹ Riksdagsordningen omtryckt 2007:726.

² Senaste lydelse 2012:393.

3.2.3³

Statsutgifterna ska hänföras till följande utgiftsområden: 1 Rikets styrelse, 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3 Skatt, tull och exekution, 4 Rättsväsendet, 5 Internationell samverkan, 6 Försvar och samhällets krisberedskap, 7 Internationellt bistånd, 8 Migration, 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13 Integration och jämställdhet, 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, 15 Studiestöd, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, 19 Regional tillväxt, 20 Allmän miljö- och naturvård, 21 Energi, 22 Kommunikationer, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 24 Näringsliv, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldsräntor m.m. och 27 Avgiften till Europeiska unionen.

Beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som ska innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen.

Statens utgifter ska hänföras till följande utgiftsområden: 1 Rikets styrelse, 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3 Skatt, tull och exekution, 4 Rättsväsendet, 5 Internationell samverkan, 6 Försvar och samhällets krisberedskap, 7 Internationellt bistånd, 8 Migration, 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13 Integration och jämställdhet, 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, 15 Studiestöd, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, 19 Regional tillväxt, 20 Allmän miljö- och naturvård, 21 Energi, 22 Kommunikationer, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 24 Näringsliv, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldsräntor m.m. och 27 Avgiften till Europeiska unionen.

2 a §

Regeringen får, med det undantag som anges i andra stycket, vid högst två tillfällen lämna en proposition med förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret.

Endast om regeringen anser att det finns särskilda skäl får propositioner med förslag till ändringar i statens budget lämnas

³ Senaste lydelse av tidigare 5.12.1 2012:468.

vid andra tillfällen.

3.2 a.1

En sådan proposition som avses i 2 a § första stycket lämnas i anslutning till budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen.

4 kap.

5 §⁴

Finansutskottet ska bereda ärenden om

1. allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för beslut om statens budget samt

2. Riksbankens verksamhet.

Finansutskottet ska dessutom bereda *förslagen till utgiftsramar för utgiftsområden och till beräkning av statens inkomster, om riksdagen har beslutat att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden* enligt 5 kap. 12 §. Bestämmelser om finansutskottets uppgifter finns också i 9 kap. 5 § regeringsformen och i 3 kap. 7 §, 4 kap. 8 §, 9 kap. 8 § samt i tilläggsbestämmelserna 4.6.2, 4.9.1 och 8.7.1 denna lag.

Finansutskottet ska dessutom bereda *förslag till beslut om statens budget* enligt 5 kap. 12 § tredje och femte styckena. Bestämmelser om finansutskottets uppgifter finns också i 9 kap. 5 § regeringsformen och i 3 kap. 7 §, 4 kap. 8 §, 9 kap. 8 § samt i tilläggsbestämmelserna 4.6.2, 4.9.1 och 8.7.1 denna lag.

Skatteutskottet ska bereda ärenden om statliga och kommunala skatter. Bestämmelser om skatteutskottets uppgifter finns också i tilläggsbestämmelsen 4.6.3 denna lag.

⁴ Senaste lydelse 2012:393.

5 kap.**12 §⁵**

Riksdagen får genom lag besluta att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden.

Om riksdagen har fattat beslut enligt första stycket, fastställer riksdagen för det närmast följande budgetåret genom ett enda beslut

dels för varje utgiftsområde en utgiftsram, som anger det belopp till vilket summan av de till utgiftsområdet hörande utgifterna högst får uppgå,

dels en beräkning av inkomsterna på statens budget.

Beslut om anslag eller andra utgifter i staten för närmast följande budgetår får inte fattas innan ett beslut fattats enligt andra stycket. Anslag eller andra utgifter i staten fastställs för varje utgiftsområde genom ett enda beslut.

Beslut om anslag för löpande budgetår som innebär att en utgiftsram påverkas får inte fattas innan ett beslut om godkännande av en ändrad utgiftsram fattats.

Beslut om statens budget ska fattas enligt andra–femte styckena, om inte riksdagen genom lag har beslutat något annat.

Statens budget för det närmast följande budgetåret beslutas i två steg.

I ett första steg fastställs genom ett enda beslut

- 1. en beräkning av inkomsterna på statens budget,*
- 2. för varje utgiftsområde det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (utgiftsram),*
- 3. en beräkning av andra betalningar som påverkar statens lånebehov, och*
- 4. beslut med anledning av de budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat att använda.*

Sedan ett beslut enligt tredje stycket har fattats fastställs i ett andra steg genom ett enda beslut för varje utgiftsområde anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden.

Ändringar i statens budget beslutas genom ett enda beslut. Endast om ändringarna är mycket omfattande får beslut fattas i två steg enligt tredje och fjärde styckena.

5.12.1

I ett beslut enligt 12 § tredje stycket fastställs också preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

⁵ Senaste lydelse 2012:393.

2 Förslag till lag om ändring i budgetlagen (2011:203)

Härigenom föreskrivs i fråga om budgetlagen (2011:203)

dels att rubriken närmast före 9 kap. 2 § ska utgå,

dels att nuvarande 9 kap. 2 § ska betecknas 2 kap. 1 a §,

dels att den nya 2 kap. 1 a §, 2 kap. 3 § och 10 kap. 3 § samt rubriken till 2 kap. ska ha följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 2 kap. 2 § och 9 kap. 3 § ska lyda "Utgiftstak samt preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar" respektive "Prognoser",

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 2 kap. 5 §, samt närmast före 2 kap. 5 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. Budgetpolitiska mål och utgiftsområden

2 kap. Budgetpolitiska mål och riktlinjer

Om riksdagen har beslutat om ett sådant överskottsmål som avses i 2 kap. 1 §, ska regeringen vid minst två tillfällen under året för riksdagen redovisa hur målet uppnås.

1 a §

Om riksdagen har beslutat om ett sådant överskottsmål som avses i 1 §, ska regeringen vid minst två tillfällen under året för riksdagen redovisa hur målet uppnås. Regeringen ska då beakta effekterna av beslutade och för riksdagen presenterade budgetpolitiska åtgärder.

Regeringen ska vid en bedömd avvikelse från målet även redogöra för hur en återgång till målet ska ske.

Om riksdagen enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden, ska regeringen i budgetpropositionen redovisa en beräkning av hur utgifterna fördelas på utgiftsområden för det andra och tredje tillkommande budgetåret.

3 §

Regeringen ska i budgetpropositionen lämna förslag till preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret.

Utvärdering

5 §

Regeringen ska se till att en utvärdering utförs av hur de

budgetpolitiska målen uppnås.

10 kap.

3 §

Regeringen ska i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. *Om riksdagen enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden ska redovisningen vara anpassad till utgiftsområdena.*

Regeringen ska i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. *Redovisningen ska vara anpassad till utgiftsområdena.*

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

BILAGA 4

Utskottets lagförslag

1 Förslag till riksdagsordning

Härigenom föreskrivs följande.

1 KAP. INLEDANDE BESTÄMMELSER

Riksdagsordningens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om riksdagen.

Bestämmelser om val till riksdagen, riksdagsarbetet och riksdagens uppgifter finns i regeringsformen.

Lagen är indelad i huvudbestämmelser och tilläggsbestämmelser. Regler om stiftande och ändring av riksdagsordningens bestämmelser finns i 8 kap. 17 § regeringsformen.

Riksdagsordningens indelning

2 § Riksdagsordningen innehåller 14 kapitel. Dessa är

- inledande bestämmelser (1 kap.),
- val till riksdagen (2 kap.),
- riksmöten (3 kap.),
- ledning och planering av riksdagsarbetet (4 kap.),
- riksdagens ledamöter (5 kap.),
- kammaren (6 kap.),
- utskotten och EU-nämnden (7 kap.),
- interpellationer och frågor till statsråd (8 kap.),
- ärendenas väckande (9 kap.),
- ärendenas beredning (10 kap.),
- ärendenas avgörande (11 kap.),
- val inom riksdagen (12 kap.),
- riksdagsorgan och nämnder (13 kap.), och
- Riksdagsförvaltningen (14 kap.).

Definitioner

3 § I denna lag avses med

- *valperiod*: Den period som motsvarar tiden från det att en nyvald riksdag har samlats till dess den närmast därefter valda riksdagen samlas.
- *riksmöte*: Den period som riksdagen sammanträder.
- *ålderspresident*: Den närvarande ledamot som har varit ledamot av riksdagen längst tid. Om två eller flera ledamöter har tillhört riksdagen lika länge har den äldste av dem företräde.
- *gruppledare*: Den särskilda företrädare som en partigrupp, som vid valet till riksdagen har fått minst 4 procent av rösterna i hela riket ska utse för att samråda med talmannen enligt denna lag.
- *arbetsplenum*: Ett sammanträde med kammaren under vilket överläggning om och avgörande av betänkanden och utlåtanden från utskott kan ske.

2 KAP. VAL TILL RIKSDAGEN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om val till riksdagen.

Tidpunkt för ordinarie val

2 § Ordinarie val till riksdagen hålls i september.

Extra val

Tilläggsbestämmelse 2.2.1

Bestämmelser om extra val till riksdagen finns i 3 kap. 11 § och 6 kap. 5 § regeringsformen.

Ytterligare bestämmelser om val

3 § Ytterligare bestämmelser om val till riksdagen finns i regeringsformen och i lag.

3 KAP. RIKSMÖTEN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- riksmötet som följer efter ett val till riksdagen (2–5 §§),
- riksmötets öppnande (6 §), och
- övrigt om riksmöten (7–9 §§).

Riksmötet som följer efter ett val till riksdagen

Riksmötets inledning

2 § Riksmötet inleds genom att en nyvald riksdag sammanträder i enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 10 § regeringsformen.

Tidpunkt för det första sammanträdet efter ett val

Tilläggsbestämmelse 3.2.1

Kammarens första sammanträde under ett riksmöte efter ett val inleds kl. 11.00. Ledamöterna ska underrättas om tidpunkten för det sammanträdet.

Första sammanträdet

3 § Vid det första sammanträdet med kammaren efter ett val till riksdagen ska i nedan nämnd ordning

1. Valprövningsnämndens berättelse om granskning av bevis om val av ledamöter och ersättare föredras,

2. ledamöterna ropas upp,
3. talman samt en förste, en andre och en tredje vice talman väljas för valperioden, och
4. en valberedning utses för valperioden.

Ordförande vid det första sammanträdet efter ett val

Tilläggsbestämmelse 3.3.1

Ålderspresidenten leder sammanträdet med kammaren fram till dess att talmannen och de vice talmännen har valts.

Förfarande vid val av talman

4 § Riksdagen ska, enligt 4 kap. 2 § regeringsformen, välja en talman samt en förste, en andre och en tredje vice talman. De väljs var för sig i nu nämnd ordning. Valen gäller till valperiodens slut.

Om valet av talman sker med slutna sedlar enligt bestämmelserna i 12 kap., är den vald som får mer än hälften av rösterna. Om en sådan röstövertikt inte uppnås, ska ett nytt val genomföras. Om inte heller då någon får mer än hälften av rösterna, ska ett tredje val genomföras mellan de två som vid den andra omröstningen fick flest röster. Vid den tredje omröstningen är den vald som får de flesta rösterna.

Förfarande för att utse valberedning

5 § Varje partigrupp, som motsvarar ett parti som vid valet till riksdagen fick minst 4 procent av rösterna i hela riket, ska besätta en plats i valberedningen. Därutöver fördelas tio platser proportionellt mellan dessa partigrupper. Ledamöterna tillsätts med tillämpning av det förfarande som anges i 12 kap. 14 §.

Antal ledamöter i valberedningen

Tilläggsbestämmelse 3.5.1

Talmannen fastställer det antal ledamöter som respektive partigrupp ska tillsätta i valberedningen. Vid den proportionella fördelningen tillämpas den beräkningsgrund som anges i 12 kap. 8 § tredje stycket.

Riksmötets öppnande

Särskilt sammanträde för riksmötets öppnande

6 § Riksdagen ska senast på riksmötets tredje dag hålla ett särskilt sammanträde för riksmötets öppnande. Statschefen förklarar på talmannens begäran riksmötet öppnat. Vid förhinder för statschefen förklarar talmannen riksmötet öppnat.

Vid sammanträdet avger statsministern en regeringsförklaring, om det inte finns särskilda skäl för honom eller henne att avstå från detta.

*Tidpunkt för sammanträde för riksmötets öppnande***Tilläggsbestämmelse 3.6.1**

Efter ett val till riksdagen äger sammanträdet för riksmötets öppnande rum kl. 14.00 den andra dagen under riksmötet.

Har det inte varit något val till riksdagen äger sammanträdet rum den första dagen vid samma tidpunkt.

Talmannen får bestämma en annan tidpunkt för sammanträdet.

Övrigt om riksmöten**Riksmötets längd**

7 § Ett riksmöte pågår till dess nästa riksmöte inleds.

Övriga riksmöten under valperioden

8 § Under år då det inte hålls ordinarie val till riksdagen, ska ett nytt riksmöte inledas den dag i september som kammaren har fastställt under det föregående riksmötet.

*Förslag om tidpunkt för inledande sammanträde***Tilläggsbestämmelse 3.8.1**

Riksdagsstyrelsen lämnar förslag till kammaren inför beslut enligt 8 §.

*Namnupprop vid övriga riksmöten***Tilläggsbestämmelse 3.8.2**

Talmannen får besluta att ledamöterna ska ropas upp vid det första sammanträdet med kammaren även under övriga riksmöten under valperioden. Om namnupprop inte har hållits ska en förteckning över vilka som är ledamöter vid riksmötets början bifogas kammarens protokoll.

Nytt riksmöte efter extra val

9 § Har beslut om extra val fattats före den fastställda dagen för att inleda ett riksmöte, ska ett nytt riksmöte enligt 8 § inledas bara om den riksdag som valts genom det extra valet samlats före den 1 juli samma år.

4 KAP. LEDNING OCH PLANERING AV RIKSDAGSARBETET**Kapitlets innehåll**

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om ledning och planering av riksdagsarbetet.

Talmannen och de vice talmännen

2 § Talmannen eller, i hans eller hennes ställe, någon av de vice talmännen leder riksdagsarbetet.

Gruppledare

3 § Varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 § ska utse en särskild företrädare (gruppledare) som ska samråda med talmannen om arbetet i kammaren i enlighet med bestämmelser i denna lag.

Partigrupperna ska utse en personlig ersättare för gruppledaren (vice gruppledare).

Information om beslut som har fattats efter samråd

Tilläggsbestämmelse 4.3.1

Beslut som har fattats efter samråd ska göras tillgängliga för ledamöterna. Det ska ske enligt den ordning som talmannen bestämmer.

Riksdagsförvaltningen

4 § Riksdagsförvaltningen leds av en styrelse.

Bestämmelser om Riksdagsförvaltningens uppgifter finns i 14 kap.

Riksdagsstyrelsen

Tilläggsbestämmelse 4.4.1

Riksdagsstyrelsen leder Riksdagsförvaltningen och överlägger om planeringen av riksdagsarbetet.

Riksdagsstyrelsen består av talmannen som ordförande och tio andra ledamöter som riksdagen väljer inom sig för en valperiod. Riksdagen väljer även tio ersättare för de valda ledamöterna av riksdagsstyrelsen.

Riksdagsstyrelsens sammanträden

Tilläggsbestämmelse 4.4.2

Riksdagsstyrelsen sammanträder på kallelse av talmannen. Om talmannen är förhindrad att närvara vid ett sammanträde, inträder någon av de vice talmännen som ordförande. En frånvarande ledamots plats intas av en ersättare som tillhör samma partigrupp.

Riksdagsstyrelsen sammanträder inom stängda dörrar. Om styrelsen vill inhämta upplysningar av någon som inte tillhör styrelsen, får den kalla honom eller henne till ett sammanträde.

De vice talmännen, de av gruppledarna som inte är ledamöter av styrelsen och riksdagsdirektören får delta i styrelsens överläggningar.

Ordförandekonferensen

5 § Ordförandekonferensen överlägger i frågor av gemensamt intresse för verksamheten i kammaren, utskotten och EU-nämnden.

Ordförandekonferensens sammansättning

Tilläggsbestämmelse 4.5.1

Ordförandekonferensen består av talmannen som ordförande samt utskottens och EU-nämndens ordförande.

5 KAP. RIKSDAGENS LEDAMÖTER

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om uppdraget som riksdagsledamot.

Bestämmelser om uppdraget finns även i 4 kap. 10–13 §§ regeringsformen.

Arvode

2 § En ledamot har rätt till arvode för sitt uppdrag av allmänna medel. Närmare bestämmelser om arvode och ekonomiska villkor för ledamöter och ersättare finns i lag.

Registrering av åtaganden och ekonomiska intressen

Tilläggsbestämmelse 5.2.1

Bestämmelser om registrering av ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen finns i lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen.

Ledighet från uppdraget

3 § En ledamot kan efter ansökan få ledigt från sitt uppdrag. Om en ledamot får ledigt för en tid av minst en månad, ska ledamotens uppdrag utövas av en ersättare under den tid ledamoten är ledig.

Prövning av ledighetsansökan

4 § Talmannen beslutar om ledighet från uppdraget som ledamot med den begränsning som framgår av andra stycket.

Kammaren beslutar om ledighet för andra skäl än sjukdom eller föräldraledighet om ledigheten avser en period om en månad eller längre.

Om en ansökan om ledighet ges in under en period då kammaren inte sammanträder och om denna period är längre än en månad, får dock talmannen besluta om ledigheten ska beviljas.

Innehåll i ansökan om ledighet

Tilläggsbestämmelse 5.4.1

En ansökan om ledighet ska vara skriftlig, innehålla de skäl som ansökan grundas på och avse en bestämd tid. Ansökan ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Ersättare

5 § När en ersättare ska inträda i stället för talmannen, en ledamot som tillhör regeringen eller en ledig ledamot, ska talmannen kalla ersättaren till tjänstgöring. Talmannen ska då följa den ordning mellan ersättarna som har fastställts enligt lag. Om det finns särskilda skäl, får talmannen frångå denna ordning.

Meddelande till ersättare

Tilläggsbestämmelse 5.5.1

En ersättare som ska utöva uppdrag som ledamot ska få ett meddelande om vilken ledamot som han eller hon ersätter och om tiden för förordnandet. En ersättare kan få ett särskilt meddelande med besked om när uppdraget upphör.

Ersättares ställning vid ledamots avgång

6 § Om en ledig ledamot lämnar sitt uppdrag, fortsätter den tjänstgörande ersättaren att utöva sitt uppdrag till dess att en ny ledamot har utsetts.

Åtal eller frihetsberövande

7 § För att talan ska få väckas mot en ledamot eller ett ingripande ska få göras i en ledamots personliga frihet krävs i vissa fall enligt 4 kap. 12 § första stycket regeringsformen riksdagens medgivande. Detta gäller även i fråga om tidigare ledamöter.

En ansökan om riksdagens medgivande ska av åklagare, eller annan som vill väcka talan, ges in till talmannen.

Om ansökan är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för riksdagens prövning eller om sökanden inte har gjort troligt att han eller hon är behörig att väcka talan eller begära denna åtgärd hos en myndighet, ska talmannen avvisa ansökan. I annat fall ska talmannen anmäla den vid ett sammanträde med kammaren.

Ansökan om medgivande

Tilläggsbestämmelse 5.7.1

En ansökan som avses i 7 § ska vara skriftlig och innehålla de omständigheter som ansökan grundas på.

6 KAP. KAMMAREN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- planering och ledning av sammanträden (2–6 §§),
- sammanträden (7–14 §§),
- rätten att yttra sig vid sammanträden (15–19 §§),
- ärendedebatter (20–22 §§),
- särskilda debatter (23 §), och

– vissa gemensamma frågor (24–27 §§).

Planering och ledning av sammanträden

Planering

2 § Talmannen beslutar om planeringen av arbetet i kammarerna och om när kammarerna ska sammanträda.

Samråd inför planering

Tilläggsbestämmelse 6.2.1

Talmannen ska inför ett beslut enligt 2 § samråda med riksdagsstyrelsen.

Talmannen

3 § Talmannen leder kammarernas sammanträden.

Biträde till talmannen

Tilläggsbestämmelse 6.3.1

Vid ledningen av kammarernas sammanträden biträds talmannen av en kammarsekreterare.

Vice talman

4 § Talmannen får överlåta åt en vice talman att leda ett sammanträde.

Ålderspresident

5 § Ålderspresidenten leder ett sammanträde om talmannen och samtliga vice talmän har förhinder.

Talmannens opartiskhet

6 § Vid överläggning i ett ämne som är upptaget på föredragningslistan får talmannen inte yttra sig i sakfrågan. Detsamma gäller den vice talman eller ålderspresident som leder ett sammanträde.

Sammanträden

Offentlighet vid sammanträden

7 § Ett sammanträde i kammarerna ska vara offentligt enligt bestämmelserna i 4 kap. 9 § regeringsformen.

Kammarerna får besluta att ett sammanträde ska hållas inom stängda dörrar, om det krävs med hänsyn till rikets säkerhet eller i övrigt till förhållandet till en annan stat eller en mellanfolklig organisation.

Om regeringen vid ett sammanträde ska lämna information till riksdagen, får även regeringen besluta om stängda dörrar på de grunder som anges i andra stycket.

Tystnadsplikt

8 § Ingen som har närvarat vid ett sammanträde i kammaren som hållits inom stängda dörrar får obehörigen röja vad som har framkommit vid sammanträdet. Kammaren får besluta att i ett särskilt fall helt eller delvis upphäva tystnadsplikten.

Kallelse

9 § Kammaren sammanträder på kallelse av talmannen om inte annat föreskrivs i regeringsformen eller i denna lag.

En kallelse ska anslås senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet och minst 14 timmar i förväg. Om det finns synnerliga skäl, får kallelsen anslås senare. I så fall får sammanträdet hållas endast om mer än hälften av riksdagens ledamöter medger det.

Innehållet i en kallelse

10 § Det ska framgå av en kallelse om sammanträdet är ett arbetsplenum.

Övriga uppgifter i kallelsen

Tilläggsbestämmelse 6.10.1

Om ett val ska genomföras vid ett sammanträde, ska det anges i kallelsen.

Avbrott i kammarens arbete efter ett beslut om extra val

11 § Om regeringen har beslutat om extra val, får talmannen på begäran av regeringen besluta att kammaren inte ska sammanträda under återstoden av valperioden.

Extra sammanträde

12 § Talmannen får besluta att kalla kammaren till sammanträde under en period då arbete i kammaren inte pågår. Ett sådant beslut ska fattas om regeringen eller minst 115 av ledamöterna begär det.

Ett sammanträde ska hållas inom tio dagar från det att en begäran om det har framställts. Ett sammanträde får hållas först sedan ledamöterna har erhållit skälig tid att inställa sig från det att de underrättats om kallelsen.

Ett sammanträde för arbetsplenum under en period då arbetsplenum inte ingår i kammarens planering får hållas inom kortare tid än 48 timmar från det att ledamöterna underrättades om kallelsen endast om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för att ärendet får avgöras.

Meddelande om tid för extra sammanträde

Tilläggsbestämmelse 6.12.1

Tidpunkten för det första sammanträdet som avses i 12 § ska offentliggöras.

Föredragningslista

13 § Talmannen ska till varje sammanträde upprätta en föredragningslista över vad som ska behandlas under sammanträdet. Undantag får göras för sådant som antas bli behandlat inom stängda dörrar. Föredragningslistan ska göras tillgänglig för ledamöterna.

Det ska framgå av föredragningslistan om sammanträdet är ett arbetsplenium.

Vid sammanträdet ska ärenden och val behandlas i den ordning som de har tagits upp på föredragningslistan.

Yrkanden m.m. som ska tas upp först på föredragningslistan

Tilläggsbestämmelse 6.13.1

Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga, statsministeromröstning enligt 6 kap. 3 § regeringsformen, förslag till ny statsminister eller yrkande om misstroendeförklaring, ska tas upp som första punkt på föredragningslistan. Om det finns fler än ett sådant yrkande, ska de tas upp i den ordning de nu har angetts. Talmannen får bestämma en annan ordning mellan statsministeromröstning och ett yrkande om misstroendeförklaring.

Vad som ska tas upp på föredragningslistan

Tilläggsbestämmelse 6.13.2

Utöver vad som framgår av 6.13.1 ska följande tas upp på föredragningslistan:

1. val,
2. propositioner, skrivelser från regeringen, framställningar och redogörelser från riksdagsorgan, motioner och EU-dokument som ska hänvisas till utskott,
3. betänkanden och utlåtanden från utskott som ska bordläggas, debatteras eller avgöras och om ett utskott eller talmannen har föreslagit att ett ärende ska avgöras efter kortare tid än som avses i 11 kap. 2 § första stycket,
4. beslut och information om att sammansättningen av ledamöter ändras,
5. andra beslut som ska fattas av kammaren,
6. meddelande om att en särskilt anordnad debatt ska äga rum, och
7. övriga frågor i den omfattning som talmannen bestämmer.

Vidare bör ett meddelande om att ett statsråd kommer att lämna muntlig information tas upp på föredragningslistan. Om det är möjligt ska även ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i tolv månader tas upp på föredragningslistan.

Beslut om avslutning och ajournering av ett sammanträde

14 § Beslut att ett sammanträde ska avslutas eller att ett uppehåll ska göras i ett pågående sammanträde fattas av kammaren utan föregående överläggning.

Rätten att yttra sig vid sammanträden

Yttranderätten

15 § Varje ledamot och statsråd får, med de undantag som föreskrivs i denna lag, fritt yttra sig i alla frågor som är under behandling och om lagligheten av allt som sker vid sammanträdet.

Begränsningar i yttranderätten

16 § Den som har ordet ska begränsa sitt anförande till det ämne som behandlas. Om någon bryter mot bestämmelsen och inte rättar sig efter talmannens påpekande, får talmannen ta ordet från honom eller henne under den pågående överläggningen.

Ingen får vid ett sammanträde uttala sig nedlåtande om någon annan eller använda personligen förolämpande uttryck eller i övrigt i ord eller handling uppträda på ett sätt som strider mot god ordning. Om någon bryter mot bestämmelsen, får talmannen ta ordet från honom eller henne under den pågående överläggningen.

Ordningsregler

Tillägsbestämmelse **6.16.1**

Talmannen får efter samråd med gruppledarna besluta om ordningsregler för kammaren.

Statschefens ämbetsförklaring

17 § Statschefen får avge ämbetsförklaring inför kammaren.

Muntlig information från regeringen

18 § Regeringen får lämna information till riksdagen muntligen genom ett statsråd vid ett sammanträde med kammaren.

Jäv

19 § Ingen får delta i behandlingen av ett ärende vid ett sammanträde i kammaren, om ärendet rör honom eller henne eller någon närstående personligen.

Ett statsråd får delta i överläggningen i kammaren i ett ärende som rör statsrådets tjänsteutövning.

Ärendedebatter

Uppläggningsen av debatterna

20 § Talmannen ska samråda med gruppledarna om uppläggningsen av kammarens överläggningar.

Debattrestriktioner

21 § Riksdagen får i en tilläggsbestämmelse begränsa antalet anföranden som en talare får hålla under överläggningen i en fråga och tiden för varje anförande. I begränsningen får det göras skillnad mellan olika kategorier av talare.

I samband med överläggningen i en viss fråga får kammaren på förslag av talmannen besluta om en begränsning av det slag som avses i första stycket. Beslutet fattas utan föregående överläggning.

Var och en som vill yttra sig i en fråga ska dock få tala i minst fyra minuter.

Anmälan till debatt

Tilläggsbestämmelse 6.21.1

Ett anförande av en ledamot som inte har föranmält sig får inte överstiga fyra minuter, om inte talmannen medger längre tid. Ett nytt anförande från någon som tidigare haft ordet för anförande vid överläggningen i en viss fråga får inte överstiga två minuter.

En föranmälan ska göras till Riksdagsförvaltningen senast kl. 16.30 vardagen före det sammanträde då överläggningen ska inledas. Anmälan ska innehålla den beräknade tiden för anförandet.

Första och andra styckena gäller inte när en interpellation eller en fråga besvaras.

Talarordningen

22 § Talmannen bestämmer ordningen mellan dem som föranmält att de vill yttra sig under överläggningen i en viss fråga. De som begär ordet under överläggningen yttrar sig i anmälningsordning.

Oberoende av talarordningen och utan föranmälan får talmannen medge att

1. ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande ska få ordet för ett anförande, och

2. ett statsråd eller en ledamot som redan har hållit ett anförande ska få ordet för en replik med anledning av en föregående talares anförande.

Talmannen får, efter samråd med gruppledarna, inför en viss överläggning besluta att ett statsråd eller en ledamot kan få ordet för replik innan han eller hon har hållit sitt anförande. I ett sådant beslut får det göras skillnad mellan olika kategorier av talare.

Statsråds möjlighet till anförande

Tilläggsbestämmelse 6.22.1

Oberoende av talarordningen och utan föranmälan kan ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande vid överläggningen i en viss fråga få ordet för ett anförande om högst tio minuter.

Replik

Tilläggsbestämmelse 6.22.2

En replik ska begäras under pågående anförande.

Tiden för en replik får inte överstiga två minuter, om inte talmannen av särskilda skäl medger en utsträckning av tiden till fyra minuter. Varje talare kan få avge två repliker på samma anförande. Har talmannen redan beviljat en talare rätt till replik, får talaren yttra sig innan ett statsråd håller ett anförande som bryter talarordningen.

Instämmande

Tilläggsbestämmelse 6.22.3

Under överläggningen i en fråga får en ledamot, oberoende av talarordningen, instämma med föregående talare utan att ange skäl för detta.

Särskilda debatter

Särskilt anordnad debatt

23 § Talmannen får efter samråd med gruppledarna besluta att en debatt utan samband med annan handläggning ska äga rum vid ett sammanträde med kammaren. En sådan debatt får begränsas till ett särskilt ämne eller delas in i avsnitt efter ämne.

Tid för anföranden i en särskilt anordnad debatt

Tilläggsbestämmelse 6.23.1

Talmannen bestämmer efter samråd med gruppledarna om tider för anföranden i en särskilt anordnad debatt.

Vissa gemensamma frågor

Protokoll

24 § Vid sammanträdena ska fullständiga protokoll föras. Ingen får tala utanför protokollet. Vid justering av ett protokoll får beslut inte ändras.

Kammarens protokoll och de handlingar som hör till protokollet ska göras tillgängliga i den omfattning uppgifterna inte omfattas av sekretess.

Snabbprotokoll

Tilläggsbestämmelse 6.24.1

Ett yttrande vid ett sammanträde ska utan dröjsmål göras tillgängligt i läsbar form (snabbprotokoll). Om talaren inte har gjort någon anmärkning mot snabbprotokollet senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet, anses han eller hon ha godkänt det.

Om talaren justerar snabbprotokollet, bör han eller hon signera det.

Justering av protokoll

Tilläggsbestämmelse 6.24.2

Ett protokoll justeras av kammaren inom tre veckor efter sammanträdet. Ett protokoll som inte kan justeras inom den tiden, justeras inom en månad eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer.

Vid justeringen får en ledamot begära ändring av protokollet i fråga om ett yttrande som en annan ledamot har godkänt enligt 6.24.1.

Plats i plenisalen

25 § För varje ledamot ska det finnas en särskild plats i plenisalen. Det ska också finnas särskilda platser för talmannen, de vice talmännen och statsråd.

Placering i plenisalen

Tilläggsbestämmelse **6.25.1**

I plenisalen placeras ledamöterna valkretsvis.

Plats för yttrande i plenisalen

Tilläggsbestämmelse **6.25.2**

Den som yttrar sig i plenisalen ska tala från någon av talarstolarna eller från en ledamotsplats.

Åhörare

26 § I plenisalen ska det finnas särskilda platser för åhörare.

Ordningsregler för åhörare

Tilläggsbestämmelse **6.26.1**

Åhörare ska på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt föremål som kan användas för att störa ordningen i plenisalen. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde till åhörarplatserna. Under besöket i plenisalen förvaras de inlämnade tillhörigheterna i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll i riksdagens lokaler.

Åhörare som stör ordningen

27 § Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, får talmannen utvisa samtliga åhörare.

7 KAP. UTSKOTTEN OCH EU-NÄMNDEN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- val (2–4 §§),
- utskottens uppgifter och fördelningen av ärenden (5–11 §§),
- EU-frågor (12–14 §§), och
- sammanträden (15–21 §§).

Val

Utskott

2 § För varje valperiod ska riksdagen inom sig välja ett konstitutionsutskott, ett finansutskott och ett skatteutskott samt så många övriga utskott som behövs för riksdagsarbetet. Valet gäller till valperiodens slut.

Riksdagen kan även under valperioden välja utskott för längst den tid som återstår av valperioden.

Vilka utskott som ska väljas

Tilläggsbestämmelse 7.2.1

Riksdagen ska senast på åttonde dagen efter det första sammanträdet med kammaren under en valperiod välja följande 15 utskott i nedan nämnd ordning:

1. konstitutionsutskott (KU),
2. finansutskott (FiU),
3. skatteutskott (SkU),
4. justitieutskott (JuU),
5. civilutskott (CU),
6. utrikesutskott (UU),
7. försvarsutskott (FöU),
8. socialförsäkringsutskott (SfU),
9. socialutskott (SoU),
10. kulturutskott (KrU),
11. utbildningsutskott (UbU),
12. trafikutskott (TU),
13. miljö- och jordbruksutskott (MJU),
14. näringsutskott (NU), och
15. arbetsmarknadsutskott (AU).

Val av ytterligare utskott

Tilläggsbestämmelse 7.2.2

Om riksdagen väljer ytterligare utskott, ska det utskottets huvudsakliga arbetsuppgifter anges.

EU-nämnd

3 § För varje valperiod ska riksdagen inom sig välja en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden) för samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen.

Ledamöter i utskott och EU-nämnd

4 § Utskotten och EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst 15.

Vid EU-nämndens sammanträden har varje partigrupp rätt att ersätta en ledamot med en ledamot av berört utskott. Denna rätt har dock inte en

partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet.

Beslut om antal ledamöter

Tilläggsbestämmelse 7.4.1

Antalet ledamöter i utskotten och i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen.

Utskottens uppgifter och fördelningen av ärenden

Ärendefördelningen mellan utskotten

5 § Riksdagen föreskriver i tilläggsbestämmelse enligt vilka grunder som ärenden ska fördelas mellan utskotten, utöver vad som framgår av 8, 9 och 10 §§. Ärenden som hör till ett och samma ämnesområde ska hänvisas till samma utskott.

Riksdagen får bestämma att det ska finnas ett utskott för beredning av ärenden om sådana lagar som avses i 8 kap. 2 § första stycket i regeringsformen, oberoende av ämnesområde.

Utskottens ämnesområden

Tilläggsbestämmelse 7.5.1

I bilagan till denna lag anges utskottens ämnesområden, utöver vad som framgår av 8, 9 och 10 §§.

Delning av ärenden mellan utskott

6 § Budgetpropositionen får delas mellan två eller flera utskott. Andra ärenden får delas endast om det finns särskilda skäl.

Sammansatta utskott

7 § Två eller flera utskott får besluta att gemensamt bereda ett ärende i ett sammansatt utskott genom deputerade.

Konstitutionsutskottets uppgifter och ämnesområden

8 § Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden som rör grundlagarna och riksdagsordningen.

Utskottet ska följa tillämpningen i riksdagen av subsidiaritetsprincipen enligt 9 kap. 20 § andra stycket och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser.

Ytterligare bestämmelser om utskottets uppgifter finns i regeringsformen och denna lag.

Finansutskottets uppgifter och ämnesområden

9 § Finansutskottet ska bereda ärenden om

1. allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för beslut om statens budget, och

2. Riksbankens verksamhet.

Utskottet ska dessutom bereda förslag till beslut om statens budget enligt 11 kap. 18 § tredje och femte styckena. Vidare ska utskottet granska beräkningen av statens inkomster och årsredovisningen för staten. Utskottet ska sammanställa riksdagens beslut om statens budget.

Ytterligare bestämmelser om utskottets uppgifter finns i regeringsformen och denna lag.

Skatteutskottets ämnesområden

10 § Skatteutskottet ska bereda ärenden om statliga och kommunala skatter.

Avvikelser från ärendefördelningen

11 § Riksdagen får avvika från de grunder som har fastställts för fördelningen av ärenden mellan utskott, med undantag för 8 § första stycket, om det i ett särskilt fall är påkallat av hänsyn till sambandet mellan olika ärenden, ett ärendes särskilda beskaffenhet eller arbetsförhållandena.

Under samma förutsättningar som anges i första stycket får ett utskott överlämna ett ärende till ett annat utskott, om det mottagande utskottet samtycker till det. I samband med överlämnandet får det överlämnande utskottet yttra sig över ärendet till det mottagande utskottet.

EU-frågor

Regeringens överläggningar med utskotten om EU-frågor

12 § Regeringen ska överlägga med utskotten i de frågor om arbetet i Europeiska unionen som utskotten bestämmer.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott begär det, ska utskottet besluta att överlägga med regeringen enligt första stycket. Utskottet får avslå en sådan begäran om en överläggning skulle fördröja frågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i så fall i sitt protokoll redovisa skälen till att begäran har avslagits.

Utskottens skyldighet att följa arbetet inom EU

13 § Utskotten ska följa arbetet i Europeiska unionen inom sina ämnesområden.

Regeringens samråd med EU-nämnden

14 § Regeringen ska underrätta EU-nämnden om frågor som ska beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen ska också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet ska föras inför besluten i rådet.

Regeringen ska överlägga med EU-nämnden i andra frågor om arbetet i Europeiska unionen när nämnden av särskilda skäl begär sådan överläggning.

Regeringen ska rådgöra med nämnden inför möten och beslut i Europeiska rådet.

Sammanträden

När utskott och EU-nämnden ska sammanträda

15 § Utskotten och EU-nämnden sammanträder när riksdagsarbetet kräver det.

Kallelse

Tilläggsbestämmelse 7.15.1

Utskotten och EU-nämnden sammanträder första gången på kallelse av talmannen inom två dagar efter valet av utskottet eller nämnden. Därefter sammanträder utskotten och EU-nämnden på kallelse av ordföranden. Ordföranden ska kalla till sammanträde om minst fem ledamöter av utskottet eller nämnden begär det.

En kallelse ska skickas till samtliga ledamöter och suppleanter. Kallelsen bör anslås senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet.

För ändamål som avses i 9 kap. 5 § regeringsformen ska talmannen sammankalla finansutskottet också på begäran av regeringen.

Ledning av sammanträde innan ordförande har valts

Tilläggsbestämmelse 7.15.2

Ålderspresidenten i utskottet eller i EU-nämnden leder sammanträdet innan en ordförande har valts.

Utskottssammanträden samtidigt som kammarsammanträden

Tilläggsbestämmelse 7.15.3

Endast om utskottet har fattat ett enhälligt beslut i förväg, får utskottet sammanträda under arbetsplenum eller val i kammaren. Dock får ett sådant sammanträde inte vara offentligt enligt 17 §. I övrigt får ett utskottssammanträde äga rum samtidigt med att kammaren sammanträder.

Protokoll

Tilläggsbestämmelse 7.15.4

Protokoll ska föras vid sammanträden i utskott och i EU-nämnden.

Yttranden i EU-nämnden

Tilläggsbestämmelse 7.15.5

Vad som yttras vid EU-nämndens överläggningar med regeringen ska nedtecknas i läsbar form.

Sammanträden inom stängda dörrar

16 § Utskotten och EU-nämnden ska sammanträda inom stängda dörrar.

Utskotten och EU-nämnden får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant eller en tjänsteman i utskottet eller EU-nämnden får närvara vid ett sammanträde inom stängda dörrar. För EU-nämnden och för överläggningar i utskott i EU-frågor enligt 12 § krävs inget beslut för att ett statsråd, eller en tjänsteman som åtföljer statsrådet, ska få närvara.

Offentligt sammanträde

17 § Ett utskott får besluta att ett sammanträde i den del det avser inhämtande av upplysningar eller överläggning i EU-frågor enligt 12 § ska vara offentligt.

EU-nämnden får besluta att ett sammanträde, eller del av ett sammanträde, ska vara offentligt.

Vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden är en företrädare för en statlig myndighet inte skyldig att lämna uppgifter för vilka sekretess gäller hos myndigheten.

Upptagning av ljud eller bild vid offentliga sammanträden

Tilläggsbestämmelse 7.17.1

Ljud- eller bildupptagning vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden får göras om inte utskottet eller nämnden beslutar annat.

Åhörare

18 § Vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden ska det finnas särskilda platser för åhörare.

Ordningsregler för åhörare

Tilläggsbestämmelse 7.18.1

Åhörare ska på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt sådana föremål som kan användas för att störa ordningen vid sammanträdet. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde till sammanträdet. De inlämnade tillhörigheterna förvaras under besöket i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll i riksdagens lokaler.

Åhörare som stör ordningen

19 § Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, får ordföranden utvisa samtliga åhörare.

Tystnadsplikt

20 § Ingen som har närvarat vid ett sammanträde med ett utskott eller EU-nämnden får obehörigen röja vad som enligt beslut av regeringen, ett utskott eller EU-nämnden ska omfattas av sekretess till skydd för rikets säkerhet eller

av annat synnerligen viktigt skäl som rör förhållandet till en främmande stat eller en mellanfolklig organisation.

Jäv

21 § Ingen får närvara vid behandlingen av ett ärende i ett utskott, om ärendet rör honom eller henne eller någon närstående personligen.

8 KAP. INTERPELLATIONER OCH FRÅGOR TILL STATSRAÅD

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- interpellationer (2–4 §§),
- skriftliga frågor (5–7 §§), och
- frågestund (8 §).

Interpellationer

Interpellationers innehåll

2 § En interpellation ska vara skriftlig och ställas till ett visst statsråd. Den ska ha ett bestämt innehåll och vara försedd med en motivering.

Beslut om interpellationer

3 § Talmannen beslutar om en interpellation får ställas. Om talmannen finner att en interpellation strider mot grundlag eller denna lag, ska han eller hon besluta att interpellationen inte får ställas och ange skäl för detta beslut.

Om kammaren begär att interpellationen ska få ställas, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen ska tillåta att interpellationen ställs om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

Den praktiska hanteringen av interpellationer

Tilläggsbestämmelse 8.3.1

En interpellation ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen ska utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren anmäla sitt beslut att interpellationen ska eller inte ska få ställas. Om talmannen har beslutat att interpellationen får ställas, ska talmannen överlämna interpellationen till statsrådet utan dröjsmål.

Interpellationen ska redovisas i riksdagens protokoll.

Återkallelse av interpellationer

Tilläggsbestämmelse 8.3.2

En interpellation får återkallas till dess att statsrådet har besvarat den.

Svar på interpellationer

4 § En interpellation ska besvaras i ett anförande av ett statsråd inom två veckor från det att den har överlämnats till statsrådet. Om planeringen av kammarens arbete medför att interpellationer inte kan besvaras en viss vecka, förlängs svarstiden till dess att planeringen medger att svar lämnas.

Om ett svar inte lämnas inom den tid som har angetts i första stycket eller om ett svar inte kommer att lämnas, ska statsrådet meddela kammaren skälen för detta. Meddelandet får inte följas av överläggning.

En interpellation faller om den inte har besvarats under den valperiod då den väcktes.

När svar ska lämnas

Tilläggsbestämmelse 8.4.1

Talmannen bestämmer efter samråd med statsrådet och interpellanten vid vilket sammanträde svaret ska lämnas.

Utkastet till svar på en interpellation får göras tillgängligt för ledamöterna i förväg.

Interpellationsdebatt

Tilläggsbestämmelse 8.4.2

Ett anförande för besvarande av en interpellation får vara högst sex minuter. Statsrådet kan därutöver få ordet för ytterligare tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje högst två minuter.

Interpellanten kan få ordet för högst tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje högst två minuter.

Andra talare kan få ordet för högst två anföranden, varav det första får vara högst fyra minuter och det andra högst två minuter.

En talare ska anmäla sig senast under andra omgången.

Skriftliga frågor

Innehållet i skriftliga frågor

5 § En skriftlig fråga till ett statsråd får innehålla en kort inledande förklaring. Frågan ska ha ett bestämt innehåll.

Beslut om skriftliga frågor

6 § Talmannen beslutar om en skriftlig fråga får ställas. Om talmannen finner att en skriftlig fråga strider mot grundlag eller denna lag, ska han eller hon besluta att frågan inte får ställas och ange skäl för detta beslut.

Om kammaren begär att frågan ska få ställas, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen ska tillåta att frågan ställs om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

Den praktiska hanteringen av skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse 8.6.1

En skriftlig fråga ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen ska utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren anmäla sitt beslut att frågan ska eller inte ska få ställas. Om talmannen har beslutat att frågan får ställas, ska talmannen överlämna frågan till statsrådet utan dröjsmål.

Återkallelse av skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse 8.6.2

En skriftlig fråga får återkallas till dess att statsrådet har besvarat den.

Svar på skriftliga frågor

7 § En skriftlig fråga besvaras skriftligen av ett statsråd. Om ett svar inte lämnas inom den tid som anges i tilläggsbestämmelse, ska statsrådet meddela Riksdagsförvaltningen när frågan kommer att besvaras eller att den inte kommer att besvaras.

Tidsfrister för svar på skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse 8.7.1

En skriftlig fråga som ges in senast en torsdag kl. 10.00 besvaras senast kl. 12.00 följande onsdag. Om riksdagsarbetet kräver det, får talmannen efter samråd med gruppledarna besluta att svar i stället ska lämnas inom 14 dagar efter att frågan framställdes.

Det skriftliga svaret lämnas till Riksdagsförvaltningen, som överlämnar svaret till den ledamot som har ställt frågan.

Återgivande av skriftliga frågor och svar

Tilläggsbestämmelse 8.7.2

Skriftliga frågor och statsrådets svar på frågorna ska redovisas i riksdagens protokoll.

Frågestund

Muntliga frågor

8 § En muntlig fråga till ett statsråd ställs vid en frågestund som anordnas i kammaren. Frågan ska ha ett bestämt innehåll.

Frågan besvaras omedelbart av ett statsråd.

Talmannen beslutar om vem som ska få ordet vid en frågestund och får besluta om en begränsning av anförandena till högst en minut.

Planering av frågestunder

Tilläggsbestämmelse 8.8.1

En frågestund anordnas varje torsdag under de veckor som kammaren sammanträder.

Om riksdagsarbetet kräver det, får talmannen besluta att frågestunden ska anordnas någon annan dag än en torsdag eller ställas in.

Regeringskansliet ska i god tid i förväg anmäla till Riksdagsförvaltningen vilka statsråd som kommer att vara närvarande vid en frågestund. Meddelande om detta lämnas till ledamöterna på det sätt som talmannen bestämmer.

9 KAP. ÄRENDENAS VÄCKANDE

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- ärenden som väcks av regeringen (2–9 §§),
- ärenden som väcks av ledamöter (10–15 §§),
- ärenden som väcks av riksdagsorgan (16–19 §§),
- ärenden som väcks genom dokument från EU (20 §),
- information om EU (21–23 §§),
- andra frågor som riksdagen har att hantera (24 och 25 §§), och
- vissa gemensamma frågor (26 och 27 §§).

Ärenden som väcks av regeringen

Propositioner

2 § Regeringen lämnar förslag till riksdagen genom propositioner.

En proposition ska innehålla regeringens protokoll i ärendet, en redovisning av ärendets beredning och skälen för regeringens förslag. Propositioner med lagförslag ska i förekommande fall innehålla Lagrådets yttrande.

Avlämnande av proposition

Tilläggsbestämmelse 9.2.1

En proposition ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

När propositioner ska lämnas

3 § Riksdagen beslutar på förslag av talmannen när propositioner som enligt regeringen bör behandlas under det pågående riksmötet senast ska lämnas. Om en särskild tidpunkt föreskrivs i denna lag, gäller den tidpunkten.

En tidpunkt som beslutats enligt första stycket gäller inte

1. om regeringen genom en proposition underställer riksdagen en utfärdad förordning för prövning enligt lag, eller
2. om regeringen anser att det finns synnerliga skäl att lämna en proposition senare.

Samråd för att undvika anhopning av arbete

4 § Regeringen bör lämna propositioner på sådana tider att en anhopning av arbete hos riksdagen undviks. Regeringen ska samråda med talmannen om detta.

Propositioner om statens budget

5 § Regeringen ska lämna en proposition med förslag till statens inkomster och utgifter för det kommande budgetåret (budgetproposition). Budgetåret sammanfaller med kalenderåret.

Budgetpropositionen ska innehålla en finansplan och ett förslag till beslut om statens budget. I förslaget till statens budget ska utgifterna hänföras till utgiftsområden som anslagen ska fördelas på, om inte riksdagen med stöd av 11 kap. 18 § genom lag har beslutat något annat.

Endast om regeringen anser att det finns synnerliga ekonomisk-politiska skäl, får en proposition om statens inkomster eller utgifter för det närmast följande budgetåret lämnas efter budgetpropositionen.

En proposition med förslag om ett nytt eller väsentligen höjt anslag eller om riktlinjer enligt 9 kap. 6 § regeringsformen för statens verksamhet för längre tid än anslaget till verksamheten avser bör innehålla en uppskattning av de framtida kostnaderna för det ändamål som förslaget avser. Om ett förslag till anslag grundar sig på en plan för en längre tid än den för vilken anslaget har beräknats i propositionen, bör planen redovisas.

Avlämnande av budgetproposition

Tilläggsbestämmelse 9.5.1

Budgetpropositionen ska lämnas senast den 20 september.

De år då riksdagsval hålls i september ska budgetpropositionen i stället lämnas senast två veckor efter riksmötets öppnande. Om detta till följd av ett regeringsskifte inte är möjligt, ska budgetpropositionen lämnas inom tre veckor efter det att en ny regering har tillträtt, dock senast den 15 november.

Ekonomisk vårproposition

Tilläggsbestämmelse 9.5.2

Regeringen ska årligen senast den 15 april lämna en proposition med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (ekonomisk vårproposition).

Utgiftsområden

Tilläggsbestämmelse 9.5.3

Statens utgifter ska hänföras till följande utgiftsområden: 1 Rikets styrelse, 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3 Skatt, tull och exekution, 4 Rättsväsendet, 5 Internationell samverkan, 6 Försvar och samhällets krisberedskap, 7 Internationellt bistånd, 8 Migration, 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12 Ekonomisk

trygghet för familjer och barn, 13 Integration och jämställdhet, 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, 15 Studiestöd, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, 19 Regional tillväxt, 20 Allmän miljö- och naturvård, 21 Energi, 22 Kommunikationer, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 24 Näringsliv, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldsräntor m.m. och 27 Avgiften till Europeiska unionen.

Beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som ska innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen.

Ytterligare bestämmelser om budgetprocessen

Tilläggsbestämmelse 9.5.4

Ytterligare bestämmelser om budgetprocessen finns i budgetlagen (2011:203).

Propositioner med förslag till ändringar i statens budget

6 § Regeringen får, med det undantag som anges i andra stycket, vid högst två tillfällen lämna en proposition med förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret.

Endast om regeringen anser att det finns särskilda skäl får propositioner med förslag till ändringar i statens budget lämnas vid andra tillfällen.

Avlämnande av proposition med förslag till ändringar i statens budget

Tilläggsbestämmelse 9.6.1

En sådan proposition som avses i 6 § första stycket lämnas i anslutning till budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen.

Skrivelser

7 § Regeringen får lämna information till riksdagen genom skrivelser.

Avlämnande av skrivelse

Tilläggsbestämmelse 9.7.1

En skrivelse från regeringen ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

Skrivelse om åtgärder med anledning av riksdagens beslut

8 § Regeringen ska varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till regeringen.

Kommittéberättelse

9 § Regeringen ska varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten inom de kommittéer som har tillsatts på grund av regeringens beslut.

Ärenden som väcks av ledamöter

Motioner

10 § Ledamöter lämnar förslag till riksdagen genom motioner.

I en motion får inte förslag i skilda ämnen sammanföras.

Avlämnande av motion

Tilläggsbestämmelse 9.10.1

En motion ska ges in till Riksdagsförvaltningen senast kl. 16.30 den sista dagen som motionen får lämnas. Den bör innehålla uppgift om vilken partigrupp som motionären tillhör.

Motionen anmäls vid ett sammanträde med kammaren.

Allmän motionstid

11 § Motioner i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning får väckas en gång per år (allmän motionstid).

Den allmänna motionstiden pågår, om inte riksdagen på förslag av talmannen bestämmer annat, från början av ett riksmöte som inleds under augusti, september eller oktober och så länge som motioner får lämnas med anledning av budgetpropositionen.

Följdmotioner

12 § En motion med anledning av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse (följdmotion) får väckas inom ramen för ärendet senast den femtonde dagen efter den dag då ärendet anmäldes i kammaren.

Ändrad motionstid

13 § Om en proposition eller en framställning måste behandlas skyndsamt får riksdagen, på förslag av regeringen eller det riksdagsorgan som lämnat framställningen, besluta om kortare motionstid om det finns synnerliga skäl.

Riksdagen får på förslag av talmannen besluta att förlänga motionstiden om det finns särskilda skäl.

Förslag om förlängd motionstid

Tilläggsbestämmelse 9.13.1

Ett förslag om förlängning av motionstiden lämnas senast vid tidpunkten för det andra sammanträdet efter det att propositionen, skrivelsen, framställningen eller redogörelsen anmäldes i kammaren. Ett beslut om förlängning fattas senast vid nästa sammanträde.

Följdmotioner efter att behandlingen av ett ärende har skjutits upp

14 § Följdmotioner får, med anledning av att behandlingen av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse har skjutits upp från en valperiod till nästa, väckas inom sju dagar från början av den nya valperioden.

Motion med anledning av en händelse av större vikt

15 § Motioner med anledning av en händelse av större vikt får väckas gemensamt av minst tio ledamöter, om händelsen inte kunde förutses eller beaktas under den allmänna motionstiden eller någon annan motionstid som anges i detta kapitel.

Ärenden som väcks av riksdagsorgan

Utskottsinitiativ

16 § Ett utskott får väcka förslag hos riksdagen i ett ämne som hör till dess beredningsområde (utskottsinitiativ). Ett utskottsinitiativ tas genom ett utskottsbetänkande enligt de bestämmelser som gäller för betänkanden i allmänhet.

Finansutskottet får i ekonomisk-politiskt syfte väcka förslag även i ett ämne som hör till ett annat utskotts beredningsområde.

Riksdagsorgans framställningsrätt

17 § Riksdagsorganen riksdagsstyrelsen, Riksbankens fullmäktige och direktion, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen får göra framställningar hos riksdagen i frågor som rör riksdagsorganets kompetens, organisation, personal eller verksamhetsformer.

Riksdagen får föreskriva att riksdagsstyrelsen, Riksbankens fullmäktige och direktion samt Riksdagens ombudsmän även i andra fall får göra framställningar hos riksdagen.

Särskilda bestämmelser om redogörelser till riksdagen från ett riksdagsorgan finns i lag.

Vad som föreskrivs i första stycket gäller också var och en av riksrevisorerna i Riksrevisionen. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i lag.

Avlämnande av framställning eller redogörelse

Tilläggsbestämmelse 9.17.1

En framställning eller en redogörelse från ett riksdagsorgan ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

Framställningar från riksdagsstyrelsen

Tilläggsbestämmelse 9.17.2

Riksdagsstyrelsen får göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagsarbetets bedrivande, hör till styrelsens handläggning eller gäller den ekonomiadministrativa lagstiftningen för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Innan riksdagsstyrelsen gör en framställning som gäller den ekonomiadministrativa lagstiftningen för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen ska berörda myndigheter ges tillfälle att yttra sig.

Styrelsen får även i andra fall göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagen eller dess organ om framställningarna grundar sig på förslag från utredningar som styrelsen har tillsatt på riksdagens uppdrag.

Redogörelse om åtgärder med anledning av riksdagens beslut

Tilläggsbestämmelse 9.17.3

Riksdagsstyrelsen ska årligen i en redogörelse redovisa vilka åtgärder styrelsen har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till styrelsen.

Framställningar från Riksbankens fullmäktige och direktion

Tilläggsbestämmelse 9.17.4

Riksbankens fullmäktige och direktion får göra framställningar hos riksdagen inom sina ansvarsområden.

Framställningar från riksdagens ombudsmän

Tilläggsbestämmelse 9.17.5

Var och en av riksdagens ombudsmän får göra framställningar hos riksdagen med anledning av frågor som har uppkommit i hans eller hennes tillsynsverksamhet. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.

Redogörelser från riksrevisorerna

Tilläggsbestämmelse 9.17.6

Var och en av riksrevisorerna får lämna redogörelser till riksdagen avseende revisionsberättelserna över årsredovisningen för staten, Riksbanken och Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond.

Riksrevisorernas rapporter

18 § Var och en av riksrevisorerna lämnar sina granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen till riksdagen. Riksrevisorerna lämnar den årliga rapporten med de viktigaste iakttagelserna vid effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen till riksdagen.

Rapporterna ska ges in till Riksdagsförvaltningen. De anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att de har gjorts tillgängliga för ledamöterna.

Den årliga rapporten och de granskningsrapporter som rör den verksamhet som bedrivs av Riksdagsförvaltningen och myndigheter under riksdagen lämnas som redogörelser.

Övriga rapporter ska överlämnas till regeringen och berörda utskott av talmannen.

Regeringens skrivelser med anledning av riksrevisorernas rapporter

19 § För varje granskningsrapport som har överlämnats till regeringen ska regeringen i en skrivelse till riksdagen redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit eller avser att vidta med anledning av iakttagelser i rapporten. Om regeringen har vidtagit eller avser att vidta likartade åtgärder på grund av iakttagelserna i flera rapporter, får regeringen lämna en skrivelse som omfattar flera rapporter till riksdagen.

Regeringens skrivelse ska lämnas till riksdagen inom fyra månader från det att regeringen har tagit emot rapporten. Vid beräkning av fristen ska juli och augusti månader inte räknas in.

Ärenden som väcks genom dokument från EU

EU-ärenden

20 § Grön- och vitböcker som överlämnas till riksdagen av Europeiska kommissionen ska behandlas av riksdagen. Talmannen får efter samråd med gruppledarna bestämma att även andra dokument från Europeiska unionen, med undantag för utkast till lagstiftningsakter, ska behandlas av riksdagen.

Riksdagen ska pröva om ett utkast till en lagstiftningsakt strider mot subsidiaritetsprincipen.

Riksdagen ska godkänna eller avslå initiativ från Europeiska rådet om att bemyndiga rådet att ändra beslutsordningen på ett visst område eller i ett visst fall från enhällighet till kvalificerad majoritet eller från ett särskilt lagstiftningsförfarande till det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Riksdagen ska också godkänna eller avslå förslag från Europeiska kommissionen om att ange vilka aspekter av familjerätten som har gränsöverskridande följder och som kan bli föremål för lagstiftningsakter som antas med det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Information om EU

Information från regeringen om samarbetet i EU

21 § Regeringen ska enligt 10 kap. 10 § regeringsformen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen.

Regeringen ska redovisa sitt agerande i Europeiska unionen för riksdagen och varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten i Europeiska unionen.

Information från regeringen om dokument från EU

22 § Regeringen ska informera riksdagen om sin syn på de dokument som Europeiska unionens institutioner har överlämnat till riksdagen och som regeringen bedömer som betydelsefulla.

Information från unionens institutioner om arbetet i EU

23 § Riksdagen får skriftlig information om arbetet i Europeiska unionen från unionens institutioner i enlighet med fördragen och de till fördragen hörande protokollen.

Andra frågor som riksdagen har att hantera

Anmälan av vilande beslut och undantag från en tidsfrist

24 § Konstitutionsutskottet ska anmäla vilande beslut i ärenden som rör grundlag eller riksdagsordningen till kammaren för slutligt beslut. Om den ordning som gäller för grundlagsändring eller ändring av riksdagsordningen enligt en bestämmelse i regeringsformen ska tillämpas i något annat fall, ska ett vilande beslut i ärendet anmälas av berört utskott.

Konstitutionsutskottet ska anmäla ett beslut om undantag från den tidsfrist som gäller för framläggande av förslag som ska antas enligt 8 kap. 14 § regeringsformen till kammaren.

Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring

25 § Ett yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring ska läggas fram vid ett sammanträde med kammaren. Yrkandet ska lämnas skriftligen så snart det har framställts.

Vissa gemensamma frågor

Återkallelser

26 § Fram till dess att ett utskott har avgett ett betänkande i ett ärende får en proposition, skrivelse, framställning, redogörelse eller motion återkallas genom en skrivelse till riksdagen. Ett förslag som vilar minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen får återkallas till dess utskottet har avgett ett nytt betänkande enligt 10 kap. 6 § tredje stycket.

Om en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse återkallas, faller de följdmotioner som har väckts.

Om en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse har återkallats, får motioner väckas med anledning av återkallelsen inom sju dagar från det att återkallelsen anmälades i kammaren.

Hanteringen av återkallelser

Tilläggsbestämmelse 9.26.1

En återkallelse av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse ska göras i en skrivelse som ges in till Riksdagsförvaltningen.

En återkallelse av en motion ska ges in skriftligen till Riksdagsförvaltningen.

Talmanen avskriver propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner som har återkallats eller fallit på grund av återkallelsen. Avskrivningsbeslutet anmäls i kammaren.

Beräkning av lagstadgad tid

27 § Vad som i allmänhet gäller om beräkning av lagstadgad tid ska tillämpas också på tid då en åtgärd enligt en bestämmelse i detta kapitel senast ska vidtas.

10 KAP. ÄRENDENAS BEREDNING

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om utskottens beredning och behandling av ärenden.

Beredningstvång och bordläggning

2 § Propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser, motioner och EU-dokument som avses i 9 kap. 20 § ska hänvisas av kammaren till ett utskott för beredning. Detsamma gäller ansökningar som avses i 5 kap. 7 § om medgivande av åtal eller frihetsberövande, som har anmälts i kammaren.

Innan ett ärende hänvisas till ett utskott ska det bordläggas vid ett sammanträde med kammaren, om kammaren inte beslutar om omedelbar hänvisning.

Behandlingstvång

3 § Utskotten ska avge betänkanden till kammaren över de propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner som har hänvisats till dem eller överlämnats från ett annat utskott.

Utskotten ska avge utlåtanden till kammaren över de EU-dokument som avses i 9 kap. 20 § första och tredje styckena och som har hänvisats till dem eller överlämnats från ett annat utskott.

När det gäller ärenden om subsidiaritetsprövning enligt 9 kap. 20 § andra stycket ska ett utskott, om det finner att utkastet strider mot subsidiaritetsprincipen, avge ett utlåtande till kammaren med förslag om att riksdagen ska avge ett motiverat yttrande till Europaparlamentets rådets och kommissionens ordförande. Utskottet ska också avge ett utlåtande till kammaren, om minst fem ledamöter av utskottet begär det. I annat fall ska

utskottet genom ett protokollsutdrag till kammaren anmäla att utkastet inte strider mot subsidiaritetsprincipen.

Beredning av ärenden som har väckts inom riksdagen

4 § Innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag om att riksdagen ska anta en lag, eller väcker ett sådant förslag genom ett utskottsinitiativ, ska utskottet inhämta behövliga upplysningar och yttranden om inte utskottet finner synnerliga skäl mot det. Detta gäller också för förslag som påverkar statens budget. Om utskottet inte har inhämtat upplysningar eller yttranden, ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta.

Innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag eller väcker ett förslag genom ett utskottsinitiativ ska finansutskottet ges tillfälle att yttra sig om förslaget kan innebära mer betydande framtida återverkningar på de offentliga utgifterna och inkomsterna.

Yttrande från Lagrådet

5 § Bestämmelser om utskotts skyldighet att inhämta yttrande från Lagrådet finns i 8 kap. 21 § regeringsformen.

Om utskottet inte har inhämtat yttrande från Lagrådet ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta.

Konstitutionsutskottet får avge förklaring att 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen inte är tillämpligt i fråga om ett visst lagförslag endast efter att Lagrådet har yttrat sig.

Behandling av uppskjutna och vilande ärenden

6 § Betänkanden i ärenden som har skjutits upp till nästa valperiod enligt bestämmelserna i 11 kap. 15, 16 och 20 §§ ska avges av de utskott som har valts av den nyvalda riksdagen.

Ett utskott ska tillsammans med anmälan till kammaren av ett vilande beslut enligt 9 kap. 24 § lämna ett betänkande i ärendet.

Om ett lagförslag har vilat i minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen, ska utskottet avge ett nytt betänkande i ärendet.

Beslut av finansutskottet

Tilläggsbestämmelse 10.6.1

Beslut av finansutskottet i en fråga som avses i 9 kap. 5 § regeringsformen ska meddelas regeringen genom en skrivelse från utskottet.

Samarbete mellan utskott

7 § Ett utskott får ge ett annat utskott tillfälle att yttra sig i ett ärende eller en fråga som berör det andra utskottets beredningsområde.

Statliga myndigheters skyldighet att lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott

8 § En statlig myndighet ska lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott som begär det, om inte annat följer av 7 kap. 17 § tredje stycket. En myndighet som inte lyder under riksdagen får hänskjuta en sådan begäran till regeringen för avgörande.

Regeringens skyldighet enligt denna paragraf att lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott är begränsad till dels frågor om arbetet inom Europeiska unionen, dels de av riksrevisorernas granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen som har överlämnats till regeringen.

Minoritetsskydd i utskott

9 § Ett utskott ska inhämta upplysningar eller ett yttrande enligt 4, 7 eller 8 § om minst fem av dess ledamöter begär det vid behandlingen av ett ärende. Om frågan gäller arbetet inom Europeiska unionen eller sådana rapporter från riksrevisorerna som avses i 9 kap. 18 § får en sådan begäran framställas utan samband med behandlingen av ett ärende.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott begär det, ska ett utskott som fått tillfälle att yttra sig till ett annat utskott, enligt 7 §, avge ett yttrande.

Utskottet får avslå en begäran om upplysningar eller ett yttrande enligt första eller andra stycket, om den har framställts vid behandlingen av ett ärende och utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i sitt betänkande eller utlåtande redovisa skälen till att en sådan begäran har avslagits. Har en begäran enligt andra stycket avslagits ska utskottet redovisa skälen i sitt protokoll.

Behövliga upplysningar i vissa EU-ärenden

10 § Utskotten ska vid beredning av ett utlåtande enligt 3 § andra stycket inhämta behövliga upplysningar från regeringen.

Regeringen ska inom två veckor från den dag då utskottet begär det informera om sin bedömning av tillämpningen av subsidiaritetsprincipen i det aktuella utkastet till lagstiftningsakt enligt 3 § tredje stycket.

Omröstning och reservationsrätt i utskotten

11 § En omröstning inom ett utskott ska göras öppet. Om det blir lika röstetal, gäller ordförandens mening.

En ledamot som har förlorat vid en omröstning inom ett utskott får till utskottets betänkande eller utlåtande lämna en reservation med ett yrkande. Gäller omröstningen utskottets ställningstagande i ett yttrande till ett annat utskott, får ledamoten lämna en avvikande mening till yttrandet. Betänkandet, utlåtandet eller yttrandet får dock inte fördröjas på grund av detta.

Särskilt yttrande

12 § I ett betänkande, utlåtande eller yttrande till ett annat utskott får en ledamot förklara sitt ställningstagande i ett särskilt yttrande.

11 KAP. ÄRENDENAS AVGÖRANDE

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- förutsättningar för att ett ärende ska kunna avgöras (2–6 §§),
- förfarandet vid beslut av kammaren (7–14 §§),
- när ärenden ska avgöras (15–17 §§),
- särskilda förfaranden för vissa ärenden (18–20 §§), och
- meddelanden om riksdagens beslut (21 §).

Förutsättningar för att ett ärende ska kunna avgöras

Betänkandens och utlåtandens tillgänglighet

2 § Ett betänkande eller utlåtande från ett utskott ska vara tillgängligt för ledamöterna senast två vardagar före den dag då ärendet ska behandlas.

Betänkandet eller utlåtandet ska anmälas i kammaren och bordläggas vid ett sammanträde innan ärendet avgörs.

Riksdagen får på förslag av utskottet eller talmannen besluta att ärendet får avgöras trots att ärendet har varit tillgängligt kortare tid än vad som anges i första stycket.

Tidpunkt för betänkandens och utlåtandens tillgänglighet

Tillägsbestämmelse 11.2.1

Betänkandet eller utlåtandet ska vara tillgängligt för ledamöterna senast kl. 15.00 den dag som anges i 2 § första stycket.

Förslag om avgörande av ett ärende som har varit tillgängligt kortare tid

Tillägsbestämmelse 11.2.2

Ett förslag enligt 2 § tredje stycket ska anmälas i kammaren i samband med att betänkandet eller utlåtandet behandlas. Innan talmannen väcker ett sådant förslag ska han eller hon samråda med utskottets ordförande och vice ordförande.

Bordläggning och tid för avgörande av vissa ärenden

3 § Ett yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring ska bordläggas vid det sammanträde då det framställs och därefter vid ytterligare ett sammanträde innan det får avgöras. Ärendet

ska avgöras senast vid det tredje sammanträdet efter det då yrkandet framställdes.

Ett förslag av talmannen till ny statsminister ska bordläggas vid det sammanträde då det framställs och därefter vid ytterligare ett sammanträde innan det får avgöras. Ärendet ska i enlighet med bestämmelserna i 6 kap. 4 § andra stycket regeringsformen avgöras senast på fjärde dagen efter den dag då förslaget framställdes.

Framläggande av yrkanden

4 § Ett utskott yrkar bifall till sitt förslag i ett ärende genom ett betänkande eller utlåtande.

En ledamot som vill yrka bifall till eller avslag på ett förslag till beslut som behandlas i ett betänkande eller ett utlåtande ska lägga fram yrkandet under överläggningen.

Återförvisning och hänvisning till ett annat utskott

5 § Ett ärende, i vilket ett utskott har avgett ett betänkande eller ett utlåtande, ska återförvisas av kammaren till utskottet för ytterligare beredning, om minst en tredjedel av de röstande ansluter sig till ett yrkande om det. Återförvisning enligt denna paragraf får inte ske mer än en gång i samma ärende.

Kammaren får hänvisa ärendet till ett annat utskott för ytterligare beredning. Om det samtidigt finns ett yrkande om detta och ett yrkande om återförvisning, ska yrkandet om återförvisning prövas först. Om återförvisning beslutas, faller yrkandet om hänvisning till ett annat utskott.

Förutsättningar för ärendenas avgörande

6 § Ett ärende i vilket överläggning äger rum får inte tas upp till avgörande förrän kammaren på talmannens förslag har funnit att överläggningen är avslutad.

Ett betänkande eller utlåtande från ett utskott får tas upp till avgörande endast vid ett sammanträde som i kallelsen och på föredragningslistan har angetts som arbetsplenum.

Förfarandet vid beslut av kammaren

Ställande av proposition till beslut

7 § Talmannen ställer proposition till beslut utifrån de yrkanden som har lagts fram under överläggningen.

Om talmannen finner att ett yrkande strider mot grundlag eller mot denna lag, ska han eller hon besluta att inte ställa proposition och ange skäl för detta beslut. Om kammaren begär proposition, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Om utskottet har förklarat att ett yrkande inte strider mot grundlag eller mot denna lag, ska talmannen ställa proposition.

Vad som föreskrivs i andra stycket om prövning av ett yrkandes grundlagsenlighet gäller inte frågan om 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen är tillämpligt på ett visst lagförslag.

Avgörande

8 § Ett ärende avgörs med acklamation eller, om en ledamot begär det, genom omröstning.

Om en särskild beslutsregel enligt 14 § ska tillämpas, ska ärendet avgöras genom omröstning.

Avgörandet av ett ärende ska, om det behövs, delas upp på skilda beslut.

Avgörande genom acklamation

9 § När ett ärende ska avgöras genom acklamation, ska talmannen ställa proposition på de yrkanden som har lagts fram under överläggningen och som kan ställas mot varandra. Propositionen avfattas så att den kan besvaras med ja eller nej. Talmannen tillkännager hur beslutet har blivit enligt hans eller hennes uppfattning och bekräftar det med ett klubbslag, om inte omröstning begärs av någon ledamot.

Avgörande genom omröstning

10 § När ett ärende ska avgöras genom omröstning ska de yrkanden som har lagts fram under överläggningen ställas mot varandra. Det yrkande som enligt talmannens uppfattning har bifallits med acklamation, eller det yrkande som talmannen bestämmer, utgör huvudförslag vid omröstningen. Mot huvudförslaget ställs ett annat yrkande som motförslag.

Om det finns fler än ett yrkande som kan ställas mot huvudförslaget, ska kammaren först i ett eller flera förberedande beslut avgöra vilket yrkande som ska vara motförslag i huvudomröstningen.

Omröstningen sker öppet. I enlighet med bestämmelsen i 4 kap. 7 § regeringsformen är riksdagens beslut det förslag som stöds av mer än hälften av de röstande, om inte något annat anges i regeringsformen eller i denna lag. Talmannen tillkännager hur omröstningen har utfallit och bekräftar beslutet med ett klubbslag.

Omröstningsförfarandet

Tilläggsbestämmelse 11.10.1

Omröstning sker vid en i förväg fastställd tidpunkt eller efter särskild förvarning.

När en omröstning ska ske, ska talmannen upprätta en omröstningsproposition. Om en särskild beslutsregel enligt 14 § ska tillämpas i ett visst fall, ska det anges i omröstningspropositionen. Omröstningspropositionen ska läsas upp och underställas kammaren för godkännande.

Omröstning ska ske elektroniskt eller, när det inte kan ske, med namnupprop.

*Rösträkning vid elektronisk omröstning***Tilläggsbestämmelse 11.10.2**

Vid en elektronisk omröstning registreras hur varje ledamot har röstat.

*Rösträkning vid omröstning med namnupprop***Tilläggsbestämmelse 11.10.3**

Vid en omröstning med namnupprop ska talmannen uppmana två ledamöter att föra anteckningar över omröstningen. De vice talmännen ropas upp först och därefter övriga ledamöter valkretsvis. Något av följande svar ska avges: ja, nej, avstår. Vid röstningen registreras hur varje ledamot har röstat.

*Omröstning genom uppresning***Tilläggsbestämmelse 11.10.4**

Om talmannen finner det lämpligt, får omröstning i stället ske genom uppresning. Om resultatet av uppresningen är oklart eller om en ledamot begär rösträkning, ska omröstning ske elektroniskt eller med namnupprop.

*Förfarandet vid omröstning med uppresning***Tilläggsbestämmelse 11.10.5**

Vid en omröstning med uppresning uppmanar talmannen först de ledamöter som vill rösta ja att resa sig och därefter de ledamöter som vill rösta nej att resa sig.

Lika röstetal i förberedande omröstning

11 § Om det blir lika röstetal vid en förberedande omröstning om vilket yrkande som ska vara motförslag, avgörs utgången genom lottning.

Lika röstetal i huvudomröstning

12 § Om det blir lika röstetal i en huvudomröstning, ska ärendet i sin helhet bordläggas för en ny omröstning vid nästa beslutstillfälle.

Om det blir lika röstetal vid nästa omröstning, ska talmannen ställa proposition på förslag om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning. Ärendet ska återförvisas om minst hälften av de röstande förenar sig om detta. Återförvisas inte ärendet ska det avgöras genom lottning.

Efter återförvisning ska ärendet på nytt tas upp till behandling i sin helhet. Om det blir lika röstetal vid huvudomröstningen, ska ärendet avgöras genom lottning.

Återförvisning av ett lagstiftningsärende som har avgjorts genom delbeslut

13 § Om avgörandet i ett lagstiftningsärende har delats upp på två eller flera beslut, får kammaren omedelbart efter det sista delbeslutet på förslag av talmannen eller en ledamot besluta att ärendet ska återförvisas till utskottet

för ytterligare beredning. Om riksdagen beslutar om återförvisning, har delbesluten fallit.

Återförvisning enligt denna paragraf får inte ske mer än en gång i samma ärende.

Beslut med särskild beslutsregel

14 § Finns det fler än ett förslag till beslut för vilka är föreskrivet annan ordning än för beslut i allmänhet, ska kammaren först välja ett av förslagen med tillämpning av vad som gäller för beslut i allmänhet. Därefter avgörs om det valda förslaget ska antas eller förkastas, enligt den beslutsregel som gäller för förslaget. Förfarandet tillämpas även när det är fråga om flera lagförslag som är oförenliga inbördes och ett yrkande har lagts fram om att något av dem ska vila i minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen.

Om det samtidigt finns två eller flera yrkanden om folkomröstning i fråga om samma vilande grundlagsförslag eller om misstroendeförklaring mot samma statsråd, ska endast en omröstning äga rum.

När ärenden ska avgöras

Tidsram för ärendenas avgörande

15 § Ett ärende ska avgöras under den valperiod då det har väckts. Riksdagen får dock besluta att behandlingen får skjutas upp till det första riksmötet i nästa valperiod.

Ett ärende som gäller statens budget för närmast följande budgetår ska avgöras före budgetårets början om det inte utan olägenhet för beslut om statens budget kan avgöras senare.

Beslut om uppskov

Tilläggsbestämmelse 11.15.1

Beslut om att behandlingen av ett ärende får skjutas upp till det första riksmötet i nästa valperiod fattas av riksdagen på förslag av berört utskott. Riksdagen får även utan sådant förslag besluta om uppskov.

Uppskov med avgörande av ärenden i särskilda fall

16 § Ett ärende som har väckts under en period då kammaren inte sammanträder vilken sträcker sig fram till det första riksmötet i nästa valperiod ska anses uppskjutet till det första riksmötet i nästa valperiod. Detsamma gäller om kammaren inte sammanträder på grund av ett beslut av talmannen med anledning av ett extra val.

Slutligt beslut i ett ärende som har vilat över ett val

17 § Ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 14–17 §§ regeringsformen ska avgöras vid det första riksmötet i den valperiod då slutligt beslut enligt bestämmelserna först får fattas, om inte

förslaget i ärendet dessförinnan förkastas. Riksdagen får besluta att skjuta upp avgörandet till ett annat riksmöte. Ärendet ska dock avgöras slutligt före nästa ordinarie val till riksdagen.

I fråga om uppskov i samband med extra val ska bestämmelserna i 16 § tillämpas.

Om ett vilande förslag till grundlagsändring eller till ett annat beslut som fattas i samma ordning har förkastats vid en folkomröstning, ska det berörda utskottet anmäla detta till kammaren.

Förslag till beslut om uppskov i ett ärende som har vilat över ett val

Tilläggsbestämmelse 11.17.1

Beslut om uppskov med slutligt beslut i ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 17 § första stycket fattas på förslag av det berörda utskottet.

Särskilda förfaranden för vissa ärenden

Beslut om statens budget

18 § Beslut om statens budget ska fattas enligt andra–femte styckena, om inte riksdagen genom lag har beslutat något annat.

Statens budget för det närmast följande budgetåret beslutas i två steg.

I ett första steg fastställs genom ett enda beslut

1. en beräkning av inkomsterna på statens budget,
2. för varje utgiftsområde det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (utgiftsram),
3. en beräkning av andra betalningar som påverkar statens lånebehov, och
4. beslut med anledning av de budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat att använda.

Sedan ett beslut enligt tredje stycket har fattats fastställs i ett andra steg genom ett enda beslut för varje utgiftsområde anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden.

Ändringar i statens budget beslutas genom ett enda beslut. Endast om ändringarna är mycket omfattande får beslut fattas i två steg, enligt tredje och fjärde styckena.

Preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar

Tilläggsbestämmelse 11.18.1

I ett beslut enligt 18 § tredje stycket fastställs också preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret.

Yrkande om att ett lagförslag ska vila

19 § Ett yrkande enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader får läggas fram när utskottets betänkande över förslaget har bordlagts.

Om det samtidigt finns ett yrkande enligt första stycket och ett yrkande om att förslaget ska förkastas, ska yrkandet om att förslaget ska förkastas prövas innan förslaget ställs under omröstning om omedelbart antagande.

Skrifligt yrkande om att ett lagförslag ska vila

Tilläggsbestämmelse 11.19.1

Ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader ska läggas fram skriftligen.

Omröstning om att ett lagförslag ska vila

Tilläggsbestämmelse 11.19.2

Finns ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader, och uppnås vid omröstningen inte den majoritet som krävs för omedelbart antagande av förslaget, ska förslaget hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning enligt 2 kap. 22 § tredje stycket regeringsformen, om inte konstitutionsutskottet redan har yttrat sig i ärendet.

Om konstitutionsutskottet har förklarat att förfarandet är tillämpligt, ska riksdagen på nytt pröva om förslaget ska avslås eller omedelbart antas. I annat fall återförvisas det till det utskott som har berett ärendet.

Avgörande av vilande lagförslag

20 § Ett lagförslag som har vilat i tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen ska prövas före utgången av följande kalenderår.

Om ett annat lagförslag har ett nära samband med ett lagförslag som vilar enligt den i första stycket nämnda bestämmelsen, får riksdagen på förslag av berört utskott besluta att det ska avgöras inom den tid som gäller för prövningen av det vilande lagförslaget.

Om ett ärende som avses i denna paragraf inte kan avgöras inom föreskriven tid till följd av beslut om extra val, ska det avgöras snarast möjligt efter det att den nyvalda riksdagen har sammanträtt.

Meddelanden om riksdagens beslut

Riksdagens skrivelser

21 § Om ett riksdagsbeslut kräver verkställighet, ska det organ som har att verkställa beslutet underrättas genom en skrivelse. Riksdagens beslut med anledning av en proposition eller en framställning ska alltid genom en skrivelse meddelas regeringen respektive det riksdagsorgan som har lämnat framställningen.

Ett beslut om ett motiverat yttrande rörande subsidiaritetsprincipen ska meddelas Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande genom en skrivelse.

Ett beslut om avslag enligt 9 kap. 20 § tredje stycket på ett initiativ eller ett förslag ska meddelas Europeiska rådets, rådets och kommissionens ordförande genom en skrivelse.

Undertecknande av riksdagens skrivelser

Tilläggsbestämmelse 11.21.1

Riksdagens skrivelser undertecknas av talmannen.

12 KAP. VAL INOM RIKSDAGEN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- utgångspunkter för val och valbarhet (2–5 §§),
- formerna för val (6–10 §§),
- överklagande (11 och 12 §§),
- vad som sker om uppdraget som riksdagsledamot upphör (13–15 §§), och
- val inom utskott och andra riksdagsorgan (16 och 17 §§).

Utgångspunkter för val och valbarhet**Valberedningen**

2 § Val inom riksdagen ska beredas av en särskild valberedning, utsedd inom riksdagen, om inte något annat är föreskrivet.

Val som inte ska beredas av valberedningen

Tilläggsbestämmelse 12.2.1

Valberedningen bereder inte val av riksföreståndare, vice riksföreståndare, person som ska inträda som tillfällig riksföreståndare, talman och vice talmän. Valberedningen bereder inte heller val som enligt någon bestämmelse i denna lag ska beredas i särskild ordning.

Kallelse till sammanträden

Tilläggsbestämmelse 12.2.2

Valberedningen sammanträder samma dag som den utses på kallelse av talmannen. Därefter sammanträder valberedningen på kallelse av ordföranden.

Bestämmelserna i 7 kap. 16 §, tilläggsbestämmelserna 7.15.1 andra stycket och 7.15.2–7.15.4 tillämpas också på valberedningen.

Krav på svenskt medborgarskap

3 § Endast den som är svensk medborgare får inneha uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen.

Skyldighet att kvarstå i uppdrag

4 § Den som har valts till ett uppdrag får inte lämna uppdraget utan att riksdagen medger det.

Tidpunkt för val och valens giltighet

5 § Ett val som avser tid motsvarande riksdagens valperiod ska genomföras snarast efter valperiodens början och gälla till dess att riksdagen genomför ett nytt val under nästa valperiod, om inte annat är föreskrivet.

Formerna för val

Val av innehavare av ett visst uppdrag

6 § Ska en innehavare av ett visst uppdrag väljas för sig, ska valet genomföras med acklamation.

Om någon ledamot begär det, ska valet ske med slutna sedlar. Vid val av en person är den vald som har fått flest röster, om inte annat är föreskrivet i denna lag. Vid lika röstetal ska valet avgöras genom lottning. Bestämmelser om förfarandet vid val med slutna sedlar finns i tilläggsbestämmelser.

Om det organ eller den grupp som berett valet har lagt fram ett enhälligt förslag, ska valet med slutna sedlar ske först vid ett följande sammanträde.

Val av flera personer på gemensam lista

7 § Vid val som avser två eller flera personer får valberedningen lägga fram en gemensam lista. Listan ska innehålla namn på så många personer som valet avser och ska godkännas av alla ledamöter som har deltagit i valberedningens sammanträde eller av alla utom en.

Talmannen ska framställa förslag om den gemensamma listan för kamraren och, vid bifall, förklara de på listan upptagna personerna valda.

Val med slutna sedlar ska ske, om det begärs av minst så många riksdagsledamöter som motsvarar den kvot som man får, om samtliga röstberättigade ledamöters antal delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, ska den avrundas till närmaste högre hela tal. Detta val ska äga rum vid ett följande sammanträde.

Val med slutna sedlar

8 § Ett val ska ske med slutna sedlar, om inte annat följer av 6 eller 7 § eller av annan huvudbestämmelse i denna lag.

Om två eller flera personer ska väljas genom val med slutna sedlar, fördelas platserna proportionellt mellan varje gruppering av riksdagsledamöter som uppträder under gemensam beteckning vid valet (proportionellt val).

Platserna fördelas mellan grupperingar genom att en plats i taget tilldelas den gruppering som för varje gång får det högsta jämförelsetalet. Jämförelsetalet är lika med grupperingens röstetal, så länge grupperingen inte har tilldelats någon plats. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att grupperingens röstetal delas med det antal platser som grupperingen har tilldelats, ökat med 1. Vid lika jämförelsetal ska avgörandet ske genom lottning.

Förfarande vid val med slutna sedlar

Tilläggsbestämmelse 12.8.1

Vid val med slutna sedlar ska talmannen uppmana tre ledamöter att biträda när valsedlarna öppnas och granskas samt två att föra anteckningar över valet.

Ledamöterna ropas upp i den ordning som anges i tilläggsbestämmelse 11.10.3 och lämnar sin valsedel till talmannen.

Sedan samtliga godkända valsedlar har lästs upp av talmannen och antecknats av kammarsekreteraren och de två ledamöterna, jämförs anteckningarna över valet.

Talmannen fastställer resultatet av valet och tillkännager det för kammaren.

Förfarande vid flera val med slutna sedlar

Tilläggsbestämmelse 12.8.2

Om två eller flera val med slutna sedlar ska genomföras, får talmannen, om inte en ledamot yrkar annat, bestämma att valsedlarna i samtliga val ska lämnas innan sammanräkning görs i något av valen.

Valsedelns form och ogiltighet

Tilläggsbestämmelse 12.8.3

Valsedlarna ska vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg. De får innehålla uppgift om det val de gäller.

En valsedel är ogiltig om den är försedd med något kännetecken som uppenbarligen har förts på valsedeln med avsikt.

Om en ledamot i ett val har lämnat mer än en valsedel, är valsedlarna ogiltiga. Om sedlarna har samma innehåll, ska dock en av valsedlarna betraktas som giltig vid sammanräkningen.

Valsedeln vid proportionellt val

Tilläggsbestämmelse 12.8.4

Vid proportionellt val ska det på valsedeln finnas en beteckning i ord för en viss gruppering av riksdagsledamöter. Efter denna beteckning förs namnen upp i en följd under varandra.

En valsedel är ogiltig om den

1. saknar beteckning för en gruppering av riksdagsledamöter,
2. innehåller mer än en beteckning, eller
3. saknar namn på en valbar kandidat.

Ett namn på en valsedel ska anses obefintligt om

1. kandidaten inte är valbar,
2. namnet är överstruket,
3. det inte klart framgår vem som avses, eller

4. ordningen mellan namnet och något annat namn på valsedeln inte klart framgår.

Ordningsföljden mellan kandidatnamnen inom varje gruppering av riksdagsledamöter ska bestämmas genom att ett jämförelsetal beräknas för dem med tillämpning av heltalsmetoden enligt 14 kap. 10 § vallagen

(2005:837). Om flera kandidater får lika stora jämförelsetal, ska valet avgöras genom lottning.

Valsedeln vid val av en person

Tilläggsbestämmelse 12.8.5

Vid val av en person ska det på valsedeln finnas ett kandidatnamn.

En valsedel är ogiltig om

1. den innehåller två eller flera kandidatnamn,
2. den innehåller namnet på en kandidat som inte är valbar,
3. namnet är överstruket,
4. det inte klart framgår vem som avses, eller
5. den innehåller en beteckning på en gruppering av riksdagsledamöter.

Suppleantval

9 § Vid val som avser två eller flera personer ska också suppleanter väljas till minst samma antal som de ordinarie ledamöterna, om inte annat är föreskrivet. Vad som gäller för val av ordinarie ledamöter tillämpas även på suppleanter.

Efter ett val till ett organ får riksdagen besluta om ändring av antalet suppleanter så länge det inte understiger antalet ordinarie ledamöter.

Utan att antalet suppleanter i ett utskott eller i EU-nämnden utökas får en ersättare som har kallats till tjänstgöring utses till suppleant i ett utskott eller i EU-nämnden om den lediga riksdagsledamoten tillhör utskottet eller nämnden. Då tillämpas det förfarande som anges i 14 §.

Val av utökat antal suppleanter

Tilläggsbestämmelse 12.9.1

Frågor om att välja ett större antal suppleanter än som ursprungligen valts bereds av valberedningen.

Suppleantval som föranleds av en utökning av antalet suppleanter ska ske så snart det kan ske.

Antal suppleanter

Tilläggsbestämmelse 12.9.2

Suppleanter ska väljas till samma antal som de ordinarie ledamöterna, om inte annat är föreskrivet eller särskilt beslutas.

Suppleanternas tjänstgöring

10 § En frånvarande ledamots plats i ett organ intas av en suppleant som hör till samma partigrupp, om inte annat är föreskrivet. Om detta inte kan ske, har suppleanterna företräde i den ordning som de har valts eller, om valet har skett med gemensam lista, i den ordning som de har förts upp på listan.

Överklagande

Överklagande av val med slutna sedlar

11 § Val med slutna sedlar får överklagas av en riksdagsledamot till Valprövningsnämnden. Valet gäller även om det har överklagats.

Former för överklagande

Tilläggsbestämmelse 12.11.1

Ett överklagande ska vara skriftligt och vara ställt till Valprövningsnämnden men ges in till Riksdagsförvaltningen. Överklagandet ska ha kommit in till Riksdagsförvaltningen inom fem dagar från den dag då resultatet av valet meddelades i kammaren.

När tiden för överklagande har gått ut, ska talmannen vid ett sammanträde med kammaren tillkännage samtliga överklaganden som har kommit in. Talmannen ska bestämma när förklaring över överklagandena ska ha kommit in till Valprövningsnämnden.

När förklarings tiden har gått ut, ska talmannen genast sända skrivelserna med överklaganden till Valprövningsnämnden. Talmannen bör skyndsamt lämna ett yttrande över överklagandena till Valprövningsnämnden.

Valprövningsnämndens beslut

Tilläggsbestämmelse 12.11.2

Om en föreskrift i 6 § andra stycket, 8 § eller tilläggsbestämmelserna 12.8.1–12.8.5 har blivit åsidosatt vid ett val, ska Valprövningsnämnden upphäva valet och förordna om omval.

Omval ska förordnas endast om det med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången.

Om felet kan avhjälpas genom förnyad sammanräkning eller någon annan mindre ingripande åtgärd, ska Valprövningsnämnden i stället uppdra åt talmannen att vidta denna rättelse.

Förvaring av valsedlar m.m.

Tilläggsbestämmelse 12.11.3

Valsedlar och annat valmaterial ska förvaras under betryggande säkerhet till dess att valet har vunnit laga kraft.

Nytt val efter överklagande

12 § Har en ny ledamot tagit plats i riksdagen med anledning av att utgången av ett val till riksdagen har blivit ändrad efter ett överklagande, ska val som riksdagen har genomfört dessförinnan under valperioden göras om, om det begärs av minst tio riksdagsledamöter.

Vad som sker om uppdraget som riksdagsledamot upphör

Obehörighet

13 § Den som är vald till ett uppdrag som förutsätter ledamotskap av riksdagen, ska avgå från uppdraget om han eller hon lämnar riksdagen eller utses till talman eller till statsråd, om inte annat är föreskrivet.

Val av efterträdare i ett organ

14 § Om någon som har valts till ett organ, som vid valperiodens början tillsattes genom val av två eller flera personer, lämnar sitt uppdrag i förtid, ska den eller de partigrupper som han eller hon var vald för, till talmannen anmäla en efterträdare. Talmannen förklarar den anmälda efterträdaren vald. Om en sådan anmälan inte görs eller om mer än en person anmäls, utser talmannen en efterträdare.

Kompletteringsval

15 § Om en plats blir ledig i förtid och det ursprungliga valet avsåg endast en person, ska val för den återstående tiden hållas. Vid kompletteringsvalet ska samma förfarande tillämpas som vid det ursprungliga valet.

Val inom utskott och andra riksdagsorgan

Val av ordförande i ett organ

16 § Ett organ vars ledamöter helt eller delvis väljs av riksdagen väljer inom sig en ordförande och en eller flera vice ordförande, om inte annat är föreskrivet.

Val inom ett riksdagsorgan

17 § Val inom ett organ som avses i 16 § ska ske med acklamation eller, om någon ledamot begär det, med slutna sedlar. Vid lika röstetal ska valet avgöras genom lottnings.

Valsedelns form

Tilläggsbestämmelse 12.17.1

Valsedlarna ska vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg.

13 KAP. RIKSDAGSORGAN OCH NÄMNDER

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- riksdagens ombudsmän (2–4 §§),
- Riksrevisionen (5–8 §§),
- Utrikesnämnden och krigsdelegationen (9–12 §§),
- nämnder (13–17 §§),
- delegationer till mellanfolkliga organisationer (18 och 19 §§),
- andra uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen (20–23 §§), och
- åtal (24 §).

Riksdagens ombudsmän

Ombudsmännens organisation och uppgifter

2 § Riksdagen ska enligt 13 kap. 6 § regeringsformen välja ombudsmän som ska utöva tillsyn över tillämpningen av lagar och andra författningar i offentlig verksamhet.

Riksdagens ombudsmän ska vara fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Chefsjustitieombudsmannen är administrativ chef och bestämmer inriktningen av verksamheten i stort. Riksdagen får härutöver välja en eller flera ställföreträdande ombudsmän. En ställföreträdande ombudsman ska ha tjänstgjort som riksdagens ombudsman.

Konstitutionsutskottets samråd med ombudsmännen

Tilläggsbestämmelse 13.2.1

Konstitutionsutskottet ska, på eget initiativ eller på begäran av någon av riksdagens ombudsmän, samråda med en ombudsman om arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art.

Val av ombudsmän

3 § Riksdagens ombudsmän samt ställföreträdande ombudsmän väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Valet av en ombudsman gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under fjärde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året.

Valet av en ställföreträdande ombudsman gäller för en tid av två år från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer.

Beredning av val av ombudsmän

Tilläggsbestämmelse 13.3.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av riksdagens ombudsmän och ställföreträdande ombudsmän.

Entledigande av ombudsman

4 § Riksdagen får på begäran av konstitutionsutskottet entlediga en ombudsman eller en ställföreträdande ombudsman som inte har riksdagens förtroende.

Om en ombudsman avgår i förtid, ska riksdagen snarast välja en efterträdare för en ny fyraårsperiod.

Riksrevisionen

Riksrevisorernas organisation och uppgifter

5 § Riksdagen ska enligt 13 kap. 8 § regeringsformen välja tre riksrevisorer. En av riksrevisorerna ska vara riksrevisor med administrativt ansvar och svara för myndighetens administrativa ledning. Riksdagen bestämmer vem av riksrevisorerna som ska ha denna uppgift.

En riksrevisor får inte vara i konkurs, underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. En riksrevisor får inte heller inneha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som kan påverka riksrevisorns självständiga ställning.

Val av riksrevisorer

6 § Riksrevisorerna väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Valet av en riksrevisor gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under sjunde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året. En riksrevisor kan inte väljas om.

Beredning av val av riksrevisorer

Tilläggsbestämmelse 13.6.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av riksrevisorer.

Riksrevisorerers anmälningsskyldighet

Tilläggsbestämmelse 13.6.2

En riksrevisor ska skriftligen anmäla följande förhållanden till riksdagen:

1. innehav och ändring i innehavet av finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,
2. avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare, såsom avtal om löne- eller pensionsförmån som utges under tid som omfattas av uppdraget i Riksrevisionen,
3. avlönad anställning som inte är av endast tillfällig karaktär,
4. inkomstbringande självständig verksamhet som bedrivs vid sidan av uppdraget som riksrevisor,
5. uppdrag hos en kommun eller ett landsting, om uppdraget inte är av endast tillfällig karaktär, och

6. andra anställningar och uppdrag eller annat ägande som kan antas påverka uppdragets utförande.

Entledigande av riksrevisor

7 § Riksdagen får på begäran av konstitutionsutskottet skilja en riksrevisor från uppdraget.

Om en riksrevisor avgår i förtid, ska riksdagen snarast välja efterträdare för en ny sjuårsperiod.

Riksrevisionens parlamentariska råd

8 § Riksdagen väljer för valperioden Riksrevisionens parlamentariska råd.

Rådet består av en riksdagsledamot från varje partigrupp som avses i 3 kap.

5 §. Suppleanter ska inte utses.

Riksdagen väljer bland rådets ledamöter en ordförande och en eller flera vice ordförande. Ordföranden och varje vice ordförande väljs var för sig.

Utrikesnämnden och krigsdelegationen

Utrikesnämnden

9 § Riksdagen väljer för valperioden ledamöter i Utrikesnämnden enligt bestämmelserna i 10 kap. 12 § regeringsformen.

I Utrikesnämnden är de vice talmännen suppleanter för talmannen. Antalet valda suppleanter ska vara nio.

Sammanträden i Utrikesnämnden

10 § Utrikesnämnden sammanträder inom stängda dörrar. Statsministern får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant, ett statsråd eller en tjänsteman är närvarande.

Protokoll vid Utrikesnämndens sammanträden

Tilläggsbestämmelse 13.10.1

Vid Utrikesnämndens sammanträden ska protokoll föras. Sekreterare hos nämnden förordnas av regeringen.

Suppleanter i Utrikesnämnden ska alltid underrättas om nämndens sammanträden.

Försäkran om tystnadsplikt

Tilläggsbestämmelse 13.10.2

En ledamot, suppleant eller tjänsteman ska första gången han eller hon är närvarande vid ett sammanträde med Utrikesnämnden avge försäkran om att följa åtagande om tystnadsplikt enligt 10 kap. 12 § regeringsformen.

Krigsdelegationen

11 § Riksdagen ska enligt 15 kap. 2 § regeringsformen välja en krigsdelegation inom sig.

Krigsdelegationen består av talmannen som ordförande och av 50 andra ledamöter, som riksdagen väljer för riksdagens valperiod. Delegationen väljer inom sig vice ordförande enligt 12 kap. 16 §. En riksdagsledamot är behörig att vara ledamot i krigsdelegationen även om han eller hon tillhör regeringen. Suppleanter ska inte utses till krigsdelegationen.

Om en ledamot får varaktigt förhinder när delegationen har trätt i riksdagens ställe, utses en annan riksdagsledamot till ersättare på det sätt som anges i 12 kap. 14 §.

Förberedelse av krigsdelegationens arbete

Tilläggsbestämmelse 13.11.1

Krigsdelegationens ordförande och vice ordförande ska förbereda delegationens verksamhet för den händelse att delegationen träder i riksdagens ställe.

Krigsdelegationens sammanträden

Tilläggsbestämmelse 13.11.2

Bestämmelserna i 7 kap. 16 § samt tilläggsbestämmelserna 7.15.1 andra stycket och 7.15.3–7.15.4 tillämpas på krigsdelegationen när den inte är i riksdagens ställe.

Förordnande att krigsdelegationen ska träda i riksdagens ställe

12 § För beslut att krigsdelegationen ska träda i riksdagens ställe enligt 15 kap. 2 § regeringsformen sammanträder Utrikesnämndens ledamöter på kallelse av talmannen eller, vid förhinder för talmannen, en vice talman, eller på kallelse av två av nämndens övriga ledamöter.

Förhandlingarna leds av talmannen, av en vice talman eller, om ingen av dem är närvarande, av ålderspresidenten.

Om det vid omröstning till beslut blir lika röstetal, gäller ordförandens mening.

Nämnder

Valprövningsnämnden

13 § Riksdagen ska välja en valprövningsnämnd och till nämnden välja ordförande och ledamöter enligt bestämmelserna i 3 kap. 12 § regeringsformen.

Riksdagen väljer särskilt en ersättare för ordföranden. Bestämmelserna i 3 kap. 12 § regeringsformen om ordföranden tillämpas också på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordföranden eller ersättare för ordföranden tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Statsrådsarvodesnämnden

14 § Statsrådsarvodesnämnden består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter ska inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Beredning av val till Statsrådsarvodesnämnden

Tilläggsbestämmelse 13.14.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Statsrådsarvodesnämnden.

Riksdagens arvodesnämnd

15 § Riksdagens arvodesnämnd består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum.

Beredning av val till Riksdagens arvodesnämnd

Tilläggsbestämmelse 13.15.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Riksdagens arvodesnämnd.

Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

16 § Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter ska inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Beredning av val till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

Tilläggsbestämmelse 13.16.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna.

Riksdagens överklagandenämnd

17 § Riksdagens överklagandenämnd består av en ordförande, som ska vara eller ha varit ordinarie domare och inte vara ledamot av riksdagen, och fyra andra ledamöter, valda inom riksdagen. Ordföranden väljs särskilt. Val till överklagandenämnden avser riksdagens valperiod.

För ordföranden ska det finnas en ersättare. Bestämmelser om ordföranden ska tillämpas även på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordföranden eller ersättare för ordföranden i överklagandenämnden tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Delegationer till mellanfolkliga organisationer

Delegationer som väljs av riksdagen

18 § Om det har träffats en internationell överenskommelse att riksdagen bland sina ledamöter ska välja ledamöter i en delegation till en mellanfolklig organisation, får bestämmelser om detta införas i en tilläggsbestämmelse till denna paragraf.

Nordiska rådet

Tilläggsbestämmelse 13.18.1

Riksdagen väljer årligen 20 ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation. De väljs efter riksmötets inledande för tiden till dess att ett nytt val till delegationen har ägt rum.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Europarådet

Tilläggsbestämmelse 13.18.2

Riksdagen väljer sex ledamöter i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling. Delegationen väljs för tiden från den 1 november samma år som val till riksdagen ägt rum till motsvarande tidpunkt efter nästa val.

En ledamot av eller en suppleant i delegationen som har lämnat riksdagen i samband med ett riksdagsval får kvarstå under den återstående delen av delegationens mandatperiod.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

Tilläggsbestämmelse 13.18.3

Riksdagen väljer åtta ledamöter i den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Delegationen väljs för riksdagens valperiod.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Delegationer som utses av talmannen

19 § Partigrupperna nominerar ledamöter till delegationerna till Interparlamentariska unionen respektive den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet.

Talmannen beslutar efter samråd med gruppledarna om sammansättningen av delegationerna. Beslutet gäller för den tid som talmannen bestämmer.

Andra uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen

Riksföreståndare

20 § Om val av riksföreståndare, vice riksföreståndare eller en person som ska tjänstgöra som tillfällig riksföreståndare enligt 5 kap. 5 och 7 §§ regeringsformen ska ske med slutna sedlar, tillämpas förfarandet som gäller för val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket. Valet gäller till dess riksdagen beslutar annat.

Riksbankens fullmäktige

21 § Val av fullmäktige i Riksbanken enligt 9 kap. 13 § regeringsformen avser riksdagens valperiod.

Hinder mot att vara ledamot i Riksbankens fullmäktige

Tilläggsbestämmelse 13.21.1

En ledamot i fullmäktige i Riksbanken får inte

1. vara statsråd,
2. vara ledamot av Riksbankens direktion,
3. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för en bank eller ett annat företag som står under Finansinspektionens tillsyn, eller
4. inneha en annan anställning eller ett annat uppdrag som gör honom eller henne olämplig för uppdraget som fullmäktig.

En ledamot får inte heller vara underårig, i konkurs, underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, ska riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige. De anställningar eller uppdrag som en ledamot tar ska anmälas till riksdagen.

Ledamöter i konvent för fördragsändringar inom Europeiska unionen

22 § Riksdagen ska inom sig välja ledamöter och suppleanter i konvent som inrättas för att förbereda fördragsändringar inom Europeiska unionen. Om ett riksdagsval äger rum under tiden som ett konvent arbetar, ska riksdagen efter riksdagsvalet genomföra ett nytt val av ledamöter och suppleanter i konventet. Vid valet tillämpas i övrigt bestämmelserna i 3 kap. 5 §, 12 kap. 6–8 och 11 §§ samt för suppleanternas tjänstgöring 12 kap. 10 §.

Konventsledamöter ska lämna information om konventets arbete vid sammanträden med kammaren.

Ytterligare bestämmelser

23 § Riksdagen får meddela närmare bestämmelser för riksdagens organ samt utse representanter i visst fall.

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Tilläggsbestämmelse 13.23.1

Riksdagen fastställer stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och väljer tolv ledamöter i stiftelsens styrelse i enlighet med 3 § i stiftelsens stadgar (RFS 1988:1).

Stiftelsen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Domarnämnden

Tilläggsbestämmelse 13.23.2

Riksdagen väljer i enlighet med bestämmelserna i 4 § lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare två ledamöter som representerar allmänheten i Domarnämnden och en personlig ersättare för var och en av dem.

Åtal

Åtal mot befattningshavare

24 § Åtal mot nedan angivna befattningshavare för ett brott begånget i utövningen av hans eller hennes uppdrag eller anställning får beslutas

1. endast av finansutskottet när det gäller åtal mot en fullmäktig i Riksbanken eller en ledamot av Riksbankens direktion, och

2. endast av konstitutionsutskottet när det gäller åtal mot en ledamot av riksdagsstyrelsen, Valprovsnämnden eller Riksdagens överklagandenämnd, mot en av riksdagens ombudsmän, riksrevisorerna eller mot riksdagsdirektören.

Bestämmelserna i första stycket om åtal mot en ledamot av Riksbankens direktion ska inte tillämpas i fråga om ett brott begånget i utövningen av Riksbankens beslutanderätt enligt lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering.

14 KAP. RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- Riksdagsförvaltningen (2 och 3 §§),
- Riksdagsförvaltningens ledning (4–7 §§), och

– överklagande (8 §).

Riksdagsförvaltningen

Riksdagsförvaltningens uppgifter

2 § Riksdagsförvaltningen ska ge stöd till arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden samt bistå riksdagens ledamöter och organ med sakuppgifter för riksdagsarbetet.

Riksdagsförvaltningen ska därutöver, när det gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. ansvara för centrala förhandlingar med de fackliga organisationerna samt företräda riksdagens myndigheter i sådana tvister,

2. upprätta förslag till anslag på statens budget, dock inte för Riksrevisionen,

3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom Riksbanken, och

4. besluta om föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

Kanslier för utskotten och EU-nämnden

Tilläggsbestämmelse 14.2.1

Utskotten och EU-nämnden biträds av kanslier som ingår i Riksdagsförvaltningen.

Chefen för ett kansli ska vara svensk medborgare.

Instruktion för Riksdagsförvaltningen

3 § Riksdagen beslutar om instruktion för Riksdagsförvaltningen.

Riksdagsförvaltningens ledning

Riksdagsdirektör

4 § Riksdagsdirektören är chef för Riksdagsförvaltningen, låter föra protokollet vid sammanträden med kammaren, expedierar riksdagens beslut, är sekreterare i krigsdelegationen och biträder i övrigt talmannen i riksdagsarbetet.

Val av riksdagsdirektör

5 § Riksdagen väljer riksdagsdirektör. Valet äger rum vid början av riksmötet närmast efter ett ordinarie val till riksdagen. Valet gäller från valtillfället, eller annan tidpunkt som riksdagen beslutar, för tiden till dess ett nytt val av riksdagsdirektör har genomförts och den då valde har tillträtt tjänsten.

Vid val med slutna sedlar är den vald som får tre fjärdedelar eller fler av de avgivna rösterna. Om en sådan röstövertikt inte uppnås, sker ett nytt val.

Om inte heller då någon får tre fjärdedelar eller fler av de avgivna rösterna, bereds valet på nytt.

Beredning av val av riksdagsdirektör

Tillägsbestämmelse 14.5.1

Valet av riksdagsdirektör ska beredas av en grupp bestående av talmannen och gruppledarna.

Avskedande av riksdagsdirektör

6 § Riksdagen får på begäran av riksdagsstyrelsen avskeda en riksdagsdirektör som grovt har åsidosatt sina åligganden mot riksdagen.

Tillförordnad riksdagsdirektör

7 § Om riksdagen står utan riksdagsdirektör, ska riksdagen välja en tillförordnad riksdagsdirektör för tiden till dess att en ordinarie riksdagsdirektör har valts och tillträtt.

Överklagande

Överklagande av förvaltningsbeslut

8 § Beslut av ett riksdagsorgan i ett förvaltningsärende som får överklagas enligt särskilda bestämmelser, prövas av allmän förvaltningsdomstol i de fall som riksdagen bestämmer och i övriga fall av Riksdagens överklagandenämnd.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2014, då riksdagsordningen (1974:153) ska upphöra att gälla.
 2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser i riksdagsordningen (1974:153) som har ersatts genom bestämmelser i denna lag, ska i stället de nya bestämmelserna tillämpas.
 3. Föreskrifter som har meddelats med stöd av riksdagsordningen (1974:153) och som gäller när denna lag träder i kraft ska anses meddelade enligt denna lag.
 4. Beslut som har fattats med stöd av riksdagsordningen (1974:153) ska anses fattade med stöd av denna lag.
 5. Val som har genomförts med stöd av riksdagsordningen (1974:153) ska anses genomförda med stöd av denna lag.
 6. Ärenden som väckts inom riksdagen före den 1 september 2014 men ännu inte avgjorts ska handläggas enligt denna lag.

Bilaga (tilläggsbestämmelse 7.5.1)

1. Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om

- a) lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
- b) lagstiftning om radio, television och film,
- c) yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
- d) press- och partistöd,
- e) Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisor, skiljande av riksrevisor från uppdraget och åtal mot riksrevisor,
- f) riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
- g) länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
- h) den kommunala självstyrelsen,
- i) medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet, samt
- j) anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

2. Finansutskottet ska bereda ärenden om

- a) penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
- b) kredit- och fondväsendet,
- c) det affärsmässiga försäkringsväsendet,
- d) Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
- e) den kommunala ekonomin,
- f) statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
- g) statens egendom och upphandling i allmänhet,
- h) förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde,
- i) budgettekniska frågor, samt
- j) anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskulsräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen.

3. Skatteutskottet ska bereda ärenden om

- a) skatteförfarandet,
- b) folkbokföring,
- c) exekutionsväsendet, samt
- d) anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

4. Justitieutskottet ska bereda ärenden om

- a) domstolarna,
- b) arrendenämnderna och hyresnämnderna,
- c) åklagarväsendet,
- d) polisväsendet,
- e) rättsmedicinen,
- f) kriminalvården,
- g) brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, samt

h) anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

5. Civilutskottet ska bereda ärenden om

- a) äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, jorda-, handels- och utsökningsbalkarna och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- b) försäkringsavtalsrätt,
- c) associationsrätt,
- d) skadeståndsrätt, .
- e) transporträtt,
- f) konkursrätt,
- g) konsumentpolitik,
- h) internationell privaträtt,
- i) lagstiftning av annat allmänt civilrättsligt slag,
- j) bostadsförsörjning och annan bostadspolitik,
- k) plan- och bygglagstiftningen samt andra frågor som har nära samband med denna,
- l) vattenrätt,
- m) expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet, samt
- n) anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

6. Utrikesutskottet ska bereda ärenden om

- a) rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
- b) internationellt utvecklingssamarbete,
- c) utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

7. Försvarsutskottet ska bereda ärenden om

- a) totalförsvar,
- b) samhällets räddningstjänst,
- c) åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
- d) kärnteknisk säkerhet och strålskydd,
- e) sjö- och kustövervakning, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- f) anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

8. Socialförsäkringsutskottet ska bereda ärenden om

- a) socialförsäkringsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i denna, i den mån ärendena inte hör till ett annat utskotts beredningsområde,
- b) familjeförmåner,
- c) förmåner vid sjukdom och arbetsskada,
- d) förmåner vid ålderdom,
- e) förmåner till efterlevande,

- f) bostadsstöd,
- g) sjuklön,
- h) socialavgifter,
- i) migration,
- j) svenskt medborgarskap, samt
- k) anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

9. Socialutskottet ska bereda ärenden om

- a) omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- b) omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning,
- c) åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
- d) alkoholpolitiska åtgärder,
- e) hälso- och sjukvård,
- f) sociala ärenden i övrigt, samt
- g) anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

10. Kulturutskottet ska bereda ärenden om

- a) allmänna kultur- och bildningsändamål,
- b) kulturarv,
- c) folkbildning,
- d) ungdomsverksamhet,
- e) internationellt kulturellt samarbete,
- f) idrotts- och friluftsvksamhet,
- g) tillsyn och reglering av spelmarknaden,
- h) trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
- i) radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning, samt
- j) anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

11. Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om

- a) skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
- b) högre utbildning, forskning och rymdfrågor,
- c) studiestöd, samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.

12. Trafikutskottet ska bereda ärenden om

- a) vägar och vägtrafik,
- b) järnvägar och järnvägstrafik,
- c) hamnar och sjöfart,
- d) flygplatser och luftfart,
- e) post,
- f) elektroniska kommunikationer,
- g) it-politik, samt

h) anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

13. Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om

- a) jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
- b) vädertjänst,
- c) naturvård,
- d) miljövård i övrigt som inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- e) anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

14. Näringsutskottet ska bereda ärenden om

- a) allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
- b) industri och hantverk,
- c) handel,
- d) immaterialrätt,
- e) energipolitik,
- f) regional tillväxtpolitik,
- g) statlig företagsamhet,
- h) pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet, samt
- i) anslag inom utgiftsområdena 19 Regional tillväxt, 21 Energi och 24 Näringsliv

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

- a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,
- b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,
- c) integration,
- d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- f) anslag inom utgiftsområdena 13 Integration och jämställdhet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

2 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 41 kap. 1 och 2 §§ samt 44 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 39 kap. 5 c §, och närmast före denna paragraf en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

39 kap.

Val av riksdagens ombudsmän, riksrevisorer och riksdagsdirektör

5 c §

Sekretess gäller i ärende om val av

1. riksdagens ombudsman,

2. riksrevisor, och

3. riksdagsdirektör

för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Sekretess gäller inte beslut i ärende eller uppgift om den som har blivit vald.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tio år.

41 kap.

1 §¹

För uppgift om vad som har förekommit vid sammanträde med riksdagens kammare tillämpas sekretessbestämmelserna i denna lag endast om sammanträdet har hållits inom stängda dörrar.

För uppgift som har tagits in i kammarens protokoll gäller sekretess enligt denna lag endast i de fall som avses i 15 kap. För uppgift i annat riksdagens protokoll eller beslut

För uppgift som har tagits in i kammarens protokoll gäller sekretess enligt denna lag endast i de fall som avses i 15 kap. För uppgift i annat riksdagens protokoll eller beslut

¹ Senaste lydelse 2010:1436.

tillämpas endast bestämmelserna i 15 kap., 19 kap. 7 § och, när det gäller *EU-nämndens stenografiska uppteckningar enligt 10 kap. 13 §* riksdagsordningen, 16 kap. denna lag.

tillämpas endast bestämmelserna i 15 kap., 19 kap. 7 § och, när det gäller *yttranden som nedtecknats vid EU-nämndens överläggningar med regeringen enligt tilläggsbestämmelsen 7.15.5* riksdagsordningen, 16 kap. denna lag.

2 §²

Föreskrifterna i 7 kap. 1 § samt 8 kap. gäller inte ledamot av riksdagen, när det är fråga om uppgift som ledamoten har tagit emot under utövandet av sitt uppdrag. Föreskrifter om tystnadsplikt för riksdagsledamöter och för tjänstemän i riksdagen finns i 10 kap. 12 § regeringsformen samt 2 kap. 4 §, 4 kap. 17 § och 10 kap. 12 § riksdagsordningen.

Föreskrifterna i 7 kap. 1 § samt 8 kap. gäller inte ledamot av riksdagen, när det är fråga om uppgift som ledamoten har tagit emot under utövandet av sitt uppdrag. Föreskrifter om tystnadsplikt för riksdagsledamöter och för tjänstemän i riksdagen finns i 10 kap. 12 § regeringsformen samt 6 kap. 8 § och 7 kap. 20 § riksdagsordningen.

44 kap.

1 §³

Rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter inskränks av den tystnadsplikt som följer av

1. beslut enligt 10 kap. 12 § tredje stycket andra meningen regeringsformen,

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen,

3. 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

4. 2 kap. 4 § *andra stycket* riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta rikets säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt, och

5. beslut enligt 4 kap. 17 § eller 10 kap. 12 § riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta rikets säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt.

4. 6 kap. 8 § riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta rikets säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt, och

5. beslut enligt 7 kap. 20 § riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta rikets säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

² Senaste lydelse 2010:1436.

³ Senaste lydelse 2010:1436.

BILAGA 5

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2014-03-27

Närvarande: F.d. justitieråden Bo Svensson och Marianne Eliason samt justitierådet Göran Lambertz.

Översyn av riksdagsordningen

Riksdagens konstitutionsutskott har den 20 februari 2014 beslutat inhämta Lagrådets yttrande över riksdagsstyrelsens förslag (framställning 2013/14:RS3) till 6 kap. 8 § och 7 kap. 20 § riksdagsordningen samt lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Jenny Jonasson och chefsjuristen Helén Törnqvist.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen

6 kap. 8 §

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 4 § andra stycket. I den äldre bestämmelsen talas om "tjänsteman i riksdagen" men detta har i förslaget ändrats till "tjänstemän". I författningskommentaren anges

att skälen för detta är att tjänstemännen numera är anställda i Riksdagsförvaltningen. Den nya bestämmelsen avses dessutom innebära att tystnadsplikten ska omfatta även andra tjänstemän än anställda i Riksdagsförvaltningen som närvarat under ett slutet sammanträde med kammaren.

Lagrådet noterar inledningsvis att begreppet "tjänst" numera ersatts av begreppet "anställning" i t.ex. regeringsformen och lagen (1994:260) om offentlig anställning, vilket i sin tur inneburit att man i stället för begreppet "tjänsteman" ofta använder "anställd". Det framstår som något oklart, med hänsyn till bl.a. att ordet "tjänstemän" också används om privatanställda, vad den i kommentaren omtalade utvidgningen till att omfatta andra tjänstemän än anställda i Riksdagsförvaltningen avser. Frågan bör belysas ytterligare i det fortsatta beredningsarbetet.

7 kap. 20 §

Den fråga Lagrådet berört under föregående paragraf aktualiseras även här.

I lagtexten används uttrycket "skäl som betingas av". Detta är onödigt ålderdomligt och möjligen också en dubblering av ordet "skäl".

Lagrådet föreslår att uttrycket ersätts med "skäl som rör" eller "skäl som avser".

I författningskommentaren sägs att bestämmelsen är ändrad språkligt utan att någon saklig ändring är avsedd. Paragrafen innebär emellertid en viss utvidgning av tystnadsplikten.

Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen

39 kap. 5 c och 5 d §§

Förslaget till nya paragrafer har lagts in under mellanrubriken "Anställningsärenden" och underrubriken "Anställning av vissa myndighetschefer". Eftersom det inte är fråga om anställningar i de nya paragraferna bör det föras in en ny rubrik.

Lagrådet anser också att de två bestämmelserna kan föras samman till en. Bestämmelsen kan ges rubriken "Val av riksdagens ombudsmän, riksrevisorer och riksdagsdirektör". Första stycket i en sådan bestämmelse kan förslagsvis ges följande lydelse.

Sekretess gäller i ärende om val av

1. riksdagens ombudsman,
2. riksrevisor, och
3. riksdagsdirektör

för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Det framgår inte av remissen om några överväganden gjorts i frågan om rätten enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter ska begränsas. Om en sådan begränsning är avsedd (jfr 5 b §) krävs en ändring av 39 kap. 6 §.

BILAGA 6

Finansutskottets yttrande över 2013/14:RS3

Översyn av riksdagsordningen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 20 februari att ge finansutskottet tillfälle att senast den 11 april yttra sig över riksdagsstyrelsens framställning 2013/14:RS3 Översyn av riksdagsordningen. Inga motioner väcktes med anledning av framställningen. Finansutskottet har valt att avgränsa sitt yttrande till följande delar av framställningen:

- förenkling av kammarens hantering av finansutskottets sammanställning av statens budget (avsnitt 5.2.15)
- följdmotionsrätten i samband med vårpropositionen och ändringsbudgetar (avsnitt 5.3)
- utskottens initiativrätt och beredningskrav (avsnitt 5.5.2)
- budgetprocessen (avsnitt 5.5.4).

Finansutskottet tillstyrker i dessa delar riksdagsstyrelsens förslag.

Utskottets överväganden

Inledning

Riksdagsstyrelsen beslutade den 26 september 2012 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté under ledning av talmannen och bestående av ledamöter på gruppledsnivå med uppdrag att göra en samlad översyn av riksdagsordningen, såväl materiellt som språkligt och lagtekniskt. Kommittén antog namnet Kommittén för översyn av riksdagsordningen. Den 28 augusti presenterade kommittén sina förslag i betänkandet Översyn av riksdagsordningen (2012/13:URF3). Förslagen i betänkandet har remissbehandlats. En remissammanställning finns tillgänglig hos Riksdagsförvaltningen (dnr 2707-2012/13). Riksdagsstyrelsens framställning 2013/14:RS3 Översyn av riksdagsordningen beslutades den 22 januari 2014.

Finansutskottet har valt att avgränsa sitt yttrande till följande delar av framställningen:

- förenkling av kammarens hantering av finansutskottets sammanställning av statens budget (avsnitt 5.2.15)
- följd motionsrätten i samband med vårpropositionen och ändringsbudgetar (avsnitt 5.3)
- utskottens initiativrätt och beredningskrav (avsnitt 5.5.2)
- budgetprocessen (avsnitt 5.5.4).

I samtliga dessa frågor överensstämmer riksdagsstyrelsens förslag och bedömningar med motsvarande av Kommittén för översyn av riksdagsordningen (i texten nedan refererad till som kommittén).

Förenkling av kammarens hantering av sammanställningen av statens budget

Framställningen

Riksdagsstyrelsen föreslår att hanteringen i kammaren av finansutskottets sammanställning av statens budget i december varje år ska förenklas samtidigt som sammanställningen ska vara kvar.

Anslagen är giltiga i och med att riksdagen har fattat beslut om dem. Sammanställningen av statens budget har således inte någon särskild rättsverkan. Sammanställningen tjänar dock enligt kommittén ett viktigt informationssyfte och används av riksdagen och regeringen för att snabbt hitta riksdagens budgetbeslut. Av sammanställningen framgår också om riksdagen har fattat något beslut som avviker från budgetpropositionens förslag. Däremot är den nuvarande ordningen i kammaren enligt kommittén omständlig. Eftersom sammanställningen gäller redan fattade beslut saknas skäl för att kammaren ska fatta ett beslut med anledning av sammanställningen.

Detta skulle dessutom förenkla vid det sista sammanträdet med arbetsplenium före juluppehållet. Däremot skulle finansutskottet också i fortsättningen behöva sammanträda efter att kammaren fattat det sista beslutet om statens budget med anledning av budgetpropositionen. När finansutskottet har sammanställt besluten om statens budget i ett betänkande ska betänkandet anmälas i kammaren. Efter det att betänkandet har anmälts i kammaren bör det genom talmannens försorg överlämnas till regeringen före budgetårets ingång. Kammaren behöver således också med denna ordning ha ännu ett sammanträde efter det att finansutskottet justerat sitt betänkande, men till skillnad från i dag behöver det inte vara ett sammanträde med arbetsplenium.

I dag är den bestämmelse som säger att finansutskottet ska sammanställa statens budget formulerad enligt följande (tilläggsbestämmelse 4.6.2, riksdagsordningen):

Utskottet ska även granska beräkningen av statens inkomster, sammanställa statens budget och granska årsredovisningen för staten.

Genom en ändring av ordalydelsen i denna bestämmelse kan praxis ändras så att kammaren inte beslutar om finansutskottets sammanställning, samtidigt som sammanställningen kvarstår. Det bör enligt kommittén anges i riksdagsordningen att finansutskottet ska sammanställa *riksdagens beslut om statens budget*. Eftersom de två andra uppgifter som anges i den nuvarande meningen (granska beräkningen av statens inkomster och granska årsredovisningen för staten) avspeglas i betänkanden som beslutas av kammaren bör uppgiften att sammanställa riksdagens beslut om statens budget regleras i en egen mening i den aktuella paragrafen.

Finansutskottets ställningstagande

Riksdagsstyrelsen föreslår en förenklad hantering i kammaren av finansutskottets sammanställning av statens budget (FiU10).

Utskottet har inget att invända mot förslaget. Det synes vara en rimlig förenkling av processen då nuvarande ordning i kammaren ter sig onödigt komplicerad. Utskottet vill samtidigt framhålla att sammanställningen, även om den saknar rättsverkan, tjänar ett viktigt informationssyfte genom att det i ett samlat dokument framgår vilken statsbudget riksdagen beslutat om för respektive år. Betydelsen av sammanställningen ska också ses mot bakgrund av det relativt stora antalet budgetbeslut som riksdagen fattar i en ordinarie budgetprocess – förutom rambeslutet handlar det om ett beslut för vart och ett av de 27 utgiftsområdena. Genom sammanställningen går det också enkelt att överblicka om riksdagen har fattat något beslut om utgiftsramar, anslag eller inkomstberäkning som avviker från budgetpropositionens förslag. Det faktum att sammanställningen har formen av ett utskottsbetänkande med ett fast nummer, FiU10, gör också att den är enkel att hitta för olika år.

Ordalydelsen i riksdagsordningen ska enligt förslaget ändras från "sammanställa statens budget" till "sammanställa riksdagens beslut om statens budget". Utskottet anser att den föreslagna formuleringen bättre överensstämmer med vad finansutskottet faktiskt gör. Det blir tydligare att det inte handlar om ett nytt beslut utan om att sammanställa de beslut som redan är fattade. Det framstår också som befogat att uppgiften att sammanställa riksdagens beslut om statens budget regleras i en egen mening i den aktuella paragrafen med tanke på denna uppgifts speciella karaktär.

Följdmotionsrätten i samband med vårpropositionen och ändringsbudgetar

Framställningen

Riksdagsstyrelsen föreslår att det ska anges i riksdagsordningen att en följd-motion ska hålla sig inom ärendets ram. Vidare görs följande bedömningar när det gäller följdmotionsrätten på vårpropositionen och propositioner med ändringsbudgetar:

- Yrkanden i följdmotioner på den ekonomiska vårpropositionen ska hålla sig på samma nivå som propositionen. Ett yrkande från regeringen om riktlinjer motsvaras således av ett yrkande i en följdmotion.
- I en följdmotion med anledning av en proposition med ändringsbudget kan yrkas på att en höjning eller sänkning av ett anslag helt eller delvis ska avslås, men yrkandet får inte innebära ett förslag om höjning eller sänkning utöver vad som föreslås i propositionen. Detta gäller också i förhållande till föreslagna förändringar på inkomstsidan.
- För att underlätta för såväl ledamöter och partier som riksdagens kammarkansli är det enligt riksdagsstyrelsen önskvärt att information om innebörden av praxis när det gäller följdmotionsrätten fortlöpande sprids till partikanslier och ledamöter.

Kommittén konstaterar att innebörden och omfattningen av följdmotionsrätten inte är helt klar. Lagtext och förarbeten ger inte närmare besked, utan praxis har fått vara vägledande. Kommittén anser att nuvarande praxis i allt väsentligt är ändamålsenlig och bör ligga fast. I vissa fall har dock motioner väckts trots att det kan ifrågasättas om de håller sig inom ärendets ram. Av det skälet anser kommittén att en precisering av följdmotionsrätten i lagtext skulle underlätta bedömningen av om en följdmotion faller inom ärendets ram.

När det gäller motioner med anledning av den ekonomiska vårpropositionen påminner kommittén om Riksdagskommitténs uttalanden 2001 om att vårpropositionen bör utmynna i ett förslag om godkännande av allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. I konsekvens med detta förutsattes oppositionspartierna anpassa sina förslag och avstå från att föra fram förslag i olika detaljfrågor. Mot den bakgrunden

anför kommittén att yrkanden i följdmotioner på den ekonomiska vårpropositionen ska hålla sig på samma nivå som propositionen. Ett yrkande från regeringen om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken motsvaras således av ett yrkande i en följdmotion. Detta är i enlighet med förslaget att en motion ska hålla sig inom ramen för ärendet.

I fråga om motioner med anledning av propositioner med ändringsbudgetar bör det enligt kommittén framhållas, i linje med vad som framkommit vid praxisgenomgång, att vad som sägs där om ärendets ram i förhållande till anslagshöjningar respektive anslagssänkningar även gäller i förhållande till föreslagna förändringar på inkomstsidan. I en följdmotion kan således yrkas på att en sådan höjning eller sänkning helt eller delvis ska avslås, men yrkandet får inte innebära ett förslag om höjning eller sänkning utöver vad som föreslås i propositionen. Kommittén konstaterar att en avgränsning av följdmotionsrätten vid en ändringsbudget som lämnas under den allmänna motionstiden är mer problematisk. Kommittén framhåller att de motioner som behandlas i samband med denna i möjligaste mån ändå bör hålla sig inom ärendets ram och endast avse förslag som påverkar budgeten för det innevarande året. Förslag med påverkan på efterföljande år behandlas inom ramen för riksdagens behandling av budgetpropositionen.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med riksdagsstyrelsen att det bör preciseras i riksdagsordningen att en följdmotion ska hålla sig inom ärendets ram.

I framställningen görs vidare bedömningen att följdmotioner på den ekonomiska vårpropositionen ska hålla sig på samma nivå som propositionen. Ett yrkande om riktlinjer ska således motsvaras av ett yrkande i en följdmotion. Utskottet välkomnar en sådan ordning. Det är enligt utskottet viktigt att värna det tillfälle vårpropositionen ger riksdagen att fokusera på den ekonomiska politikens och budgetpolitikens övergripande riktlinjer på medellång och lång sikt. Som framgår av kommitténs sammanställning har dock följdmotionerna med anledning av vårpropositionen under senare år alltmer kommit att innehålla flera och detaljerade yrkanden (2012/13: URF3 s. 144). Mängden av detaljerade yrkanden innebär en mer tungrodd hantering, samtidigt som antalet yrkanden i praktiken knappast påverkat uppställningen av förslaget till riksdagsbeslut. Finansutskottet har nämligen med något undantag behandlat samtliga motionsyrkanden i samma punkt om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i utskottets förslag till riksdagsbeslut. Utskottet anser att riksdagen på våren bör koncentrera sig på de övergripande aspekterna av budgeten och de samlade politiska alternativen för den ekonomiska politiken på medellång och lång sikt snarare än detaljfrågor. I den mån oppositionspartierna vill redovisa sina prioriteringar i det vidare budgetarbetet bör det kunna göras som ett

led i en mer generell framställning om budgetpolitikens inriktning. Detta vore också i konsekvens med Riksdagskommitténs uttalanden från 2001 (förs. 2000/01:RS1 s. 72).

Utskottet anser också att det vore önskvärt att det utvecklades en praxis som innebar att ett yrkande om riktlinjer motsvaras av ett yrkande i en följdmotion även med anledning av budgetpropositionens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (finansplanen).

Utskottet välkomnar vidare den bedömning som görs i framställningen när det gäller följdmotioner med anledning av en proposition med ändringsbudget. Det gäller också tydliggörandet av att motsvarande avgränsning av följdmotionsrätten ska gälla i förhållande till föreslagna förändringar på inkomstsidan, eftersom minskade eller ökade inkomster till staten har samma effekter på budgetens saldo och de offentliga finanserna som motsvarande förändringar på utgiftssidan. En ändringsbudget syftar i huvudsak till att komplettera den budget som beslutats av riksdagen med anledning av förändringar som vid beslutstillfället inte var möjliga att förutse. Utskottet anser att processen kring ändringsbudgetar bör vara lika stram som processen kring budgetpropositionen. De krav som ställs på exempelvis finansiering ska därmed normalt vara lika höga. De föreslagna klargörandena om följdmotionsrätten på ändringsbudgetar är i linje med en sådan hållning och också i överensstämmelse med den skrivelse om ramverket för finanspolitiken som finansutskottet ställt sig bakom (skr. 2010/11:79 s. 40, bet. 2010/11:FiU42).

En avgränsning av följdmotionsrätten vid en ändringsbudget som lämnas under den allmänna motionstiden är som påpekas i framställningen mer problematisk. Kommitténs hållning att motioner som behandlas i samband med denna i möjligaste mån ändå bör hålla sig inom ärendets ram, synes dock rimlig.

Utskottet delar slutligen också bedömningen att det är önskvärt att information om innebörden av praxis när det gäller följdmotionsrätten fortlöpande sprids till partikanslier och ledamöter. Det är viktigt inte minst för att påminna om syftet med såväl vårpropositionen som ändringsbudgetar i enlighet med vad utskottet redogjort för ovan. Tydlig information i form av konkreta exempel om innebörden av följdmotionsrätten med anledning av exempelvis vårpropositionen och propositioner om ändringsbudgetar samt budgetpropositionen bör kunna underlätta arbetet för såväl ledamöterna i utskotten som partikanslierna.

Utskottens initiativrätt och beredningskrav

Framställningen

Riksdagsstyrelsen föreslår vissa ändringar i riksdagsordningen som rör utskottens initiativrätt och beredningskrav.

Innan ett utskott i ett ärende som avser lagstiftning eller som påverkar statens budget helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag eller väcker ett förslag till utskottsinitiativ ska enligt förslaget utskottet begära in behövliga upplysningar och yttranden, om det inte finns synnerliga skäl mot detta. Utskottet ska i så fall redovisa skälen till att upplysningar och yttranden inte har begärts in. Ett utskott ska vidare vara skyldigt att i sitt betänkande redovisa skälen om utskottet väljer att inte begära in ett yttrande från Lagrådet när utskottet tar initiativ till ändring i en lag som faller inom området för Lagrådets granskning. Skyldigheten ska också gälla om utskottet föreslår helt eller delvis bifall till en motion som innebär ändring i en sådan lag. Även förslag om nya lagar omfattas.

Det finns i dag inte några särskilda regler i riksdagsordningen för hur självständiga utskottsinitiativ ska beredas. Innan ett utskott lämnar ett betänkande med förslag i ett ärende som väckts inom riksdagen (dvs. genom motioner eller utskottsinitiativ) ska dock finansutskottet ges tillfälle att yttra sig, om förslaget kan innebära mer betydande framtida återverkningar på de offentliga utgifterna och inkomsterna (4 kap. 8 § RO). Denna skyldighet att ge finansutskottet tillfälle att yttra sig kvarstår oförändrad i riksdagsstyrelsens förslag.

Lagrådet har, när det gäller förslag som väckts i riksdagen, starkt understrukit behovet av ett remissförfarande motsvarande det som vanligen tillämpas i regeringsärenden (bet. 2005/06:SfU5). Kommittén bedömer att de krav på beredning som Lagrådet formulerat numera torde vara allmänt accepterade och en del av praxis samt att dessa krav bör avspeglas i riksdagsordningen. Kraven ska ta sikte på de fall när utskotten lägger fram förslag till ny eller ändrad lag. Vidare bör förslag till beslut som direkt påverkar statens budget också omfattas. Med detta avses förslag med påverkan på budgetens inkomster, utgifter eller övriga betalningar som påverkar statens lånebehov. Beredningskravet gäller också i förhållande till sådana ärenden under riksdagens budgetbehandling, exempelvis om ett utskott föreslår en annan nivå på ett anslag än vad regeringen föreslår i budgetpropositionen eller i en proposition om ändringsbudget. Kommittén föreslår mot denna bakgrund att det i riksdagsordningen anges att behövliga upplysningar och yttranden ska begäras in i aktuella fall innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag eller väcker ett förslag genom ett utskottsinitiativ. Behövliga upplysningar kan enligt kommittén avse förslagens budgetkonsekvenser eller konsekvenser för samhällsekonomin. Kommittén föreslår även ett minoritetsskydd som innebär att en minoritet om minst fem ledamöter i ett utskott ska ha rätt att begära att behövliga upplysningar och yttranden begärs in. Om det finns synnerliga skäl mot att begära in upplysningar och yttranden får utskottet ändå lämna ett betänkande med förslag i ärendet. Utskottet ska i så fall i sitt betänkande redovisa skälen till att upplysningar och yttranden inte har begärts in.

De föreslagna beredningskraven tar inte sikte på de fall när utskotten avser att föreslå tillkännagivanden. Skälet till detta är att när regeringen vidtar åtgärder med anledning av ett tillkännagivande gäller regeringsformens beredningskrav.

Utskotten begär vanligen in information i lagstiftningsfrågor och budgetfrågor från regeringen och Regeringskansliet. Avsikten med bestämmelsen är inte att riksdagen ska inrätta en fullödig beredningsorganisation, vilket enligt kommittén talar för att bestämmelsen inte ska vara alltför detaljerad.

Regleringen i riksdagsordningen syftar enligt kommittén inte till att öka möjligheterna för utskotten att ta fram lagförslag eller andra skarpa förslag. Avsikten är i stället att de förslag som tas fram av utskotten ska bli föremål för den beredning som Lagrådet uttalat.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom förslagen om utskottens initiativrätt och beredningskraven i riksdagen. Enligt framställningen tar beredningskraven sikte på de fall när utskotten lägger fram förslag till ny eller ändrad lag samt beslut som direkt påverkar statens budget. Utskottet anser att det är av central betydelse att det ställs höga beredningskrav på förslag som påverkar statens budget. Bristfälliga beslutsunderlag kan annars leda till att riksdagen fattar beslut som får helt andra konsekvenser än förväntat för statens budget eller för samhällsekonomin i stort. Finansutskottet har också vid upprepade tillfällen uttalat att en grundbult i budgetprocessen är väl genomarbetade beslutsunderlag som ger möjlighet att bedöma konsekvenserna av olika reformer.

I framställningen anges att beredningskravet *också* ska gälla i ärenden under riksdagens budgetbehandling, exempelvis om ett utskott föreslår en annan nivå på ett anslag än vad regeringen föreslår i budgetpropositionen eller i en proposition om ändringsbudget. Här vill utskottet understryka att i den mån ett utskott tar ett initiativ eller tillstyrker en motion för att ändra statens utgifter eller inkomster bör det ske just i samband med den ordinarie budgetprocessen och inte vid andra tillfällen under året. Endast på så sätt kan riksdagen ta ställning till helheten i budgeten. De statsfinansiella konsekvenserna av olika förslag beaktas då inom ramen för den årliga budgetprocessen där utgifter ställs mot varandra och prövas utifrån ett på förhand fastställt ekonomiskt utrymme. Utskottet vill således understryka att den föreslagna regleringen inte syftar till att öka möjligheterna för utskotten att lägga fram exempelvis skarpa budgetförslag vid andra tillfällen på året än i samband med den ordinarie budgetprocessen på hösten eller i samband med en ändringsbudget under det löpande budgetåret.

De föreslagna beredningskraven tar inte sikte på de fall när utskotten avser att föreslå tillkännagivanden till regeringen eftersom de täcks in av regeringsformens beredningskrav. Utskottet vill här påminna om att tillkännagivanden dock omfattas av den i dag gällande skyldigheten att ge

finansutskottet tillfälle att yttra sig innan ett utskott lämnar ett betänkande med förslag i ett ärende som väckts inom riksdagen, om förslaget kan innebära mer betydande framtida återverkningar på de offentliga utgifterna och inkomsterna (4 kap. 8 § RO). I framställningen föreslås inga förändringar i denna skyldighet. Enligt förarbetena handlar skyldigheten om sådana förslag som kan få långsiktiga effekter på de offentliga inkomsterna och utgifterna, dvs. inte förslag som rör det närmast följande budgetåret (förs. 1993/94:TK2 s. 64). Avsikten med bestämmelsen är att se till att finansutskottet får information om sådana förslag från utskotten, inte att finansutskottet ska yttra sig över alla förslag.

Budgetprocessen

Framställningen

Riksdagsstyrelsen föreslår vissa ändringar i riksdagsordningen som rör budgetprocessen.

Efter ett val ska en ny regering få tre veckor på sig att utforma och lämna sin första budgetproposition till riksdagen, enligt förslaget. I dag är tidsgränsen tio dagar. En regering som sitter kvar efter ett val ska lämna budgetpropositionen senast två veckor efter riksmötets öppnande, dvs. en vecka senare än enligt den nuvarande ordningen. Skälet är att valdagen tidigareläggs en vecka, vilket innebär att budgetpropositionen i dessa fall kommer att överlämnas vid samma tidpunkt som enligt den nu gällande regleringen. Bestämmelsen att den absolut sista dagen för att lämna budgetpropositionen är den 15 november ska kvarstå. Även i fortsättningen ska det finnas en hänvisning till budgetlagen i riksdagsordningen, och beslut om ändringar av utgiftsområdesindelningen bör som i dag fattas i samband med beslut om den ekonomiska vårpropositionen.

En utredning genomförd av Ingvar Mattson, kanslichef vid finansutskottet, utgör underlag för förslagen om när budgetpropositionen ska lämnas under ett valår m.m. Riksdagsstyrelsen beslutade också att riksdagens gruppleadare skulle bilda en referensgrupp för utredningen. Utredningen överlämnades tillsammans med remissvaren efter beslut i riksdagsstyrelsen till Kommittén för översyn av riksdagsordningen (dnr 049-780-2011/12).

Enligt utredningen skapas det ökade utrymmet för en ny regering att utforma och lämna sin första budgetproposition till riksdagen genom att valdagen tidigareläggs med en vecka och att riksdagen minskar sin beredning av budgetpropositionen med fyra dagar. Den minskade beredningstiden i riksdagen tas genom mindre tid för utskottsarbete och mer koncentrerad tid för debatter i kammaren. Grunddragen i budgetarbetet ändras inte. Den s.k. rambeslutsmodellen, med två steg på hösten, ska ligga fast. Även motionstiden på budgetpropositionen ska vara densamma som i dag. Budgetarbetet i riksdagen bör precis som i dag avslutas före jul, dvs. en dryg vecka före budgetårets början. Förändringarna innebär att en

nyvald regering får bättre förutsättningar att prägla sin första budget efter ett val. Regeringen kommer att kunna använda den utökade tiden för politiska bedömningar och förhandlingar. Den kommer också att kunna kvalitetssäkra sin budgetproposition bättre. Även om regeringen får mer tid att förbereda sin första budget kommer inte alla politiska ambitioner som regeringen har att kunna genomföras. Många förslag kräver utredningar och omfattande beredningar. En ny regering kan i alla händelser vilja lägga en omfattande ändringsbudget i början av det första budgetåret.

Att ge en nyvald regering mer tid för sin första budget är relativt oproblematiskt enligt utredningen, under förutsättning att regeringsskiftet sker snabbt. Om valutslaget däremot blir oklart och regeringsförhandlingarna drar ut på tiden kan riksdagen få svårt att bereda och besluta om budgeten i tid. Minsta rimliga tid för att genomföra budgetarbetet i riksdagen är två månader, enligt utredningen. Sista dag för regeringen att lämna budgetpropositionen till riksdagen bör därför enligt utredningen tidigareläggas till den 1 november. Två månader motsvarar internationell standard för parlaments budgetarbete.

Kommittén och riksdagsstyrelsen ställde sig bakom utredarens förslag med undantag för förslaget att ändra tidpunkten för den sista dagen för att lämna budgetpropositionen från den 15 november till den 1 november. Kommittén hänvisar till sitt förslag att utskotten efter enhälligt beslut i förväg ska få sammanträda under arbetsplenum. Det innebär också enligt kommittén att det kan bli lättare att få acceptans för att arbetsplenum äger rum under normal utskottstid vid tidsmässigt pressade situationer. Möjligheten att i undantagsfall ha arbetsplenum och utskottssammanträden samtidigt underlättar på marginalen för riksdagen att behandla budgetpropositionen på kort tid, enligt kommittén.

Finansutskottets ställningstagande

Enligt framställningens förslag ska en ny regering efter ett val i stället för de tio dagar som gäller i dag få tre veckor på sig att lämna sin första budgetproposition till riksdagen. Den utökade tiden åstadkoms dels genom att valdagen är tidigarelagd med en vecka, dels genom att riksdagens tid minskas med fyra dagar.

Som finansutskottet framhöll i sitt yttrande över grundlagspropositionen är tiden för beredning i riksdagen redan i dag mycket knapp, och en förkortad behandlingstid kan därför endast komma till stånd efter mer ingående överväganden (2009/10:FiU2y).

Förslaget förutsätter att utskotten och kammaren använder de olika sätt som står till buds för att rationalisera sina uppgifter och därigenom minska tidsåtgången. Exempel på tänkbara anpassningar som nämns av utredaren är: finansutskottet avstår från att begära in yttranden över utgiftsramarna; finans- och skatteutskotten arbetar mycket tätt för att bereda inkomstförslagen i rambetänkandet; utskotten begränsar antalet motioner som tas upp i

budgetbetänkanden; utskotten sammanträder på andra tider än ordinarie; kammaren avstår från plenifria veckor och fler veckodagar används för arbetsplenium.

I de fall regeringen sitter kvar efter ett val innebär förslaget att budgetpropositionen överlämnas till riksdagen senast vid samma tidpunkt som i dag. I det fallet får regeringen ytterligare en vecka för att bereda budgetpropositionen genom att valdagen är tidigarelagd med en vecka, men riksdagens arbete påverkas inte jämfört med i dag.

Enligt förslaget ska den nuvarande bestämmelsen, att den absolut sista dagen för att lämna budgetpropositionen är den 15 november, kvarstå. Utskottet noterar att förslaget innebär att man frångår utredarens förslag om att den 1 november skulle vara den absolut senaste tidpunkten för budgetpropositionen. Utredaren grundade sitt förslag bl.a. på internationell standard för parlamentens budgetarbete. En utdragen regeringsombildning som innebär att budgetpropositionen lämnas så sent som den 15 november skulle kräva mycket långtgående åtgärder av utskotten och kammaren i syfte att reducera tidsåtgången, om riksdagens finansmakt alls ska kunna utövas på ett meningsfullt sätt. Vidare ska också gälla att rambeslutsmodellen med två steg ska ligga fast och att motionstiden ska vara densamma som i dag. Utöver de åtgärder som nämnts ovan kan det enligt utskottets bedömning också bli nödvändigt med förlängda arbetsplenium så att de fortsätter på sena kvällar och kanske även på nätter. Dessutom kommer det troligtvis att krävas att utskotten utnyttjar den föreslagna möjligheten att sammanträda under arbetsplenium. Detta förutsätter dock ett enhälligt beslut från utskottet.

Stockholm den 10 april 2014

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Pia Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Peder Wachmeister (M), Carl B Hamilton (FP), Per Åsling (C), Sven-Erik Bucht (S), Staffan Anger (M), Per Bolund (MP), Anders Sellström (KD), Sven-Olof Sällström (SD), Jörgen Andersson (M), Ardalan Shekarabi (S), Ann-Kristine Johansson (S) och Lotta Olsson (M).

BILAGA 7

Finansutskottets yttrande över proposition 2013/14:173

En utvecklad budgetprocess

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 8 april att ge finansutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2013/14:173 En utvecklad budgetprocess och eventuella följdmotioner. Propositionen överlämnades till riksdagen den 13 mars 2014. En motion har väckts med anledning av propositionen.

Utskottet föreslår att konstitutionsutskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionen. I yttrandet finns en avvikande mening (V).

Innehållsförteckning

Till konstitutionsutskottet	1
Utskottets överväganden	3
Bakgrund	3
Övergripande om propositionen	4
Rambeslutsprocessens reglering	5
Rambeslutsprocessens första steg	6
Rambeslutsprocessens andra steg	7
Utgiftsområdenas reglering	9
Uppföljning av överskottsmålet och redovisning av budgeteffekter	9
Redovisning av avvikelser från överskottsmålet	11
Utvärdering av budgetpolitiska mål	11
Möjligheten att föreslå ändringar i statens budget	13
Inkomstberäkningar vid ändringsbudgetar	14
Redovisning av budgeteffekter vid ändringsbudgetar	15
Beredningen av förslagen till ändringar i statens budget	17
Beslutsprocessen vid ändringsbudgetar	18
Ändrad benämning av överskottsmålet	19
Avvikande mening	21

Utskottets överväganden

Bakgrund

Den 13 december 2012 beslutade regeringen att tillsätta en parlamentariskt sammansatt utredning med uppdrag att göra en översyn av den statliga budgetprocessen (dir. 2012:124). I uppdraget ingick bl.a. att överväga hur dagens praxis för budgetbehandlingen borde regleras för att tydliggöra gällande ordning, om det fanns skäl att behandla inkomst- respektive utgiftssidan på statens budget på ett mer enhetligt sätt och behovet av nya eller ändrade bestämmelser som klargjorde riksdagens ansvar för det medelfristiga budgetperspektivet. Regeringen beslutade den 8 maj 2013 om tilläggsdirektiv, enligt vilka utredningen även fick i uppdrag att analysera och lämna förslag till hur förändrade kostnader för den kommunala sektorn och statlig verksamhet orsakade av statliga myndigheters föreskrifter borde hanteras i förhållande till den statliga budgetprocessen (dir. 2013:48).

Utredningen hade även i uppdrag att behandla vissa frågor om genomförandet av rådets direktiv (2011/85/EU) om krav på medlemsstaternas budgetramverk. Utredningens slutsatser med anledning av detta uppdrag redovisades i maj 2013 i delbetänkandet Budgetramverket – uppfyller det EU:s direktiv? (SOU 2013:32). Förslagen och bedömningarna i delbetänkandet behandlades i budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 12.1, bet. 2013/14:KU1, rskr. 2013/14:83).

Den 3 oktober 2013 överlämnade utredningen sitt slutbetänkande En utvecklad budgetprocess – ökad tydlighet och struktur (SOU 2013:73). Betänkandet har remissbehandlats.

Det remitterade betänkandet innehåller vissa bedömningar med koppling till budgetprocessen som är föremål för fortsatt beredning i Regeringskansliet. Detta gäller bl.a. utredningens bedömningar om vilka förslag som bör behandlas i något av rambeslutsprocessens två steg och förfarandet vid beslutsfattande som helt eller delvis ändrar eller upphäver en beslutad budget. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i dessa frågor. Vidare har Finansdepartementet under våren 2014 remitterat en departementspromemoria med bl.a. förslag till reglering av hur myndighetsföreskrifter med budgetkonsekvenser ska beredas (Ds 2014:10).

Ändrad kapitelindelning i riksdagsordningen

De paragrafer i riksdagsordningen som det hänvisas till i propositionen kommer att ändras fr.o.m. den 1 september 2014 efter riksdagens beslut om riksdagsstyrelsens framställning 2013/14:RS3 Översyn av riksdagsordningen. En omvandlingstabell mellan den gamla och nya kapitelindelningen finns i bilaga 1 i framställningen.

Övergripande om propositionen

Propositionen i korthet

I propositionen lämnas förslag till ändringar i riksdagsordningen (RO) och budgetlagen (2011:203). Regeringen föreslår att rambeslutsprocessen ges en tydligare reglering genom att det i en bestämmelse i RO införs en presumtion för att denna beslutsprocess ska tillämpas om inte riksdagen genom lag har beslutat något annat. Vidare föreslås bl.a. vissa ändringar i RO:s reglering av vilka förslag som ska behandlas i rambeslutsprocessens två steg och om hur ändringar i statens budget ska beslutas. Slutligen lämnas förslag till ändringar i budgetlagen när det gäller uppföljningen och utvärderingen av de budgetpolitiska målen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2014.

Förslagen och bedömningarna förväntas inte ge upphov till några ekonomiska konsekvenser för staten.

Finansutskottets övergripande bedömning

Finansutskottet välkomnar propositionens inriktning mot att ytterligare utveckla den statliga budgetprocessen. Rambeslutsprocessen har sedan den infördes i slutet av 1990-talet skapat en tydligare ansvars- och beslutsordning i riksdagen, där helhetsperspektivet i budgeten är centralt. Den breda politiska uppslutningen bakom ramverket har bidragit till att de offentliga finanserna utvecklats stabilt under de senaste 15 åren. Den parlamentariska förankringen kring regelverket för statens budget är central, och det är därför betydelsefullt att propositionen bygger på den parlamentariskt tillsatta Budgetprocesskommitténs förslag. Den nuvarande ordningen har på det stora hela fungerat väl samtidigt som stora delar av processen fortfarande är oreglerade och vilar på praxis och överenskommelser. Den föreslagna regleringen av rambeslutsprocessen, bl.a. genom att tydliggöra vilka beslut som ska fattas i rambeslutsprocessens två steg, har förutsättningar att ytterligare stärka riksdagens budgetprocess. Beslut om ändringsbudget har i än högre grad vilat på praxis och överenskommelser. Samtidigt är det av stor vikt för stabiliteten i statens finanser att helhetsperspektivet behålls under pågående budgetår och att processen kring förslag om ändringar av statens budget är lika stram som processen kring budgetpropositionen. Propositionens förslag till reglering av ändringar i statens budget har enligt utskottet förutsättningar att bidra till stramheten i processen kring ändringsbudgetar. Vid sidan av rambeslutsprocessen har även de budgetpolitiska målen varit en starkt bidragande faktor till den goda utvecklingen av de offentliga finanserna sedan mitten av 1990-talet. Riksdagens tillämpning av de budgetpolitiska målen har befasts i konstitutionell praxis, och systemet har en bred parlamentarisk förankring. De budgetpolitiska målen utgör också en viktig grund för riksdagens beslutsprocess för statens budget. Ut-

skottet anser därför att det finns goda skäl för att tydliggöra den befintliga beslutsordningen för de budgetpolitiska målen i riksdagsordningen på det sätt som föreslås i propositionen.

Rambeslutsprocessens reglering

Propositionen

- Regeringen föreslår att rambeslutsprocessen ges en tydligare reglering genom att det i riksdagsordningen anges att denna beslutsordning ska tillämpas om inte riksdagen genom lag beslutat något annat. I budgetlagen görs följändringar med anledning av förslaget.

Enligt propositionen är rambeslutsprocessen en central del i den budgetprocess som infördes 1997. Den indirekta regleringen av rambeslutsprocessen i 5 kap. 12 § RO är svårtillgänglig och ger genom sin nuvarande utformning felaktigt intrycket av att rambeslutsprocessen är ett undantag. Att sortera budgetens utgifter i utgiftsområden är, oavsett om rambeslutsprocessen tillämpas eller inte, ett användbart verktyg i den statliga budgetprocessen. Utgiftsområdena bidrar också till en ändamålsenlig ansvarsuppdelning mellan riksdagens utskott. Frågan om användningen av utgiftsområden och hur anslagen ska fördelas på dessa bör därför skiljas från frågan om tillämpningen av rambeslutsprocessen, anser regeringen.

Genom att kodifiera praxis så att presumptionen vid besluten om statens budget är att rambeslutsprocessen används, och samtidigt lämna utrymme för riksdagen att i lag ange om en annan modell ska tillämpas, uppnås en ökad tydlighet och bibehållen flexibilitet.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet välkomnar att rambeslutsprocessen ges en tydligare och mer direkt reglering som bättre speglar den centrala betydelse som rambeslutsprocessen har haft sedan införandet.

Rambeslutsprocessen har bidragit till att skapa en tydligare ansvars- och beslutsordning inom riksdagen. Den ger en bättre överblick, koordinering och kontroll över besluten än tidigare ordning. Budgetberedningen i riksdagen blir transparent genom att jämförbara budgetpolitiska paket ställs mot varandra, vilket är till gagn för den offentliga diskussionen om de politiska alternativen. Som finansutskottet framhållit vid upprepade tillfällen har rambeslutsprocessen, tillsammans med systemet med mål för den offentliga sektorns finansiella sparande och utgiftstak för staten, dessutom varit en starkt bidragande faktor till den goda utvecklingen av de offentliga finanserna sedan mitten av 1990-talet (se t.ex. 2010/11:FiU42).

Rambeslutsprocessens första steg

Propositionen

- Regeringen föreslår att riksdagsordningens bestämmelse om rambeslutsprocessens första steg ändras så att det framgår att en utgiftsram utgör det belopp som de anslag som hör till respektive utgiftsområde högst får uppgå till under budgetåret. Beslutet i det första steget ska, utöver förslag till inkomstberäkningar och utgiftsramar, även omfatta förslag till beräkningar av andra betalningar som påverkar statens lånebehov samt förslag med anledning av de budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat att använda.
- Regeringen föreslår också att en ny tilläggsbestämmelse till riksdagsordningen införs som anger att beslutet i det första steget ska omfatta förslag till preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret.
- Regeringen bedömer att i enlighet med etablerad praxis bör godkännandet av beräkningen av ålderspensionssystemets utgifter ingå i rambeslutsprocessens första steg. Någon reglering av detta bedöms dock inte vara nödvändig.

Enligt regeringens motivering är det för att tydliggöra att utgiftsramarna sätter en gräns för de anslagsmedel som anvisats för året, och inte för de faktiska utgifterna, som regleringen i RO bör ändras så att detta framgår.

Vidare anser regeringen att regleringen i RO av rambeslutsprocessens första steg bör förtydligas och anpassas till praxis genom att beslutet i det första steget utöver förslag till inkomstberäkningar och utgiftsramar även ska omfatta förslag till beräkningar av andra betalningar som påverkar statens lånebehov samt förslag med anledning av de budgetpolitiska målen.

För att säkerställa en helhetssyn på budgetpolitiken i ett medelfristigt perspektiv bör riksdagen, på motsvarande sätt som för utgiftssidan, även godkänna en preliminär inkomstberäkning, fördelad på grupper av inkomster för det andra och tredje tillkommande budgetåret, som en riktlinje för regeringens budgetarbete. Eftersom de medelfristiga beräkningarna har en direkt koppling till det årliga budgetförslaget bör de preliminära inkomstberäkningarna och utgiftsramarna för de två tillkommande åren beslutas i rambeslutsprocessens första steg. Detta skulle också trygga en överensstämmelse med de medelfristiga budgetpolitiska målen, enligt regeringen.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i denna del. Enligt förslaget ska beslutet i första steget även omfatta förslag till beräkningar av andra betalningar som påverkar statens lånebehov samt förslag med anledning av de budgetpolitiska målen. Utskottet kan konstatera att förslaget i dessa delar följer den praxis som tillämpas i finansutskottet i dag. Genom att i steg ett i budgetprocessen inkludera alla betalningar som påverkar statens lånebehov (inklusive

Riksgäldens nettoutlåning, kassamässig korrigering och förändring av anslagsbehållningar) klargörs i ett tidigt skede vilket budgetsaldo som blir konsekvensen. Budgetsaldot och därmed lånebehovet framkommer som ett resultat av de delar som bygger upp budgeten. Riksdagen tar ställning till de olika delarna och inte till saldot som sådant.

Också regeringens bedömning att godkännandet av ålderspensionssystemets utgifter ska ingå i steg ett överensstämmer med nuvarande praxis i finansutskottet. Eftersom ålderspensionssystemets utgifter ingår under utgiftstaket för staten är det enligt utskottet konsekvent att behandla också ålderspensionssystemets utgifter i steg ett.

Enligt förslaget ska beslutet i första steget även omfatta förslag till preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret. I denna del avviker förslaget från dagens praxis där utgiftsramarna för det andra och tredje året behandlas i en separat beslutspunkt och där inga preliminära beslut tas för inkomstberäkningen för det andra och tredje året. Utskottet kan konstatera att förslaget ger ökad symmetri i budgetbeslutet genom att inkomstsidan får samma medelfristiga tidshorisont som utgiftssidan. Den preliminära inkomstberäkningen för det andra och tredje året är dessutom en lika central komponent i statens budgetsaldo och i offentlig sektors finansiella sparande som de preliminära utgiftsramarna. Genom förslaget motverkas också risken för motstridiga riksdagsbeslut, där exempelvis den preliminära budgeten det andra och tredje året får en annan inriktning än budgeten år ett.

För att underlätta riksdagens budgetarbete är det viktigt att förslaget till preliminära inkomstberäkningar för åren efter budgetåret utformas på ett sådant sätt att de har en tydlig koppling till den specifikation av inkomstitlar för budgetåret som redovisas i en beslutsbilaga i budgetpropositionen.

Utskottet noterar att propositionen avviker något från Budgetprocesskommittén i förslaget som handlar om finansutskottets beredningsansvar för steg ett. I Budgetprocesskommitténs förslag villkoras bestämmelsen i 4 kap. 5 § andra stycket RO på så sätt att den ska gälla om inte riksdagen genom lag beslutat något annat. Villkoret saknas i propositionens lagparagraf men framgår av propositionens författningskommentar.

Utskottet anser att den föreslagna bestämmelsen i 4 kap. 5 § andra stycket RO tydliggör att finansutskottets beredningsområde omfattar samtliga förslag som enligt bestämmelsen avgörs i det första steget.

Rambeslutsprocessens andra steg

Propositionen

- Regeringen föreslår att riksdagsordningens bestämmelser om rambeslutsprocessens andra steg ändras så att det framgår att ett beslut i detta steg också ska innefatta förslag om bemyndiganden om ekonomiska åtaganden.

På grund av den nära kopplingen mellan beställningsbemyndiganden och den framtida finansieringen av de åtaganden som ingås med stöd av bemyndigandena bör bemyndiganden beslutas i rambeslutsprocessens andra steg. Även de bemyndiganden som avser låneramar, övriga krediter och garantier som riksdagen beslutar om påverkar statens betalningar i form av exempelvis framtida anslagsförändringar eller förändringar av Riksgäldskontorets nettoutlåning.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar det föreslagna klargörandet i riksdagsordningen om att beslutet i steg två omfattar bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. Det saknas i dag en enhetlig praxis bland utskotten för hanteringen av bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. Vissa utskott lägger sådana bemyndiganden i anslagsbeslutet, andra utanför. En tydligare lagreglering på detta område bör kunna bidra till att utskottens hantering blir mer likartad. Med ekonomiska åtaganden avses sådana åtaganden som påverkar statens utgifter, inkomster eller andra betalningar, främst s.k. beställningsbemyndiganden, låneramar och garantibemyndiganden. Att hantera bemyndiganden om ekonomiska åtaganden på motsvarande sätt som anslagen är i linje med vad finansutskottet vid upprepade tillfällen har framhållit om att riksdagen vid beslut om bemyndiganden bör göra en lika noggrann prövning av omfattning och ändamål som vid anslagsbeslut (se t.ex. bet. 2007/08:FiU11 s. 17).

I budgetpropositionen förekommer det också att regeringen föreslår att riksdagen ska godkänna s.k. investeringsplaner, dvs. sammanställningar av kommande investeringar med en beskrivning av hur dessa ska finansieras. Mot bakgrund av kopplingen till den framtida finansieringen är det enligt utskottet rimligt att även dessa beslutas tillsammans med anslagen i rambeslutsprocessens andra steg.

Som Budgetprocesskommittén framhåller finns det en risk för att riksdagens beslut om ekonomiska åtaganden i andra steget kan leda till bristande överensstämmelse med beslutet om Riksgäldskontorets nettoutlåning i det första beslutssteget (se SOU 2013:73 s. 152). Detta är en risk som svårigen låter sig hanteras, bl.a. eftersom beslutet om Riksgäldskontorets nettoutlåning i det första steget i rambeslutsprocessen avser ett flöde av krediter (ny utlåning med avdrag för amortering av befintliga lån) medan besluten om låneramar i det andra steget i rambeslutsprocessen avser den högsta tillåtna nivån på utestående lånestock för olika verksamheter. Utskottet kan också konstatera att denna risk för bristande överensstämmelse mellan besluten i steg ett och två vad avser Riksgäldskontorets nettoutlåning finns oavsett om bemyndigandena hanteras i eller utanför anslagsbeslutet i andra steget.

Utgiftsområdenas reglering

Propositionen

- Regeringen föreslår att riksdagsordningen ändras så att det av en huvudbestämmelse framgår att statens utgifter ska hänföras till utgiftsområden som anslagen ska fördelas på, om inte riksdagen genom lag med stöd av 5 kap. 12§ har beslutat något annat.

Enligt propositionen är en indelning av budgetens utgifter i utgiftsområden ett användbart verktyg i den statliga budgetprocessen, oavsett om rambeslutsprocessen tillämpas eller inte. Att statens utgifter ska hänföras till utgiftsområden som anslagen fördelas på bör därför tydliggöras i en huvudbestämmelse i RO. Vilka utgiftsområden som ska användas bör dock även fortsättningsvis regleras i en tilläggbestämmelse till RO.

Finansutskottets ställningstagande

Som regeringen skriver är en indelning av budgetens utgifter i utgiftsområden ett användbart verktyg i budgetprocessen, oavsett om rambeslutsprocessen tillämpas eller inte, exempelvis vid utgiftsprognoser eller vid uppföljning av statens utgifter.

Här kan tilläggas att även om användningen av utgiftsområden kan göras mer oberoende av om rambeslutsprocessen tillämpas eller inte, är rambeslutsprocessen beroende av utgiftsområdenas utformning. Som riksdagsutredningen framhållit är det viktigt att utgiftsområdena är tillräckligt stora för att ge utrymme för politiska prioriteringar (se 1993/94:TK2 s. 24). För små utgiftsområden skulle också leda till att innehållet är givet när ramarna har fastställts, vilket skulle förta intresset för de fortsatta ställningstagandena. Det är också viktigt att utgiftsområdet är så avgränsat att konsekvenserna av olika beslut kan överblickas inom utgiftsområdet.

I propositionen anges att utredningens förslag överensstämmer med regeringens. Utskottet noterar dock att propositionens lagtext avviker från Budgetprocesskommitténs dito. I propositionen är formuleringen i 3 kap. 2 §, andra stycket RO ”I förslaget till statens budget ska utgifterna hänföras till utgiftsområden som anslagen ska fördelas på, om inte riksdagen med stöd av 5 kap. 12 § genom lag har beslutat något annat”. Bisatsen med villkoret finns inte med i Budgetprocesskommitténs förslag.

Uppföljning av överskottsmålet och redovisning av budgeteffekter

Propositionen

- Regeringen föreslår att det i budgetlagen införs en bestämmelse om att regeringens redovisning för riksdagen av hur överskottsmålet uppnås ska ske

med beaktande av effekterna av beslutade och för riksdagen presenterade budgetpolitiska åtgärder.

Regeringens förslag överensstämmer huvudsakligen med utredningens förslag. Utredningen har föreslagit att regeringens redovisning för riksdagen av hur överskottsmålet uppnås ska ske med beaktande av effekterna av beslutade och *föreslagna* budgetpolitiska åtgärder.

Redovisningen av budgeteffekter i budgetpropositionen är inriktad på den samlade offentligfinansiella effekten eftersom denna effekt har störst betydelse för den samhällsekonomiska utvecklingen och vid avstämningar gentemot överskottsmålet. Den nuvarande redovisningen av offentligfinansiella effekter i budgetpropositionen torde enligt regeringen uppfylla de krav som bör kunna ställas på beslutsunderlaget i detta avseende.

Trots att budgeteffekterna av budgetpolitiska förslag således är av stor vikt i budgetprocessen är redovisningen av dem för närvarande oreglerad. Genom att tydliggöra att budgetpropositionen ska innehålla en bedömning av finanspolitiken gentemot överskottsmålet skulle avstämningens centrala roll för ett väl fungerande överskottsmål lyftas fram. Regeringen anser mot denna bakgrund att det i budgetlagen bör införas en bestämmelse om att regeringen ska beakta effekterna av beslutade och för riksdagen presenterade budgetpolitiska åtgärder i sin redovisning för riksdagen av hur överskottsmålet uppnås.

Många av de budgeteffekter som redovisas i budgetpropositionen är statiska, dvs. ingen hänsyn tas till att åtgärden kan komma att påverka ekonomins funktionssätt genom resursutnyttjandet i ekonomin eller genom s.k. dynamiska effekter, dvs. effekter som uppkommer av att individer och företag anpassar sitt beteende till förändrade skatte- och bidragsregler. För stora reformer kan det dock, när det finns ett tillräckligt underlag, vara mer rättvisande att ta hänsyn till de dynamiska effekterna i samband med bedömningen av det finansiella sparandet. Det är i dessa sammanhang viktigt att regeringen är tydlig med vilka reformer som har en dynamisk effekt på det finansiella sparandet, vilket också redovisas i de ekonomiska propositionerna.

Arbetet med att öka transparensen i de metoder som används kommer att fortsätta framöver, skriver regeringen.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar den föreslagna bestämmelsen i budgetlagen. Vidare instämmer utskottet med regeringen i att den samlade offentligfinansiella effekten har störst betydelse för den samhällsekonomiska utvecklingen och vid avstämningar gentemot överskottsmålet. Dock är det ur riksdagens perspektiv även viktigt att effekterna på det finansiella sparandet framgår fördelat på delsektorerna stat, kommun och ålderspensionssystem. Ur riksdagens perspektiv är ett rimligt krav att man någorlunda enkelt ska kunna utläsa budgeteffekterna av att t.ex. avvisa ett visst regeringsförslag. Det är även viktigt att redovisningen av budgeteffekter präglas av öppenhet och tydlighet.

Utskottet vill också framhålla att Budgetprocesskommittén har skrivit ganska utförligt om betydelsen av budgeteffekterna för den offentliga sektorns delsektorer, t.ex. budgeteffekten för staten vid riksdagens beslut om statens budget (se SOU 2013:73 s. 112-113).

Redovisning av avvikelser från överskottsmålet

Propositionen

- Regeringen föreslår att det i budgetlagen införs en bestämmelse om att regeringen vid en bedömd avvikelse från överskottsmålet ska redogöra för hur en återgång ska ske.

Enligt propositionen framstår det som rimligt att ställa krav på att regeringen vid en bedömd avvikelse från överskottsmålet ska redogöra för riksdagen hur en återgång till målet ska ske. Den redovisade planen för hur målet ska uppnås bör avse ett medelfristigt perspektiv. Vid sidan av denna skyldighet är det också rimligt att regeringen anger hur risken för en målavvikelse bör hanteras.

En bedömning av om det rör sig om en avvikelse är bl.a. mot bakgrund av att överskottsmålet inte följs upp mot en fastslagen tidsperiod förenad med stor osäkerhet. För att regeringen ska vara skyldig att redovisa hur en återgång ska ske bör analysen därför tydligt indikera att det finns en avvikelse från den målsatta nivån.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar den föreslagna ordningen. Bedömningar av avvikelser i förhållande till överskottsmålet är förenade med stor osäkerhet, och det är därför rimligt att analysen indikerar en tydlig avvikelse för att regeringen ska vara skyldig att redovisa hur en återgång ska ske. I skrivelsen Ramverk för finanspolitiken, som en bred majoritet i riksdagen ställt sig bakom, anges vissa principer för hanteringen av avvikelser från överskottsmålet (skr. 2010/11:79 s. 23-25, bet. 2010/11:FiU42). Principerna är kopplade till avvikelsernas storlek och till konjunkturläget. Det är viktigt att avvikelser korrigeras även om det inte ska ske på ett mekaniskt vis. En avvikelse ska korrigeras efter en samlad bedömning utifrån stabilitets-, fördelnings- och strukturpolitiska utgångspunkter.

Utvärdering av budgetpolitiska mål

Propositionen

- Regeringen föreslår att en bestämmelse införs i budgetlagen om att regeringen ska se till att en utvärdering utförs av hur de budgetpolitiska målen uppnås.

Regeringens förslag överensstämmer huvudsakligen med utredningens. Utredningen föreslog att regeringen ska se till att genomförandet av de budgetpolitiska målen utvärderas.

En väl fungerande extern och oberoende utvärdering av finanspolitiken i förhållande till de budgetpolitiska målen fungerar som ett stöd för stabila offentliga finanser, enligt regeringen. Den ökade transparens som den externa övervakningen ger upphov till bidrar, tillsammans med den breda politiska uppslutningen kring det budgetpolitiska ramverket, till att det är förenat med politiska kostnader för en regering att inte följa de budgetpolitiska målen. En väl fungerande extern uppföljning är således av stor betydelse för att de politiska kostnaderna av att inte följa ramverket ska vara höga.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet håller med regeringen om att en extern och oberoende utvärdering av finanspolitiken i förhållande till de budgetpolitiska målen kan bidra till stabila offentliga finanser och välkomnar därför den föreslagna bestämmelsen i budgetlagen.

Utskottet kan också konstatera att flera myndigheter i dag har i uppdrag att övervaka och analysera hur finanspolitiken förhåller sig till de budgetpolitiska målen. Finanspolitiska rådet ska exempelvis enligt sin instruktion granska om finanspolitiken är förenlig med de budgetpolitiska målen. Även Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket har i uppgift att löpande följa upp de finanspolitiska målen. Vidare har Riksrevisionen i flera år inom ramen för sin effektivitetsgranskning lämnat granskningsrapporter som bl.a. avsett regeringens uppföljning av överskottsmålet.

Utskottet vill också påminna om att Sverige har godkänt fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom Ekonomiska och monetära unionen (finanspakten). Reglerna är bindande för Sverige endast om Sverige inför euron som valuta eller förklarar sig bundet av reglerna. Enligt fördraget ska länderna i sin nationella lagstiftning ha regler om en budget i balans eller överskott samt regler om åtgärder för att rätta till avvikelser från budgetmålet eller från planen för att nå målet. Att reglerna följs ska kontrolleras på nationell nivå av en oberoende institution, t.ex. ett finanspolitiskt råd. Detta organ ska ha särskild betydelse för bedömningen av om den särskilda korrigeringsmekanismen för återhämtning av målen ska aktiveras. Vidare finns i fördraget om stärkt ekonomisk styrning för euroländerna, det s.k. tvåpaket, regler om skärpt övervakning av euroländer som har eller hotas av finansiella problem. Enligt direktivet ska medlemsländerna ha en övervakning av hur reglerna iaktas, baserad på en oberoende analys av ett oberoende organ.

Möjligheten att föreslå ändringar i statens budget

Propositionen

- Regeringen föreslår att det i riksdagsordningen införs en ny bestämmelse om att regeringen, om den inte anser att det finns särskilda skäl, vid högst två tillfällen får lämna en proposition med förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret. En sådan proposition ska lämnas i anslutning till budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen.
- Regeringen bedömer att en uttrycklig reglering av vilka förslag som får lämnas i en proposition med förslag till ändringar i statens budget inte bör införas.

För närvarande är ordningen för ändringar i statens budget under löpande budgetår i det närmaste oreglerad.

För att en fullständig och samlad budgetprövning ska kunna upprätthållas måste hanteringen av ändringar av en beslutad budget ske ordnat och processen för sådana ändringar vara stram, anför regeringen. En alltför stram process riskerar dock att skapa oönskade bindningar och begränsa politiken, samt vara ett incitament att kringgå systemet. Ett visst mått av flexibilitet i processen är således en förutsättning för att den ska respekteras och därmed i förlängningen upprätthållas.

För att säkerställa att helhetsperspektivet i budgetbehandlingen upprätthålls samtidigt som behövlig flexibilitet säkerställs bör förslag till ändringar av budgeten för det löpande budgetåret vid andra tillfällen än i anslutning till budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen endast tillåtas om det finns särskilda skäl. Exempel på sådana skäl kan vara förändrade ekonomiska förutsättningar med anledning av en oväntad ekonomisk utveckling eller oförutsedda händelser som enligt regeringens bedömning ställer krav på snabba åtgärder. Särskilda skäl kan också finnas då en ny tillträdde regering av tidsbrist inte har hunnit lämna de förslag till förändrad politik som den vill genomföra under budgetåret i budgetpropositionen, exempelvis på grund av att regeringsbildningen har dragit ut på tiden.

Kravet på särskilda skäl bör dock innebära en skyldighet för regeringen att motivera varför förslaget inte har väckts i samband med budgetpropositionen eller en tidigare proposition om ändringar i statens budget och varför förslaget måste lämnas före nästa proposition om budgeten.

Regeringen bedömer att en uttrycklig reglering av vilka förslag som ska få lämnas i en proposition om ändringar i statens budget varken är lämplig eller ändamålsenlig. Det förtjänar dock att framhållas att syftet med förslag till ändringar i budgeten framför allt är att komplettera den budget som riksdagen beslutat med anledning av förändringar som vid beslutstillfället inte var möjliga att förutse (jfr bet. 2008/09:FiU11). Reformer med varaktiga budgetära konsekvenser bör, med hänsyn till vad som tidigare uttalats om vikten av en samlad budgetbehandling, som huvudregel beslutas i samband med riksdagens

budgetbehandling på hösten. I de undantagsfall regeringen föreslår ny lagstiftning med varaktiga budgetära effekter bör regeringen motivera varför förslaget lämnas vid det aktuella tillfället och redovisa en ny beräkning av de preliminära inkomstberäkningarna och utgiftsramarna för de två närmast följande åren.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar den föreslagna regleringen på ett område som tidigare har varit närmast oreglerat. Utskottet håller också med om regeringens bedömning att en uttrycklig reglering av vilka förslag som får lämnas i en ändringsbudget inte bör införas, då en viss flexibilitet kan vara motiverad på detta område. Förslaget innebär en reglering som i huvudsak överensstämmer med den praxis som utvecklats under de senaste 15 åren och med de uttalanden som gjordes i förarbetena till den nuvarande budgetprocessen.

Som finansutskottet tidigare framhållit är det naturligt att förslag på ändringsbudget lämnas vid omfattande eller bestående och oförutsedda utgiftsökningar (se bet. 2008/09:FiU11 s. 37). Det är också naturligt att ändringsbudgetar lämnas vid tillfälliga oförutsedda utgiftsökningar som är hänförliga till en felaktig eller ändrad grund för anslagsberäkningen. Förslag på ändringsbudgetar bör i första hand lämnas i de fall medelsbehovet inte kan täckas med redan anvisade medel, inklusive anslagssparande. I de fall regeringen väljer att lämna förslag på ändringsbudget trots att utrymme finns bör regeringen motivera varför redan anvisade medel inte kan tas i anspråk.

Utskottet noterar att propositionen avviker något från Budgetprocesskommittén i förslaget till nya 3 kap. 2 a § RO. I första stycket klargörs i både propositionen och utredningen att regeringen vid högst två tillfällen får lämna en ändringsbudget. I andra stycket formulerade utredningen undantaget som att endast om regeringen anser att det finns särskilda skäl får *ytterligare* propositioner med förslag till ändringar av statens budget lämnas. I propositionen har ordet *ytterligare* ersatts av *vid andra tillfällen*. Författningskommentarerna i propositionen och utredningen är i allt väsentligt identiska.

Inkomstberäkningar vid ändringsbudgetar

Propositionen

- Regeringen bedömer att förslag som har en tydlig påverkan på statens inkomster för det löpande budgetåret bör föranleda en ny inkomstberäkning.

Även med en oförändrad reglering kan statens inkomster snabbt ändras om den ekonomiska utvecklingen förändras. För den fortsatta riksdagsbehandlingen blir därför inte den beloppsmässiga nivån på inkomsterna av primärt intresse, utan framför allt det regelverk som beräkningen vilar på (försl. 1993/94:TK2 s. 20 f.).

Inkomsternas storlek är således i hög grad beroende av den allmänekonomiska utvecklingen. På utgiftssidan ser förutsättningarna något annorlunda ut. Minskade eller ökade inkomster till staten har dock samma effekter på budgetens saldo och de offentliga finanserna som motsvarande förändringar på utgiftssidan.

För en sådan ordning talar också inkomstberäkningens roll som regelram. Däremot bör inte endast en förändring av makroekonomiska och andra ekonomiska förutsättningar som påverkar statens inkomster föranleda en ny inkomstberäkning.

Regeringen bör således i propositioner med förslag till ändringar i budgeten för löpande budgetår redovisa en ny inkomstberäkning för riksdagen utifrån de inkomstitlar som berörs av förslaget, inklusive effekter av nya makroekonomiska prognoser och andra förutsättningar, t.ex. förändrade volymer, i de fall som regeringen har gjort en ny bedömning sedan inkomstberäkningar senast redovisades.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att förslag som har en tydlig påverkan på statens inkomster för det löpande budgetåret bör föranleda en ny inkomstberäkning. Mot bakgrund av att de föreslagna bestämmelserna om ändringar i statens budget är neutralt utformade behövs som Budgetprocesskommittén påpekar (s. 188) ingen särskild bestämmelse om någon ny inkomstberäkning.

Den nya inkomstberäkningen ska enligt propositionen inkludera effekterna av nya makroekonomiska prognoser och andra förutsättningar, t.ex. volymer. Av redovisningen bör det enligt utskottet gå att särskilja de effekter som beror av regeländringar från effekter till följd av ändrade makroprognoser och andra ekonomiska förutsättningar.

Redovisning av budgeteffekter vid ändringsbudgetar

Propositionen

- Regeringen bedömer att i samband med förslag till ändringar i statens budget, avseende såväl inkomst- som utgiftssidan, bör regeringen analysera och redovisa förslagets effekter på budgeten och de budgetpolitiska målen.

Sedan 2008 lämnas de årligen återkommande propositionerna med förslag till ändringar i statens budget som separata propositioner i anslutning till budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen. Utöver beskrivningar av förslagets anslagseffekter lämnas i dessa propositioner inte några prognoser eller beskrivningar av budgeteffekterna. I stället lämnas en upplysning om att de ändringar som föreslås har beaktats i budgetpropositionens respektive den ekonomiska vårpropositionens prognoser.

En risk med att förslag presenteras utan någon närmare redovisning av sina effekter på budgeten är att den stramhet och det helhetsperspektiv som är grundtanken bakom budgetprocessen kan gå förlorade. För att undvika detta bör ett förslags effekter på statens budget och de budgetpolitiska målen alltid redovisas.

För de propositioner med förslag till ändringar i statens budget som lämnas i samband med budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen bedöms de prognoser och effektbedömningar som presenteras i de sistnämnda propositionerna vara tillräckliga. För propositioner som lämnas vid andra tidpunkter, t.ex. med anledning av en ekonomisk kris, innebär det anförda att sådana propositioner bör inbegripa en tydlig redovisning av förslagens effekter på statens budget. Hur omfattande en sådan redovisning bör vara får avgöras från fall till fall. När det är motiverat för en bedömning av förslaget bör det, utöver en redovisning av effekterna på budgeten av de föreslagna åtgärderna för det löpande året, även lämnas en redovisning av effekterna på medellång sikt. Om ändringar i budgeten föranleds av en oväntad makroekonomisk utveckling är det rimligt att regeringen redovisar nya makroekonomiska prognoser. Sådana prognoser bidrar till att dels ge riksdagen en tydlig bild av den förändrade ekonomiska situationen, dels motivera varför regeringen anser att det finns särskilda skäl att lämna en proposition med förslag till ändringar i budgeten vid ett annat tillfälle än i anslutning till den ekonomiska vårpropositionen eller budgetpropositionen.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning i denna del. Finansutskottet har vid upprepade tillfällen framhållit vikten av att processen kring ändringsbudgeten är lika stram som processen kring budgetpropositionen. (Se t.ex. bet. 2008/09:FiU11 s. 37-38). De krav som ställs på exempelvis finansiering ska därmed normalt vara lika höga. De yttre restriktionerna kring utgiftsökningar utgörs av utgiftstaket och överskottsmålet.

Den föreslagna bestämmelsen i budgetlagen, som anger att regeringens redovisning av hur överskottsmålet ska uppnås ska ske med beaktande av budgeteffekter, inkluderar även budgeteffekter för det löpande budgetåret. Motsvarande synpunkter som utskottet framförde med anledning av det förslaget ovan är giltiga också när det gäller redovisningen av budgeteffekter vid ändringsbudgetar. Redovisningen av budgeteffekter är viktig för riksdagens beslutsprocess, vilket betyder att budgeteffekterna av ett regeringsförslag bör framgå tydligt uppdelade på relevanta inkomstitlar och anslag på statens budget.

Beredningen av förslagen till ändringar i statens budget

Propositionen

- Regeringen föreslår att det i riksdagsordningen införs en bestämmelse om att finansutskottet ansvarar för beredningen av förslagen till beslut om ändringar i statens budget.

Sedan den nuvarande budgetprocessen infördes har samtliga årligen återkommande propositioner med förslag till ändringar i utgiftsramarna hänvisats till finansutskottet, som har behandlat förslagen i sin helhet.

Däremot har andra propositioner som utan att ha några effekter på utgiftsramarna påverkat statens budget hänvisats till berört fackutskott. Det har exempelvis varit fråga om förslag som påverkat budgetens inkomstsida eller på annat sätt påverkat statens lånebehov (se t.ex. bet. 2012/13:NU10). I dessa situationer har det aktuella fackutskottet ibland, men inte alltid, begärt yttranden från finansutskottet över förslagens ekonomiska konsekvenser.

För att få en sammanhållen prövning av alla förslag som påverkar statens budget för det löpande budgetåret bör vidare ändringar i statens budget beredas av finansutskottet, även om de inte föranleder några förändringar av utgiftsramarna. Även förslag till förändrade inkomstberäkningar eller övriga ekonomiska åtaganden (såsom beställningsbemyndiganden, krediter och garantier) påverkar budgetens saldo och därigenom hur de budgetpolitiska målen uppnås. Det är därför motiverat att finansutskottet bereder samtliga förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret.

Med hänsyn till att regeringen föreslår att tillämpningen av beslutsprocessen för statens budget ska vara villkorad av att riksdagen inte genom lag har beslutat något annat bör finansutskottets beredningsansvar vara villkorat på motsvarande sätt.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet anser att den föreslagna ordningen möjliggör en mer sammanhållen prövning av sådana förslag som påverkar statens budget för det löpande budgetåret. På motsvarande sätt som finansutskottet i dag ger berörda utskott tillfälle att yttra sig över förslag som innebär ändrade utgiftsramar bör berörda utskott ges tillfälle att yttra sig över sådana förslag som påverkar inkomstberäkningen eller på annat sätt påverkar statens lånebehov.

Förslaget innebär ett utökat beredningsansvar för finansutskottet jämfört med nuvarande ordning då sådana propositioner som påverkar statsbudgetens inkomstsida eller på annat sätt påverkar statens lånebehov men inte utgiftsramarna hänvisas till berört fackutskott. Som Budgetprocesskommittén påpekar kan förslaget jämfört med dagens ordning innebära en viss förskjutning av ärenden mellan utskotten.

Beslutsprocessen vid ändringsbudgetar

Propositionen

- Regeringen föreslår att det i riksdagsordningen införs en ny bestämmelse om att förslag till ändringar i statens budget ska avgöras genom ett enda beslut. Endast om ett förslag innebär mycket omfattande ändringar i statens budget får sådana ändringar beslutas i två steg. Bestämmelsen villkoras på så sätt att den ska gälla om inte riksdagen genom lag har beslutat något annat.

Ett sätt att säkerställa ett helhetsperspektiv och minska risken för motstridiga beslut skulle kunna vara att behandla samtliga förslag i en proposition om ändringar i statens budget i ett sammanhang och som en helhet inom ramen för ett förenklat förfarande. Det skulle innebära att samtliga förslag om ändringar i budgeten behandlades under en och samma förslagspunkt. För ett sådant beslutsförfarande talar vidare att beslut om ändringar i budgeten främst bör användas i syfte att kunna genomföra den politik som kommit till uttryck i budgetpropositionen och hantera situationer som uppkommit efter beslutet om budgeten. Regeringen föreslår mot denna bakgrund att det i RO införs en bestämmelse om att ändringar i statens budget ska beslutas genom ett enda beslut. Beslutet bör omfatta samtliga förslag till ändringar i statens budget som lämnas i en proposition, t.ex. förslag till ny inkomstberäkning, samt nya eller ändrade utgiftsramar, anslag eller bemyndiganden om ekonomiska åtaganden.

Förslag till ändringar av en beslutad budget kan också påverka uppfyllelsen av beslutade budgetpolitiska mål. Sådana effekter bör redovisas tydligt i anslutning till förslaget. Förslagspunkten vid ändringar i statens budget bör också i förekommande fall innefatta beslut med anledning av budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat om att använda och som avser det löpande budgetåret. Det kan t.ex. innebära att ett beslutat utgiftstak för det löpande året justeras.

I en situation då en ändringsbudget med hänsyn till sin omfattning i det närmaste har karaktären av en budgetproposition (t.ex. vid en ekonomisk kris) är det lämpligt att den också beslutas som en sådan, dvs. i två steg. Härigenom skulle de interna prioriteringar som i en sådan situation kan behöva göras inom varje utgiftsområde tydliggöras. Vidare skulle en sådan beslutsordning bidra till att i dessa undantagssituationer värna den s.k. fackutskottsprincipen. Var gränsen ska gå mellan den ena beslutsformen och den andra är dock svårt att exakt bestämma och får lämpligen vara riksdagens uppgift att bedöma när frågan aktualiseras.

Finansutskottets ställningstagande

Enligt nuvarande praxis behandlas förslag till ändrade anslag eller ramar i en och samma förslagspunkt medan övriga förslag om t.ex. bemyndiganden om

ekonomiska åtaganden behandlas som separata förslagspunkter. Utskottet håller med regeringen om att den ordning som föreslås i propositionen, med ett beslut för samtliga förslag, är ett sätt att säkerställa helheten och minska risken för motstridiga beslut. Utskottet vill också understryka att det förenklade förfarandet med endast ett beslut ska ses i ljuset av att ändringsbudgetar är tänkt att vara just en ändringsbudget som syftar till att komplettera den budget som riksdagen tidigare beslutat med anledning av förändringar som vid beslutstillfället inte var möjliga att förutse. Den samlade beslutspunkten ska innefatta förslag om ändringar av budgeten. Tidigare har förekommit att propositioner om ändringsbudgetar (tidigare benämnt tilläggsbudget) också har innehållit andra förslag än det som gällt ändring av budget. I de fall förslagen innebär mycket omfattande ändringar i budgeten, t.ex. vid en ekonomisk kris, är det som regeringen skriver lämpligt att beslutet i likhet med budgetpropositionen tas i två steg. Därigenom kan eventuella interna prioriteringar som behöver göras inom varje utgiftsområde tydliggöras samtidigt som fackutskottsprincipen värnas.

Som framgår av propositionen är utredningens bedömningar om vilka förslag (exempelvis lagförslag) som bör behandlas i något av rambeslutsprocessens två steg föremål för fortsatt beredning i Regeringskansliet, och regeringen avser att återkomma till riksdagen i dessa frågor. Enligt uppgifter från Regeringskansliet omfattar denna fortsatta beredning även utredningens bedömning att lagförslag med tydlig påverkan på budgeten och som lämnas i eller i anslutning till en proposition om ändringar av statens budget bör ingå i klumpbeslutet.

Ändrad benämning av överskottsmålet

Motionen

I motion 2013/14:K23 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) ifrågasätts budgetlagens benämning av målet för den offentliga sektorns finansiella sparande. I 2 kap. 1 § budgetlagen anges att målet för den offentliga sektorns finansiella sparande är just ett överskottsmål. Motionärerna anser att det är olämpligt att målet i lagtexten ges ett namn som också kan uppfattas som ett ställningstagande till nivån på sparandet. Nivån på sparandet är en politisk bedömningsfråga som kan variera med politiska majoriteter men också över tid med samma politiska majoritet. Motionärerna föreslår mot den bakgrunden att ordet ”överskottsmål” i nämnda paragraf byts ut mot ”saldomål”.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet har tidigare behandlat ett motsvarande förslag med anledning av en reformerad budgetlag (yttr. 2010/11:FiU2y s. 5). Utskottet har inte ändrat uppfattning utan anser att begreppet överskottsmål är väletablerat och bör behållas. Ett byte av begrepp försvagar målets trovärdighet i ett läge då det är särskilt viktigt att vända det nuvarande underskottet till överskott.

Stockholm den 6 maj 2014

På finansutskottets vägnar

Anna Kinberg Batra

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Kinberg Batra (M), Fredrik Olovsson (S), Jonas Jacobsson Gjörtlér (M), Pia Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Jörgen Hellman (S), Peder Wachtmeister (M), Carl B Hamilton (FP), Marie Nordén (S), Sven-Erik Bucht (S), Staffan Anger (M), Per Bolund (MP), Anders Sellström (KD), Sven-Olof Sällström (SD), Ulla Andersson (V), Ardalan Shekarabi (S) och Emil Källström (C).

Avvikande mening

Avvikande mening (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Regeringen lämnar i propositionen bl.a. förslag till ändringar i budgetlagen (2011:203) i fråga om uppföljningen och utvärderingen av de budgetpolitiska målen. Jag har i sak inget att invända mot regeringens föreslagna ändringar men ifrågasätter den definition av målet för den offentliga sektorns finansiella sparande som anges i budgetlagen. I 2 kap. 1 § budgetlagen anges att regeringen till riksdagen ska lämna förslag till mål för den offentliga sektorns finansiella sparande (överskottsmål). I bestämmelsen anges alltså att målet för den offentliga sektorns sparande är just ett överskottsmål. Jag menar att det är olämpligt att målet i lagtext ges ett namn som också kan uppfattas som ett ställningstagande till nivån för den offentliga sektorns sparande. Nivån på den offentliga sektorns finansiella sparande är en politisk bedömningsfråga som kan variera med politiska majoriteter, men även över tid för samma politiska majoritet. Jag anser därför att ordet ”överskottsmål” i den nuvarande bestämmelsen och i regeringens förslag till ny bestämmelse bör bytas ut mot ”saldo-mål”.